O. rel.
599
Sanalaskuja
Köhl. 84

Suomalaisen
Kirjallisuuden
Seuran
Toimituksia.

4 Osa.

Helsingissä, 1842.
Präntätty J. Simeliuksen Lesken tykönä.

BIBLIOTHECA
REGIA
MONACENSIS

Suomen Kansan

Sanalaskuja.

*

Helsingissä,
Präntätty J. Simeliuksen Lesken tykönä.
1842.

Imprimatur:

Frans Ludv. Schauman.

Alkulause.

Itsekussaki työssä ja toimessa tulee ennen kaikkia kysyä, mikä arwo ja hyödytys niillä on; sillä työ, millä ei hyödytystä ole, on parempi tekemätönnä, kun tehtynä. Näitä sanalaskuja sillä kysymyksellä arwatessamme olemma luulleet niiden kyllä kolmessaki kohden Suomen yhteisyyttä hyödyttäwän. Ensiksi on niissä monta meillenki hyödyllistä esiwanhempaimme tietoa, oppia ja neuoa säilytetty. Toiseksi sopiwat osaawasti käytettynä kaunistamaan ja usein wahwistamaan kaikenlaista puhetta yhteisessä elämässä. Kolmanneksi antawat tiedottelewille joita kuita johdatuksia Suomen kieltä ja kansan elämätä tutkiessansa.

Yhteisinä neuoina ja muistutuksina elämässä sopii hywästi pitää melkein kaikki, mikä ei sodi Kristillisyyttä wastaan; waan jos semmoisia löytyisi, jotka ei hywäsesti yhteen sowi kristillisten oppien kanssa, niin pidettäköön niitä ei muuna, kun esimerkkinä luonnollisen järjen erehdymisestä, ja niiden kohtien osottajina, missä sama erehdys kewiämmästi tapahtuu. Myös tulee muistaa, että useammilla sanalaskuilla on toinen mieli, toinen kieli, eli että niillä ajatellaan peräti toista, kuin mitä niillä sanotaan. Niin taitaisi joku luulla sanalaskussa: kaksi kowaa kokee; meidän poika ja Jumala, ihmistä kyllä

sopimattomasti Jumalaan werrattawaksi, waikka sitä kuitenki nyky aikoina ei käytetä paljo muulla mielellä, kun raamatun lausetta: työläs on potkia tutkainta wastaan. Samalla tawalla sanotaan: leikki se on leiwän loppu, se tuska tupakan loppu, pilkalla toisin, kun ajatellaan. Niin monta muutaki. — Tästä lienee ymmärrettäwä syy siihenki, että muutamat sanalaskut owat peräti wastahakasia keskenään, waikk' ei kaikki wastahakasuus sanalaskuissa kuitenkaan ole siitä syystä, waan muuten ihmisten mielten erilaadusta.

Ajattelimma ensittäin karsia pois kaikki wähäpätösemmät sanalaskut tästä kokouksesta, mutta sepä karsinta ei ollut niin huokiasti tehty, kun ajateltu. Kuka tiesi kunki mielen, kenpä kenenki sydämen — moni meistä wähäpätönen taittaisi toisilta kylläki kalliiksi ja kauniiksi arwata. Niin luulimma paremmaksi antaa yhdessä koossa ilmitulla kaikkien, mitä suomalainen kansa sanalaskuiksi nimittää, paitsi mitkä oliwat itsestänsä mielettömiä wertauksia, eli muuten riettasanasia, riwoja, joillen ei ole taittu siaa antaa.

Muutamia sanalaskuja löytyy, jotka ehkä lienewät ruotsista kotoperää, toisia, jotka owat hywinki raamatun sukua; mutta olkoot waikka mistä, kun kerran owat suomalaisiksi sanalaskuiksi kääntyneet, niin niitä ei enää sowi toisten joukosta eroittaa. Sitä koiraki kodiksi, kuss' on ollut yötä kolme. Usiampia myös tawataan wanhoissa runoissa, wirsissä ja liiatenki lauluissa; mutta niitäki emme ole tainneet pois jättää, koska enemmin näyttäwät olewansa alkuperäsiä sanalaskuja, kun runoista, wirsistä eli lauluista saatuja.

Kaiken sanalaskuin rajottamisen sananparsihin, sananpolwihin, sananmutkihin, wertauksihin,

j. n. e. luulemma soweliaaksi työksi sillen, jolla muuta työtä ei ole. Se ainoasti olisi tainnut olla sopiwa ja myös helposti täytetty, eroittaa runolliset sanalaskut lauseellisista, waikka seki on tekemättä jäänyt tässä kokouksessa. Paljo hyödyllisempi, kun kaikki semmoinen rajotus, olisi ollut saada itsekunki sanalaskun alla merkityksi kaikki muut sen kanssa yksimieliset sanalaskut, ja jollain erimerkillä wastahakaset, jos semmoisia löytyisi, jonka ohessa myös olisi tarwinnut laittaa jonkunlainen reisteri eli niiden ainetten nimitys, joita sanalaskuissa tawataan, ja paikalla merkitä, missä miki löytyy. Hywä, jos joku suomalaisten sanalaskuin hywäiliä ottaisi nämät toimitukset tehdäksensä. Toisintojen kanssa, joita löytyy paljon, sopisiwat jälkeenpäinki painettaa, jossa tilassa myös käyttäisi uusia lisäyksiä ilmi antaa, kun waan sitä ennen tulisiwat Suomalaisen Kirjallisuuden Seuralle Helsingissä lähetetyksi. Juuri näitä toiwottawasti saatawia yhtäpitäwäisyyden ja wastahakasuuden merkitsemisiä, kun myöski aine'reisteriä ja toisintoja warten, olemma läpeensä nämät sanalaskut kymmenittein numeroinneet.

Sanalaskuin järjestämisestä olemma muussa tilassa (Suomi 1841, IV Häftet) sanottawamme sanoneet, kuin myöski, minkä tähden wiimein puutuimma järjestämisen perusteeksi tässä kokouksessa alkusanan panemaan. Jolla ei ole semmoinen järjestys mielenmukanen, elköön tätä sanalaskutoimitusta pitäkö'kään muuna, kun onki — korjaamattomana kokouksena, jonka itse mielensä mukaan paremmin korjatkoon ja suoritelkoon. Siitä, että alkusana on perusteeksi pantu, tuli muutamia sanalaskuja kahteen paikkaan otetuksi, kun alkoiwat erilailla.

Ensimäisen kokouksen suomalaisista sanalaskuista ilmi antoi Paimion kirkkoherra, maisteri Henr. Florinus kir-

jassansa: Wanhain Suomalaisten tawaliset ja suloiset Sananlascut, mahdollisuden jälken monilda cootut ja nyt wastudest ahkerudella enätyt, präntätty Turussa v. 1702. Muita warsinaisia kokouksia ei sitte ole tullut, paitsi Jak. Juteinin Walittuja Suomalaisten Sananlaskuja, Wiipurissa w. 1818 ja C. A. Gottlundin ensimäinen laitos kirjassansa: Dissert. de Proverbiis Fennicis, Upsalassa w. 1818, ja toinen suurempi kokous kirjassa: Otawa eli Suomalaisia Huwituksia, 1 Osa. Tukhulmissa w. 1831, joka jälkimäinen kirja käsittää paljo muitaki suomalaisia aineita. Kaikki nämät, kun myös mitä wähin muissaki nyt nimittämättä jääwissä kirjoissa löytyy, olemma tähän kokoukseen ottaneet, taikka tulewat ne wasta toisinnoissa otettawiksi, missä mielestämme oliwat kehnompia, kun mitä itse kansan suusta kuulleet olemma eli saaneet muilta kirjotettuna. Näistä kirjotettuna saaduista kokouksista owat edellä muiden nimitettäwä se, jonka entinen Kansliaraati, professori Henr. Gabr. Porthaani moniwuotisella uutteruudella toimitti, ja toinen nykyisen howioikeusraadin Carl Henr. Aspin samanlaisella uutteruudella laittama. Jälkeen nimitettyä tulee wielä erittäin kiittää siitä, että antoi tähän kokoukseen niin omat kootut sanalaskunsa, kun Porthaaninki, joista sitä ennen ei tietty, jos enää missään löytyisiwätkään säilytettynä. Suomalaisen Kirjallisuuden seuralta olemma myös saaneet ne sanalaskukokoukset, joka Kuninkaan kirjaston hoitaja, maisteri A. J. Arwidssoni, Tuusilan kappalainen Carl Aspegreini, Lappajärwen kirkkoherra J. Fellmanni ja wainaja lehtori C. N. Keckmanni owat toimittaneet, ja Akatemian kirjastosta Helsingissä erään nimittämättömältä tehdyn kokouksen. Myös owat Inarin kappalainen J. Durkmanni, Muo-

nioniskan kirkkoherran sianen J. Fr. Liljebladi ja studenti J. Fr. Kajaani tähän sanalaskuja lähettäneet.

Ensin päätimmä merkitä kunki kokoomat sanalaskut erittäin; mutta kun yksiä on usiammilta koottu, niin katsoimma sopiwammaksi sitä ei tehdä. Wähäpä tuosta, ken heidät kokosi; se paras, että owat kootut. Ne owat Suomen kansan yhteinen, ei kokoiliain erityinen tawara.

Kajaanista 23 päiwä Lokakuussa 1841.

Elias Lönnrot.

Suomen Kanſan Sanalaskuja.

Aamu on iltaa wiiſaampi.

Aamun Jeſus anna tulla,
aamulla ſomat ſanomat.

Aamusta päiwä piſin on.

Aamusta päiwää jatkauu,
ei illasta.

Aasta aidan tynkenäki,
wuoſi wuotakenkänäki.

Aatokſesſa orwon neuo,
puutokſesſa köyhän kauppa.

Aatto juhlaa korkiampi.

Aatto juhloa jalompi,
iltapuoli laſkiaista.

Ah entinen aikani, nykyinen mieleni.

10. Ah kullaista kotia,
armasta asunsioa.

Ah kulta kodon elanto:
jos on waikia watsalle,
niin on helppo hartioille.

Ah sitä kullaista kotoa:
jos on ruokaa niukemmalta,
niin on unta wiljemmältä.

Ahdashenkinen rykiä,
pahasilmäinen sokia.

Ahkeruus kowan onnen woittaa,
ahkeruus unenki estää.

Ahneus kunnian pettää.

Ahneus wiisaanki willitsee.

Ahtaimpaan paikkaan tautiki tungeksen.

Ahwen armas tuorehelta,
särki säästöstä parempi.

Ahwen itki aikojansa,
hauki onnensa kowuutta:
"talonpoika tarkkasilmä
werkon silmän solmeaapi".

20. Ahwen itki aikojansa,
kalat kaikki päiwiänsä:

"kunne kudulle menemmä,
kunnes muolle, kun rantaselle."

Ahwen kudun alottaa,
ahwen kudun lopettaa.

Aika alkaissa menepi,
sonnustellessa sulapi.

Aika ansoja punoa,
tehdä teiren kielekkeitä,
kun on hanhet soitimella.

Aika hiiren haukotella,
kun on kißan kiirahißa.

Aika kultainen kulupi,
päiwä kaunis karkelepi,
ilman lintujen iloßa,
warwuisten wisertämissä.

Aika menee arwellessa,
päiwä päätä käännellessä.

Aika muuttupi moneksi,
ihminen ajan keralla.

Aika muuttuu ja mies
muuttuu ajassa.

Aika on paras arkiona
kiwenpuusta kihlaella,
riihiwartasta walita.

30. Aika on sillon joutawassa,
kun on pappi soutamassa.

Aika on tulla, toinen mennä,
kolmas warsin ilman olla.

Aika sataa, koska heinät
ladossa.

Aika se on hywä aika:
heinät saattapi latohon.

Aika tawarat saapi,
aika tawarat kaappii.

Aika tulla, toinen mennä,
kolmas orwon ajatella.

Aika tuopi tyynen meren,
aika wuotawan wenehen.

Aika wanhin, awaruus suurin.

Aika wanhin wanhimmista,
ilma suurin suurimmista.

Aikaisin kirkkoon, myöhän
keräjään.

40. Aikanansa kirkkoon, hiljan
kapakkaan.

Aikanansa mies aikoo, mutta
lopussa kiitos seisoo.

Aikawat herrain kiireet.

Aikoihin Ahdin elätti,
päiwihin Pätösen pojan.

Aikuinen orjan aita,
pojan polwipäiwyinen.

Aina antapi Jumala,
lupaapi armo luoja,
arkena anelialle,
pyhänäki pyytäjälle.

Aina auttapi Jumala,
ajan kunki katkasepi;
ei ole wielä welkonunna,
eikä tahtonna takasin.

Aina kala wedessä, ehk'ei
aina apajalla.

Aina kuluu kulkewalta,
pitäjältä pirskahtapi;
se kuluu, jos kukkoinaki,
menee mämmiruokinaki.

Aina lähtewätä — Lähtewätä.

50. Aina muita halataan,
ei minua milloinkaan;

tahi jos jolloin joudutaan,
ei siiwolla silloinkaan.

Aina on aika wiriällä,
kiiret laiskalla kotona.

Aina on hywä pahoa pakossa,
häjyä hätäwarana.

Aina onni saanehella,
ei aina ansainnehella.

Aina siihen korsi jää,
kuhun kuorma kaatuu.

Aina tauti tiinehessä,
yskä heikkohenkisessä,
waiwa wanhassa akassa.

Aina syötäwä kulupi,
pidettäwä pehmiäpi.

Aina uusi hempiämpi,
ehkä entinen parempi.

Aina uutta, harwoin hywää.

Aina waiwainen walittaa.

60. Ainaki kala wedessä,
apajoilla aioin yksin.

Ainoallansa köyhä koreilee.

Aitasta sika sukusin,
hywä tyttö kellarista.

Aiwotellessa — Ajatellessa.

Aja hiljalleen hewoista:
hiljalleen perille pääset.

Aja hiljan ahtehessa:
paremmin reki pitäpi.

Aja mennyttä hepoa,
säästä nuorta hääwaralla.

Aja päälle, lyö hepoa;
ruokoa Jumalan huoli,
miehen huoli waattehia.

Ajakseen orja aidan panee,
poika polwipäiwäksehen.

Ajaksen orja aitoapi,
oljilla witsastelepi.

70. Ajallansa aidan pano,
hetkellänsä heinän teko.

Ajallanssa työn teentö,
hetkellänsä heinän lyöntö.

Ajallansa työn teko,
hetkellänsä ilon pito.

Ajan wientö marjan syöntö.

Ajanwietto marjan syöttö.

Ajastaika aitanaki,
wuosi aidan witsanaki.

Ajatellen toimella tehdään.

Ajatellessa aika menee,
sonnustellessa hetki sulaa.

Ajatukset ajan wiewät,
pidätykset pitkät päiwät.

Ajatuksissa — Aatoksessa.

80. Ajatus on orwon neuo,
puutos kauppa köyhän miehen.

Akat koissa arwelewat:
miehet wiinoa wetäwät;
usein urot lumessa,
miesparat pahassa säässä.

Akka autuas kotona,
ukko kurja kulkemassa.

Akka ei luota lukkariksi,
eikä ukko kuppariksi.

Akka koissa pahatapanen:
rengillensä reiloapi,
miehelle mitä sanopi.

Akka kulkee aseettaan,
mies ei kirweskuokattaan.

Akka mies asehetonna.

Akka mies asetta paitsi.

Akka tieltä pyörteleksen,
ei uros pahanenkana.

Akka tuopi tyynyn, taljan,
akka wuotawan wenehen.

90. Akka wanha oluen juopi,
puu laho weden wetäpi.

Akoilla on aina juttu,
paimenilla paha nuttu.

Alahalla allin mieli
uidessa wilua wettä,
alempana armottoman
käydessä kylän wäliä.

Alahana on allin mieli
uidessa wilua wettä,
sukkeloidessa suloa,
jään alaista järkyttäissä.

Alahana on allin mieli
uidessa wilujokea,
alempana miehen mieli
kainun naisen naituansa.

Alaisin raudan, juoma miehen koettelee.

Alaisin raudan kokee,
juoma miehen näkee.

Alas katsoo maattu piika,
ylös punaposkinen.

Alas outo katselepi,
ylemmä ajattelepi.

Alas wieras katsoo, ylemmä näkee.

100. Alaspäin pidetty piika.

Alastonta nauratahan,
ei kaunihin kantajata.

Alku työn kaunistaa,
lopussa kiitos seisoo.

Alla kana kaunisnaki,
päällä kukko kurjanaki.

Alle katsoo pidetty piika,
aholle hepo ajettu.

Alta kuoren leipä kypsi,
luun luota liha makia.

Anna ahneelle niinkauan, kun pyytää, koiralle niinkauan, kun katselee.

Anna ainaki Jumala
kyllin syödä, kyllin juoda,
kyllin antoa kylälle.

Anna armias Jumala
sitä mieltä miehen päähän,
ettei huomena katuisi
töitä tämänpäiwäisiä.

Anna Herra aamun tulla,
aamulla hywät sanomat.

110. Anna Herra illan tulla,
illan ilman mainioitta.

Anna Herra ohrawuotta,
Jumala jywäkeseä:
saisi orjatki olutta,
kasakatki kaljawettä.

Anna huolia hewosen,
murehtia mustan ruunan:
hewosell' on pää parempi,
pää parempi, luu lujempi.

Anna Jumala ajan kulua,
päiwän tulla, toisen mennä,
iän saada illallehen.

Anna Jumala ajat mennä,
päiwät kultaiset kulua.

Anna Jumala antamista,
käden kahden kantamista.

Anna Jumala hywä päiwä,
hywän päiwän sanomia.

Anna Jumala kuninkaan
kuulua, waan ei näkyä.

Anna juosta jouhihännän,
kipata kowakapion,
rautasorkan sorkutella.

Anna katille kaikkia, mitä naukuu;
katso kaikkia, mitä koira haukkuu.

120. Anna Kiesus ajan tulla,
ajan tulla, toisen mennä,
iän kultaisen kulua.

Anna Kiesus antajalle,
tunge tuhlarin kätehen;
wie Juutas winkujalta,
paha henki parkujalta.

Anna koiralle lihaa, saat luuta takasin.

Anna koiran, kunnes katsoo,
mustalaisen, kunnes mankuu.

Anna kynäsi kylähän,
sohi itse sormellasi.

Anna kätta kämpyrälle,
hongan oksalle ojenna.

Anna kättä käywän miehen,
suuta ulkowan urohon.

Anna kättä köyhän miehen,
köyhällä on lämmin koura.

Anna luoja anteheksi,
laske lainaksi Jumala.

Anna luoja luokosäätä,
herra heinän kuiwautta.

130. Anna luoja, suo Jumala,
anna rauniot rahaksi,
kiwet pienet penningiksi.

Anna maata matkamiehen,
anna wierahan lewätä.

Anna mennä mennyn ruunan,
juosta jolkkosen hewosen.

Anna mennä männikköhön,
kyllä männikkö wetäpi.

Anna mennä mötkettää:
susi lampahan selässä.

Anna mustalaiselle, kunnes pyytää,
koiralle, kunnes katselee.

Anna olla olleheksi,
sika salmen uineheksi.

Anna pahalle paljo waltaa,
paha wallan tarwitsee.

Anna pahalle paljo waltaa,
paljo waltaa, wähä kunniaa.

Anna rullan ruikutella,
kehräwarren keikutella.

140. Anna taikinan hapata,
leiwän juuren junnoitella.

Anna warjoin wenyä,
ajan armahan kulua,
päiwäkunnat poikin mennä.

Anna wastaki Jumala
sitä mieltä miehen päähän,
ettei huomena katuisi,
päiwän päästä pelkeäisi.

Anna wastaki Jumala,
toisteki totinen luoja,
pikarit pinossa wiertä,
tuopit röykyssä rowita.

Anna'pas kesä tulepi,
taas minua tarwitahan.

Annettihin aikoinani
juoda juossehen hewosen,
appaa ajetun ruunan,
syödä waimon jauhanehen.

Annettu luwattu lahja,
ennensaatu toiwotettu.

Annettu wala on niin hywä,
kun tehty.

Annetusta annetahan,
waan ei tieltä löydetystä.

Anoin: ei annettu; otin: ei
toruttu.

150. Anojalle annetahan.

Ansaittu anottu ruoka,
syöty leikattu palanen.

Antaa hywä wähästänsä,
paha ei paljostansakahan.

Antaa matoki makaawalle rauhan.

Antaa menewän mennä,
kyllä jääpä neuonsa pitää.

Antaa Ruotsi ruokarauhan,
Wenäläinen weron wallan.

Antaa saita harwoinki,
ei syöläs silloinkaan.

Antaa saitaki harwoin,
ei syötä sinä ikänä.

Antti aisoilla ajapi,
Simo siltoja tekepi.

Apin on silta astumatta,
syömättä anopin leipä,
käymättä kylän keräjät.

160. Appi on karhu kartanolla,
anoppi susi supussa.

Apu hiirellä pojasta:
jywän syöpi, kaksi jättää.

Apu hiiren pojastaan:
jos ei saamaan, niin syömään.

Apu lapsesta: kalan perkkaa,
kaksi syöpi.

Apua hiirestäki on, jos ei muualle,
niin syömään.

Apua hyttisenki apu.

Apua lapsestaki on: jos ei saa
kalaa, niin syö.

Apua ahonki kyntö,
lisänä mahonki maito.

Arat työttömän kätöset,
rakko laiskan kämmenessä.

Arat työttömän kätöset,
rupi laiskan lantehessa.

170. Arka henkensä pitää.

Arka henkensä säilyttää,
pakenewa pahan päänsä.

Arka häntä peljätköhön,
elköhön jalo paetko.

Arka lyöty, hellä purtu.

Arka metsään, jalo kotia.

Arka nahkansa kantaa.

Arka purtu, hellä lyöty.

Arka päänsa säilyttää,
jalo saapi nahkahansa.

Arka tuota peljätköhön,
elköhöt jalot urohot:
wiittä kuutta hallawuotta,
seitsentä wesikeseä.

Arki aamulla tulepi,
talo työhön tarwitahan.

180. Armahampi aitowieri,
kun on lesken kylkipuoli;
leppiämpi lehtowieri,
kun on lesken wuodetwieri.

Armahampi alla tuulen,
kun sisaren armon alla.

Armahda Jumala joulun päälle,
kun ei woita pöydän päällä.

Armu elää, yrmy kuolee.

Armu kuoli, yrmy elää.

Arwa'a oma tilasi,
anna arwo toisellenki.

Arwa'awat akkojansa,
luulewat lutuksiansa,
pelkeäwät piikojansa.

Asehella työn teentö,
ajallansa pellon kyntö.

Asehessa työn te'entö,
urohossa pellon kyntö.

Asettansa kuki korjaa.

190. Asia kylään mennessä, waan
mikä palatessa.

Asia niinkun ajetaan,
laki niinkun luetaan.

Asia niinkun ajetaan,
työ niinkun tehdään.

Asia riidelkään, elkäät
miehet riidelkö.

Asia uron kylähän,
toinen tullessa kotihin.

Asia waatii ymmärrystä,
tanssiminen rallatusta.

Asiahan mies pitäpi,
puipi puita pöllömpiki.

Asialla mies kylässä,
waikka ilman istukahan.

Asialle mies kylähän,
waimo warten syömistänsä.

Asialle mies menepi,
puipi riihtä pöllömpiki.

200. Asiassa miestä tarwitaan,
hakkaa puita pöllömpiki.

Asiassa on äiä työtä,
rakinassa kaksi päätä.

Asiat on aidan päässä,
sanat seiwästen nenissä.

Asiat on aidan päässä,
säkki seipähän nenässä.

Asiata mies kylähän,
waimo wasten syömisiä.

Asioissa mieltä tarwitaan,
kyllä hulluki halkoja hakkaa.

Asuessa — Ajatellessa.

Aura arpoja parahin,
kirnun mäntä tarpoimia.

Auta ainoa Jumala,
päästä päiwistä pahoista.

Auta Kiesus köyhää miestä;
rikas riidoinki eläpi.

210. Auta miestä mäessä, ele mä-
en alla.

Auta miestä mäessä,
nosta lasta kynnyksessä.

Auta minua aitan päälle,
kyllä itse maahan pääsen.

Auta onni aitan päälle,
alas pääsen auttamatta.

Auta sitä, joka awun tuntee.

Auttakate armotonta,
ken tinalla, ken tilalla,
kenpä kengän nauhaisilla.

Autto muinen mutkat miestä,
mutkat muinen, juonet ennen,
ei sillen sinä ikänä.

Autto muinen onni miestä,
sai ojasta allikkohon.

Autuaalla tallissa akan kuo-
liat kopajaa.

Autuaalta woi putosi,
waiwaiselta maito kaatu.

220. Autuahan akka kuoli,
waiwaisen hewoinen waipui.

Autuahan woi putoaa,
waiwaisen suolat kaatuu.

Autuas anopin saapi,
waiwainen kälyn nimii.

Autuas awain piika:
käy tupahan, käy kotahan,
keikuttapi kellarihin.

Autuas emännän lanko:
pöydän päähän pöykähtäpi;
waiwainen isännän lanko:
owen suuhun sutkehtaa.

Autuas emännän wieras:
pöydän päähän pyörähtää;
waiwainen isännän wieras:
owen suuhun seisahtaa.

Autuas käen ampuu,
waiwainen pesän löytää.

Autuas toisen wahingosta wii-
sastuu, waiwainen omastaan.

Autuasta hywään aikaan siunataan,
waiwaista pahaan aikaan kirotaan.

Autuasta takaa, waiwaista otsaan
onni potkii.

230\. Awa säkkisi koska porsasta tari-
taan, jos se tarwitaan.

Awannolla antiaiset,
lähtehellä lähtiäiset.

Awoin hiki hewoisen
nuoren miehen kunnia.

Awoin portti herrain tullessa,
mutta kiinni lähtiessä.

Awun wanha, sauan wanha,
ei wanha toraa kärsi.

Edes käydä käsketähän,
edes käydä, ei paeta.

Edes eilinen päiwä on.

Edesmennyt eilispäiwä,
tämä on päiwä tähän asti.

Edespäin kauppa käypi.

Edessä emoton lapsi
emintimän leipoessa.

240. Edessä pitkä kanto koskessa.

Edestä kengässä, takaa raudassa.

Edestä syömätön löytyy.

Edestä syöty köyhän pelto.

Edestä täysi köyhän aitta.

Edestänsä säästänyt löytää,
mitä taaksen panee.

Ehdon walta ahwenella:
ottaa onkeen, jos tahtoo.

Ehtoo eräisen miehen,
hämy wierahan tulewan.

Ehtoo eräisen saanto,
hämy wierahan tulento.

Ehtoo karjan kokoaa, yö pahan perehen.

250. Ehtoolla laiska wiriäksi tulee.

Ehtoona erän perä nähdään.

Ehtoona itku, aamulla ilo.

Ei aika miestä odota, ellei mies aikaa.

Ei aikaa ajan mentyä,
wuotta lehden langettua.

Ei aina häisiä päiwiä pidetä.

Ei aina ole — Ei ole aina.

Ei ajettu tie ruohoitu.

Ei alastonta koirakaan hauku.

Ei anna aika maata,
waara waikia lewätä.

260. Ei anna mammona maata,
eikä lekkeri lewätä.

Ei anneta hullulle miekkaa,
eikä kyykärmeelle silmiä.

Ei anneta hullun wyölle miekkaa,
eikä puskewalle härjälle sarwia.

Ei anneta sianpäätä waiwaisen
kaaliin.

Ei anoppi armaskana
wedä wertoa emolle;
eikä mielewin miniä
ole oman tytön tapainen.

Ei astuwa waihda itsiänsä istuwaan.

Ei aurinko aina yhdeltä puolelta
paista.

Ei aurinkokaan kauan yhdeltä
puolen paista.

Ei auta ampuminen,
kun ei ole nuolen noutajata.

Ei auta laulamahan,
koska ei kuulla kumminkahan.

270. Ei auta linnun lentäminen,
kun on siiwet leikattuna.

Ei auta wuohen määkiminen,
kosk'ei kaurihit kajoa.

Ei auta äitin armot,
eikä muorin moimotukset.

Ei autuaankaan aitta aina
muassa ole.

Ei elä kissa kiitoksella,
koira pään silityksellä.

Ei emä tiedä, kun ei lapset itke.

Ei emäntä — Ei eukko.

Ei ennen minun emoni
käynyt kynsiä kylästä,
tointa toisesta talosta,
pirran piitä naapurista.

Ei ennen minun emoni
mieltä mierolta kysynyt,
oppia ojan takoa.

Ei ennen minun emoni
wienyt willoja kylähän,
kuljetellut kuontaloita;
niinkun nyt nykyiset muorit
wiewät willansa kylähän,
kuljettawat kuontalonsa.

280 Ei ennen pidä hyppäämän, kun
oja tulee.

Ei ennen saadulla kauan eletä,
jos ei Jumala wastaista anna.

Ei ensimäistä hywää hywästyminen,
eikä pahaa pahastuminen.

Ei epäluulo ole tiedon wäärti.

Ei estä kirja helwetistä,
paperi pahasta työstä.

Ei eukko eriä tiedä,
kussa uro uhon näkepi,
poika waimon waiwapäiwät.

Ei halla haosta lähde,
eikä kastet kalwehesta,
päiwän Perttulin perästä.

Ei halla haosta lähde,
kastet warjosta warise,
päiwän Perttulin perästä.

Ei halla piikoja pane,
eikä ruoste ruopottele.

Ei halli — Ei koira.

290. Ei haukku haawaa tee,
jos ei puulla päähän lyödä.

Ei haukku loukkua tee,
sana ei reikeä repäise,
kieli korwoa kos'eta.

Ei haukkuwa koira jänistä saa.

Ei haukkuwa koira pure.

Ei heitä itä tuulemasta,
ennenkun sataa,
eikä akka torumasta,
ennenkun itkee.

Ei helwetti ikänänsä täyteen tule.

Ei helwetti täydy.

Ei hemme heiniä saa,
kauni kaskia rowitse.

Ei henki syömättä elä.

Ei henno hewoisiahan,
sure ei sukkajalkojahan.

300. Ei hepo häitä — Ei hewoinen.

Ei hepo kuowista kuole,
eikä lehmä leiwoisesta,
lammas rantaraukkoisesta.

Ei herkeä — Ei heitä.

Ei herkkua mahan täyttä syödä.

Ei herkun paljoudesta ole.

Ei herraa merellä.

Ei herrain kanssa ole marjalle menemistä;
wiewät marjat ja tuohisen.

Ei herrain kiireistä.

Ei herrat paljoa kärsi; tikulla
silmään pistää, niin suuttuwat.

Ei herruus konttia kanna.

310. Ei hewoinen häitä kiitä,
jouhihäntä juominkia.

Ei hewoista päiwältä saada.

Ei hiiri heinäkuorman alle kuole.

Ei hiiri hewoisen werta,
paha lapsi miehen werta.

Ei hiiri kekoon kuole.

Ei hinta hewoista korota,
jos ei hewoinen hintaa.

Ei hoppu hywäksi liene,
eikä kiiret kunniaksi.

Ei hoppu hywälle tule.

Ei hopussa sataa ajastaikaa eletä.

Ei housut lainassa parane.

320. Ei hullu hyweä tunne,
sika suolaista kaloa.

Ei hullu hyweä tunne,
sika suoloja suatse.

Ei hulluja kynnetä, eikä kylwetä,
itsestään niitä kaswaa.

Ei hullulle ole miekkaa uskomista.

Ei hullun wäliä ole.

Ei hulluus häwiämästä kiellä.

Ei hulluus kiellä kuolemasta,
pahuus kauan elämästä.

Ei huoli — Ei henno.

Ei huoli hewotoin poika,
pidä ei piiskasta lukua,
kanna ei huolta kannuksista.

Ei huolta häwinnehellä,
työtä maansa myönehellä.

330. Ei huolta häwyttömällä,
mieltä mielen mennehellä.

Ei huora häwystä tiedä,
eikä suukko suosiosta.

Ei huoralla häpyä ole.

Ei huuto hädästä päästä,
poru päiwistä pahoista.

Ei hyry hywää tiedä.

Ei hyttyisen ääni taiwaasen ulotu.

Ei hywin syöden säästetä,
säästäen hywin eletä.

Ei hywyys estä kuolemasta,
pahuus kauan elämästä.

Ei hywä hauki suolassa pahene.

Ei hywä hyljyksi jouda,
kultapenninki kuluksi.

340. Ei hywä hyljyksi jouda,
kuluksi Jumalan kulta.

Ei hywä pahaa tee.

Ei hywä sana haawoita.

Ei hywä sana woidetta tarwitse.

Ei hywäkään lääkari joka reikää
lääkitse.

Ei hywän sanan woimaa ole.

Ei hywät hylkynä,
kultakengät kulkuna.

Ei hywääkään hewoista saa ajaa enem=
pätä, kun aisat kantaa.

Ei hywääkään hewoista saa yliwoi=
mansa ajaa.

Ei hywääkään pahantekoa tarwita.

350. Ei hädällä kauas keritä.

Ei hädässä mässätä.

Ei hädässä — Ei hopussa.

Ei häissä surulla syödä,
ei eletä huolen kanssa.

Ei häistä keräjiin mennä.

Ei häjy häwetä taida,
waikka häntä heilukaan.

Ei häjy häwystä tiedä,
eikä koira kunniasta.

Ei häjyllä häpyä ole.

Ei häjyä häihin wiedä,
kylään kurjoa kutsuta.

Ei häpiä peittoon pääse.

360. Ei härkä häitä kiitä,
hepo pitkiä pitoja.

Ei härkää ennen kaiwata,
kun tehdas tyhjäksi tulee.

Ei hästi häitä kiitä,
hepo pitkiä pyhiä.

Ei hästi häwetä tunne,
hewon kaima kainustella.

Ei hätä häwetä käske,
kiiret kauan kiinnitellä.

Ei hätä lakia lue.

Ei hätäyneellä puolta ole.

Ei hätää hengen lähtiessä.

Ei ikä mieltä anna, jos ei Jumala.

Ei ikää elettyähän,
wuotta lehden langettua.

370. Ei iso sisältänsä kaada.

Ei isän warasta hirtetä.

Ei isättömän ilosta,
emottoman ensinkänä.

Ei itku hädästä päästä,
kowat päiwät kuolemasta.

Ei itku hädästä päästä,
parku päiwistä pahoista.

Ei jaksa jalka käydä,
polwi polkea kykene.

Ei jalon jalat palene,
hywän kynnet kynnistele.

Ei joka kuusessa orawaa ole.

Ei jouda hywä hylyksi,
jutuksi Jumalan wilja.

Ei jouda hywät hylyksi,
kultakenkäset kuluksi.

380. Ei jouda jouten olla,
jonk' on mieli miestä saada.

Ei Jumala kiirettä luonut,
paha mailma sen on suonut.

Ei juopuneen laulusta.

Ei juosten jauheta, eikä kannuksin kynnetä.

Ei juosten matkaa tehdä.

Ei jäänyttä jätetä,
langenutta langeteta.

Ei kaada wara wenettä,
tuki ei suowoa tuhoa.

Ei kaakko kauan tuule.

Ei kaakko lakkaa, ennenkun sataa.

Ei kahdella pahalla wäliä ole.

390. Ei kahta kuningasta yhteen linnaan sowi.

Ei kahda rakasta sydäntä
eroita Jumalakahan.

Ei kaikkein kaunis ole yhtäläinen.

Ei kaikki ajat ole yhtäläiset.

Ei kaikki ajatukset tule seulan päälle.

Ei kaikki jauhot talkkunaksi kelpaa.

Ei kaikki kulta, kuumottawa,
eikä helkkywä hopia.

Ei kaikki kultaa kun kiiltää,
eikä kaikki hopiaa, kun hohtaa.

Ei kaikki kuninkaaksi kelpaa.

Ei kaikki miehiä ole, kun housuja
pitää.

400. Ei kaikki mieli sinun päässä,
sanoi sammakko toistaan.

Ei kaikki mieli yhden miehen päässä.

Ei kaikki mieli yhteen päähän
mahdu.

Ei kaikki puheet ole seulanpäälisiä.

Ei kaikki puheet pysy weden päällä.

Ei kaikki päiwät wielä ehtoossa ole.

Ei kaikki sanat weden päällä pysy.

Ei kaikki suuhun, mitä silmä näkee.

Ei kaikki suuhun, mitä sydämessä.

Ei kaikki taudit kuolemaksi ole.

410. Ei kaikki waiwat wadissa, saalis joka sauoimessa.

Ei kaikki waiwat watiin tule.

Ei kaikki yhtä tee.

Ei kaikki ystäwät yksiin pitohin mahdu.

Ei kaikkia karwaisia korweta.

Ei kaikkia kenkiä yhdellä lestillä tehdä.

Ei kaikkia syödä, mitä silmä näkee.

Ei kaikkia tosiakaan puhua saa.

Ei kaikkia waiwoja puntariin panna.

Ei kaikkia walittaa saa.

420. Ei kaikilla unilla maata, eikä kaikilla näljillä syödä, jos elää aiotaan.

Ei kako — Ei kaakko.

Ei kaksi isoa — Ei kaksi suurta.

Ei kaksi kolmannetta ole.

Ei kaksi kowaa kiwiä hywiä jauhoja tee.

Ei kaksi suurta yhteen säkkiin mahdu.

Ei kalaa saada jalan kastamatta.

Ei kallis soma sanoa,
kaunis wanhan kaupatusta.

Ei kalu kylässä parane.

Ei kalua saaden rikkaaksi tulla,
waan säästäen.

430\. Ei kanan kaakottamasta,
kun ei kukkoki kurahda.

Ei kananpoika tuulessa pahene.

Ei kangas koreillen kudota,
oja ei luoda luowaellen,
kiwi ei jauha kiiwotellen,
heinä heitellen kokou.

Ei kangas lakohon kaswa,
suo ei siementä kadota.

Ei kangasta katketonta,
eikä lasta itkutonta.

Ei karhu kiwiä kisko.

Ei karhua witsalla lyödä.

Ei karhua äimällä pistelemistä ole.

Ei karja niin katoa, kun paimenet puhuwat.

Ei karwas lapsen pahaa tee.

440. Ei karwas nauris ensin mätäne.

Ei kasin silmät sawua wara'a.

Ei kateen koti korkene.

Ei katso syntywä sioa,
maata ei kuolewa walitse.

Ei kauha warretta kelpaa.

Ei kauhalla mieltä päähän saada,
waan waiwalla.

Ei kaukaa kehujaakaan ole.

Ei kaukainen kehuja ole,
eikä juuri wierokaan.

Ei kauneutta kattilaan panna.

Ei kaunis kaskelle jouda,
werewäinen wiertämähän;
kaunis pidetään kotona,
katon alla kapsamassa.

450. Ei kaunista kanneta,
jos ei kallista anneta.

Ei kawaluus kauas auta.

Ei kenkkihewoisen hammasta katsota.

Ei kenkään kahdesti kuole.

Ei kenkään niin hywä, kun kiitetään,
eikä niin paha, kun pannaan.

Ei kerjäläiseltä kalua puutu.

Ei kerjääwä kalua puutu.

Ei kestä kesäinen lehti
syksyn ilmoissa isoissa,
kukat kaunoiset, koriat
taida ei talweksi ruweta.

Ei kestä lihainen silta,
pölkky luinen luiskahtaapi.

Ei kettu kesällä kuole,
kun ei talwella tapeta.

460. Ei ketään kukkaro kaulassa hir-
tetä.

Ei kieli kowahan koske,
sana ei reikeä repäise.

Ei kiellä kirja helwetistä,
paperi pahalta tieltä;
jos ei kiellä Herra Kiesus,
armo ainoan Jumalan.

Ei kiireellä kauas juosta.

Ei kiiret kauas kerkiä.

En kiitä meristä miestä,
kowan kosken laskiata:
meri siltä on mielen wiennyt,
koski korwat särkenynnä.

Ei kilo kirohin kuole,
lammas paimenen paho'in.

Ei kirkko jänekseksi ole.

Ei kirkko niin täynnä, ettei pappi
sisään sowi.

Ei kirwes kiwehen pysty,
napakaira kalliohon.

470. Ei kirwestä yhdeltä puolelta hiwota.

Ei kirwestäkään yksinpuolin hiwota.

Ei kissa kirohin kuole,
kasi kaikkihin sanohin.

Ei kissakaan kiitoksella elä.

Ei kiukat herrain kiireet.

Ei kiwellä kiirettä, eikä huhmarella hoikettä.

Ei kiwi jauha kiiwastellen
ilman orjan olkapäittä,
piian pienittä käsittä.

Ei kiwi kipuja itke,
paasi waiwoja walita,
waikka paljo pantaisi,
määrättä mätättäisi.

Ei kiwinen pelto siementä kadota.

Ei koira ennen uineensa tiedä,
kun häntä kastuu.

480. Ei koira koiran häntää polje.

Ei koira luuta winkaise,
waikka kohta lyötäisihin.

Ei koira luuta wongahda,
lapsi leiwän kannikkata.

Ei koira tyhjään hauku,
eikä honkihin horise.

Ei koira uimaan opi
ilman hännän kastumatta.

Ei koira waletta hauku,
luppakorwa lupsuttele.

Ei koiraa karwaan katsomista ole.

Ei koiraa luu salata.

Ei koiraa panna makkara kaulaan.

Ei koiraakaan ennen nyljetä, kun
henki lähtee.

490. Ei koirakaan kotiwäkeä hauku.

Ei koirakaan kotiwäkeä pure.

Ei koiralla kunniata,
eikä häjyllä häpyä.

Ei koiralla kunniata ole.

Ei kolka kosian kengät,
kirjakorjat kiidättele,
tytön työttömän tykönä,
makoajan kartanolla.

Ei kolmisäinen köysi keskeu katkea.

Ei konnalla kohtuutta ole,
pahan miehen mieltä taita.

Ei konnan kohtuu ole,
pahan miehen mieltä myöten.

Ei konnassa koskaan talia ole.

Ei korppi kirohin kuole,
kaarnet kaikkihin sanohin.

300. Ei korppi kirohin kuole,
murehisin musta lintu.

Ei korppi kirohin kuole,
waris kuiwihin walohin.

Ei korppi korpin silmää kaiwa.

Ei korppi korpin silmää puhkaise.

Ei koski kitahinkaan
laske wettänsä wisusti,
eikä laulaja hywänen
laula tyyni laulujansa.

Ei koski kowa olisi
ilman kuumitta kiwittä,
palawoitta paateroitta.

Ei kossin kohua täydy,
wähän miehen wääten käydä.

Ei kotipuita metsään wedetä.

Ei kuiwa kala takaa karkaa.

Ei kuiwa kulkku kumaja,
henki raswatta heläjä.

510. Ei kukaan herra merellä ole.

Ei kukaan kirweskädessä synny.

Ei kukaan niin hywä — Ei kenkään niin hywä.

Ei kukko käskyllä laula,
ellei laula käskemättä.

Ei kulta kullan kulta,
leipä kulta kullan kulta.

Ei kulta kulta ole,
leipä kulta kulta on.

Ei kumarettua kaulaa leikata.

Ei kuningaskaan kultaa syö.

Ei kunnia kulutta tule.

Ei kunnia tule kuluttamatta.

520. Ei kunnia tule kuulumatta.

Ei kuohuwa koski jäädy,
eikä liikkuwa kiwi sammaloidu.

Ei kuolema ole kirkkomessu,
hengenlähtö leikinlyöntö.

Ei kuolleesta kumpalia.

Ei kuukaan paista, ennenkun nousee.

Ei kuuksi kalan kutua,
neteliksi neiden häitä.

Ei kuurolle kahta saarnaa täydy.

Ei kylmästä hiilestä tulta saa.

Ei kylwy kyllin syötä,
kun ei kaswu kartuttane.

Ei kylwämätön touko kaswa.

530. Ei kylä kitua kiellä.

Ei kylä koiritta, miero miehittä.

Ei kylä kudetta kiellä
kyynärältä kymmeneltä.

Ei kylää koiratonta,
eikä maata miehetöntä.

Ei kynsitön puuhun nouse,
jäsenetön jäätä astu.

Ei kysynyt eksy, eikä anonut
ängen ota.

Ei kysywä tieltä eksy.

Ei kädetön katoa.

Ei käeten kuolla, eikä uhkaten eletä.

Ei käki käskein laula,
eikä kutsuen kukahda.

540. Ei kärsimättä kirjawaksi tulla.

Ei käske rukki ruikkaella,
kehräwarsi keikkaella.

Ei käskewältä wäkeä puutu,
lainan ottajalta rahaa.

Ei käskiä wäsy, jos ei tekiä rekaile.

Ei köyhyys tule yksinänsä.

Ei köyhyyttä jaloin jätetä.

Ei köyhä kesken kuole,
eikä woitu ensimmäisnä.

Ei köyhä kohta kuole,
että-woitu ensimmäisnä.

Ei köyhä korkialta kaadu:
saunan lawalta lattialle.

Ei köyhä ole aina köyhä,
eikä rikas ole aina rikas,
mutta kaunis on aina kaunis.

550. Ei köyhä parata saa:
syöpi woita juuston kanssa.

Ei köyhän anti kauas kestä:
tuwassa antaa, porstuassa ottaa.

Ei köyhän hyweä jäydy,
makiata maankäwiän.

Ei köyhän koreilla auta:
werka nuttu, wyö sametti.

Ei köyhän ääni taiwaasen kuulu.

Ei köyhää koirakaan hauku.

Ei köyhää köyhempätä,
waiwaista wajawampata,
kun on ahnas tyytymätön:
sillä on puutos puuttumaton.

Ei köyttämätön takka seljässä pysy.

Ei laihosta lawaa tehdä.

Ei lainakarpiosta suuria patoja pidetä.

560. Ei lainan ottaja kalua puutu.

Ei laiska lykkyänsä tiedä.

Ei laiska ole joka miehen renki.

Ei laiska onnestaan tiedä.

Ei laiskan touko kaswa.

Ei lako lasta tapa.

Ei lapsen täydy isoa leipäpalaista.

Ei lapsen wiinasta, eikä warsan kauroista.

Ei lapsessa laulajata,
kuolasuussa kukkujata.

Ei lapset laista tiedä,
waimot wallan tuomioista.

570. Ei lapset lakia laita,
wanhat wallan tuomiota.

Ei lapsi isättä synny,
emätönnä ilmi joudu.

Ei lapsi lakohon kuole,
lauha laaria ylennä.

Ei lapsi lampaaksi ole, eikä kannettu kannoksi.

Ei lapsi wiinaa, eikä warsa kauroja tarwitse.

Ei laulu kuiwa kaula.

Ei laula kosista kiellä,
kun ei muut tawat pahemmat:
tahi on laiska, tahi laiha,
ja muuten typerä tyttö.

Ei lehto lewäten huoli,
hywä halme hyödytellen.

Ei leipä leikin syödä,
waatet pilkalla pidetä,

miehen wierahan edessä,
waimon ankaran apuna.

Ei leipää leikin syödä,
naurain kakkua kaluta.

580. Ei leiwässä leipomista,
leiwässä hywän emännän.

Ei lepo luita lyötä.

Ei lie selkä sen pahempi,
jos halolla haudellahan.

Ei liho hewoinen tiellä.

Ei liika lihoita,
jos ei osa elätä.

Ei liikkuwa waihda itsiänsä liikkumattomaan.

Ei liikkuwan kiwen päälle sammal seisahda.

Ei liikuus lihoita,
jos ei kohtuus kostuta.

Ei lintu lennä ylemmä siipikantoansa.

Ei lintua höyhenien tähden ammuta.

590. Ei lintukaan lennä, ennenkun siiwet täydellensä tulewat.

Ei lisä luotaan lykkää.

Ei lisä pahaa tee.

Ei lopu uni maaten, eikä työ tehden.

Ei luja lutise,
eikä wakaa wapise.

Ei lujuutta lumpehessa,
weden waahdessa waroa.

Ei lupa taloa häwetä.

Ei lupaus köyhytä.

Ei luu koiraan koske.

Ei luulo ole tiedon wertainen.

600 Ei luutonta lihaa,
eikä päätöntä kalaa.

Ei lyö, joka uhkaa,
eikä pure, joka haukkuu.

Ei lyöpä asetta puutu.

Ei lähyys lientä lisää.

Ei lämmin luuta särje,
rauha riitoja suatse.

Ei läpi paina, jos ei lämmitä'kään.

Ei löydä emoton lapsi
oman äitin armautta,
waikka etsisi tulella,
wailehteisi walkialla.

Ei maa miehittä,
eikä kylä koiritta.

Ei maantie kesken ruohoitu.

Ei maantiellä heiniä kaswa.

610. Ei maata markatonta,
ilmoa isännätöntä.

Ei maaten maa pidetä,
istuen isosen pelto.

Ei maaten manalle mennä,
eikä torkan tuonelahan.

Ei maaten markat juokse,
istuen isot hywyydet.

Ei maaten markat kaswa,
istuen iku hopiat.

Ei maaten miestä saada,
suurta sulhoa lewäten.

Ei maattaissa torkuta,
nukuttaissa nuokuta.

Ei makaa sika sikeisnä
sian toisen tonkiessa,
eikä orja toimetonna
orjan toisen kenkiessä.

Ei makaawan katin suuhun hiiri juokse.

Ei makaawan suden suuhun lammas samoa.

620. Ei makia maahan jouda.

Ei makiaa mahan täydeltä.

Ei mammona anna maata,
eikä lekkeri lewätä.

Ei manattu pala mahasta palaa.

Ei marjat mitänä maksa
maammon maitojen ehdolla,
eikä kosta koiwun jället
waiwoja isoni wanhan.

Ei matalan ääni taiwaasen kuulu.

Ei matokaan makaawata pane.

Ei mene kesä wesittä,
eikä talwi pakkasitta.

Ei mene näkö tawatta,
hywä muoto kunniatta.

Ei menewäta mämmilläkään pidetä.

630. Ei menewätä pidellä saa.

Ei menewätä pitää saa,
tulewata torjuella.

Ei meri siitä pilau,
jos koira laidalta lakkii.

Ei merta etemmäksi kalaan mennä.

Ei merta jäänä soudeta.

Ei merta pisaroitta souta,
eikä wedestä kastumatta päästä.

Ei mies aseetta liiku.

Ei mies merta syö, eikä tyhjällä elä.

Ei mies miehen ruokaan kuole.

Ei mies miestä syö.

640. Ei mies nimellä elä.

Ei miestä manatussa ole.

Ei miestä mitalla panna,
mieltä kauhalla jaeta.

Ei miestä nuttuunsa arwaaman pidä.

Ei miestä tawatonta ole.

Ei molempia: hywää ja pian.

Ei molempia: rahaa ja kukkaroa.

Ei morsiamia halla pane.

Ei mua muu mukaise,
eikä toinen tokaise,
kun tämän talon taikinajuuri.

Ei mun auta laulamahan,
kun ei kuulla kumminkaan.

650. Ei munaa munaan waihettamista ole,
kanaa kanaan.

Ei muotoa panna murkinaksi,
eikä karwaa kattilahan.

Ei mykälle lammasta anneta.

Ei märjälle maalle wettä pidä.

Ei märjästä ampujasta,
kuiwasta kalastajasta.

Ei märkä pala, eikä wesi happane.

Ei naurismaan kautta wäärä ole.

Ei nauriswarasta hirtetä.

Ei naurussa järkeä ole.

Ei ne kaikki miehiä ole, jotka pöksyissä pyörii, eikä kaikki naisia, joilla hamet päällä.

660. Ei neidessä neuojata,
orwossa opastajata,
neuottu itseki neiti,
opastettu orpolapsi.

Ei neittä weroista wiedä,
ei oteta maan otoista;
wasket wiedähän weroista,
orawaiset maan otoista.

Ei neittä werosta wiedä,
eikä panna päärahoista.

Ei neuo wäärään wie,
oppi ei kaada kankahalle.

Ei niin huonoa pitoa,
ettei kuokkawierahia.

Ei niin huonoja housuja,
ettei kaksia kalsuja maksa.

Ei niin hywää, ettei pahaa rinnalla.

Ei niin hywää, ettei parempaa.

Ei niin hywää, että kaikki kiittää, eikä niin pahaa, että kaikki laittaa.

Ei niin hywää, ketä ei moitita,
eikä niin pahaa, ketä ei kiitetä.

670. Ei niin kauan ole isoa hätää,
kun yksikään neuo auttaa.

Ei niin köyhää, joka ei toista auta,
eikä niin rikasta, joka ei apua tarwit

Ei niin lyhyttä, joka ei kuurista,
eikä niin pitkää, joka ei kurkota.

Ei niin pahaa, ettei hywää mukana.

Ei niin pahaa, ettei johonkuhun hywä.

Ei niin pahaa, ettei joku kiitä,
eikä niin hywää, ettei joku laita.

Ei niin pahaa päätä, ettei wähä mieltä.

Ei niin pientä pitoa, ettei ole kuokkamiestä.

Ei niin pientä päätä, jossa ei wähä mieltä.

Ei niin pikkuista pilaa,
ettei totta toinen puoli.

680. Ei niin pitkää, ettei kurota,
eikä niin lyhyttä, ettei kumarra.

Ei niin päiwä pitkä, ettei yö perässä.

Ei niin päätä, ettei wähä mieltä.

Ei niin rikasta, että kaikille kysyjille antaa.

Ei niin wanhaa, joka ei luule wuotta eläwänsä, eikä niin nuorta, joka ei luule wanhaksi tulewansa.

Ei niin wesi sakia, ettei weri sakiampi.

Ei niin wikewää, ketä ei jätetä,
ei niin wäkewää, ketä ei woiteta.

Ei nimi miestä pahenna,
jos ei mies nimeä.

Ei nuollen watsa täydy.

Ei nuolu elätä, jos ei syödä saa.

690. Ei nuolu watsaa täytä.

Ei nurkka leipää lisää.

Ei nyt auta Antin neuot,
eikä Tuomahan tulukset.

Ei nyt auta äitin armot,
eikä muorin moimotukset.

Ei nyt äiti ääntä kuule,
iso ei itkua tajua.

Ei näkö tawoitta mene,
hywä muoto muojuitta.

Ei näkö työtä tee,
kauni kaskea rowitse.

Ei nälkäistä janota.

Ei nälkäistä nukuta,
surullista naurata.

Ei näöltä woida syödä.

700. Ei nöyrällä hewoisella aina ajaman pidä.

Ei nöyrän selkä taitu.

Ei ohraankaan lako loista.

Ei ole aina antamista,
käden kahden kantamista.

Ei ole aina Antin tuulet,
wielä on tuulet Tuomallaki,
Pietarin perän takana.

Ei ole aina Antin tuuli,
Pietarin peräntakainen;
wielä on tuuli Tuomahanki.

Ei ole aitasta kotona,
eikä maassa wartahasta.

Ei ole aittahan asia,
eikä tietä riihen luoksi,
kun on suossa suurusjauhot,
leipä männyssä mäellä.

Ei ole aittahan asiita,
eikä työtä kellarihin,
kun on juomiset joella,
suurus suolla sammalissa.

Ei ole akasta lukkariksi,
eikä ukosta kuppariksi.

710. Ei ole eloa, ei emäntää.

Ei ole herrain kanssa marjoille menemistä,
tyttölasten liiatenki.

Ei ole hiusta härjän päässä,
jouhta oinahan otsassa.

Ei ole hoppu hywäksi,
eikä kiiret kunniaksi.

Ei ole hullu, joka anoo, waan joka antaa.

Ei ole huolta hurnakolla,
ajatusta aidaksella.

Ei ole huolta häwinnehellä,
mieltä maansa myönehellä.

Ei ole huonon huokumista,
wäkipuolen wärwimistä.

Ei ole huoralla häpyä,
warkahalla kunniata.

Ei ole huoran itkusta,
eikä warkahan waloista.

720. Ei ole huuten huokiampi,
eikä parkuen parempi.

Ei ole hywän kaulassa kelloa.

Ei ole hywät — Ei hywät.

Ei ole häitä kaikki päiwät,
joka päiwä juominkia.

Ei ole häjyllä häpyä,
ei huolta häwyttömällä.

Ei ole härjällä hätää,
kun on lehmät liekapäässä.

Ei ole hätä härjän juosta,
kun on Paawo paimenessa.

Ei ole hätää häihin, eikä kiirutta kirkkoon, koska wiinaa talossa löytyy.

Ei ole hätää, waikka ämmät sätää.

Ei ole ihmistä silmään katsomista, eikä koiraa karwoin.

730. Ei ole ilmoa iäksi.

Ei ole iloisten kanssa marjaan menemistä.

Ei ole isää iäksi,
emoa elinajaksi.

Ei ole juopunut köyhä eikä kipiä.

Ei ole juopunut oman äitinsä poika.

Ei ole järkee syödä särkee,
eikä taitoo juoda maitoo.

Ei ole jäärän mää'ynnästä,
kun ei uuhinen mäkätä.

Ei ole kaikki omenat kuoren alla kelwolliset.

Ei ole kaikki pahat päiwät nähdyt.

Ei ole kaikkiin paikkoin nenäänsä pistämistä.

740. Ei ole kanan kaakotuksesta,
kun ei kukkoki kurise.

Ei ole karwoin katsomista,
ei puhetten uskomista.

Ei ole kesää ikuista,
kerran talwiki tulepi.

Ei ole kulta kuluttuansa,
eikä werka wiertyänsä.

Ei ole kuwussa, ehkä nokassa.

Ei ole kädessä, joka edessä.

Ei ole kädessä kärppä pinossa.

Ei ole kädessa kärppä pinosta,
neitsy nuori turkuisesta.

Ei ole köyhän antimesta,
waiwaisen hywänteosta.

Ei ole leikki leiwän loppu,
waan tuska tupakin loppu.

750. Ei ole leipä leikin syöty,
waadet pilkalla pidetty.

Ei ole linnun lentämästä,
kun on siiwet poikki lyöty.

Ei ole luulo tiedon werta,
eikä piika pojan werta.

Ei ole luutonta — Ei luutonta.

Ei ole lässä hiiren mieli,
kun on hernethaasiassa.

Ei ole löylyn löytämistä,
lämpymän lähentämistä.

Ei ole maata markatonta,
ilmoa isännätöntä.

Ei ole maata miehetöntä,
kirwehetöntä kyleä.

Ei ole maitokaan makia
suusta miehen suuttunehen,
parrasta pahastunehen.

Ei ole matkassa majoa,
tiellä tehtyä taloa.

760. Ei ole miehen mustuutehen,
urohon mataluutehen,
mies kun miehestä menepi,
urohosta urkenepi.

Ei ole mies narri, eikä makkara koira.

Ei ole mies pahasta tehty,
ehkä ei aiwan arwostana.

Ei ole mies pahoista tehty,
eikä aiwan arwoisista.

Ei ole miestä maan iäksi,
urosta iäksi ilman.

Ei ole miestä mennehessä,
urosta uponneheſſa.

Ei ole miestä wuorotonta.

Ei ole nahkan myömisestä,
kun on karhu kaatamatta.

Ei ole niityllä nimeä,
kun ei ole niityn niittäjätä.

Ei ole nimetöntä surmaa.

770. Ei ole noita, ei näkiä,
eikä kuitti kummastana.

Ei ole nälkä, eikä jano, eikä kuitti kummastana.

Ei ole ohroa laosta.

Ei ole orihin syytä,
herjeä hywän hewoisen;
sen hepo kotihin tuopi,
mi rekehen reudotahan.

Ei ole paimenen pyhistä,
eikä lapsen armottoman.

Ei ole paimenen pyhistä,
eikä waimon lapsillisen.

Ei ole pakko mennä syyhymättä saunaan.

Ei ole pakkoa pahoa:
wielä on riihessä eloa.

Ei ole passipoista äiä.

Ei ole pellolla pereä,
kun ei ole pellon kyntäjätä.

780. Ei ole piian pahaa, eikä akan hywää.

Ei ole puheen hywyydestä,
eikä mielen paljoudesta.

Ei ole puhuntatuulesta tuulta,
eikä panentamielestä mieltä.

Ei ole päiwin palkatkaan,
rupiamin ruoatkaan.

Ei ole päiwät päällitysten,
waan on päiwät päästätysten.

Ei ole päätä, ei pereä,
eikä pontta, pohjoahan.

Ei ole päätä Päiänteellä,
kulmoa kulowedellä.

Ei ole päätä Päiänteellä,
loppua Lapin wesillä.

Ei ole päätöntä Juhannusta,
tähkätöntä helluntaita.

Ei ole raukka orja raukka,
waan raukka miniä raukka.

790. Ei ole rengillä rekiä,
eikä orjalla oritta.

Ei ole roswoja, kun ei roswojen pesiä.

Ei ole saatuja sanoja,
ennen tehtyjä puheita.

Ei ole seppä sen parempi,
eikä tarkempi takoja,

jos syntyi sysikedolla,
kaswoi hiilikankahalla.

Ei ole seppää selwempätä,
takojata tarkempata,
kun on taiwahan takoja,
luonnon kaiken kalkuttaja.

Ei ole sielun seulomista
ruumihin rumista töistä.

Ei ole suden suuruudesta,
kun on karwalta karusa.

Ei ole surmaa nimetöntä.

Ei ole syömätöntä hywää,
eikä pesemätöntä puhdasta.

Ei ole sääret säästettäwät,
kun on kiiret kintahissa.

800. Ei ole tapin jano, eikä kauhan nälkä.

Ei ole tarwes mennä koirain pariin.

Ei ole taskussa tapoa,
kukkarossa kunniata,
jos on tyhjä tahi täysi.

Ei ole tehtyä pahaa,
eikä wasta aiottua.

Ei ole tekemätöntä pahaa,
eikä saamatonta rahaa.

Ei ole tulella tähdettä.

Ei ole tyhjässä tytyä,
ei wajassa watsan täyttä.

Ei ole tyhjästä tytyä,
walehesta watsan täyttä.

Ei ole tästä elämästä,
kun on monta emäntätä:
yksi wiepi willat, hamput,
toinen jauhot pussinensa.

Ei ole tätiä tiellä.

810. Ei ole uuhen mykätyksestä,
kun ei ole oinasta keralla.

Ei ole wahingon weräjälle menemistä.

Ei ole wallattoman wihoista,
hampahattoman kiroista.

Ei ole wanhan walkeista,
kopasilmän kulkeista.

Ei ole wanhassa waroa,
turwoa tutisewassa.

Ei ole wihat wäkenä.

Ei ole wirttänsä wiemistä.

Ei ole woista weitsettömän,
hampahattoman lihoista.

Ei ole wuohen määkymästä,
kun ei kaurihit kajoa.

Ei ole wäenkauppaa, kun
ei ole mielenkauppaa.

820. Ei ole wäwyn waroa,
kuss' on poika pohtimessa.

Ei ole ämmän ähkymistä,
kosk' on äiän pää sylissä,
ukon parta paarmohilla.

Ei ole ärisewässä koirassa puriata.

Ei omena kauas puusta putoa.

Ei opi koira uimariksi
ilman hännän kastumatta.

Ei oppi ojahan kaada,
eikä tieto tieltä työnnä,
neuo syrjähän syseä.

Ei orit olutta kiitä,
hewoinen hapainta wettä.

Ei orja luwulle panna,
palkkawaimo taikinalle.

Ei orja sikein makoa
orjan toisen tonkiessa.

Ei otraankaan — Ei ohraankaan.

830. Ei ottawa jääpää katso.

Ei paeten pahoista päästä:
hewoisesta heittiöstä,
waimosta epäpädöstä.

Ei paha ensin kuole.

Ei paha hywästä tiedä,
ei katala kaunihista.

Ei paha lyöden parane.

Ei paha lyödenkään paremmaksi tule.

Ei paha pajuilla maata,
läyli lehdillä lewätä;
läyli on toisen lämpimässä,
waru toisen waipan alla.

Ei paha puhet suuta repäise.

Ei pahalle maalle paljo pidä.

Ei pahan silmän paljo pidä näkemän.

840. Ei pahasta puidenkaan ole.

Ei pakkaisesta säätä parata.

Ei paljo pahan silmään pidä.

Ei paljo pidä, waikka mieli tekee.

Ei palkkaa päiwin panna,
jos ei Jumala aiwin anna.

Ei panentamieli päässä pysy,
eikä kannantawesi kaiwossa.

Ei panna kissaa makkaran wahdiksi.

Ei panna paeta anna,
murha mennä muille maille.

Ei pantawa pahene, kun ei ennemmin pania.

Ei pantu mieli — Ei panenta.

850. Ei pappi paljoa syö,
papin lapset paljon syöwät.

Ei pappi sanoja puutu,
ennen kultoa kuningas.

Ei pappikaan itsiään ripitä.

Ei pappikaan kaikkein mieliksi saarnaa.

Ei pelto kurjen sonnalta kaswa.

Ei pelto petosta salli.

Ei peret sakiata soimaa,
eikä paksua pakene.

Ei perintökalu pesää tee.

Ei persoja eriin panna.

Ei persoja saa pohjanmaalle wiedä: kaikki hywät kalat syöwät.

860. Ei pidot parane, jos ei wierahat wähene.

Ei pidä ennen hypätä, kun oja tulee, eikä ennen huutaa, kun hätä tulee.

Ei pidä lahoa heiluttaa, eikä hullua härnöittää.

Ei pidä leskelle lasta, eikä loiselle sikaa.

Ei pidä mennä syyhymättä saunaan.

Ei pidä panna kuormaa kuorman päälle.

Ei pidä panna meidän Mattia Jumalaksi.

Ei pidä yhteen hywään ihastua, eikä kahteen pahaan peljästyä.

Ei piika salli pahaa sanaa, eikä rieska rikkoja.

Ei piikoja halla pane.

870. Ei piilolla pirttiä pidetä.

Ei piispan pappilaan wäärää ole.

Ei pikaisuus asioissa menesty.

Ei pikaisuus muussa kelpaa,
kun kirppuja käsittäissä.

Ei pilaa niin pientä,
ettei totta toinen puoli.

Ei pilkka lämmitä,
lainawaatet lämmittää.

Ei piru suoloja osta, eikä suoloitta keitä.

Ei pispan — Ei piispan.

Ei pitäisi piian nuoren
miestä wanhoa walita.

Ei pohja suwea kiellä,
eikä kylmiä etelä.

880. Ei puhdas pesemistä tarwitse.

Ei puhdasta moitita.

Ei puheen hywyydestä, kun häntä
kokoon tulee.

Ei puheen paljoudesta,
eikä karjan suuruudesta.

Ei puheen paljoudesta,
eikä äänen äiyydestä.

Ei puheet puhuen puutu,
wirret laulaen wähene.

Ei puralta puheet puutu,
sanat saaren jatkajalta.

Ei puu yhdellä lyömisellä kaadu.

Ei puukaan ensimäiseen lyömiseen kaadu.

Ei puutu keskejä wäkeä,
eikä lainan ottaja eloa.

890. Ei puutu pukilta wirret,
sanat sarwiraawahalta.

Ei pyyssä kahden jakoa,
koppelossa kolmen miehen.

Ei pyyssä perehen jaetta,
orawassa kolmen syödä.

Ei pyystä perehen syödä,
orawasta kolmin panna.

Ei päiwä niin pitkä, ettei ehtoota
perästä.

Ei päiwä paista, ennenkun nousee.

Ei päiwä piwon täysi ole.

Ei päiwät sanomitta,
päiwän matkat mainioitta.

Ei päältä tähteitä tehdä.

Ei päänään papiksi päästä.

900. Ei päätä päiwittä saada.

Ei pääntöntä kalaa, eikä luutonta lihaa.

Ei rahallinen raadolleen kuole.

Ei rahwaan wenet terwaa saa.

Ei rahwaan wenet terwassa pysy.

Ei rikas kujalle kuole,
rahallinen rauniolle.

Ei rikas rahaansa tiedä,
äweriäs ääriänsä.

Ei rikkaan rahoja tietä,
eikä äweriään ääriä.

Ei riko mieli miehen päätä,
raha ratko kukkaroa,
tee ei terweys pahaa,
lyötä suuta wehnäleipä.

Ei runo rahatta laula,
suuta ei kullatta kuluta.

910. Ei ruoka syöden lopu, waan saamattomuuteen.

Ei ruokkeet lainassa parane.

Ei rupinen pää paljoa tarwitse, ennen kun werille tulee.

Ei ruunupäät peltoa kynnä.

Ei räkkää herkkua watsan täysi.

Ei räkkää: rengin rokkaa.

Ei räkkää rengille rokkaa,
paljon maksaa papukappa.

Ei räkkää räätälille:
munawoita juuston kanssa.

Ei saa ennen maistaa, kun tiukahtaa.

Ei saa hywääkään hewoista yli woimansa ajaa.

920. Ei saa purjetta ylemmäksi wetää, kun wenet sallii.

Ei saa päältä tähdettä tehdä.

Ei saa siltoa sanoista,
puita siihen tarwitahan.

Ei saa syödä silmillinen sokian kalawatia.

Ei saa sääliä warasta:
tahi korwat karsitahan,
tahi kaula katkotahan,
pää poikki järitetähän.

Ei saaden rikastuta, waan säästäen.

Ei saadussa saamista ole,
otetussa ottamista.

Ei saalis sanoilla saada,
lohi loihulla ylene.

Ei saamaton raha sikey, eikä kylwä-
mätön touko kaswa.

Ei saaminen rikastuta, waan säästäminen.

Ei saanut parata parka,
eikä turka toisin tehdä.

Ei saapa siaa katso,
maata kuolewa walitse.

Ei saarnat — Ei sanat.

Ei saata sokia sokiaa taluttaa:
molemmat hautaan lankeawat.

Ei sadut — Ei sanat.

Ei saita sikoa ruoki,
wisu ei wierasta rawitse.

Ei salli sawinen pelto,
eikä sontainen suatse,
miestä werkaista waolla,
koriata kuokan päässä.

Ei ſalli ſawinen pelto
koriata kuokkijata:
piian pitkeä hametta,
ſukan wartta walkiata.

Ei ſana haawaa tee.

Ei ſana ſauaa tarwitſe.

940. Ei ſana ſiiwittä lennä.

Ei ſana ſiaa tee.

Ei ſanan ſakeudesta,
makkaran kiperyydestä.

Ei ſanat ſalahan jouda,
eikä luottehet lowehen.

Ei ſanat ſanoihin puutu,
wirret weiſaten wähene.

Ei ſanoista ſiltaa ſaada,
puita ſiihen tarwitahan.

Ei ſanoma — Ei ſana.

Ei ſanoma ſiiwittä lennä,
puhumatta kauas kuulu.

Ei ſaukko ſalaa ſaada,
näkemättä näädän poika.

Ei ſaunasta kastumatta päästä.

950. Ei sawu niin nouse, ettei walkiata alla ole.

Ei sawua, jos ei tulta.

Ei se anna, joka kysyy.

Ei se anowalle anna, joka ei anna waitelewalle.

Ei se auta ampuminen,
kun ei ole nuolen noutajoa,
wasaman wakuuttajoa.

Ei se eksy, joka kysyy, eikä kaadu, joka katsoo.

Ei se hullu ole, joka anoo, waan joka antaa.

Ei se hywää lihaa ole, jota mustalaisellen paljon annetaan.

Ei se hywää suo, joka ei pahaa ilmoita.

Ei se itse hätäy, joka ei toista auta.

960. Ei se jouda raamattua tutkimaan, joka härkiä ajaa.

Ei se jouda Syyrakkia tutkiin, joka härkiä kylkiin hutkii.

Ei se kaunista kanna,
joka ei kallista anna.

Ei se kipiä, waan se häpiä.

Ei se koira orawaa hauku, joka wäkisen metsään wiedään.

Ei se koira wingu, jota luulla lyödään.

Ei se kuwussa ole, joka nokassa on.

Ei se lasten leikki ole, koska wanhat muorit hyppääwät.

Ei se liha, mutta se liemi.

Ei se lintu liion lennä,
jolta on siiwet leikattuna.

970. Ei se lyö, joka häristää,
eikä pure, joka haukkuu.

Ei se mies metsästä puuta tuo, joka pelkää joka puun päällensä kaatuwan.

Ei se mies ole, joka rahan saapi, waan se, joka pitää.

Ei se mitään haittaa,
että talonpoika tyttärensä naittaa.

Ei se muita auta, joka ei itsiänsä hätyytä.

Ei se niin kuukka ole, kuin ontuu,
eikä niin waiwainen, kuin walittaa.

Ei se niin ole, kuin näin on.

Ei se ole hädässä ollut, joka ei toista auta.

Ei se ole ihmeitä nähnyt, jok'ei ole nähnyt juopunutta.

Ei se ole ihmeitä nähnyt, joka on nähnyt juopuneita, waimoja alastomia.

980. Ei se ole koiralta purtu,
joka on lailta woitettuna.

Ei se ole mies, joka wiran saa, waanse, joka wiran pitää.

Ei se ole narri, joka narraa, waan se, joka antaa itsensä narrata.

Ei se ole pila, jota pilataan, waan se, joka itsensä pilaksi tekee.

Ei se ole wahingoksi, waikka siemen peltoon warisee, kyllä toinen jywä päälle kaswaa.

Ei se ole waiwatta, joka ei ole syntymättä.

Ei se paljoa katso, joka ei omaansa katso.

Ei se pantawa pahene,
kun ei pania pahenne.

Ei se pappi paljon söisi,
papin lapset paljo syöwät.

Ei se parkuen parane,
eikä huutain huokene.

990. Ei se pilkkaa, joka peiaa,
eikä naura, joka hewoista kantaa.

Ei se pouka puohtimessa,
joka ei wappuna waossa.

Ei se pääse kuolematta,
joka ei päässyt syntymättä.

Ei se sanasta tiedä, joka ei puolesta älyä.

Ei se sikaan tule, joka sukuun tulee.

Ei se siwuun tule, joka siaan tulee.

Ei se susiin tule, joka sukuunsa tulee.

Ei se suussa, mikä noukassa.

Ei se Syyrakkia tutki,
joka ruoskalla härkää sutkii.

Ei se tapojansa paranna,
joka ei mieltänsä pahoita.

1000. Ei se tiellä ole, joka kynnyksellä istuu.

Ei se toista — Ei se uutta.

Ei se Turkuun toiwo, joka maalla naidaan.

Ei se uutta saa, joka ei entistä kuluta.

Ei se warastaa tohdi, joka ei wannoa tohdi.

Ei se wuohi toista auta, joka itse haapaa kalwaa.

Ei se ole wähällä woitu,
ku on woitu wuotehella.

Ei sen kieli ole puurossa palanut, joka akkain kanssa toruu.

Ei sen mieli mettä keitä, joka on suuressa surussa.

Ei sen päätä pestä, joka ei itse saunassa ole.

1010. Ei seppää neuoa saa.

Ei seppää selwempätä,
takojata tarkempata,
kun joka taiwahat takopi,
ilman kannet kalkuttapi.

Ei seula satoja kaswa,
kylwöwakka kymmeniä.

Ei seula satoja maksa,
pion täysi kymmeniä.

Ei seulasta satoja saada,
kylwimestä kymmeniä.

Ei siihen puuhun wäärää ole, jossa orawa on.

Ei siinä hywin eletä,
kussa on lapsi wanhimpana,
pahin paimenna perehen,
onehin opettajana.

Ei siinä hätää eleä,
jossa on tekiät työllä,
rannalla rahan hakiat.

Ei siinä iloin eletä,
kussa on koissa kuollehia,
katoneita kartanolla.

Ei siinä iloin eletä,
kussa kuollut lattialla,
lasten wanhin waipununna.

1020. Ei siinä kunniata, jossa ei kuritusta.

Ei siinä kyllin syödä,
kussa ei tähtehen waroa.

Ei siinä tuomaria,
kussa ei päälle kantajata.

Ei siinä yksi riitele,
kussa kaksi tappelewat.

Ei siitä hyödy, kun tähkiä noukkii,
eikä siitä häwiä, kun wieraita ruokkii

Ei siitä lapsesta muretta, joka
poikkipuolin penkillä pysyy.

Ei siitä sawu nouse, jossa ei tulta ole.

Ei siiwitön lennä, eikä jaloiton käwele.

Ei sika siki makaa
sian toisen tonkiessa,
eikä orjoa uneta
orjan toisen walwoessa.

Ei sika sikoa syötä,
laiska ei toistansa rawitse.

1030. Ei sika silmiään häpeä.

Ei sika sinestä tiedä,
lammas langan painehesta.

Ei sika wiatta wingu,
porsas juokse juomenitta.

Ei sika säkissä myödä.

Ei sikaan, joka sukuun.

Ei sikiä siipilintu
päiwän Perttulin perästä.

Ei silakka suolassa mätäne.

Ei siliä wuolemista tarwitse.

Ei silkku sikoa syötä,
saita ei wierasta rawitse.

Ei silloin hywin eletä,
kun siskot siwutse käywät,
weikot wieritse ajawat.

1040. Ei silloin kiwi kädessä,
kun on kourassa kowasin.

Ei silloin siat sikiä,
koska porsaat potewat,
eikä kaswa lammaslauma,
koska on wuonat woiwuksissa.

Ei silloin sikoa syödä,
koska wuohta keitetähän.

Ei silloin yksi riitele,
koska kaksi tappelee.

Ei sillä kesä tule, että yksi lintu laulaa.

Ei sillä ole kyllä, jolta ei tähteitä jää.

Ei sillä siat sikiä,
kaswa lampahan karitsat,
joka ei syrji syötyänsä,
nuku maata mentyänsä.

Ei sillä sukua suurta,
kell' ei suurta kellaria,
eikä paksua paria,
kell' ei paksut aitan parwet.

Ei silmä osaa ota,
kun ei käsi kohdaksi tule.

Ei sitku — Ei silkku.

1050. Ei sitä auta häwetä,
jota ei taida parata.

Ei sitä häwetä saa,
jota ei parata woi.

Ei sitä mieli tee,
jota ei silmä näe.

Ei sitä sanoa sanota, jonka ei päähän päästä.

Ei sitä sydän huole, jota ei silmä näe.

Ei sitä tiedä, mikä sika porsaasta kaswaa.

Ei sodassa silmää katsota.

Ei sodat sanomitta,
kowat ilmat mainioitta.

Ei sokiata sakkoon panna,
jalatonta jalkapuuhun.

Ei sota suosiota katso,
tauti mieliä pahoja.

1060. Ei sota yhtä miestä kaipaa.

Ei sowi kaksi kuningasta yhteen linnaan.

Ei sowi sotoa kaksi
yksillä yötulilla,
eikä kaksi nuorta miestä
yhden neiden wuotehella.

Ei sowi suopetäjä
korpikuusen kumpaliksi.

Ei suata istujata,
ekä suoda katsojata.

Ei sukset sulalla kulje,
airot talwella awita.

Ei suksi suwella juokse,
airo ei talwella awita.

Ei sula sydän suruinen,
ei haudu halunen rinta.

Ei Suomessa niin wäkewätä sonnia,
ettei pulkita.

Ei suotta kuolla, waikka suotta
sairastetaan.

1070. Ei susi kiwihin koske,
karhu ei kisko kallioita.

Ei susi koiran kotoa itke.

Ei susi koiran kuolemata itke.

Ei susi silmiänsä häpeä.

Ei sutta neulalla tapeta.

Ei suu sulotta soita,
kulkku kuitta kukkuele,

kieli keitinpiiraisitta,
mieli mustitta mesittä.

Ei suulla saa kunniata kantaa.

Ei suuret paljoa suatse: jos puikolla silmään pistää, kohta wihastuwat.

Ei suuret sanat suuta halkaise.

Ei suuttoman sanoja tietä,
kielettömän lausehia.

1080. Ei sydän sure, mitä silmä ei näe.

Ei sydän sääreen tartu.

Ei syntywä siaa etsi, kuolewa paikkaa walitse.

Ei sywästä kaiwosta wesi puutu.

Ei syyhymättä saunaan.

Ei syyttä kuolla,
eikä suotta sairasteta.

Ei syytön kaula kesken katkea.

Ei syytön pää werta wuoda.

Ei syödyssä säästämistä, otetussa ottamista.

Ei syöneellen kahta lounata pidä.

1090. Ei syöneellen toista murkinata anneta.

Ei syönyt sika tiedä syömättömän päiwistä.

Ei syöpä jääpää katso,
kuolewa eläwän että.

Ei syöpä jääpää katso,
ottawa telapuuta.

Ei syöpä laihdu, eikä laiska uuwu.

Ei syöpä laihdu, eikä tekewä köyhdy.

Ei syöpä suustaan tiedä.

Ei syöttiläs tiedä elätin waiwasta.

Ei syöttiläs tiedä, mitä elätti winkuu.

Ei syöty sioa waadi,
eikä kuollut wartiata.

1100. Ei särje suuta wehnäleipä,
hiero kättä tarwoinsarwi.

Ei sää juoksewalta sudelta häntää
katkaise.

Ei sääriä säästä saa,
kun on kiirut kintahissa.

Ei sääsken ääni taiwaasen kuulu.

Ei säätä säkkiin panna, waan
saatu.

Ei taa malja maata käske,
hywä hyrsy huikennella.

Ei taito ole takaksi.

Ei taito takasin työnnä,
tieto tieltä pyöräytä.

Ei taito takkana ole.

Ei talwen lumi taiwaallen katoa.

1110. Ei talwi mene takansa katsomatta.

Ei tanko lankoja katso.

Ei tapa tupahan jää,
oppi owille pidäty.

Ei tappi janohon kuole,
kauha nälkähän katoa.

Ei tappia janota.

Ei tasan tasaiset päiwät,
ajat ei kaikki yhtäläiset.

Ei taskulla tapaa,
kukkarolla kunniata,
olkaan tyhjä taikka täysi.

Ei taudin kowuus tapa.

Ei taudin kowuuteen kuolla,
eikä pehmeyteen peräytä.

Ei tautia jalalla jätetä.

1120. Ei tautikaan tyhjästä ota.

Ei tee terweys pahaa,
särje ei suuta wehnäleipä.

Ei tehdyssä tekemistä,
puhtahassa pesemistä.

Ei tekemätön touko kaswa,
saamaton raha sikiä.

Ei tekiätä pahaksi panna.

Ei terwe tarwitse lääkäriä.

Ei tiedä emo tekiä,
kellen tuutipi tytärtä,
tuutiiko tuwallisellc,
wai tuutii tuwattomalle.

Ei tiedä emo tytärtä,
kenen on syödä synnyttänyt,
kenen kantanut kaluta.

Ei tiedä emo tytärtä,
kenen piekseä pesepi,
kenen lyödä lykkeäpi.

Ei tiedä ennenkun tiellä käytetään,
sitte wasta tienpää näytetään.

1130. Ei tiedä imetteliä,
ei katala kaswattaja,
mitä miksiki imetti,
kuta kuksi kaswatteli.

Ei tiedä kotoiset naiset,
missä miehet mellastawat,
kussa uhmaawat urohot.

Ei tiedä kotoiset waimot,
kussa kulkepi urohot:
wiipywätkö wiinateillä,
wain owat oluen reessä.

Ei tiedä nykyiset miehet,
milloin tytöt tuoristuwat,
maita nännissa makaapi,
utarissa uudet piimät.

Ei tiedä taloiset naiset,
missä ukot uumartawat:
usein ukot lumessa,
miesparat pahassa säässä.

Ei tiedä teinipoika,
mitä tyttäret tekewät.

Ei tiedä tekiä waimo
pitäjätä pitkän paidan,

kuinka paitansa pitäpi,
hamehensa hallitsepi.

Ei tiedä tie käwiätänsä,
kaakku kannan syöjeänsä.

Ei tiedä ukko, ei emäntä,
missä uros uhon näkepi,
poika waiwan polwipäiwän.

Ei tiedä waimot wiisahatkaan,
missä miehet mellakoiwat.

1140. Ei tieto tieltä työnnä,
kaada ei oppi kankahalle.

Ei tikka kirjawa ole, waan ihmisen
ikä kirjawa on.

Ei tohdi torpan kukko
tassia talon kanoja.

Ei toisen miehen oma oma ole.

Ei toiwo saaliiksi ole,
eikä luulo tiedoksi.

Ei tora haawaa tee.

Ei totta kieltää saa.

Ei tuisku tuuletta tule,
keuhkot kypsy kiehumatta.

Ei tuki suowaa alenna.

Ei tule elo etsimättä,
kala jalan kastamatta.

1150. Ei tule kinnasta kiwestä,
somerosta sormikasta.

Ei tule lintu liikkumatta,
kala jalan kapsamatta.

Ei tule pää pestyksi, ellei itse saunaan mene.

Ei tule siltoa — Ei saa siltoa.

Ei tule toukka tekemättä,
synnyttämättä sikiä.

Ei tule touko tekemättä,
eikä saamatta sikiä.

Ei tule tuohesta takkia,
eikä wanhasta pappia.

Ei tule tyhjästä mitään.

Ei tule uni usein
huolellisen huonehesen,
kaihollisen kartanohon,
murehellisen majahan.

Ei tule warahin päiwä,
joulu ei joudu aikaisin.

1160. Ei tuli kylläynny,
eikä tuhlaaja rikastu.

Ei tuli tyhjää polta.

Ei tuonikaan tyhjästä ota,
tuuli jäälta kaljamalta.

Ei tupella tapella.

Ei Turku torppariksi ole.

Ei Turku tunnissa tehty.

Ei Turku tuwan takana,
Saksa saunan porstuassa.

Ei tyhjä lientä tee.

Ei tyhjä pala, eika wesi happane.

Ei tyhjä pala piipussakaan.

1170. Ei tyhjä paukahda.

Ei tyhjä säkki pystyssä pysy.

Ei tyhjä säkki seisallaan kestä.

Ei tyhjästä ottamista.

Ei tyhjästä tytyä,
walehesta watsan täyttä.

Ei työ miestä häpäise.

Ei työ miestä pahenna,
jos ei mies työtä.

Ei työt tehden lopu,
paarmat tappaen katoa.

Ei työt tehden puutu,
wirrat wuotaen wähene.

Ei tähkätöntä helluntaita,
eikä jywätöntä mittumaariaa.

1180. Ei täydy sianpäätä waiwaisen kaaliin.

Ei täysinäinen kukkaro kilise.

Ei täysinäinen kukkaro weden päällä pysy.

Ei uhka-Jumala auta.

Ei uhkaten kuolla.

Ei uhkaten rikkaaksi tulla.

Ei uloawa susi lammasta murra.

Ei uneliaan — Ei makaawan.

Ei unesta aumaa saada.

Ei unesta kirkkoja tehdä.

1190. Ei unesta lawaa laiteta.

Ei uni maaten lopu, eikä työ tehden.

Ei uni maaten lopu,
nälkä naurista syöden.

Ei unta weroista wiedä,
makuuta maan otoista.

Ei usta tuwan perässä,
penkin alla ikkunata.

Ei uutta palaneessa ole.

Ei wahingon edelle käynyttä ole.

Ei wahingon weräjällä kukaan seiso.

Ei wahinko huutele tullessaan.

Ei wahinko tule kello kaulassa.

1200. Ei wahinko yksinänsä tule.

Ei waimoa wirkaan wihitä.

Ei waiwa maata anna,
waru waikia lewätä.

Ei waiwaisen eloon paljoa tarwita:
tie eteen, keppi käteen.

Ei waiwaisen welkaa muu maksa,
kun kirkon kirwes ja rautalapio.

Ei waiwaista waiwaisempaa,
kun miniä miehelässä.

Ei waiwatonta wiljaa ole.

Ei wakaa wapise,
eikä luja lutise.

Ei wallattoman wihoista,
hampahattoman lihoista.

Ei wanha koira tyhjää hauku.

1210. Ei wanha makaa, wanha huokaa.

Ei wanha rakkaus ruostu.

Ei wanha suola janota.

Ei wanha waletta haasta,
luppakorwa lullottele.

Ei wanha waletta hauku,
luppakorwa luuhattele.

Ei wanha warahin syö, eikä
myöhän illasta.

Ei wanha waraton ole.

Ei wanha wiatta kuole,
akka lemmon ampumatta.

Ei wanhaksi toiwomista;
wanhan on paha elää.

Ei wanhasta myödenkään ole.

1220. Ei wanhasta ole myöden, eikä
säästäen.

Ei wanhurskaan wanttuutkaan katoa;
jumalattoman wiedään lakkiki.

Ei wanhuuden kuninkaaksi tehdä.

Ei wanhuuden papiksi päästä.

Ei wanhuus mieltä anna, kun ei Jumala.

Ei wanhuus pahuudesta estä.

Ei wanhuus yksin tule,
sill'on kuusi kumpalia.

Ei wara wenettä kaada,
tuki suowoa tuhoa.

Ei warasta ole, jollei warkaan pesää.

Ei wariksen waloista ole,
eikä paimenen pahoista.

1230. Ei wariksesta ole wuoden merkkiä.

Ei waris kirohin kuole,
korppi kuiwihin sanoihin.

Ei warkaalla puolta ole.

Ei warkaan waloista ole,
eikä huoran kyyneleistä.

Ei warpuisessa härjän woimaa.

Ei warsa tietä tiedä,
ennenkun tiellä käytetähän.

Ei wasikka rukoillen elä,
emälehmä ensinkänä.

Ei wasikka rukoillen elä,
kun ei oiwa juomisella.

Ei wasikka rukoillen elä,
oli musta tahi kirjawa.

Ei watsa nuolten täydy.

1240. Ei watsa welkaa salli.

Ei wedestä wäkiä ole.

Ei wedet taiwaassa mätäne.

Ei weistä hullun käteen anneta.

Ei welasta maksamatta,
eikä wedestä kastumatta.

Ei weri niin wetelä,
ettei wettä sakiampi.

Ei werka werkaa sorra.

Ei werratonta hywää, eikä werratonta pahaakaan.

Ei wesa kauas kannosta kaswa.

Ei wesi hullua hukuta,
ennen wiepi wiisahanki.

1250. Ei wesi kassissa pysy,
taito päässä tuhman miehen.

Ei wesi wihalla juoda,
taari toisen tarpehella.

Ei wettä wihalla juoda,
kaljoa kateudella.

Ei wiaton pää werta wuoda.

Ei wieraasta ole talon hywää.

Ei wieras lapsi niin poween mahdu,
ettei jalat näy.

Ei wierewä kiwi sammaloidu.

Ei wierewä kiwi sammalta kaswa.

Ei wierewän kiwen päälle sammal pidätä.

Ei wihoin wihille wiedä.

1260. Ei wihoin wiljaa saada,
maaten makupaloja.

Ei wiikoksi köyhän welka jouda:
tuwassa antaa, porstuassa ottaa.

Ei wilja waiwatta saada,
kala jalan kastamatta.

Ei witsa luuta särje.

Ei woi ylemmä päätään hypätä.

Ei woita sahroilla kynnetä.

Ei woitto hewoisen woitto;
se on wasta woiton woitto,
kun on woittu wuotehella,
siirretty siwullisella.

Ei wuohen wiemisestä, kun lypsylle kotiin tulee.

Ei wuohen wäärää kaalimaan kautta ole.

Ei wuohi wietynä pahene.

1270. Ei wuohi wäärää katso
naurismaahan mennessähän.

Ei wäen wäwyjä saada,
ylen mielen ystäwiä.

Ei wäettömän — Ei wallattoman.

Ei wähyyttä mieli paha, waan tasuutta.

Ei wähä piisaa, waikka kuinka siunaisi.

Ei wähä walhe silmää puhkaise.

Ei wähää itketä, waan sitä, kun ei äiä.

Ei wäkeen wäwyksi päästä, ylön mielin ystäwäksi.

Ei wäkeä puntarilla jaeta, mieltä kauhalla mitata.

Ei wäkisin wihille saada.

1280. Ei yhden kaunis ole kaikkein kaunis.

Ei yhden puolen ystäwyyttä.

Ei yhtä hywää pidä ihastella, eikä kahta pahaa säikähtää.

Ei yksi kauan naura, kun ei toinen wastaa.

Ei yksi kiwi jauhoja tee.

Ei yksi kiwi äiää wettä lämmitä.

Ei yksi lintu kesää tee.

Ei yksipuolinen hywä kauan kestä.

Ei yrittänyttä laiteta.

Ei ystäwyys yksin puolin pysy.

1290. Ei yö niin pitkä,
ettei päiwää perässä.

Ei yöltä silmä puhkea,
hämärältä jalka taitu.

Ei äkisti sataa ajastaikaa eletä.

Ei älyä nuori neiti
wanhan miehen miettehiä,
eikä wanha warsinkaan
tunne nuoren tarpehia.

Ei ärisewä koira pure.

Ei äyrikään puun päästä putoa.

Ei äyrillä ämmää saada,
wielä se markanki maksaa.

Eikä ole huolta, eikä ole mieltä.

Eipä anna aika maata,
waara leikillä lewätä.

Eipä anna mahti maata,
hywä onni olla jouten.

1300. Eipä anna muret maata,
waru waikia lewätä.

Eipä heitä Herra Kiesus,
hylkeä hywä Jumala,
kun ken luoksen luojahansa,
heitäksen Jumalahansa.

Eipä huoli heinäpieles
yli wuoden oltuansa,
ei pilau piikalapsi
tyttönä emonsa luona.

Eipä jouda jouten olla,
kun lie mieli miestä saada.

Eipä keksi suuret sulhot,
ei ne keksi köyhän lasta,
kesannolla kenkiwäksi,
rannalla rakentawaksi.

Eipä kiellä Kiesuskaan
epeä Jumalakaan,
hukkunutta huutamasta,
kuollutta makoamasta.

Eipä koski kielaskaan
laske wettänsä loputen,
eikä laulaja paraskaan
laula tyyten taitoansa.

Eipä piikaista pitäisi
tuwattoman tunnustella,
kartanottoman katsella,
lepytellä leiwättömän.

Eipä se uni usein
haastattele huolellista,
haukota halun alaista.

Eipä suo sula Jumala,
ei salli wakainen luoja,
poikoa isän periltä,
lasta wanhemman jäljeltä.

1310. Eistywä elo wiriän,
laiskan kaatupi lakohon.

Ele ennen hattuasi kohota, kun wieras sisään astuu.

Ele ennen hyppää, kun oja tulee.

Ele ennen karsinaa tee, kun wasikan saat.

Ele ennen kehu, kun saat.

Ele ennen kuulumisia kysy,
kun wieras tupaan tulee.

Ele ennen lapsen nimeä ajattele,
kun saat.

Ele ennen löydä, kun katoo.

Ele ennen nimeä ajattele, kun lapsen saat.

Ele ennen nuole, kun tipahtaa.

1320. Ele ennen röyhdä, kun syödä saat.

Ele ennen tappele, kun tarwitaan.

Ele ennen tee tallia, kun oriin saat.

Ele ennen wanhaa moiti,
kun uuden tawat tunnet.

Ele etsi kerjäläisen powesta leipää.]

Ele eukko ennen kuole,
kun ma kelkassa wetelen
jälessäni jäätä myöten,
pellolla pihoa myöten,
kiwiköissä kiidätellen,
lepiköissä lennätellen.

Ele haasta haisewia,
pakise perin pahoja:
häpy häjysti näkypi
häwyttömän hännän alta.

Ele heitä Herra Kiesus,
hylkää hywä Jumala,
hywien hylittäwäksi,
pahojenki pantawaksi.

Ele hulluja horise,
pakise perättömiä.

Ele hulluun mieltäis waiheta.

1330. Ele hyppää ennenkun oja tulee.

Ele hywä kattila pataa soihmaa.

Ele hywästäkään hywästy,
pahastu pahastakaan,
ensimmäisellä erällä,
tok' ei wielä toisellakan.

Ele hywääkään hewoista enempi aja,
kun se woi.

Ele itke ilman syyttä,
ilman waiwatta walita,
wielä on syyssä itkemistä
waiwassa walittamista.

Ele Jumala olutta anna:
akat juowat, kun wetenä.

Ele juokse juhlan alla
tietämässä tyttölöitä:
silloin on kukin siwiä,
puhdas piika ruokotonki.

Ele juokse wasikan kanssa kilpaa.

Ele kaikkia korwenna, kun karwainen on.

Ele kaikkiin kajoa,
joka paikkahan jorahda.

1340. Ele kajoo siihen paikkaan,
jonka nimi on hui hai.

Ele karhua witsalla lyö.

Ele karhua äimällä pistele.

Ele kerjääjän poween muruja etsi.

Ele korppi koikukkaan,
ele muihka musta lintu:
et wery minun werellä,
et liho minun lihalla;
se on wettä, mi on werta,
sepä luuta, mi lihoa.

Ele koske koiran nuoraan:
koira puree nuorastansa.

Ele lipaise ennen, kun tipahtaa.

Ele luule lukkari kulta, ettäs papiksi pääset.

Ele luule lurjukseksi,
katso karjan paimeneksi.

Ele lyö lyödyn mieltä,
särje suruisen sydäntä:
jo on lyöty lyömättäsi,
särkemättäsi särjetty.

1350. Ele mene herrain kanssa marjaan:
mistaat roppeesiki.

Ele mene siihen tuleen, johon toinen käskee.

Ele mene syyhymättä saunaan,
asiatta ansaan.

Ele mene uimahan uhkalla,
weikasta wesien päälle.

Ele naura toisen naista,
moiti toisen morsianta:
tahi saat naisen naurettawan,
morsiamen moitittawan.

Ele neito paljo naura,
paljon naura, kilwoin laula:
ei sinua kilwoin naida,
kilwoin ei wihille wiedä.

Ele neuo neuottua,
ele seppä'ä opeta.

Ele nosta kiweä kuorman päälle.

Ele nosta kurikkaa korkialle: putoaa päähäsi.

Ele nuole — Ele lipaise.

1360. Ele pane omiasi sekaan.

Ele pilkkaa wanhaa koiraa:
wanha puree luuhun saakka.

Ele polta poltettua,
paista ennen paistettua.

Ele pyttyyn hyppää: rikot taaleen.

Ele pyyllä neittä pyydä,
orawalla morsianta:
saat pyyllä pyhän pitäjän,
orawalla oikullisen.

Ele saamattomalle lapselle ni-
meä pane.

Ele sorra sorrettua,
särje särjetyn sydäntä.

Ele suulla suurentele,
ellet kunnossa kykene.

Ele unia — Ellös uskoko.

Ele usko aamuruskoa,
elekä waiwaisen tytärtä.

1370. Ele usko juopunutta:
juopunut walehtelepi.

Ele usko uron puheita,
miehen walskin wannomia:
usein uro puheensa,
mies walski walansa syöpi.

Ele usko uron waloja,
miehen wäärän wanneloita:
pettäpi uro walansa,
syöpi koira kahlehensa.

Ele wainen neiti nuori

pyydä sulhoa sukilla,
miestä kirjakintahilla:
saat sa suuttoman sukilla,
kielettömän kintahilla.

Ele wähääkään ylenkatso.

Ele yskä yksinäistä,
akan tauti ainoata!
anna akkain rykiä,
koukkuleukain kokia;
rykiä rykissä niskoin,
panna selkäpaahtehissa.

Ele yskä yksinäistä,
akan tauti ainoata:
anna akkojen rykiä,
piippusuiden piukotella.

Ele äyriä idarra:
taikka taalarin menetät.

Eles warsa — Ellös warsa.

Eletty eileinen päiwä,
tämä päiwä tähän päästy;
auta Herra huomenaki.

1380. Eletty eileinen päiwä,
tämä päiwä tähän saakka,
neuon Jumala huomiseen pitää.

Eletty on ennen meillä,
wielä nytki nytkytellään.

Eletähän että myöten,
syödähän ewästä myöten.

Eletään, kuin woidaan, ei niin, kuin tahdotaan.

Eletään, kuin woidaan,
syödään, kun saadaan.

Eli häihin menee häwiäksensä, eli häpiäksensä.

Elkäte emot poloiset
lasta pientä peittehessä,
tuiksenne tuuwitelko,
waroiksenne waapotelko.

Elkäte pojat poloiset
käykö naimahan pyhinä.

Elkäte tytön typykät
kowin konstia kysykö:
konstilla on kowa kulakka,
naastilla nawakka ruoska.

Elköhön emoton lapsi
kauan kuunnelko käkeä,
pohjan puolelta mäkeä.

1390. Elköhön emoton lapsi
kuunnelko kewätkäkeä

pohjapuolelta mäkeä:
kyynärän ikä kulupi,
waaksan warsi wanhenepi,
kuultua kewätkäkösen.

Elköhön poloinen poika
puuttuwalla polwellansa
naiko naista nuoremmaista,
kowin kaunista katselko.

Elköhöt pojat poloiset
pyytäkö pyhänä naista:
silloin pää on palmikossa
huonon kun hywänki neiden.

Elköhöt pojat poloiset
tieltä kirkko kihlaelko:
silloin porsaski punainen,
ja sikaki silkki päässä.

Ellös uskoko unia,
ajatelko aawehia:
usein pettäwät unoiset,
aawehet walehtelewat.

Ellös wainen neiti nuori
rengin reilihin ruwetko,
kauppohin kasakkamiehen:
renki lyöpi reilistänsä,
kaupoistaan kasakkamiesi.

Ellös wainen neito rukka
hurjan hurstille ruwetko,

lakanoille juomalallin:
hurja löisi hurstiltansa,
wiinawilli wierestänsä.

Ellös wainen tyttö parka
huolta huowille pitäkö,
mieltä miekan kantajalle:
huolet huowilla tupana,
miekan ponsi porstuana.

Ellös warsa ennätelkö
edellä emähewoisen:
eli längin lyötänehe,
rahkehin rawuttanehe.

Elo kurjen, elo kärjen,
elo waiwaisen wariksen.

1400. Elohon eläwän mieli,
ehkä surma suun edessä.

Elossa eläwän mieli
wielä haudan wierelläki.

Elä hullun mieltä myöten,
ole itse wiisahampi.

Elä, kuin elätti karhu,
ole, kuin orit hewoinen.

Elä maalla maan tawalla;
tahi mene maalta maattomaksi.

Elä maassa maan tawalla;
ele maasta pois pakene.

Eläisi kesällä kenki,
heinäajalla heikompiki,
waan on pakko pakkaisella,
suru suurella lumella.

Eläminen että myöten,
soutaminen wettä myöten.

Eläwäinen lasten tauti.

Eläwän silmät aina näkee,
kuolleen ei koskaan.

1410. Eläwätä on lapsen tautiki.

Elää koira yhden talon,
kahden koira kuolee.

Elää, kuinka taitaa: jos ei wil-
join, niin waiwoin.

Elää niin, kuin märkä palaa.

Elää toukkaki puun raossa.

Elää wasikka juomallaki.

Emollehen muut eränsä,
saajallehen saalihinsa,
minä wieno wierahalle,
kykkärä kylän akoille.

Emollista neuotahan,
itse oppii emoton.

Emän eljet tyttärellä,
pojalla isän asumet.

Emännällä on kolme kieltä,
yksi puinen, toinen luinen,
kolmansi kiwinen kieli:
puisella puhuu tuwassa,
luisella lukon takana,
kiwisellä kellarissa.

1420. Emännällä on kolmet kengät,
yhdet luiset, toiset puiset,
kolmannet ketiset kengät:
luisilla käwi kotona,
puisilla kylässä kulki,
ketisillä kirkkotiellä.

Emäntä elonsa päällä:
kaksi kättä reitten päällä.

Emäntä hywä kotona:
pirtin lämminnä pitäpi.

Emäntä hywä talossa:
suitsua kohentelepi,
kekälettä kääntelepi.

Emäntä pahatapainen:
rengillensä reiloapi,
miehellen mitä sanopi.

En anna lepälle suuta,
kättä en koiwulle kokota.

En elä minä hawuilla,
enkä lehwillä lihoa;
elän lehwän lekkujoilla.
hawun alla astujoilla.

En kiitä meristä miestä,
kowan kosken laskiata:
meri on mielen päästä wienyt,
koski korwat särkenynnä.

En laula talon tawoilta,
kuku pöydän kunnialta;
laulan taskuni tawoilta,
kukkaroni kunnialta.

En mahdu minä manalle,
sowi tuonelan tupihin:
Manan neidet riitelewät,
Tuonen tyttäret toruwat.

1430. En minä sinä ikänä,
kuuna kullan walkiana,
pole en päätä puolisoni,
päätä allini alenna.

En mä kaadu korkialta:
lawitsalta lattialle.

En mä kuuselle kumarra,
petäjälle päätä käännä.

En mä sinnes suohon sorru,
kunnes kannan kahta kättö,

wiittä sormea wiritän,
kynttä kymmentä ylennän.

En ole houkka houkutella,
mielipuoli mielitellä,
heikko helmasta weteä.

En ole narri narrattaa,
höyhenlintu höyhettä.

En ole tietäjän sukua,
enkä lapsi Lappalaisen.

En peljästy perhoisia,
waikka lentäwän näkisin.

En tiedä tekiätäni:
liekkö telkkä tielle tehnyt,
sorsa suolle suorittanut,
koskelo kiwen kolohon.

En tiedä tekiätäni:
liekkö telkkä tielle tehnyt,
tawi rannalle takonut.

1440. Enemmin seisowassa wedessä matoja on, kun juoksewassa.

Enemmän korwa kuulee, kun silmä näkee.

Enemmän tiedät, kun tänne tulet.

Enempi wähempi härkä,
matalampi korkiampi,

musta mulli walkiampi,
mielin kielin puhuttaissa.

Ennen asia tutkitaan,
ennenkun miestä hutkitaan.

Ennen hepo kuolee, kun ruoho kaswaa.

Ennen Jumala ilmansa asettaa,
kun ihminen sydämensä.

Ennen Jumala ilmansa parantaa,
kun paha ihminen tapansa.

Ennen kaikki katajan marjat yhtä aikaa kypsyy, kun kaikki piiat yhtä aikaa naidaan.

Ennen kalliot kiwiä,
umpilammit ahwenia,
kun mun puuttunee puheeni.

1450. Ennen kierrän kenkiäni,
ennenkun kierrän kelwotonta.

Ennen kurki kuoliana,
ennenkun suo sulaksi saapi.

Ennen kuusia kumarran,
kun kumarran kunnotonta.

Ennen lehmättä kesällä,
ennenkun jouluna akatta.

Ennen leipä leikin lyöpi,
ennenkun etehen saapi.

Ennen leppeä lepytän,
kun lepytän lempolaista.

Ennen liewä liukenepi,
ennenkun kierä kehkenepi.

Ennen lyhyt rikan maasta,
kun pitkä tähden taiwaasta.

Ennen maa repiää,
kun huora häpiää.

Ennen maidotta kesänä,
ennenkun jouluna ukotta.

1460. Ennen metsä puita puuttu,
metsä puita, maa kiwiä,
ennenkun runo sanoja,
hywä laulu lausehia.

Ennen mies maansa myöpi,
ennenkun sanansa syöpi.

Ennen pahaan suuttuu,
ennenkun paha puuttuu.

Ennen palwelen pajuja,
ennenkun palwelen pahoja.

Ennen puu taittuu, kun taiwaasen
ylettyy.

Ennen rauta katkeaa,
kun miehen sana ratkeaa.

Ennen saat kiweltä kielen,
waadit paadelta pakinan,
ennenkun lemmon leukaluusta.

Ennen saattaa — Parempi saattaa.

Ennen saatu ei elätä, jos ei Jumala
wastaista anna.

Ennen tehnyt työn tekepi,
alkawa ajattelepi.

1470. Ennen waris kun waiwan nähnyt.

Ennen wettä weljeltänsä,
kun welliä wierahalta.

Ennen wirsta wäärää,
kun waaksa waaraa.

Ennen yötä yksin wietän,
kuusen kengällä kulutan,
kun kahden, pahan keralla,
kunnottoman kumpalina.

Ennättäneen muna luodalla.

Ennättäwän muna luodolta.

Ensimäinen hetki hirressäki pahin on.

Ensimäinen yö pahin hirsipuussa.

Ensin asiaa tutkitaan,
sitte selkää sutkitaan.

Ensin lasta lattialla,
sitte pellolla perettä.

1480. Entinen aikani, nykyinen mieleni.

Entisellä ei eletä,
jos ei wuodet uutta anna.

Erehtyy hewonenki neljältä jalalta,
saati ihminen yhdeltä sanalta.

Eri maa, eri elämä,
eri lintu, eri ääni.

Eri tupa, eri tapa.

Erittäin on ottajia,
erittäin ojentajia.

Erittäin on sonnanluojat,
erittäin oluen juojat.

Erittäin on wiisaus,
erittäin wiekkaus.

Erittäin ämmät tanssi,
toisin muorit mutkaeli.

Erohetket hartahimmat.

1490. Esipuhet lain täyttää.

Esiwalta on alamaisen peili.

Etehen eläwän mieli,
kuollut taaksi katsokohon.

Eteensä eläwä ajattelee,
taakseen kuolewa katselee.

Etsi hywää, kun kala sywää.

Etsiwä hewoisen kaupan löytää.

Ewäällinen syö, turkillinen makaa,
minä köyhä käännättelen.

Haapanen hako lipiä,
siikanen kala siliä.

Haasta maalla eli wedellä:
kummassai on kuulioita.

Haastaen sanat sulemmat,
käyden matkat leppiämmät.

1500. Haastaissa sanat suloisemmat,
käydyt maat leppiämmät.

Haastata hullua: saat tapasi tietä.

Haastata hullua, tuudita kolhoa:
saat päähäsi kummaltaki.

Hae pappi pohjan maalta,
hewoinen Hämehen maalta.

Haittana hako wesillä,
tiellä köyhä rikkahilla.

Hakee hakewa powestansaki.

Hakkaa puuta pöllömpiki.

Halaus halun lisää.

Halko kirwehen nenässä,
puru weitsen tutkamessa.

Halla ei haaska tyttäriä,
ruoste piikoja pila'a.

1510. Halla hanhen siiwen alla,
talwi joutsenen takana.

Halla hanhen warpahilla,
lumi joutsenen jäljillä.

Halla hiljan kylwäncellä,
nälkä siemenen syöneellä.

Halla matalan meren kylmää,
wähä köyhän wäsyttää.

Halla matalan panepi
kalja köyhän juowuttapi.

Halla myöhäisen panepi,
sika syöpi aidattoman.

Hallaa hankeen, leipää lehteen,
käki kukkuu.

Halpa köyhän kalu on.

Halpa waimo hajalla hiuksin.

Halpa waimo haltiaton,
awoin pieletön weräjä.

1520. Halpa waimo hapsetonna,
paha hännätön hewoinen.

Hampahissa koiran miekka.

Hankeen hallaa — Hallaa hankeen.

Hankitessa aika menee.

Hankkehessa laiskan aika.

Haoksi makaajan onni,
nukkunehen kuolleheksi.

Haoksi onni untunehen,
kannonpääksi päihtynehen.

Harakka ei ole lintu, kotiwäwy ei ole mies, piikko ei ole waate, löttö ei ole wirsu, seula ei ole astia, kylkeinen ei ole huone.

Harakkata ammuttihin,
waara kohtasi warista.

Harwoin hanhet suutasuksen
sisarukset silmätysten.

1530. Harwoin harwa syöttelepi,
senki suurilla kaloilla.

Harwoin hauki wierahana
köyhän miehen kattilassa,
siika ei sinä ikänä,
lohen poika polwenahan.

Harwoin helluntai tähätön,
mittumaaria jywätön.

Harwoin hywänä, kauan pahana,
iän kaiken ilkiänä.

Harwoin härkä linnasta palaa, sarwipuolla silloinki.

Harwoin isää iäksi,
äitiä elinajaksi.

Harwoin ja hartaasti.

Harwoin kaksi kolmannetta.

Harwoin katti hiiren wieressä kajoomatta makaa.

Harwoin kiukku kiitettäwä.

1540. Harwoin köyhä hapainta saapi, surmiksensa silloinki.

Harwoin köyhää kumarretaan, pilkalla silloinki.

Harwoin löytyy hanhen muna korpin pesästä.

Harwoin nähden on harakkaki kaunis.

Harwoin on käynyt hiiri kissan häissä, senki kostoon kowaan.

Harwoin on leipää koiran kontista löytty.

Harwoin orjaa kiitetään.

Harwoin saapi orja lemmen,
orja lemmen, wanki wallan,
ei miniä milloinkaan,
pojan waimo polwenaan.

Harwoin sarwi sokian kädessä,
pilli kyntäjän piwossa.

Harwoin sarwi sokian suussa:
silloin soittaa, konsa saapi.

1550. Harwoin suussa hauin liemi,
siian ei sinä ikänä.

Harwoin syytön pää werta wuotaa.

Harwoin syötti harwa werkko,
silloin suurilla kaloilla.

Harwoin waiwainen wesillä,
senki kostohon kowahan.

Harwoin weiot wieretysten,
emon lapset laidatusten.

Harwoin wieraissa käytäwä:
harwoin hywänä pidetään.

Harwoin wuohta siunatahan,
miniätä kiitetähän.

Harwoin yhtehen yhdymmä,
näemmä toinen toisiamme,

näillä raukoilla rajoilla,
poloisilla pohjan mailla.

Hattu päässä tuhma miesi
kumartaa ketä kerkiää.

Hattu päässä herrat käywät,
kuningas kypärä päässä.

1560. Hauki syöpi sammakonki
seljän suuren uituansa,
mies naipi pahanki naisen
wiikon ilman oltuansa.

Hauki tiesi haudan pohjan,
Jumala meren sywyyden,
tuuli haaksen päiwäyksen,
kotka lintujen sataman.

Hauki tupen pituinen,
kyntömiehen ikäinen.

Haukka — Hawukka.

Haukkuu koira huonompiki
hywän koiran kahleissa.

Haukkuu pahaki koira
hywän miehen kahleissa;
ei hauku hywäkä koira
pahan miehen kahleissa.

Haukottelee harwoin syönyt,
kiiskottelee kauan maannut.

Hauku halli häntääsi.

Hauku koira kotonasi,
ole ääneti kylässä.

Haudottu paju parempi
lyöty lapsi armahampi.

1570. Hautoen pajut paremmat,
lyöden lapset armahammat.

Hawa'a akka: pääsi palaa.

Hawa'a akkaki, kun pää palaa.

Hawissa sodan jako on.

Hawukka sawutta elää,
paha lintu lämpimättä.

Heinäinen hewoinen, olkinen härkä.

Heittää luu lihawastaki pitää.

Heitä tyhjä — Luo tyhjä . . .

Hellittäpi hieno paita,
nuoren neitosen tekemä.

Hellä hepo warsoiltansa,
waimo watsansa wäeltä.

1580. Hellä herkuilla pidetty,
arka armoin kaswateltu.

Hellä purtu, arka lyöty.

Hellät työttömän kätöset,
arat armoin kaswatetun.

Hellät työttömät kätöset,
arat airon lyömättömät.

Helpot päiwät: ei työtä, ei ruokaa.

Helppo köyhä narrattaa,
hywä nöyrällä ajaa.

Hengissä härkä silloin wielä on,
kun weistä hiwotaan.

Henkensä edestä kukin waiwaa
näkee.

Henki on eläkkeen poika.

Henki on kultaa kalliimpi.

1590. Hepo hellä warsaansa,
ukko hellä akkaansa.

Hepo hellä warsalleen,
waimo waru lapsilleen.

Hepo hellä warsastansa,
waimo watsansa wäestä.

Hepo huono, akka tiine,
itse mies wähäwäkinen.

Hepo äiän warsoja tekee:
länkipäähän kuolee.

Hernethalmeen kautta tie suorin on.

Herra estä, kuta ei ruumis kestä.

Herra ilmansa merellä,
ämmä maalla makkaransa.

Herra kulkewi hatussa,
kuningas kypärissänsä.

Herra kun hengen ottaa,
piru perillisiä tuottaa.

1600. Herra on hywimmälläki,
jaloimmallai Jumala.

Herra tunnetaan hatusta,
kypäristähän Kuningas.

Herrain elo, köyhäin wero.

Herran heinäsato on latwassa, talon-
pojan juuressa.

Herroiksi herrain koiratki:
hännättömät, hailuttomat.

Herroiksi herrain koiratki:
luppakorwat, kippurahännät.

Herroilla hewoisen mieli,
warsan mieli wanhemmilla.

Herroilla hywät hewoiset,
wahwat warsat wanhemmilla.

Hewoinen kun loppuu, aja nelisen;
leipä kun loppuu, syö saikkaa.

Hewoinenki hengähtäpi
matkan pitkän juostuansa.

1610. Hewoisella herrat käypi,
jalot jalan liikkumatta.

Hewoiselle heinätukko,
miehelle mitä kutaki:
tupakaista tullen mennen.

Hewoisessa henki miehen,
ratsussa rahan wahinko.

Hewoisessa miehen henki,
waimossa talon pidäntö.

Hewoistansa hullu kiitti,
mieletön miniätänsä,
epätietö tyttöänsä.

Hiidestä hywä hewoinen,
wuoresta walittu warsa,
hywällä hypittäjällä,
ajajalla ankaralla.

Hiili on nuoren hiassa,
tuli neidon pohkiassa,
kekäleitä kantapäässä.

Hiiri perehen toran syö.

Hiiri syöpi köyhän säästön.

Hiiri syöpi saidan säästön,
kärppä wie itaran kätkön.

1620. Hiisi korpi käymättömän,
korpi käynehen urohon.

Hiisi on hywimmälläki,
jaloimmallaki Jumala.

Hiisikö lie hiwukset wienyt,
piru pääni polttanunna.

Hiki hellän, lämmin laiskan,
pakkainen pahan urohon.

Hiki laiskan syödessänsä,
wilu työtä tehdessänsä.

Hiki miehen hiihtäneen,
jano juosseen hewoisen.

Hiki miehen hiihtäneen,
jano waimon jauhaneen.

Hiki on hywän hewoisen,
waahti warsan kunniata.

Hiljaa ajain kylään pääsee.

Hiljaa härkä kyntää,
tasasen jäljen tekepi.

1630. Hiljaa kylään kerkiää,
juosten tielle jätetään.

Hiljaa tehty hywin tehty.

Hiljainen hywä tulepi,
myöhäinen kotia saapi.

Hiljaiset herrain hankkeet.

Hiljaiset herrain pikaisetki.

Hiljalleen huono käypi,
sauan woimaton pitäpi,
woipa käypi sauattaki,
kepittäki keikkaisepi.

Hiljalleen raukeaa nukkuwan
rukous.

Hiljan hywä työ tulepi,
ajatellen aiwan kaunis.

Hiljan kauas keritään,
juosten matka kuljetaan.

Hiljan lapset lehterissä! —
taikka saarnaan kaiken päiwän.

1640. Hillawuosi hallawuosi.

Himo hiirenki tekepi,
käry käypi kärpäisenki.

Hirmuinen hiaton paita,
hiapuoli hirmuisempi.

Hiwus on pitkä piikaisilla,
hiwus pitkä, mieli lyhyinen.

Hiwuwatpa hihnaisetki,
kuluwatpa kultaisetki,
ratkeawat rautaisetki.

Hoi on, hoi on huolta paljon,
tekemättä työtä paljon.

Hoi sanoi horjattihin:
kaikki piiat korjattihin,
minä huono heitettihin,
penkin alle peitettihin.

Hoida Herra huolellista,
kaitse lasta kaihollista.

Hoida honkaista wenettä,
katajaista kaaren päätä;
hoida hongan westäjätä,
katajan kaputtajata.

Hoikka on huolewa hewoinen,
murehtiwa waimo musta.

1650. Horjahtaa hewoinenki neljäl-
ta jalalta, saati ihminen kah-
delta.

Hotasekkas hongan oksa,
pudota petäjän pursto.

Houkutellen hullun kanssa,
mielin kielin mielettömän.

Housut huolella pitäpi,
miehen waattehet warulla,
paitaiset pahoilla mielin,
sukat suurella surulla.

Housut huonoksi menewät,
waattehet warattomaksi,
kun on huonot housun saajat,
waatteheu wähäwaraiset.

Hukassa hywät humalat
pahan akan taikinassa.

Hukuttaa wesi wiisaanki,
upottapi uimarinki.

Hullu haudasta janopi,
mielipuoli naurihista.

Hullu huolensa puhupi
huolen tuntemattomalle.

Hullu huolensa sanopi,

ikäwänsä ilmoittapi,
tuskan tietämättömälle,
ikäwän osattomalle.

1660. Hullu hywän hylkeäpi,
pahan puoleensa wetäpi.

Hullu hätäynyt on.

Hullu juopunut on.

Hullu juopupi hutulta,
mieletön metson rokalta,
wiisas ei juowu wiinaltaka,
humallu olueltaka.

Hullu kaiken tietonsa sanoo.

Hullu katselee, kun wiisas warkaisiiin menee.

Hullu kiitti itsiänsä,
mielipuoli poikiansa,
mieletön emänteänsä,
epätieto tyttöjänsä.

Hullu kiitti miestänsä,
mielipuoli naistansa,
epätaito lapsiansa.

Hullu koko wirtensä laulaa,
hullu kaiken taitonsa ilmoittaa,
hullu walehille nauraa.

Hullu kylästä kestin kutsuu,
epätaito tanhualta.

1670. Hullu mies humaltununna,
puolikuollut nukkununna.

Hullu omaansa laittaa,
toinen hullu kiittää.

Hullu paljon työtä tekee,
elää wiisas wähemmälläki.

Hullu piimällä janopi,
epätyty taikinalla.

Hullu pilaan suuttuu.

Hullu pitkään puhupi,
köyhä kauas kiinnittäpi.

Hullu pitkään puhupi,
wiisas kauan arwelepi.

Hullu putkehen puhupi,
mieletön awaimehen.

Hullu putkehen puhupi,
mielipuoli pillin päähän.

Hullu puuroa puree,
mieletön ilman nielee.

1680. Hullu saapoa wihaapi:

siitä saapi saamatonki,
ottapi olematonki.

Hullu sitä maksaa,
jonka tinkiä jaksaa.

Hullu sotkoa ajapi,
mielipuoli koskeloa.

Hulla suuna, haukka päänä,
mieletön kitana kaikki.

Hullu syöpi siemenensä,
konna myöpi kontunsaki.

Hullu syöwälle torupi,
tekewälle tappelepi.

Hullu tyhmää kiittää,
wiisas hywää ylistää.

Hullu tyyneelle torupi,
tasaiselle tappelepi.

Hullu walehelle nauraa,
tyhmä tyhjähän ihastuu.

Hullu wasikan kanssa kilpaa juoksee.

1690. Hullu wiisasta neuwoo:
wiisas willihin tulepi.

Hullu wirren tyyni lauloi,
mieletön pani lopulle.

Hullua elä härnöitä,
lahoa elä huisuta.

Hullua husuttaa, pölhöä puistella:
se on yhtä.

Hulluilla herrat kyntäwät.

Hulluki hywän näkepi,
maun maistapi sokia.

Hulluki hywän tuntee,
sokianki suu makia.

Hullulla hywä hewoinen
kaikkien ajeltawana,
waiwaisella waimo kaunis
kaikkien katseltawana.

Hullun ajatukset owat hajalla,
kun akanat tuulessa.

Hullun ewäs ensin syödään.

1700. Hullun saapi kyntämättä,
mielettömän kylwämättä.

Humala oluen kunnia on.

Humalassa hullut kaikki,
pahat paljo juotuansa.

Humalassa hullut miehet,
wiinapäissä willittynä.

Humalassa huurin haarin,
wiinassa pahoin pakisen.

Hunaja kielessä, myrkky mielessä.

Huojas howimiesten eläntö,
työtä päätä warjellessa.

Huokaellen huoles käypi,
laulellen halun alainen.

Huolellinen huokoapi,
huoleton huhuelepi.

Huolena hywä hewonen
huonon miehen tanhuassa,
katumoina nainen kaunis
kainun miehen kainalossa.

1710. Huolet huowilla tupina,
miekan ponnet porstuina,
ummiskengät kellarina,
ruoska suolaisna kaloina.

Huoleton hewoton poika,
aiwan huoleton akaton:
pidä ei piiskasta murettta,
kanna ei huolta kannuksesta.

Huoleton hewoton poika:
herran ääritti hewoista
kahden kannuksen keralla,
wiiden, kuuden witsan kanssa.

Huoli hoikaksi wetäpi,
kaiho muita kaidemmaksi,
muret muita mustemmaksi.

Huoli huonoksi tekepi,
muret tuopi mustan muodon.

Huoli linnun pojistansa,
waiwa waimon lapsistansa.

Huoltako taitawan laulaissa.

Huono huonoa tapasi:
siitä waiwaiset sikisi,
konttiseljät kollahutti.

Huono lintu se on, joka ei woi
höyheniään kantaa.

Huonot päiwät, hoikat sääret.

1720. Huopaa wariski wastatuuleen.

Huoppa huonon wäkiä.

Huora huoran tyttärestä,
waras warkahan pojasta.

Huora kaikki siukuiksensa,
waras kaikki weljiksensä.

Huora minua kiitti,
waras minua moitti,
hywä antoi ilman olla.

Huora muoristai tulepi,
muori huoran tyttärestä.

Huoran itku, warkaan wala,
juopuneen Jumalan kiitos:
ne ei merkitse mitään.

Huorat hulluksi tekewät,
salawaimot waiwaisekst.

Huoria hywätki naiset,
ei porttoja puoletkaan.

Huowaa waris wastatuuleen.

1730. Hupa aika himmerkissä,
hauska Kiesuksen kodossa.

Hupa aika ystäwissä,
ei ikäwä häissäkään.

Hupa howissa elämä,
waikka päälle waarallinen.

Hupa huowissa eleä,
waara päätä warjellessa.

Hupa huttu, wiepä welli,
kaali kaikkia parahin.

Hupa huttu, wiepä wieli,
rieska kaikkein kawalin.

Hupina käki metsässä,
neito nuori nuotehessa.

Huttu, puuro miehen ruoka,
woi, welli wasikan juoma,
kapakaali koiran ruoka.

Huuhtikuu huuhtelepi
lumen maasta, jään wedestä,
ohrat aitan loukkahasta.

Huutoa käki wappuna hongan
holostaki.

1740. Huuto hätäisen kumpali on.

Huuto on hädän weli.

Hylkeellä walaskala pyytään.

Hylkeien päällä walaskalat
ongitaan.

Hympyrä hywällä syötti,
kampura weden kaloilla.

Hyppiset hyppertelepi,
kädet kääpäröittelepi,
kun lie mieli miestä saada.

Hyppää kun kala merrassa.

Hyppää wasikan kanssa,
haasta kera hullun miehen.

Hywin kyllä hullu kynti:
kyynärän waon wäliä,
puolen toista toisinaan.

Hywin kylmi kynteliä,
pahoin paawalin paleli:
siit' on halla heinäkuussa,
talwi keskellä keseä.

1750. Hywin tehty, paljon woitu.

Hywä antaa wähästänsäki,
paha ei paljostansakaan.

Hywä arkaa ajaa,
leppiätä lennätellä.

Hywä hoikka huowin waimo,
paksusta papin emäntä.

Hywä huttu, lämmin lankainen.

Hywä hyljätään pahoilta,
paha ei kelpaa kellenkään.

Hywä hywällä saadaan,
sokialla silmäpuoli.

Hywä hywään sopii:
nahkawaatet pakkaisehen.

Hywä hyypältä puhua,
mäen päältä mällitellä.

Hywä joka — Hywä ken.

1760. Hywä kaali tarwitsee paljo höystöä.

Hywä kaikkiin kelpaa,
terwa kaikkiin tarttuu.

Hywä kaikkiin sopii,
ei paha puoliinkaan.

Hywä kello hywin kuuluu,
paha rämpöttää pahasti.

Hywä kello kauas kuuluu,
paha wielä kauemmaksi.

Hywä, ken kimpussa,
parempi, ken takana.

Hywä kieli on parempi, kun
kymmenen kapan kylwö.

Hywä kiitetyn mieli,
paha laittajan kieli.

Hywä kiitetyn mieli,
wetelä kiitoksen liemi.

Hywä koira kuoltuansa,
ilkiä eläessänsä.

1770. Hywä kukin kuoltuansa,
ehkä paha eläissänsä.

Hywä kuollut, kaunis kadonnut,
eläwä sitäi parempi.

Hywä kuuluu kauas,
paha kahta kauemmaksi.

Hywä kyllä: kynnä paljo,
paa waaksa waon wäliä.

Hywä lapsi itse witsan tuo,
paha ei witsasta parane.

Hywä lapsi laiskan waimon,
wiriänki wiiwyttäpi.

Hywä lehmä permuissa,
paha päiwän ampumissa.

Hywä mieli miehelähän,
hywä mieheltä kotiin.

Hywä mies, hywä hewoinen,
waimo kohta kolmantena,
taitapi talona olla,
weromiessä wieretellä.

Hywä minä, sinä sitäin parempi.

1780. Hywä naipi naapurista,
paha taipalen takoa.

Hywä naipi naapurista,
sonni kotisuojuksista.

Hywä oli entinen elämä,
kun oli tekiät työllä,
rannalla rahan hakiat.

Hywä olo, laiskat päiwät:
syö, minkä ampuu.

Hywä on akka aikanansa,
jos toruuki toisinansa.

Hywä on akka arwollansa:
kinnas wanttuen watopi.

Hywä on apu altaki päin.

Hywä on emänta kotona,
waikka wettä keittäköhön.

Hywä on herroissa elämä,
waan on päälle waarallinen,
kanssa kaulalle kamala.

Hywä on huonoki hädässä,
tahkimuski tarpehessa.

1790. Hywä on huowissa eleä,
waru päätä warjellessa.

Hywä on hylkehen eleä:
syöpi luotansa lihoa,
juopi wettä wierestänsä.

Hywä on hyllyltä puhua,
aitan päältä ammotella.

Hywä on hywä puhuttunaki.

Hywä on hywästi eleä,
kaunis kuolla kunnialla.

Hywä on ison pinon wieressä
lastuja noukkia.

Hywä on ja hyödyllinen
olla yljällä yhdellä;
paha on ja waarallinen
olla monen morsianna.

Hywä on jalkaki jänistä
suden suusta saatuansa.

Hywä on jouhewa hewoinen,
paha waimo hapsellinen.

Hywä on joukossa Jumala,
kaunis Kiesus kumpalina.

1800. Hywä on juoma hurskahille,
paha paljon juonehille:
hurskahat iloittelepi,
hullut tappeloittelepi.

Hywä on kirwes kierteheстä,
weitsi wienokarkiasta,
wiikatet murenewasta.

Hywä on kärwäisenki apu.

Hywä on lapsen lasna olla
hywän wanhemman warassa,
hywä wanhan wanheta'ki
hywän nuoremman nojassa.

Hywä on lapsi laiskan waimon,

käsikukka kunnottoman:
kun tulepi työlle lähtö,
istuksen imettämähän.

Hywä on lyhyt hypätä,
matala meri mitata,
hullun mieli houkuteltu.

Hywä on lämmin laihan lapsen,
ei ole liiaksi lihawan.

Hywä on menewätä ajaa,
peljättää pakenewata.

Hywä on mies Jumalan luoden,
itse tahtoen tawaton.

Hywä on mämmi jäämähänki,
kelpaa kaali huomenaki.

1810. Hywä on neiden toiste tulla,
tytön käydä keikutella,
ison tuttuhun tupahan,
emon kaunon kartanohon.

Hywä on neiti pyyttäissä,
kaunis kaupateltaissa,
portto pois ajettaissa,
luisku luowuteltaissa.

Hywä on olla autuasna,
waikka ei waiwaisna pahempi.

Hywä on olla hympyrällä,
kaunis kampura jalalla.

Hywä on olla hympyrällä,
lysti lyngällä eleä.

Hywä on olla kimpussa,
parempi kimpun takana.

Hywä on olla ollussansa,
eletyssänsä elää.

Hywä on olla ylläpäänä,
kosk' on ylläpään pitäjä.

Hywä on paha johonki,
kelpaa kehno kuhunki.

Hywä on pieles pienoinenki
talwella takawarana.

1820. Hywä on pirtti pikkuinenki,
kota kolmisoppinenki.

Hywä on purresta puhua,
weneheskä wieretellä.

Hywä on puuro tähtehenä,
kelpaa kaali huomenaki.

Hywä on puusta puhua,
mäen päältä mällötellä.

Hywä on riista riistan päällä,
siunaus sitäi parempi.

Hywä on sitä ottaa, joka itse
menee.

Hywä on sokioitten maassa silmäpuolen eleä.

Hywä on suksi suunnallinen,
siiwo päällinen siwakka.

Hywä on suolla suuri jalka,
kirkossa kepiä kenkä.

Hywä on suolla suuri wirsu,
lialla lewiä kenkä.

1830. Hywä on syödä silmillisen
sokian kalawadista.

Hywä on syönyttä syöttää,
paha kuollutta kostuttaa.

Hywä on tadet tanhualla,
paha pirtin lattialla.

Hywä on taitawan laulaa.

Hywä on tiellä tiipotella,
kell' on kengässä hewoinen,
raudassa rahan alainen,
sukka jalka wiskarissa.

Hywä on toisen lanteilla tuleen istua.

Hywä on totta tarpehessa,
heitteä hätäwarassa.

Hywä on totta torkuttaa,
hywä käskeä hyweä.

Hywä on tyttö tyynemmästä,
piika suusta pienemmästä:
ei se suutu sulhasille,
eikä miehille melua.

Hywä on tyttö tyynempänä,
piikalapsi pienempänä,
poika on raiwona parempi,
oritwarsa ärhökkänä.

1840. Hywä on tyynnä tyttölapsi,
raisuna orit hewoinen.

Hywä on täti niemen nenässä.

Hywä on ukko huonompiki,
tarpehen on tahkimuski:
tuopi tuohta wirsuksenі,
pajun niintä pauloiksenі.

Hywä on ukko hympyrästä,
kaunis kampura jalasta:
hympyrä hywällä syötti,
kampura weden kaloilla.

Hywä on wanhan waeltaa
hywän nuoremman nojalla.

Hywä on ylhäältä — Hywä on puusta.

Hywä on ystäwä kylässä,
perehessä peljättäwä.

Hywä on ystäwä tiessä,
parempi reppu reessä.

Hywä on yöllä soudeskella,
kuutamella kuljeskella.

Hywä on yöllä yksin soutaa,
kuuwalolla kulkotella:
täynnä on rannat reinikoita,
täynnä reinikat tulia.

1850. Hywä paha johonki on.

Hywä paha pitäminen,
tehty kauppa kiittäminen.

Hywä paljon maksaa, wielä enemmän se on wäärti.

Hywä puu kaswaa hywän hedelmän, paha pahan.

Hywä päiwä huomispäiwä:
joka piika miehen saapi.

Hywä suulas, paha kielas,
waiti olewa kaikki woittaa.

Hywä sydän huoraksi saattaa,
wapa tahto warkahaksi.

Hywä tahto huoraksi,
paha tahto warkahaksi.

Hywä tapa tappelussa:
se lyö, ken kerkiää.

Hywä toisen housuilla tuleen
istua on.

1860. Hywä Tuomas joulun tuopi,
paha Nuutti poies wiepi.

Hywä wieras pereen elättää,
paha elon lopettaa.

Hywä wirka warkahalla,
mutta on kaulalle kamala.

Hywä wirsi, kaunis ääni,
laulaja sitäi parempi.

Hywä wirsi pitää kaksi kertaa
laulettaman.

Hywä wähä, tyhjä paha.

Hywällä on nimiä paljo,
pahalla tapoja paljo.

Hywän pinon ääressä on hywä
lastuja poimia.

Hywän tunnen tutkamista,
pahan pirtawaattehista.

Hywät kaupalla hywissä,
sokioissa silmäpuolet.

1870. Hywät minua hylkii,
pahat minulle pyrkii.

Hywät piiat, tytöt kauniit;
mistä pahat waimot tulewat?

Hywät päiwät saanehella,
pahat ilman jäänehellä.

Hywät saadaan hywillä,
sokioilla silmäpuolet.

Hywät suossa suuret wirsut,
kirkossa kepiät kengät.

Hyyssä, jäässä järwen rannat,
homehessa hoskan herrat.

Hädässä ystäwä tutaan.

Häissä syödähän surutta,
eletähän huoletonna.

Hämäläinen etsi akkaansa,
akka wieressä.

Hännän alla koiran kunnia.

1880. Hännässä koiran ilo.

Häntänä hywä hewoinen,
paha piika palmikkona.

Häpiä hewon purema,
häpiämpi naisen lyömä.

Häpiä on häistä tulla,
juosta juomahan joesta.

Härkä ei linnasta pala'a,
lammas lautamieheltäkä.

Härkä hywä teurahaksi,
riihen nurkka karpioksi,
kannun uurre siemyeksi.

Härsyttele koiraa! kyllä siitä kumpanin saat.

Hätä hullu on, ei mies.

Hätä kauppaa tekepi,
mies päältä katselepi.

Hätä keinon keksii.

1890. Hätä kädessä: häät piwossa,
ylkä tietämättömissä.

Hätä käski härjän juosta,
pakko paimenen pa'eta.

Hätä neitoisen kädessä:
wiikot wiimeiset edessä.

Hätä neuon keksii.

Hätä neuoo Lappalaisen ampumaan.

Hätäinen on hullu,
nälkäinen on raiwosa.

Hätäisen härkä hewoinen.

Hätäkö häpeemättömän elää.

Hätäkö hylkehen meressä,
tuska miehen jalkapuussa?

Hätäko sen uida, jonka päätä
kannatetaan?

1900. Hätäyneellä on monta ääntä.

Hätäyneestä hullun löydät.

Hätäynyt kaikki kokee.

Hätäyntynyt hullu on.

Häwiää kylän käwiä.

Häälywäinen waiwaisen onni.

Höyhen lentäwän nokassa,
kaksi käywän kainalossa.

Höyhenistään lintu, tawoistaan
mies tutaan.

Idän ilmat ilkeimmät,
pohjan pakkaiset pahimmat.

Idän kesä, idän talwi,
idän ilkiät satehet,
idän tuuletki ikuiset,
idän kaikki säät katalat.

1910. Idän kuuta kaswawaksi,
luotehen lowenewaksi.

Idän poudat poukeimmat,
lännen tuulet länseimmät.

Idän päiwä ensimäinen,
idän päiwä wiimeinenki.

Idän päiwä talwellaki,
idän keskellä keseä.

Idän suwi, idän talwi,
idän hywä wuoden wilja.

Idästä iki satehet,
pohjaisesta poudat pitkät.

Idästä isot satehet,
idästä ikuiset tuulet.

Iha köyhän laihaki.

Ihmeheksi — Imeheksi.

Ihminen on, kun Jumala luopi,
tawat on, kun itse tahtoo.

1920. Ihmiselle — Miehelle.

Iho on kirja, waatet warsi.

Iho on köyhän kirjawaatet.

Ikä härjän kynnättää,
ei koko ko'onkaan hywä.

Ikä kultainen kulupi,
aika armas rientelepi,
jos en laula polwenani,
hyrehdi sinä ikänä.

Ikä pitkä isännälle,
perä paksu emännälle.

Ikä pitkä piikanaki.

Ikä yksi ihmisellä,
monta aikaa iässä.

Ikäwä eläwää kuolettaa on.

Ikäwä erätön ilta,
pitkä päiwä saalihiton.

1930. Ikäwä iloton ilta,
ikäwämpi yö uneton.

Ikäwä isän tulepi,
kun poika poies menepi,
lapsi loitos erkanepi.

Ikäwä isättä olla,
outo äitittä eleä,
waiwa suuri wanhemmatta.

Ikäwä nälkä työksi on.

Ikäwä odottaessa,
kauka pitkin katsoessa.

Ikäwä odottajan aika,
pitkä saamattoman päiwä.

Ikäwät on illat pitkät,
päiwät kahta katkerammat.

Ilkiä Iharin koski
saatti Sarsan waiwaiseksi,
pani piiat kyntämähän,
waiwaiset wakoamahan,
wäkipuolet wääntämähän.

Ilkiä isäni, epatto emoni,
minä miesi täydelläni.

Illalla isäni kuoli,
aamulla talo häwisi.

1940. Illalla olin iloinen,
aamulla alakuloinen.

Illan wirkku, aamun torkku:
se tapa talon häwitti.

Illasta ilmaa kiitä,

aamulla unisioa,
akkoasi yön takoa.

Illasta ilmaa kiitä,
wuonna toisna morsianta,
kolmanna kotiwäwyä,
partasuuna poikoasi.

Illoin ilmat kiitettäwät,
huomenin hywät emännät.

Ilman wiisas wietteleksen,
maan kumma kuwaeleksen.

Ilo köyhän kuolemasta,
pilkka waiwaisen pidosta.

Ilo nuoren, ehkä köyhä,
waiwa wanhan, waikka rikas.

Ilo nuoren luotionki,
waiwaisen, wiheljäisenki,
kohden kowa-onnisenki.

Ilo siinä, kussa nuoret,
sauan kolket, kussa wanhat.

1950. Iloissahan lapsen mieli,
kun on kattila tulella,
naatin kanta kattilassa.

Iloissahan muut eläwät,
leikissähän leikamoiwat,
minä hoikka huolissani,
palo pakko-päiwissäni.

Ilolla haaskataan, itkulla takasin woitetaan.

Ilona käki metsässä,
lammas laihohalmeessa.

Ilona käki metsässä,
lapsi pieni lattialla.

Ilossa ikä kulupi,
riemuloissa reiahupi.

Ilossa ikä kulupi,
riemussa rehettelepi.

Ilta paimenen wetäpi,
koti karjan kollottapi.

Iltarusko selwä ilma,
aamurusko pilwipäiwä.

Iltawirkku, aamutorkku:
niitä ei tarwita talossa.

1960. Imeheksi kirppu päässä,
wahingoksi täi sukassa.

Immen itkut, lesken lenget,
waan ei partasuun urohon.

Iso heitti iljenelle,
maammo maalle paljahalle,
weljet wiewille wesille,
sisaret sulille soille.

Iso hywä iskeä,
koko hywä koskea.

Iso suu, wähä willoja.

Iso woittaa, paksu painaa,
pitkä puolensa pitäpi.

Isoissa isoisten käynti:
sokioissa silmäpuolten.

Isosti isot ajawat,
suuret hewon surkumatta.

Isosti isot eläwät,
awarasti autuahat.

Istu maahan ja malta,
pane viippuun ja polta.

1970. Istualta hywä lähteä on.

Istualta rikas haastaa.

Istualtaan kylläinen puhuu.

Isä heitti, äiti heitti,
heitti kaikki heimokunta,
waan ei heitä Herra Kiesus,
hylkää hywä Jumala.

Isä kulta, äiti kulta,
ne ei wielä kullan kullat;
se on wasta kullan kulta,
joka on kulta kumpalina.

Isä käski rikkaan,
äiti käski rakkaan,
itse etsin kauniin:
pian rikas köyhtyy,
rakkauski löyhtyy,
kaunis on aina kaunis.

Isännittäin koirat haukkuu,
emännittäin lehmät lypsää.

Isännällä riihen puinti,
emännällä lehmän lypsy.

Isännän jalka pellon sonnittaa.

Isännän silmä hewoisen lihoittaa.

1980. Isäntä hywä metsässä,
waikka maatkahan majassa.

Isäntä hywä talossa,
waikka ilman istukahan.

Isäntä kylää käypi,
hewoinen hawuja syöpi,
warsa warpuja purepi.

Isäntä minun nimeni,
pöydän pää minun siani.

Isäntä olutta juopi,
peret piinaa pitäpi,
lapset nälkää näkepi.

Isäntä on isäntä leppäinenki,
renki renki tamminenki.

Isästä, äitistä eroitettu,
nahkatuppeen kiinnitetty.

Itara wähän emäntä,
tyyris pikkuisen pitäjä.

Itara wähän pitäpi,
auli kaikki antelepi.

Itkien emolta saapi,
maanitellen maalimalta.

1990. Itku ei estä kuolemasta,
parku päiwistä pahoista.

Itku köyhän ikkunalla,
walitus weräjän suussa,
portilla paha porina,
uunin päällä ulwominen.

Itku pitkästä ilosta,
parku paljon nauramasta.

Itku silmähän tulepi
pahan miehen wuotehella.

Itse haukun wierahani,
itse nuolen kattilani.

Itse hywä lapsi witsan tuopi,
pahasta ei ole puidenkaan.

Itse kiitän itseäni,
itse mie tapani tunnen.

Itse kiitän itseäni,
kun ei muut minua kiitä.

Itse lääkärit läsiwät,
itse puoskarit potewat.

Itse mies waimon hallitsee,
porwari pukkinsa pään.

2000. Itse syötin, itse juotin,
itse iskeä lupasin.

Itse tiennee kukin taikinansa.

Itse tosi, itse leikki.

Itse uunissa asuja
toista uunista hakepi.

Itse wahti makkaransa söi.

Itselleen porsas kiusaa tekee, kun purtilonsa kaataa.

Itsestään hywä ihminen asian arwaa.

Itsestään paha pappi saarnaa.

Itä ei lakkaa tuulemasta, ennenkun sataa; akka ei lakkaa torumasta, ennenkun itkee.

Itä kesän istuttaa,
länsituuli lämmittää.

2010. Itä talwen istuttaa,
itä ilman lämmittää.

Itätuuli itkutuuli,
waimoin walitustuuli;
länsituuli, lämmin tuuli,
miehet saattapi kotia.

Jaakkona sulalla, Uotina orrella.

Jakajan osa wähin on.

Jalan alta jaettu syödään.

Jalan tiestä jotaki, istun tiestä ei mitänä.

Jalaton — Jaloiton.

Jalka lasta liekuttapi,
käsi rihman keträ'äpi,
suu laulaa somimman wirren.

Jalka on wanhan haudassa,
toinen haudan partahalla.

Jalkawaimotki pahimmat
kirkkotiellä kiirehdäksen,
sinisukkahan siroksen,
punapaulahan paneksen.

2020. Jalkoihin — Jaloista.

Jalo on jousi janhuksinen,
koiwun kylki keihäswarsi.

Jaloissa jäniksen woitto,
akan kehnon kielessänsä,
miehen mielessä jalossa.

Jaloista jaloa miestä,
päästä neitoa parasta.

Jaloiton jalo sodassa,
päätön päiden leikkelyssä:

ei ole jalkoa paeta,
eikä päätä päälle mennä.

Janhus jousessa pitäwi,
koiwun kylki kirwehessä.

Jatka jauhoja Jumala,
kyllä itse wettä hankin.

Jatkain laiwatki tehdään.

Jauhan minä Jaakolleni,
waikk' ei Jaakko mulle jauha.

Jo joutui warahin wappu,
jouluaatto aikaisehen.

2030. Jo jäi jää käywältä,
kierä rannan kiertäjältä.

Jo kaikki mailma on mullin mallin,
elämä edestakaisin.

Jo meni aika, kun akka kuoli,
ei ole waraa toista naida.

Jo meni mäti kalalta,
muna muikulta putosi.

Jo minua jotki jolkki,
jotki jolkki, kutki kolkki:
sian sarwet, koiran koiwet.

Jo minusta mies menepi,
kullan keittäjä kulupi,
rahan saaja raukenepi.

Jo minä jossaki olisin,
kussaki kuljeskeleisin,
ilman armotta Jumalan,
toimetta totisen luojan.

Jo nyt jotaki: kun rakkaus synti lienee.

Jo nyt loppui lappaminen,
akka rukan appaminen.

Jo nyt loppui lappaminen,
maholehmän tappaminen.

2040. Jo nyt wanhanin warahin,
riuduin riihtä tappamasta,
päiwyin petkelen perästä:
leipä loppui leuoiltani,
hywä ruoka huuliltani.

Jo olen jonaki ollut,
en wielä sutena juossut.

Jo olen kolmea kokenut,
wiittä kuutta wiskutellut,
kokenut kowia suita,
wiskutellut wiisahia.

Jo olen wiirihin wihitty,
kissan kanssa kiinnitetty.

Jo on hiisi hiukset wienyt,
lempo liemenet kerinyt.

Jo on joukko joutamassa,
kun on pappi soutamassa.

Jo on kurja kuukistunna,
näljän kaima kallistunna.

Jo on lehmä leikit lyönyt,
lammas lappanut imehet.

Jo on leski leikin lyönyt,
wiettänyt iloisen illan,
entisen eläjän kanssa,
miehen mennehen keralla.

Jo on mailma mullin mallin,
elämä edestakaisin.

2050. Jo on manni maansa myönyt,
konna heittänyt kotinsa.

Jo on mennyt mennyt wuosi;
menköhön tämäki wuosi
muiden wuosien mukahan.

Jo on minua jotki suotu,
jotki suotu, kutki saatu,
silloiksi likasioille,
paikoiksi pahoille maille.

Jo on nikki niitä nähnyt:
hiwus säitä hirwiöitä,
hakkarainen haikioita.

Jo on nähty naidun warsi,
näkemättä naimattoman.

Jo on nähty nälkiäki,
nähty wiljawuosiaki.

Jo on sormet soutimina,
käsiwarret waaruloina,
peukalo perämeloina.

Jo on suussa suksen woidet,
tallella talin palanen.

Jo on suussa suwinen palkka,
talwen palkka parran luona.

Jo on syöty saatu ruoka,
eletty käetty päiwä.

2060. Jo on taittun't siskon silta,
weikolta wenet hajonnut.

Jo on tukka tuulta nähnyt,
hiwus säitä hirwiöitä,
parta päiwiä pahoja.

Jo on turwa turpehessa,
armo kirkon aidan alla,
toiwo tuonelan tuwissa.

Jo se aikaa kuoli, joka itsiänsä laitti.

Jo se meni, kun putosi.

Jo se nyt sotia käypi,
jok' ennen patoja nuoli,
kattiloita kaaputteli.

Jo sen on hukka huulillaki,
jonka kieli maassa riippuu.

Jo siinä on hywin hypitty,
kun on sukka suolle jäänyt,
kenkä mustaan mutaan.

Jo siinä on heti yksi, sanoi suutari lauantaina kengästä.

Jo silloin huuletki hukassa, kun kieli maassa laahaa.

2070. Jo silloin kirkko täynnä,
kun ei pappi sisään sowi.

Jo silloin lakiki lainehtii, koska tuomari pikaria pitelee.

Jo tuli tyhjä toiwotusta,
walet wiikon wuotetusta,
tosi toiwomattomasta.

Jo tästä johin tulepi:
luiden lusket, päiden pauket,
hammasten hajotuswuoro.

Johin juojalle tulepi:
eli siltä pää menepi,
tahi pallia palapi.

Johin juowalle tulepi:
joko koira kengät syöpi,
eli kintahat katoopi.

Joisin ma joka olosen,
joka wiinan wiilettäisin,
kun ei kukkaro kuluisi,
rahatasku taas menisi.

Joisin ma jokai päiwä,
kun ei kukkaro kuluisi,
rahatasku raukenisi.

Joka ainoansa antaa,
se itsensä häwittää.

Joka ajan woittaa, se paljo woittaa.

2080. Joka ei katso eteensä, se katsokaan taaksensa.

Joka ei kuusinaista kukkaroon pane, se ei äyriä kokoon saa.

Joka ei mieltänsä — Ei se tapojansa . . .

Joka ei ole wappuna waossa,
se ei pouka pohtimessa.

Joka ei ota saatuansa,
se ei saa tarwittuansa.

Joka ei puolesta sanasta ymmärrä, ei se koko sanasta wiisaammaksi tule.

Joka ennen patoja nuoli,
nykyään sotia käypi.

Joka ensin myllyyn tulee, se ensin jauhattaa.

Joka entistä kiittää, se nykyistä moittii.

Joka entistä kiittää, se wastaista toiwoo.

2090. Joka halaa koira lyödä,
kyllä se kartun katsoo.

Joka helposti uskoo, petetään,
joka kauan käpsii, jätetään.

Joka herrain kanssa marjaan menee, siltä otetaan marjat ja rowet.

Joka hiljaan hiihtää, se jalot jättää.

Joka hiljemmin hiiltyy, se paremmin palaa.

Joka huutoon tulee, huudossa pysyy.

Joka hylkää hywän wellin,
syö se kaalin syljetynki.

Joka hywän hylkää, se pahaan puuttuu.

Joka hywää etsii, paremman löytää.

Joka jouluhun eläisi,
jouluna jotai saisi:
elikkä elon paremman,
tahi kuolon kaunihimman.

2100. Joka jouluhun eläisi,
jouluſta johin tulisi:
elikkä elo parempi,
tahi kuolo rohkiampi.

Joka joutuu pitkään niemeen,
sen johtuu monta mieleen.

Joka juo joka pikarin,
joka kannun kallistapi,
se saapi sinisen silmän,
kumahuksen korwallensa.

Joka kaikki huonot korjaa,
se on Jumalan apumiesnä.

Joka kaikki makiat maistaa,
se kaikki karwaat kakaisee.

Joka kaikki pyhät pitää,
se kaikki näljät näkee.

Joka kalan kanssa kiiski kutee.

Joka kalliin antaa,
se kaunihin kantaa.

Joka kauan elää, se paljon näkee.

Joka kauhalla alkaa, se lusikalla päättää.

2110. Joka kauhalla alottaa,
lusikatta lopettaa.

Joka keitetyn paistaa, se kypsen syö.

Joka keitetyn paistaa,
se makian maistaa.

Joka kerran keksitään,
sitä aina arwellaan.

Joka kesän — Joka koko kesän.

Joka kissaa kiittää, sillä ei muuta eläintä ole.

Joka koko kesän onkii,
sitä talwella nälkä tonkii.

Joka kuritta kaswaa, se kunniatta kuolee.

Joka kuu kala kutepi,
ahwenainen aina kanssa.

Joka kuuseen kurkottaa,
se katajaan kapsahtaa.

2120. Joka kyrsän kylällä syö,
se lainan kotia tuo.

Joka laittaa pahaa, laittakoon suwista talwea; joka kiittää hywää, kiittäköön hywää Jumalaa.

Joka lasna lastetahan,
miesnä mielehen tulepi.

Joka leiwillä — Joka kauhalla.

Joka lihaa etsii, se luun löytää.

Joka menee syyhymättä saunaan,
se syyhelmän saa.

Joka menee takuuseen, se menee maksuun.

Joka mies joulun ajan, mutta kuka pääsiäisajan.

Joka myötäisen makaa, se wastaisen soutaa.

Joka nai walitun piian,
se saapi lonikin waimon.

2130. Joka neulasta alkaa, se kangesta lopettaa.

Joka on aina kylän luuta,
sillen sika antaa suuta.

Joka on ahnet tyytymätön,
sill' on puutos puuttumaton.

Joka on hauska haloilleen,
se on liuska leiwilleen.

Joka on julma juhdallensa,
se on walju waimollensa.

Joka on laiska lauantaina,
pää sydessä sunnuntaina.

Joka on lyömässä, se lyö;
joka on syömässä, se syö.

Joka on nahassa, se on rahassa,
joka on werassa, se on welassa.

Joka on nuorena nopia,
se on wirkku wanhanaki.

Joka on nuorna koriressa,
se on wanhana wantilla.

2140. Joka on nuornaki nopia,
wiel' on walpas wanhempana.

Joka on nuotalle nopia,
käsiwerkolle käpiä,
se on laiska muulle työlle.

Joka on orjan päiwin päällä,
se on orjan yötä yllä.

Joka on rutto ruowillensa,
se on töillensä teräwä.

Joka on suden suussa, se on suden hännässä.

Joka on werassa, se on welassa.

Joka on wiekas warpahalta,
se on kannalta kawala.

Joka on ylen koria,
sillä on kewät kolia.

Joka on ylen ylpee,
kyllä sen nälkä nylkee.

Joka ottaa pahan paattiinsa, soutakoon maalle.

2150. Joka paljon lupaa, se wähän antaa.

Joka paljon pyytää, se wähän saapi.

Joka paljon saa, se enemmän pyytää.

Joka paljon walitsee, se pahimman saapi.

Joka pelissä rikastuu, se tawoissa köyhtyy.

Joka pian uskoo, se pian petetään.

Joka piikana — Joka tyttönä.

Joka pitää kewiän käden, pitäköön raskaan kukkaron.

Joka pitää lawiat lanteet, pitäköön awarat ruokkeet.

Joka pitää suuren suun, pitäköön lewiän seljän.

2160. Joka porsas aidan raosta tawataan, sitä aina wingutetaan.

Joka puolelta piwon kylwää, se puolelta piwon leikkaa.

Joka puusta tuo tulepi:
köyhän miehen kirweswarsi.

Joka päiwä joulu meillä,
toisin päiwin pääsiäinen.

Joka päiwä leiwotahan,
joka päiwä leiwän nuusa.

Joka päiwä lämmin leipä,
joka päiwä leiwän puutet.

Joka ruoatta — Joka syömättä.

Joka ruton portahalla,
tuopa torkanto wedessä.

Joka sutta pakoon juoksee,
sitä karhu kohtaa.

Joka syyttä suuttuu, se lahjatta leppyy.

2170. Joka syömättä eläisi,
tarkeneisi waattehetta!

Joka säästää saadessansa,
sillä on ottaa tarwitessa.

Joka säästää saatuansa,
sillä on tarpeessa tawara.

Joka taajaan kylwää, se laajaan leikkaa.

Joka tahtoo koiran suusta luuta,
antakoon lihaa siaan.

Joka talosta tie Turkuun menee.

Joka taulaa tekepi,
monta waiwaa näkepi,
monta koiwua kokepi,
pökkelöä pönnistäpi.

Joka terwaan tarttuu, se terwaan ryhtyy.

Joka toiselle hautaa hakee, itse kuoppaan kaatuu.

Joka tyhjänä menee, se paljasna pala'aa.

2180. Joka typyttää tywenki,
se latwan laputtakohon.

Joka tyttönä torupi,
se naisena tappelepi.

Joka tyynelle torupi,
tatiolle tappelepi.

Joka tyynellä makaa, se tuulella soutaa.

Joka tywennön istuu, se tuulen soutaa.

Joka uhalla kuolee, se häpiällä haudataan.

Joka uhkauksesta kuolee,
se pilkalla haudataan.

Joka waaraan menee, se waarassa hukkuu.

Joka wanhaa kiittää, se nykyistä moittii.

Joka wanhoja puhupi,
luullahan walehtelewan.

2190. Joka warastaa neulan, se warastaa naulanki.

Joka werassa — Joka on werassa.

Joka witsatta elää, se kunniatta kuolee.

Joka wuolulla saadaan, se nuolulla syödään.

Joka wähän ylenkatsoo, se paljon kadottaa.

Joka wähästä rupeaa, se köyteen lopettaa.

Joka ylenkatsoo lahjan, se ylenkatsoo antajan.

Joka yöllä yksin käypi,
luullahan wasastelewan;
joka wanhoja puhupi,
luullahan walehtelewan.

Jokainen itsensä holhoo, waan Jumala holhoo kaikkia.

Jokainen joulun herra,
päätymisen pääsiäisen.

2200. Jokainen ottakoon omasta nenästään kiinni, siinä on hywä käden sia.

Joki wäärä soutaminen,
noro niemi noutaminen.

Joko kulta kukkarossa,
taikka santa sieramissa.

Jolla ei ole riihirempaleita,
sillä ei ole kirkkokempaleita.

Jolla on halu koiraa lyödä,
kyllä se aseen löytää.

Jolla on huonet, sillä on huolet,
jolla waimo, sillä waiwa.

Jolla on härkä waljastettu,
siltä on raha paljastettu.

Jolla on kello kaulassa,
sen on pää painossa.

Jolla on kenkä kengän päällä,
sillä on welka welan päällä.

Jolla on lapsia, sillä on huolia.

2210. Jolla on lewiä lannet,
sille pitää suuret housut.

Jolla on lewiä leuka,
sille pitää lewiä selkä.

Jolla on luita lääwässänsä,
sillä on lääwänki takana.

Jolla on paikka paikan päällä,
sillä on markka markan päällä.

Jolla on rahaa, sillä on kukkaro.

Jolla on raunio rahoja,
sillä on suowa ystäwiä.

Jolla on riihiremputtimet,
sillä on kirkkokemputtimet.

Jolla on Ruotsi Ruotsin maalla,
sillä on Ruotsi tällä maalla.

Jolla on täti niemen nenässä, ei
se taipalella huku.

Jolla on waimo, sillä waiwa,
jolla lapsi, sillä kaksi.

2220. Jolla on waiwa, se walittaa.

Jolla on yhtä, sillä on toista,
jolla kahta, sillä kaikkia.

Jolta armo, siltä hirmu.

Jonaki pidetään, joka jotain on.

Jonka hepo hettehessä,
sen käsi oma alinna.

Jonka jalka tassaa,
sen suu massaa.

Jonka kello — Jolla on kello.

Jonka lehmä lähtehessä,
sen oma käsi lähinnä.

Jonka nuorena oppii, sen wanhana taitaa.

Jonka on wamma warpahassa,
sen kipu keskellä sydäntä.

2230. Jonka rukka ruumenissa,
sen parta wihnehissä.

Jonka ruoka, senki ruoska,
jonka rokka, sen tupakka.

Jonka saapi wuolemalla,
sen syöpi nuolemalla.

Jonka tahdot pudottaa, pane powehen; jonka tahdot ilmi, sano akalle.

Jonka usiampi kokki,
sen wetelämpi welli.

Jonka wampa warpahassa,
sen kipu sydänalassa.

Jonka wiina wiiwyttää,
sitä sika siirryttää.

Jonne kaakku kannetaan,
sieltä toista toiwotaan.

Jos ei riistamaa ole Marken päiwänä marjametsän wäärti, niin laske siat sisälle.

Jos ei tärpä tästä lammista, kyllä hän tärppää toisesta.

2240. Jos ei wappuna — Joka ei wappuna.

Jos hullu taitaisi waiti olla,
niin usein wiisaana pidettäisi.

Jos kalikkaan sattuu, niin koiraanki koskee.

Jos kettu kuolee, kyllä häntä jää.

Jos kiwi niin kelpaisi syödä, kun wesi juoda, toki ei moni työtä tekisi.

Jos lie pyytäjä typerä,
niin on antaja itara.

Jos lie syytä lykkiässä,
niin ompi lykittäwässäin.

Jos minua lasna laitetaan,
kyllä minä miesnä muistetaan.

Jos minun Heikki heittänee,
kyllä minun Olli ottanee.

Jos oisi olutta kyllin,
kyllä oisi ystäwiä.

2250. Jos oisi rauniot rahoja,
kiwet pienet penninkiä.

Jos oisi sata sadinta,
wiisikymmentä wipua,
tuhat teiren tarhaisinta,
marras ne tyhjänä kokisi.

Jos on koiria, kyllä on kapuloita.

Jos on mies wähä, kyllä on laki
luja.

Jos on mies wäärä, kyllä on laki
suora.

Jos on mulla muoto musta,
muoto musta, kaidat kaswot,
syöden kaunoinen tulepi,
hywä muoto nunnostellen.

Jos on oksissa omenia,
niin on kuusessa hawuja.

Jos on olutta, kyllä on ystäwiä.

Jos on päiwiä idässä,
idän päässä on kymmeniä.

Jos on tielläki pituutta,
kyll' on wartta wirsullaki.

2260. Jos on wiikon wihmonnunna,
kauan kastettai pitäpi.

Jos on wirsussa waroa,
kyll' on tielläki tiloa.

Jos porsas meni, kyllä purtilo jäi.

Jos puksut soutaa, kyllä ei hattu wapise.

Jos puu lahoo, kyllä oksa pitää.

Jos puu lahoo, kyllä on oksa terwet.

Jos sa herroa hywäilet,
ruoki herran koiriaki.

Jos sa laittanet pahoa,
laita talwea suwista;
jos sa kiittänet hyweä,
kiitä sääskistä keseä.

Jos takki tawat sanoisi,
puhuisi paita pellawainen,
monta ei miestä uskottaisi,
neittä ei wietäisi wihille.

Jos tämä päiwä loppuu, toisia walkenee.

2270. Jos yksi neuo pettää, niin toinen auttaa.

Joskus sokiaki maaliin ampuu.

Jossa peura piehtaroipi,
sihen karwa katkeapi.

Josta ennen jokonen juoksi,
nira nytki nirnettäpi.

Josta paljo puhutaan,
siitä paljo pidetään.

Jota enemmän kissa silittää,
sitä korkiammalle häntä nousee.

Jota enemmän sontaa liikuttaa,
sitä pahemmin se höyryää.

Jota kantaja parempi,
sitä juttu selkiämpi.

Jota kilwoin kihlatahan,
ei kilwoin wihille wiedä.

Jota kiwut kiintiämmät,
jota waiwat waikiammat,
sitä kirjat selkiämmät.

2280. Jota koulu kowempi,
sitä oppi selkiämpi.

Jota koulu kowempi,
sitä pappi parempi.

Jota suurempi konna,
sitä parempi onni.

Jota usiampi härkin,
sitä huonompi rokka.

Jota usiampi keittäjä,
sitä wetelämpi welli.

Jota usiampi lapsi,
sitä usiampi isämeitää.

Jota wanhempi, sitä pahempi.

Jota wiina wiiwyttää,
sitä sika imettää.

Jota witsa wiukiampi,
sitä lapsi rakkahampi.

Jotaki joessa ompi:
hakojaki, haukiaki.

2290. Jotaki joukossa puhutaan.

Jotaki joutawa tekepi:
istupi, ajattelepi.

Jotaki joutilas tekepi:
kaitsepi kylän kanoja.

Jotaki juomarille tapahtuu:
eli kissa kengän syöpi,
eli waattehet palawat.

Jotka ennen — Joka ennen.

Joudu joulu, milloin joudut:
jo on paita paikattuna,
pyhäliinat pyykittynä.

Jouduin joutawan jäljille,
aina-käywän askelille.

Jouduin wanhaksi warahin,
epatoksi ennen muita.

Jouhewa hywä hewoinen,
paha waimo hapsellinen.

Jouhista hywä hewoinen,
paha piika palmikoista.

2300. Joulu juhlista jaloin,
pappi paras wierahista.

Joulu-aatto pitkä päiwä,
laiskan waimon työpäiwä.

Joulukſi kettuki kenkirajansa kokoaa.

Jouluna jollaki, kekrinä kelläki, ku-
ten pääty pääsiäisnä.

Jouluna Jumala synty,
paras poika pakkaisella.

Jouten syönyt sairastaa,
jouten juottilas lepääpi.

Julkiat sudella silmät,
julkiammat warkahalla.

Julkiset sudella silmät,
huoran silmät julkisemmat.

Jumala antaa antajalle,
antaja tasan panepi.

Jumala antakoon kotia,
kodissa kowan waraa.

2310. Jumala auttakoon kaikkia matka-
miehiä, paitsi wiinan wetäjiä.

Jumala hywät walitsee.

Jumala jaon jakaapi,
kuka kullenki tulepi.

Jumala kiwen kowaksi,
wesi raudan karkiaksi,
tuuli taiwahan wiluksi.

Jumala mielen antaa,
humala mielen ottaa.

Jumala mielen antaa,
mies mielen kantaa.

Jumala on joetki luonut,
luoja luonut lähtehetki.

Jumala palataksemme tuulen kään=
täköön, sanoi akka, kun wastatuul=
ta souti.

Jumala warjele — Warjele wa=
kainen luoja.

Jumala wiaton on, ei mies para=
hinkaan.

2320. Jumalalla on juuret suuret,
Maarialla maata paljo.

Jumalalla on onnen ohjat,
luojalla lykyn awaimet,
ei katehen kainalossa,
wihan suowan sormen päässä.

Jumalalla on wiljan juuri,

luojalla lykyn awaimet:
antaa kellen aattelepi.

Jumalan annot kuulumattomat o=
wat.

Jumalan kanssa on paras kaup=
paa tehdä.

Jumalassa on juoksun määrä,
ei miehen ripeydessä.

Juo kurkku, maksa kaula.

Juo olutta juopunutki,
soutaa wettä uupunutki.

Juo wiina, ele mieltäsi.

Juo wähemmän, katso kalusi.

2330. Juoda jouluna pitäpi,
lihaa syödä laskiaisna.

Juoda juomarin pitäpi,
jos ei muuta niin wetoista.

Juoda juomarin tulepi,
milloin mettä, milloin wettä.

Juodaan jokiwedetki,
kosk' ei läsnä lähdetwettä.

Juodaan olutta janottaki.

Juokse susi sukillasi:
kettu kenkäsi warasti.

Juokse sutta pakoon: karhu wastaasi tulee.

Juoksepi hywä hewoinen
uuden kellon toiwehella.

Juoksewa johonki saapi,
käypä kauas kerkiäpi.

Juopuneella on monta juonta,
harwoin yhtäkään hywää.

2340. Juopuwat oluen juojat,
waipuwat walehteliat,
kielen kantajat katoowat.

Juoskohon suku sutena,
lanko lammaspaimenena,
itse olen miesi täydelläni.

Juosten matka joutusampi,
waikka käyden kewiämpi.

Juosten matka lyhetään,
käyden kauas keritään.

Juostessansa koira wanhanee.

Juota mies juowuksiin,
jos tahdot tapansa tietää.

Juttu jutusta tulepi.

Jutussa Jumalan walta,
tasawalta tappelussa.

Jutut on julkiset Jumalan,
sana kallis kaikkiwallan.

Juuressa heinän sato en.

2350. Juuresta puuhun noustaan, ei latwasta.

Jywillä sika lihoopi,
waimo wanha taikinalla.

Jäljellä jänis metsässä,
mie sitäi jäljemmällä.

Jäljestä jänis sotahan.

Jäljestä jätetty saapi.

Jäljestä pahan torujan
sanat mielehen tulewat.

Jäljestä parahat porsaat pojitaan.

Jäljetyksen jäärät käywät,
perätyksen pienet pässit.

Jälki jäänehen wetäpi.

Jälki käynehen näkyypi,
sia maahan kaatunehen.

2360. Jäniksellä on pitkät jäljet.

Jäniksellä on pitkät sääret,
takaiset jalat kewelät.

Järkeä kerjätessäki tarwitaan:
ettei kahdesti yhteen taloon mennä.

Järki miehen — terä weitsen kunnia.

Jätetty tehdä taitaan, ei haaskattu.

Jätetyllä on matka kaikki.

Jätetään hywätki neidet,
naidaan pahatki piiat.

Jätetään jalkawatki,
petetään wiisahatki.

Jäädä hywästäi pitäpi,
elää pahanki kanssa.

Jääksi jänkä luotehella
keskellä kesäsydäntä.

2370. Jääminen hywälläki on.

Jääpi suuta surmallenki,
kieltä maassaki märätä.

Jääwät hywätki, naidaan pahatki.

Kaali kartanon pitäpi,
wellinki weron wetäpi,
puuro puita louhittapi.

Kaali kiehui kaiken päiwän,
liha liiwaksi likosi.

Kaali kolkka koiran ruoka,
wellinki wasikan juoma,
puuro huttu naisten ruoka,
liha rokka miehen ruoka.

Kaali minun kaimani,
welli minun weljeni,
puuro paras ystäwäni.

Kaali talon kaswattapi,
wellinki weron tekepi.

Kaatuu kerran puu kituwa,
kuolee kauan sairastanut.

Kahden kauppa, kolmatta korwalle.

2380. Kahden kerran köysiki wahwa on.

Kahden puut, kahden petäjät,
kahden wastat kammitsalla,
kahden wirsut penkin alla,
kahden kalsutki sopessa.

Kahdesti katala naipi,
kolmasti kowa-osainen.

Kahu kauas kuuluu,
tora toisehen talohon.

Kaikessa kalu kulupi:
taulana, tulikiwenä.

Kaikesti kala wesillä,
ajoin toisin apajoilla.

Kaikilla kaskessa työtä,
ei yhdellä kyntäjällä.

Kaikilla wiisas rahan ottaa.

Kaikissa kalu kulupi,
taulana, tuluksinaki.

Kaikissa katala yksin,
toista ei turwana ikänä.

2390. Kaikissa näissä ollaan, sanoi Pirjo joulu-aamuna kartiskassa.

Kaikissa näissä ollaan, sanoi sammakko haran piijissä.

Kaikista hakewa hakee,
hakepi powestansaki.

Kaikiste — Kaikesti.

Kaikki hullut köyhät waimot,
rikkahat hywät emännät.

Kaikki häissä, harwa hädässä.

Kaikki kangasta kutoisi,
mutta ei polje puoletkaan.

Kaikki kankahan kutopi,
tuhmaki tuputtelepi,
keskipaikan kelkyttäpi,
kun alun alottanepi,
ja lopun loputtanepi.

Kaikki kankahat sulapi,
lätäkötki lämpiäpi;
ei sula sydän suruinen,
hautou haluinen rinta.

Kaikki kannettu näkepi:
imehiä illan tullen.

2400. Kaikki kannettu näkepi,
syntynyt sylin pitäpi,
emon tuoma tunnustapi,
kuolewa koettelepi.

Kaikki karhun tuntee, karhu ei ke-
tään tunne.

Kaikki kauhaisen tekepi,
waan ei pontta puoletkaan.

Kaikki kaunihit kotona,
ihanat isän majassa,
kempit kirkkowaattehissa,
waan on korppi toisen kodissa,
waris toisen wainiolla.

Kaikki kosiat kopeita,
kaikki wangit waiwaisia.

Kaikki kulkewa näkepi,
monta käypä kohtaapi.

Kaikki köyhän halmeessa itää.

Kaikki köyhät hiljaisia,
kaikki rikkahat kopeita.

Kaikki laulawan wirteen sopii.

Kaikki mailma mullin mallin,
elämät edestakaiset.

2410. Kaikki miehet mämmin päällä,
urohot oluen luona,
mutta ei miestä missä kussa,
koska miestä tarwitahan.

Kaikki muistin muut kaluni,
unikontti jäi kotihin.

Kaikki muut pahat paranee,
yksi paha ei parane:
ei parane piikarakko,
eikä waimoinen wahinko.

Kaikki on katala nähnyt,
koitellut kowa=osainen.

Kaikki puhujan suuhun tulee.

Kaikki purtua purepi,
kaikki pantua panepi,
häwinnyttä hälwääpi.

Kaikki rahan käsittäwät,
waan ei puoletkaan pidätä.

Kaikki rahan saa, waan ei tunne pitää.

Kaikki saatua sanowat,
sekä pantua panewat,
sanowat sanan-alaista,
osaawat onnetonta.

Kaikki suuna, kun simppu päänä.

2420. Kaikki talo tarwitsee:
suuret neulat, harwat seulat,
työreet, takareet.

Kaikki talossa tarwitaan:
kinkerin koukut ja kaakin raudat.

Kaikki tarpehen talossa:
nykä weitsi, nyrhikirwes.

Kaikki tarpehen talossa:
pienet neulat, suuret seulat.

Kaikki tekewän käteen tulee.

Kaikki totta, mitä teiri laulaa.

Kaikki wanhaksi käkeepi,
mutta ei pääse puoletkaan.

Kaikki wanhoiksi käkeepi,
waan ei kukaan waiwaiseksi.

Kaikki weisata pitäpi,
mitä on wirtehen wedetty.

Kaikki wiedyltä warkaat.

2430. Kaikkia katua saapi:
ei waraista nousemista,
aikaista alottamista.

Kaikkia Kanon säkissä,
monta monnon kukkarossa.

Kaikkia muuta mies katupi:
paitsi nuorta naimistansa.

Kaikkia muuta pappi wähästyy,
waan ei taulaa piipun päällä.

Kaikkia sairaan mieli tekee.

Kaikkiahan mies katupi,
joka nuorna naimistansa,
lasna lapsen saamistansa,
pienenä perehtimistä.

Kaikkien sanat sakowat,
jokaisen juonet käypi
päälle lapsen armottoman,
emottoman ensimäisnä.

Kaikkiruokainen köyhän lapsi.

Kaipoen kalaeräset,
lewitellen lehmän anti.

Kaipoitellen kanat munii,
lepytellen lehmät lypsää.

2440. Kaitainen kasakan takki
kahden hengen katteheksi.

Kaitana kala pitäpi,
lewiänä lehmän anti.

Kaiwa toiselle hautaa, kaadu itse sisään.

Kakku kaunista, puuro puhdasta.

Kako ei ennen — Itä ei lakkaa.

Kako kaakun, pohja puolen,
itä ei se aina anna.

Kaksi hywänki herrat on.

Kaksi kantawan osalla: joko luo, taikka kantaa.

Kaksi kauppoa tekepi,
kolmas päältä katselepi.

Kaksi kowaa kokee: meidän poika ja Jumala.

2450. Kaksi kowaa kokee:
silmäpuoli ja sokee.

Kaksi kunniaa liinalla,
yksi ainoa piialla.

Kaksi miehen mustuudesta,
makkaran kiperyydestä.

Kaksi on kaunista kesällä:
lehti puussa, ruoho maassa,
tuomen kukka kolmantena.

Kaksi on parempi, kun yksi.

Kaksi on yhden — Kaksi yhden.

Kaksi orrella pysyy.

Kaksi piialla muretta: pelkää jää-wänsä, toiwoo saawansa.

Kaksi potewan ehdolla: taikka kuolee, taikka paranee.

Kaksi päätä kalikallaki.

2460. Kaksi rikasta riitelee: susi ja hewoisen warsa.

Kaksi sanaa wanhaa wirttä, hyryä lisäksi.

Kaksi silmää päässä on.

Kaksi silmää wierahalla, kolme Komisarjuksella.

Kaksi tapaa sairahalla: joko kuoli, taikka kostui.

Kaksi tapaa wierahalla: toinen tulla, toinen mennä.

Kaksi tietä tiinehellä: taikka luo, taikka kantaa.

Kaksi waltaa wasalla: hoti elää, hoti häwiää.

Kaksi weistä warkahalla,
kolme koiran nylkiällä.

Kaksi weistä warkahalla,
tyhjä tuppi wiedyn wyöllä.

2470. Kaksi wiittä kymmenessä,
wiittäkymmentä sadassa.

Kaksi wuotta koira kaswaa,
kolme wuotta wahwistupi.

Kaksi yhden hywänki herra,
kolmansi koko kuningas.

Kaksin on aina kaunihimpi,
kaksin kaiketi parempi:
kaksin on kalat wedessä,
kaksin ilman lintusetki,
kaksin aidan seipähätki.

Kaksin on kalat meressä,
kolmen kuorrehet kahulla.

Kaksin täällä kaikki owat,
kaksinpa kalat meressä,
kaksin ilman lintusetki.

Kaksittain kaikki paras:
kaksi orrella pysypi.

Kala aunis kiitetähän,
korkiassaki kodissa,
wesiwelli heitetähän
matalampihin majoihin.

Kala kaunisna pitäpi,
weden wilja wirkiänä.

Kala lauluhun tulepi,
weden koira weisuhunki.

2480. Kala se on kiiskiki,
lapsi se on tytärki.

Kalalle kala käskee,
liha linnun pyydyksełle.

Kalalle kala wetäpi,
lintu linnun soitimelle.

Kalan pyyntö kaiotellen,
lewitellen lehmän anti.

Kalan pyyntö kansallisen,
metsänkäyntö miehellisen.

Kalatuutta Kauko itki,
kalakonttinen seljässä,
weli toinen werkotuutta,
werkkotakkainen seljässä,
kolmansi osan kowuutta
osallisna ollessansa.

Kalja köyhän juowuttaa.

Kalja nauraa oluen töitä,
wesi wiljan wirkkehiä.

Kaljalla työt tehdään,
oluella pidot pidetään.

Kalkinen kahdesti naipi,
kolmasti kowa=osainen.

2490. Kallis kauppa rahattoman,
waikka hahden partahalla.

Kaltinen — Kalkinen.

Kalu katsoa pitäpi,
ennen saatu säilyttää.

Kalu mielen muuttaa.

Kalu työn tekee, ei mies.

Kalua kuollessaki tarwitaan.

Kalutaan lihawan luuki,
syödään liha laihemmanki.

Kamala kirnua nuolla: ei mahu
pää, eikä ulotu kieli.

Kanan kauppa orren alla,
neidon nelisnurkkaisessa.

Kanan laulu, piian nauru,
niitä ei tarwita talossa.

2500. Kanat orrelle, laiska työlle.

Kansa kahta, sota kolmea.

Kantaneehan suo warista,
suo warista, maa jänistä,
nurmi nuorta neitokaista,
pelto pieniä kanoja.

Kapia kalainen pöytä,
lewiämpi leipäpöytä.

Kapia kasakan — Kaitainen kasakan.

Karhu on karkia metsässä,
karhun rauta karkiampi.

Karhu on karkia metsässä,
miehen hirmu hirwiämpi.

Karja kirjawa kedolla,
ihmisen ikä kirjawampi.

Karjassa talon juuri,
emännässä karjan juuri.

Karkko wettä waitelepi,
kaikki karkkoset janowat.

2510. Karpiosta kalja pannaan,
olut tyyris tynnyristä.

Karso kahtia näkepi,
silmäpuoli sinne tänne.

Karttusa kansan käsi on.

Karwa katehen silmään,
noki noidan sieramihin.

Karwainen tämä kalaksi,
suolainen sianlihaksi.

Kasariwaski ja rikkaan lapsi.

Kastekortta katsotahan,
etähältä etsitähän,
apilahat aidan alla.

Kastupi kiwiki wiimein,
kuhun aina syljetähän.

Kaswaa kiwinen pelto,
waan ei kaswa kakkarainen.

Kaswaa lapsi kannetusta.

2520. Kaswaa rupinenki porsas,
waan ei karwoitu keralla.

Kaswot piian puhetmiehet.

Katista karhu paisuu.

Katkera kahdesti naida,
kolmasti kosissa käydä.

Katselee kissaki muurin takaa.

Katso eteesi, sanoi jänö pojalleen: jo sinulla on niin suuret silmät päässä, kun minullaki.

Katso kalusi, muista murusi, ajattele asiasi.

Katso koiraa kuonoon, ele karwaan.

Katso omasi, ele toisen omaa.

Katsoo kattiki kuninkaan silmiin,
jos ei muolta, niin uunin päältä.

2530. Katsoo lehmäki uutta konttia.

Katti yksin saaliinsa syö,
köyryselkä sitteki on.

Kattila hywä tulella,
jospa wettä kiehukahan,
emäntä hywä talossa,
waikka ilman astukahan.

Kattila pataa panee:
musta kylki kummallaki.

Kattila pataa soihmaa: sinä musta, minä walkia; yhden mustat on molemmat.

Kattilansa ala kukin walkiata korjaa.

Katumaksi mainen kaunis,
sitä kaikki kauloapi;
huoleksi hywä hewoinen,
sitä rikas riitelepi.

Katumoiksi waimo kaunis
kainun miehen kainalossa,
huoliksi hywä hewoinen
huonon miehen soimen päässä.

Kauan kauas käetään,
kauan kaukana ollaan.

Kauanko makkaralenkki koiran kaulassa.

2540. Kauanko walet koiran kaulassa.

Kauanko wiisi miestä wirstaa käywät.

Kauas hywä sanoma kuuluu,
paha paljoa etemmä.

Kauas kaukainen sanoman wie.

Kauas kuuluu karjan torwi,
pitemmälle piian wirhe.

Kauas käetään, porstuasta palataan.

Kauas wiisas katselepi,
etemmä ajattelepi.

Kaukaa paha tuodaan,
lähes hywä heitetään.

Kaukaa wiisas maalle kaartaa.

Kaukaa wiisas puuhun nousee.

2550. Kaukana ammoo, likellä puskee.

Kauneutta kaksin silmät,
työn tekewi toisellaki.

Kaunis kaakku päältä nähden,
ei ole siunattu sisältä.

Kaunis kaakki päältä nähden,
kowin kuorelta siliä,
waan on silkkoa sisässä,
akanoita alla kuoren.

Kaunis kaakku päältä päin,
akanainen alta puolin.

Kaunis kaikkein mielen noutaa.

Kaunis kaikki woittaa.

Kaunis katsoo karwansa, ruma
työhön rupee.

Kaunis kaupoille parempi,
ruma töille runsahampi.

Kaunis lapsi: henkeä waja.

2560. Kaunis nuori, ruma wanha.

Kaunis on hywän muotoinen.

Kaunis on kala wedessä,
kaunihimpi kattilassa.

Kaunis on kantoki, kun kaunistetaan.

Kaunis on katsella parempi,
ruma työhön rohkiampi.

Kaunis on kattila tulella,
waikka wettä kiehukahan,
tarpehen talossa waimo,
waikka ilman istukohon.

Kaunis on kaula liikutella,
kun on kaula kaunistettu.

Kaunis on teiri kattilahan,
repo kaunis kaupunkihin,
neiti nuori wuotehelle.

Kaunis on waimo kartanossa,
lapsi pieni lattialla.

Kaunistuu kantoki, kun karwitaan.

2570. Kaura miehen werkaan saattaa.

Kauroilla kutsutaan,
kannuksilla ajetaan.

Kauroilla ottaa, kannuksilla ajaa.

Kauroja kakarin suuhun.
käen suuhun hernehiä.

Keittää hulluki huttua,
mutta ei taida tamputtaa.

Keittää köyhä kärsii,
waan ei kärsi jähdyttää.

Keitä munaa, et saa lientä,
neuo hullua, et saa mieltä.

Keitä wähä ja hywää, pane mi=
nun kuppi täyteen.

Kekriksi kettu kengän rujeensa myö.

Kekrinä kelläki, jouluna jollaki,
pääsiäisnä päätymisen.

2580. Kelkka pilkkaa tekepi
talonpojan puure'estä.

Kellä ei liene muuta huolta,
se poikansa naittakoon.

Kellä ei liene muuta työtä,
se talonsa muuttakohon,
kalujansa kannelkohon.

Kellä ei suurta kellaria,
sillä ei suurta kunniata.

Kellä kieli kerkiämpi,
sillä maito makiampi.

Kellä ukko, sillä lukko.

Kelpa'aa ketun eleä,
metsän wiljan wilwotella:
pohjatuuli, päiwäpaiste.

Kelpasi ennen kestin käydä,
kestin käydä ja kisata:
markan maksoi mallaskappa,
killingin humalanaula.

Kelpasin minä kesällä,
pädin päiwäpaistehella;
tuli talwi, ei tahdottu,
sydänkuilla ei syötettynä.

Ken edelle ennättäpi,
sitä ei jäljelle jätetä.

2590. Ken ei anna annetusta,
se ei anna aitastansa.

Ken ei kissa elätä,
hiiriä elättäköhön.

Ken ei mahdu marjamaalle,
se käyköön karjamaalle.

Ken ei palaa paina,
sitä pala painakohon.

Ken ei syötä koiraa,
se warasta syöttäköhön.

Ken ensin kowan kokepi,
saapi pehmiän perästä.

Ken hywin tekee, paremmin ees-
tänsä löytää.

Ken hywän hirwen hiihtää,
se hywän taljan makaa.

Ken hywät tawaksi saapi,
Suomen suot siltoapi.

Ken istupi wyö sylissä,
kauan housut kainalossa,
wiikon wirsua tekepi,
kauan tuohta katselepi.

2600. Ken kaikki makiat maisti,
kaikki karwahat kakasi.

Ken kaikki pyhät pitäpi,
se kaikki näljät näkepi.

Ken kaikki työt tekepi,
se kaikki kowat kokepi.

Ken kallihin antaa,
se kaunihin kantaa.

Ken kuin mahtaa, se niin ahtaa.

Ken kuin tahtoi, se niin ahtoi.

Ken kunnialla elää,
se kunnialla kuolee.

Ken kyllin kesällä kyntää,
jouten joulua pitäpi.

Ken kyllin kylässä juopi,
se huolen kotia tuopi.

Ken mitä kaapii, se sitä saapi.

2610. Ken mitä teki kesällä,
wielä tahtoo talwellaki.

Ken on riski riiteliä,
se on riski riihen puija.

Ken pahan tawat sanopi,
se taiwaan tähdet lukepi,
meren aallot arwoapi.

Ken teki ketä — Ken mitä teki.

Ken tuutipi poikalasta,
sepä totta torjuttapi;
ken se tuutipi tytärtä,
se waan tyhjää tekepi.

Ken tywen typyttelepi,
latwanki laputtakohon.

Ken werassa, se welassa.

Kenen jalka kapsaa,
sen suu napsaa.

Kenen jalka kapsahtaa,
sen suuhun napsahtaa.

Kenen jalka sonnassa,
sen suu raswassa.

2620. Kenen oma, sen i armas,
kenen armas, sen i kaunis.

Kenen on kello — Jonka kello.

Kenen ruoka, sen i ruoska,
kenen tuoppi, sen tupakka.

Kenenkä hewoinen suossa,
se lähinnä nostamassa.

Kengätön kesällä kettu,
kengätön on talwellaki.

Kenkki kenkkiä kysypi,
hywä työ toistamista.

Kenkki kenkkiä waatii,
hywä päiwä wastausta.

Kenkki kenkki waatii,
hywä sana wastinnetta.

Kenkä jalan mukaan.

Kenpä köyheä käkisi,
lehmitöntä leyhkäsisi.

2630. Kenpä moittipi keseä,
ken hyweä hylkäisepi.

Keppi on kelwoton tueksi,
saua sairahan waraksi.

Kernas köyhä kuolemahan,
walmis waiwainen sotahan.

Kerran eläwän silmät nähdään,
ei kuolleen koskaan.

Kerran hywänä, kaksi pahana,
iän kaiken ilkiänä.

Kerran keksiä pitäpi,
toisen kerran kellistellä.

Kerran kurki puuhun,
silloinki jalka poikki.

Kerran köyhä köykähtää,
ei siiwolleen silloinkaan.

Kerran köyhä lehmän tappoi,
nahan pitkäksi wenytti.

Kerran köyhä löyhähtäpi.
senki kostohon kowahan.

2640. Kerran saapi orja lemmen,
orja lemmen, wanki wallan;

ei miniä milloinkaan,
pojan waimo polwenaan.

Kerran, toisen, köyhä käypi
rikkahan owen etehen.

Kerran, toisen, köyhä rukka
syöpi wiimeisen weronsa,
aiwan ainoan palansa.

Kerranko mies muonasta luikkaa.

Kerta joulu wuodessa.

Kerta kekriä pidetään,
toinen kerta kellistellään.

Kerta käydään Kemissä,
toinen kerta Torniossa.

Kerta mies petetään, waan ei
enää toista kertaa.

Kerta miestä merkitähän,
kerta miestä, kuu hewoista,
wuosikausi morsianta.

Kerta riihen tappajana,
kaksi kaalin appajana.

2650. Kerta syntynyt kuolee.

Kerta wiisaski petetään.

Kesti kestiä kysypi,
hywä pöydän pää pyhiä.

Kesti kestiä waatii,
pöydän pää pyöräystä.

Kestää Turun ämmän kirkon käynti.

Kesä keikkuen tulepi,
talwi suuta muitsistellen.

Kesä kerkeimmällään,
nälkä närkeimmällään.

Kesää kekriin, syystä jouluun,
äsken talwi tassahtaa.

Kettu on koiralle sukua,
korppi haukan heimolainen.

Ketuilla ketut pyytään.

2660. Ketulla on kewiät kengät,
ne ei pauka pakkaisella,
ei kolka kowalla säällä.

Ketä kerran keksitään,
sitä aina arwellaan.

Kewiät on lesken — Leskellä on
kewiät.

Kewäinen kehno ilma,
hyweä ajattelepi.

Kewät keikkuen tulepi,
talwi suuta wääristellen.

Kewätrusko talwen jatko,
syysrusko kesän jatko.

Kewätsadet kaswattaa,
syyssadet kadottaa.

Kewättä kynteliltä, syksyä Uolowilta.

Kewäällä on kelta kaunis,
syksyllä matara kaunis.

Kewään jatkoa talwiset tuulet.

2670. Kielellänsä lintuki laulaa.

Kieli kellosta putosi,
katoi ääni kalkkarasta.

Kieli kärkkäältä palaa.

Kieli on köyhällä rahaa,
suu kurialla kunniata.

Kielsi wanha Wäinämöinen
atroa poron perästä,
Lapin maasta taikinata.

Kielsi wanha Wäinämöinen
eloa emännätöntä,
koiratonta kartanoa.

Kielsi wanha Wäinämöinen
itsemennyttä manalle,
omin tunnoin tuonelahan.

Kielsi wanha Wäinämöinen
humalassa huutamasta,
wiinassa wiheltämästä.

Kielsi wanha Wäinämöinen
kukkaroa paikattua
wyöltä miehen naimattoman.

Kielsi wanha Wäinämöinen
kullalle kumartamasta,
hopialle horjumasta.

Kielsi wanha Wäinämöinen
siian suolta suolimasta,
syömästä kalan kutuja.

Kielsi wanha Wäinämöinen
tytöstä emon tukia,
wanhan äitinsä waroa.

Kielsi wanha Wäinämöinen
wanhan nuorta tahtomasta,
kaunista käkeämästä.

Kielsi wanha Wäinämöinen
wenehessä wieremästä,
purressa parahtamasta.

Kielsi wanha Wäinämöinen
wesillä wiheltämästä,
lainehilla laulamasta.

Kielsi wanha Wäinämöinen
yksin öillä kulkemasta,
maantiellä makoamasta,
sydän-yöllä soutamasta.

Kielty on kaupalta rahaton
ehkä hahden partahalla.

Kielty on kissa kellarista,
pissi piimähuonehesta.

Kielty on kissa kirkosta,
pääsee koira jolloin kulloin.

Kierielee kanan munaki.

2690. Kieriwät munatki pesässä.

Kierrä minua, ele kiroa:
sanoi kiwi kyntäjätä,
niini köyden wääntäjätä.

Kihku lapsen kirkkoon,
kihku kirkosta kotihin.

Kiiskinen kaloja wanhin,
wata wanhin pyydyksiä,
pata wanhin astioita.

Kiitellen kissa poikia tekee.

Kiitos ruoasta, tupakka kiitoksesta.

Kiittäin pahat naidaan,
hywät ilman kiittämättä.

Kiittäin tyhmä työnsä tekee.

Kiittää wuohiki wierasta.

Kiitä huomena hewoista,
partasuuna poikoasi,
tyttöäsi miehelässä,
itseäsi ei ikänä.

2700. Kiitä huomena hewoista,
wuonna toissa morsianta,
kolmanna kotiuroa,
partasuuna poikoasi.

Kiitä illalla ilmaa,
harmaapäänä poikoasi.

Kiitä kiiskistä — Kiitä sääskistä.

Kiitä kiwistä maata, laita lantta
sawea.

Kiitä miestä, ele kylää.

Kiitä muille muita maita,
itselle omia maita.

Kiitä paarmaista keseä,
mäkäräistä wuoden päätä.

Kiitä peltoa kiwistä:
se ei siementä kadota.

Kiitä pientäki hepoa,
pyri suurenki rekehen.

Kiitä sääskistä — Kiitä paar-
maista.

2710. Kiiwas akka kirnutessa,
olutta pannessa äkäinen,
koko lempo leipoessa,
wasta wiisas wuotehella.

Kipaten kiltaan, kontaten kotia.

Kipinästä maa kytepi,
tora tappelun tekepi.

Kipiä kiwellä lyöty,
kipiämpi kirwehellä.

Kirjawa kesäinen Kiesus,
monenmuotoinen Jumala.

Kirjawa keto kesällä,
ihmisen ikä kirjawampi.

Kirjawa tikka — Tikka kirjawa.

Kirjawasta karja kaunis.

Kirki piiassa palapi,
kirki piian kintahassa.

Kirkko keskelle kyleä,
pappi kirkon partahalle.

2720. Kirkkohon kipiä jalka,
paha jalka pappilahan.

Kirkon kirwes ja rautalapio:
ne köyhän welan maksaa.

Kirsi piiasta kirisee.

Kirsi pojassa palapi,
paha tammi pakkaisessa.

Kirwes hywä — Hywä on kirwes.

Kirwes kyntäjän wasara,
tappara kylänkäwiän,
kiwi kuokka köyhän miehen.

Kissa kiitellen eläpi,
katin poika kaunistellen,
koira päätä silitellen.

Kissa köyhän piika,
koira köyhän renki,
katinpoika palwelia.

Kissa on koiran renki:
elää wähemmälläki henki.

Kissa tupahan tulepi:
hiiret häihtywät kolohin;
uros owen aukasepi,
naiset kaikki karsinahan.

2730. Kissa yksin — Katti yksin.

Kissan ilo hiiren itku.

Kissan kiuas, ämmän loukas,
miehen puhdas pöydän pää.

Kissan tullessa tupahan
hiiret reikihin menewät.

Kituu toukkaki puun raossa.

Kiusa lankee omaan kuppiin.

Kiwen mie — Luulin mie kiwen.

Kiwi ei jauha kiewastellen,
ilman orjan olkapäittä
piian pienittä käsittä.

Kiwi ei jauha kiiwoitellen,
heinä ei heitellen ko'ota.

Kiwi ei kiellä kyntämästä,
kanto wiljan kaswamasta.

2740. Kiwi on orjan kirjakangas,
saawintanko saumasukka,
pankko orjan päänalanen.

Kiwi on orjan kirjawaippa,
pätsi orjan päänalanen.

Kiwinen maa wiljan kaswaa,
kiukkuinen akka työn tekee.

Kiwinen pelto, kiikkaat housut,
wuotawa wene ja riitainen akka,
ne on neljä hankalata.

Kiwiä kowaisimetki,
maata marjamättähätki,
tyttöjä papinki piiat.

Kiwonen kiroelepi
kiwen tyhjän jauhajata.

Kodon wilja kaukanaki.

Kohdalten on muilla korjat,
minun wäärälten wähäisen.

Kohta lapsi-kuollehella,
toinen wäärin mennehellä.

Kohta syöty saatu riista,
ajettu hywä hewoinen.

2750. Kohta syöty saatu riista,
maattu entinen emäntä.

Kohtuus paras kustaki,
kohtuus hywä makkaroistaki.

Koira haukkui konteloa,
wanha piika panteloa.

Koira haukkui, tuuli kantoi
tapojani sinne tänne;
minä miesi täydellinen.

Koira kodissaan kopia,
kukko höystettunkiolla.

Koira koiran tuntee.

Koira kotoansa naipi.

Koira kutsuen tulepi,
hywä wieras kutsumatta.

Koira käski hänteänsä,
häntä käski karwojansa,
karwat alkoiwat kahista.

Koira lyöpi leikkiäki,
sika totta tonkaisepi.

2760. Koira nimen antaa,
mies nimen kantaa.

Koira on kowille luotu:
kiwille makoamahan,
kalliolle kuolemahan.

Koira on suden sukua,
korppi haukan heimolainen.

Koira syöpi koipikengät,
nauttipi nahan palaiset.

Koira syöpi oksehensa,
paha akka antimensa.

Koira wekatta elää.

Koira äiän haukkuu,
tuuli enemmän kantaa.

Koiralla ei ole kunniata,
eikä häjyllä häpyä.

Koiran häntä kosioille,
oman kylän ottajille,
kun ei tuone tuonnempata,
etsine etäämpätä,
wetäne weden takoa.

Koiran suuhun hampaat jääwät.

2770. Koiran weitsi wieraan pöytään.

Koiran woitto ensimäinen,
miehen woitto jälkimäinen.

Koiraparwi: poikaparwi.

Koirat haukkuu, kosiat tulee,
minä waiwainen alasti.

Koirat kutsuen tulepi,
hywät ilman lykkeleksen.

Koiwun oksa konnan palkka,
nuora pettäjän perintö.

Koiwusta ruoka, silmästänsä juo-
ma.

Kokenut kaikki tietää,
waiwainen kaikki kokee.

Kokille kopu tulepi,
kun sika sikunan juopi,
porsas wiinan porkkoapi.

Kokki ruokansa kokepi,
makiansa maistelepi.

2780. Kokki suolan koittelepi,
puhetmiesi morsiamen.

Kokki teki pöperää,
ruoka tuli wetelää.

Kokoa kylä kysypi,
waan ei karwan kauneutta.

Kolmannesta kowasta pahaki pa-
laa.

Kolmas wasta tuskan näyttää.

Kolme miestä pienessäki paatissa tarwitaan: yksi syö, toinen soutaa, kolmas peräpuikkoa pitää.

Kolme on katsoa kamala:
wenet wedellä soutajatta,
hepo tiellä haltiatta,
paha waimo wartiatta.

Kolme on kiirettä kesällä:
yksi on rutu rukiilla,
toinen heinällä helinä,
kolmas kallis kauran niittö.

Kolme on koskea kowoa:
Hämehessä on Hälläpyörä,
Kaatrakoski Kainuhussa,
ei ole Wuoksen woittanutta,
ylikäynyttä Imantran.

Kolme on koskea kowoa
tämän ilman kannen alla,
kolme synkkeä saloa,
kolme wuorta korkiata.

2790. Kolme on kowin pahoa:
hepo wedellä, wenet tiellä,
paha waimo wallan päällä.

Kolme on miehellä pahoa:
yksi wuotawa wenoinen,
toinen heittiö hewoinen,
kolmansi toruja akka.

Kolme yötä itkee tyttöki lapsen itkua; muun aikansa itkee miestä.

Kolmea ei tule uskoa: wenettä wesille, hewoista tielle, waimoa talon päälle.

Kolmea on paha katsoa: olkia kengässä, naskalia taskussa, ementätä ikkunassa.

Kolmikuissa kolkan kuulee, kuusikuissa kukan ottaa.

Kolmisäinen Jumalan köysi.

Kolmiöisen wasikan korsi suussa.

Kompastuu hewoinenki kulkeissaan, saatikka ihminen puheissaan.

Kompastuu hewoinenki — Erehtyy hewoinenki.

2800. Konkelo koristelepi wyyhdillä wisun emännän, aiwan karstin kankahilla.

Konna kalja oluen suhteen.

Konna konnan tuntee.

Konna mies aseetonna, paha paimen weitsetönnä.

Konsti kamala asia on.

Kontio kowa metsässä,
uron kuolema kowempi.

Kontti konnalla seljässä;
jonka saapi konnuudella,
sen kokoopi konttihinsa.

Kopia koira kotonansa.

Kopia kutsuttu wieras,
ujo outo kutsumaton.

Koreile toisten häissäsi.

2810. Koreutta kirkkokenkä,
siweyttä silkkisukka.

Koria kotoinen leipä,
jos on täynnä tähkäpäitä.

Koria kutsuttu wieras,
koriampi kutsumaton.

Korjataan pahallaki koukulla uunia,
kun ei parempata ole.

Korkia kotoinen kynnys
toisen kerran kaswatessa.

Korpi kaapu köyhän miehen.

Korpi kurjalla kotina,
salo sauna waiwaisella,
kangas kamaritupina.

Korpi luo komian kuusen,
kangas kaunihin petäjän.

Korpin nuornaki hewoinen,
suden koira wanhanaki.

Korppi kuiwalla ajaa.

2820. Kortta kaukaa haetaan, apilas ai-
dan wiereen jätetään.

Korwa enemmän maita käypi,
kun jalka.

Korwa enimmän maita kulkee.

Korwakuuloonsa koiraki haukkuu.

Kosi kullalla tytärtä,
hopialla houkuttele,
suosittele sormuksilla,
silkkinauhoilla sitele.

Koska aamuna paljo yrttiä kas-
waa, silloin siat loistaa.

Koska hyttiset paljo hewoisia leik-
kaa, silloin on sadet läsnä.

Koska kissa karhuksi pääsee, katso
silloin karjasi.

Koska köyhän pyykki kuiwaa, sil-
loin rikkaan happanee.

Koska naapurin nurkka palaa, sil-
loin on omaki nurkkasi waarassa.

2830. Koska on miekka hullun wyöllä,
silloin werta wuodatetaan.

Koska rikkaat riitelewät,
silloin köyhän tukka tuoksuu.

Koska sammakko aamulla paljon parkuu, silloin on sadet läsnä.

Koska sankarit sotiwat,
silloin turkan tukka tuoksuu.

Koska tippui tynnyrini,
ystäwiä oli yltäkyllin,
tuli tytyäksi tynnyrini,
ystäwätä ei yhtäkään.

Koska tynnyrini tippui,
moni minussa kiinni rippui;
olut tynnyrista puuttui,
kohta kaikki minuun suuttui.

Koska Urpo turkki päällä,
silloin kesä paita päällä.

Koskas helwetti täytyy.

Koskas hywä pahaa tekee.

Koskas laiskan työn teentö:
syksyllä lokoa paljon,
kewäillä wettä paljon,
talwella wilun wihakka,
kesällä palawan pakko.

2840. Koskas laiskan työn teentö:
talwella kylmä, kesällä helle,
ei koskaan kohda'kuwaista.

Koskas tappi janoaa?

Koskee kowa pappilaanki.

Koskee se hepoon, joka kankeenki.

Koskee se koiraan, joka kalikkaanki.

Koskee se koiraan, joka karwaanki.

Koskee se käteen, joka lyötäwäänki.

Koskee se puuhun, joka lyötäwäänki.

Kosket suuret suljetahan,
jaloimmat jaksetahan,
waan ei suuta suunnattoman,
eikä lemmon leukaluuta.

Koti hywän kiittää,
talo hywän tarwitsee.

2850. Koti on muilla koppeloilla,
kartano kanoilla muilla;
minä koppelo koditon,
minä kana kartanoton,
minä pyy pesätön lintu.

Kotihinsa kuollut wiedään.

Kotikauppa paras kauppa.

Kotikissa hiiren ottaa.

Kotikoira woittaa metsäkoiran hauk-
kumasta.

Kotkan tiet on taiwas alla,
hahtien jäljet merellä,
pojan polut tyttölöissä.

Koto hywä kiittää.

Koto paha muistaminen,
pito hywä jättäminen.

Koto sia pahan orpanan.

Koto tähteen sia on.

2860. Kotoansa koiraki kopeilee.

Kotokatti hiiren murtaa.

Kotona kodon sanomat.

Kotona kowan wara.

Kotona kullaki paras.

Kotona lapsi enolassa,
tätilässä wieras lapsi.

Kotonansa hywä koira haukkuu.

Kotonansa koiraki kopia.

Koukun sawu henki mulla,
maitowelli suurin surma.

Koura kolkkaan, kahmalo keskelle paikkaa.

2870. Kowa kaikkiin koskee,
pehmiä ei puolinkaan.

Kowa kotonsa pitää.

Kowa kowalle wastaa.

Kowa on kuolema kesäinen.

Kowa on surma silmin nähden,
kuolema käsin pidellen.

Kowaa kowan ajalla,
pehmiämpää perästä.

Kowat on kourat kuolemalla.

Kowin kielti Wäinämöinen,
epäsi suwannon sulho,
atroa poron perästä,
Lapin maasta taikinata.

Kowin korskui konnan ruuna,
hirnahti häjyn hewoinen.

Kowuudeksi lumi lehteen.

2880. Kuha kuulu, lahna laaja
weneheSsä köyhän miehen.

Kuha suuri, lahna laaja
katsoa katehen silmän,
weneheSsä wierahassa.

Kuhun miekkansa Kuningas,
sihen köyhä kirwehensä.

Kuhun puu kaatuu,
siinä puu maatuu.

Kuinka lienee kunki laatu
eläissänsä ennen saatu,
kun pitäpi, niin pysypi.

Kuitu maasta korjataan,
tilka maahan heitetään.

Kuitu maasta ottaminen,
tilka maahan jättäminen.

Kuka ei kullalle kumarra,
horju ääressä hopian?

Kuka Jumalan neuot tiesi?

Kuka kaikkein kielen taitaa,
kielen taitaa, mielen noutaa?

2890. Kuka koiran hännän aidalle nos-
taa, jos ei itse wiitsi?

Kuka kotowarkaan katsoo?

Kuka kyrsän kylässä syöpi,
se huolen kotia wiepi.

Kuka solmi kananmunan,
kiersi köyttä ruumenista?

Kuka tiesi, kenkä luuli
lapsen orwoksi tulewan?

Kuka tiesi, kenpä luuli
peipoisen ylenneheksi,

ketonurmen kaswaneeksi,
lapsen laihan paisuneeksi?

Kuka tiesi kunki mielen,
kenkä kenenki sydämen?

Kuka uskoi, kenpä luuli:
kiiskistä kalan tulewan,
ahwenesta aimo ruoan,
leiwän särpimen särjestä?

Kukapa kylleä kysypi,
olewata onnahtapi?

Kukapa tässä kukkunepi,
kenpä kielin laulanepi,
kun tämä kana katopi,
munalintu muunnahtapi?

2900. Kukapas kissan silmät pesi,
jos ei itse wiitsi?

Kukas keksi köyhän lapsen
kesannolla kenkiwäksi,
rannalla rakentawaksi?

Kukas tyytymättömän täytti?

Kukkis pois, torpan kukko,
tassimasta talon kanoja.

Kukko jywään tulepi,
kananpoika uutisehen.

Kukko kylän ilmoittaa,
haukkuu koira korwessaki.

Kukko lauloi Kuurin maassa,
kana kaakotti Wirossa.

Kukko on päällä kurjanaki,
kana alla armonaki.

Kukko sulla, kukko mulla,
kukko meillä kummallaki.

Kukko teille, kukko meille,
kukko kaikelle kylälle.

2910. Kukko sanoo: ruoki minua Sipin päiwään asti; heitä sitte hännästä hankeen.

Kukkupi käkeä kaksi
kahden puolen kaiwotietä;
satuin noita kuulemahan,
hywä oli kuulla kummaistaki.

Kukkuu käki kurjallenki,
heläjäpi herjällenki.

Kuku kultainen käköinen,
helkyttele hietarinta
kultoa kujoiset täynnä,
hopehia tanhuaiset!

Kulkiessa matka kuluu,
wiipyessä wiikon päiwät.

Kulta kylmä kumpaliksi,
wilu waimoksi hopia.

Kulta ruskia, ruis ruskiampi.

Kultaa kewäinen ruoho,
tautia talwenalainen.

Kultaa yössä kuluu.

Kultainen kotielanto — Ah kulta!

2920. Kuluu aika seisottuna,
sen paremmin istuttuna.

Kuluu kuikistellenki, menee maistellenki.

Kuluu pidettäwä, otettawa onnahtaa.

Kuluu päiwä pilwessäki,
ikä ilman naimattaki.

Kuluu päiwä pilwessäki,
ikä yksipuolisnaki.

Kuluu päiwä pilwessäki,
murenee murehessaki.

Kumartapi kuusen latwat,
järähtäpi järwen rannat
kuningasten kulkiessa,
waltojen waeltaessa.

Kumma kuusinen lusikka,
katajainan kauhapahka.

Kumman kulkewa näkepi
talon toisen tyttäressä.

Kumman kuulepi Jumala
lukianko, laulajanko.

2930. Kummat kulkewa näkepi,
kymmenet kylänkäwiä.

Kummiksi on kurki puussa,
imeeksi waris wesillä.

Kun ei auta armo luojan,
ei auta oma yritys.

Kun ei kylmä kynteliltä,
ei palele paawalilta;
kylmää kynnet kyntäjältä,
warpahat wakoajalta.

Kun ei kylmä kyntelinä,
ei palele paawalina;
ei ole hellet heinäkuulla,
lämmin keskellä keseä.

Kun ei nuorra wiiwykkiä,
ei ole wanhana waraa.

Kun ei tapaa hamarasta,
niin jääpi terällenki.

Kun ei wappuna waossa,
niin ei pouka pohtimessa.

Kun ennen kuoltiin, niin wiiltiin.

Kun ensimäinen lumi aidan rakoja
tukkii, silloin on wanhoilla akoilla
hywä kylwää.

2940. Kun et saata, niin syötä.

Kun hullu markkinoille tulee, silloin saksa rahoja saapi.

Kun hullu wiisasta neuoo, wiisas willihin tulepi.

Kun härkä kyntelinä räystään alta juo, silloin maariana kukko janoon kuolee.

Kun jouhi saadaan, niin hewoista tehdään.

Kun jääpi terältä, niin jääpi hamaraltaki.

Kun kaikki yhden kiwen päälle sylkee, pian se kastuu.

Kun kaksi warasta riitelee, niin talonpoika lehmänsä saa.

Kun kauhalla aljetaan, niin lusikalla lopetetaan.

Kun kerran tulee aljetuksi, niin aina tulee annetuksi.

2950. Kun kissa karhuksi kaswaa, waro silloin silmiäsi.

Kun kissa karhuksi pääsee, niin kaiken karjan tappaa.

Kun kissasta karhu kaswaa,
niin hän kaiken karjan kaataa.

Kun koiraski kowan näkee,
wielä seli munan tekee.

Kun konna pääsee korrelle,
niin hän pyytää orrelle.

Kun kowaaki kalwetaan, totta siitä hiukka lähtee.

Kun kowan näkee, niin koiraski kantaa.

Kun kowan näkee, niin koiraski pojan tekee.

Kun kukko Sipin päiwänä kulpasta juo, niin maariana isosta allikosta.

Kun kynsi kaswaa, niin kynä katoo.

2960. Kun kynsi katoo, niin kynä kaswaa.

Kun kynä katoo, niin kynsi kaswaa.

Kun käsi hywän tekepi,
sitä silmä katselepi.

Kun käteen, niin kärsään.

Kun laiska liikkeelle lähtee,
niin hän kotonsa koipee.

Kun lapsi saa, mitä itkee,
niin se on ääneti.

Kun lie tosi, niin seisokoon;
kun lie walet, niin waipukoon.

Kun mies wanhenee, niin tarha
pienenee.

Kun minä kuolen kuulu piika,
katonen kasariwaski,
jääwät sulhoiset surulle,
miehet mielimurtehille.

Kun minä suutuin surwomasta,
wäsyin wettä kantamasta,
suurus suustani putosi,
hywä leipä leuoiltani.

2970. Kun nurkka palaa, niin on toi-
nenki waarassa.

Kun ohran hiukset näkywät, war-
resta silloin wiikatteesi.

Kun oisi kiwi leipänä ja wesi juo-
mana, sitte laiskan elää kelpoaisi.

Kun oisin paimenna poloinen,
eli paimenen tytärnä,
kuuluisi kulosta ääni,
heläjäisi heinikosta.

Kun oisin poikana poloinen,
kalki jousen kantajana,

ei ne pyyt pyhää pitäisi,
orawaiset oisi jouten.

Kun olin ennen nuorra miessä,
miekkani kädessä kääntyi
kun kewyisin haawan lehti,
eli leppäinen palikka.

Kun olin ennen nuorra miessä,
nuorra miessä naimatonna,
moni katsoi muotohoni,
warteheni walkoitteli.

Kun olin ennen nuorra miessä,
sylen syöksin keihäswartta
peltohon alaperähän,
maahan mättähättömähän.

Kun olin miessä nuorempana,
hersyin heinän karwaisena:
aidan kolkat woita lypsi,
kiwoiset muni munia.

Kun olin miessä nuorempana,
toki tunsin laskuwäylät,
kosket kulkia osasin:
tousa oli toisessa kädessä,
toisella pidin pereä.

2980. Kun olin miessä nuorempana,
tunsin mie tupakan juoda,
piipun suussani piteä.

Kun olin miessä nuorempana,

wielä wiinan juomatonna,
piti piikaiset hywänä,
waimot pääni walkiana.

Kun olisi — Kun oisi.

Kun olisin — Kun oisin.

Kun on kaukana, niin ammoo,
kun on likellä, niin puskee.

Kun on kurja kumpalina,
niin on karhu kantapäillä.

Kun on kuusen kaatajata,
kyllä on oksan ottajata.

Kun on liki, niin puskee,
kun on kaukana, niin ammoo.

Kun on miniä mielellinen,
niin on lanko laadullinen.

Kun on oikein otawa,
sarwet suoraan suwehen,
pursto perin pohjaisehen:
silloin nuorten nousuaika,
wanhojen lepuu=aika.

2990. Kun on onneni kowempi,
niin on suuni rohkiampi.

Kun on peukalo urosta,
niin on naista naukiampi.

Kun on puola puolikypsi,
niin on pelto kokokypsi.

Kun on päiwä puolessa,
niin on nälkä suolessa.

Kun on pääsnyt suusta,
niin pitää päästä kukkarosta.

Kun on ruossa, niin on reessä;
karhella kahden isännän.

Kun on ruossa, niin on reessä,
ylisellä pielekseessä.

Kun on usma uunna wuonna,
silloin halla heinäkuussa,
talwi keskellä keseä.

Kun on wampa warpahassa,
sydäntäki syytelepi.

Kun on ämmä puhetmiesnä,
niin on piru konttimiesnä.

3000. Kun pää poikki pannaan,
jo silloin jalatki jokeen joutaa.

Kun rikkaat riitelewät, silloin köy-
hä rauhan saapi.

Kun rupesi, niin repesi.

Kun tahdot talwisen waimon,
ota olkihuoneheesta,
riusan warresta walitse,
kiwenpuusta kihlaele.

Kun tulee alotetuksi,
niin tulee kulutetuksi.

Kun tulee otetuksi,
niin tulee annetuksi.

Kun tulepi tuskan soutu,
hätäpäiwä päälle saapi,
silloin luotan luojahani,
turwaan Jumalahani.

Kun tämä kana katopi,
punaposki pois tulepi,
siwu tästä tiet tehdään,
rannan kautta raiwataan.

Kun tämä kana katopi,
tämä lintu liikahtapi,
niin tämä kartano katopi,
tämä linna liikahtapi.

Kun työ loppuu, loppuu leipäki.

3010. Kun warkaat riitelewät, silloin talonpoika hewoisensa saa.

Kun wäärän puun pesään panee,
wähempi muita mahtuu.

Kuni korennot kolisi,
sini räätikät menestyi.

Kuningas kurjaki kotonansa.

Kuningasta kuuleminen,
herroja kumartaminen.

Kuningasta kuuleminen,
waltoa wapiseminen.

Kunis huiskat hunnullisna,
sinis huiskat huolellisna;
kunis liikut liinallisna,
liikut liioissa sanoissa.

Kunnia edellä käypi,
tapa tallustaa jäljessä.

Kunnia hywä tapa, ehkä yksin huonehessa.

Kunnia hywä tapa, puuro hywä ruoka.

3020. Kunnia hywä tawaksi,
wiljawuosi wierahaksi.

Kunnia hywä tawara,
hywä wieras wiljawuosi.

Kunnia sille, jolle kunnia tulee.

Kunniaa sonnin suuret sarwet.

Kunniaksi härjällä suuret sarwet.

Kunniata Kaian kaikki:
wyöllähän kodan awaimet.

Kunpa nyt oisi suuta korwiin ja watsaa polwiin, sanoi kerjäläinen munarokkaa syödessä.

Kuolema kowinta työtä,
majan muutto surkeinta.

Kuolema on kuuro ja sokia: ei kuule, eikä näe, koska häntä rukoillaan.

Kuolema ruton seassa,
uni torkan portahalla.

3030. Kuolten koira tapansa heittää, paha koira ei kuoltenkaan.

Kuolten työ loppuu.

Kuoltuansa koira paranee.

Kupu syöpi kukkaisetki,
watsa waskirenkahatki.

Kurja akkaki aseetta.

Kurja kankahan kutoja,
waiwainen wenetten seppä.

Kurjaki kotonansa kuningas on.

Kurjalla ei ole kotia,
katalalla kartanoa.

Kurjella on kumia kulkku,
kajawalla pitkä kaula.

Kurjen teitä kulkeminen,
käyminen kärjen uroa.

3040. Kurki laiskan pellon sonnittaa.

Kurkko=huttu, huora=emäntä.

Kussa ei ole pelkoa, siinä ei ole häpyä.

Kussa ei ole pelkoa, siinä ei ole toiwoa.

Kussa haaska, siinä korpit.

Kussa kaakku leiwotaan,
siinä toista toiwotaan.

Kussa kaakku syödään,
siinä kaksi saadaan.

Kussa kipu, siinä käsi,
siinä silmä, kussa armas.

Kussa kotka lounahtaa,
siinä kinnut pienemmätki.

Kussa laki lakkaa, siinä waiwaisuus alkaa.

3050. Kussa minun kultani kuiskuttaa,
sinne minun silmäni luikuttaa.

Kussa on Jumalan kirkko,
pirun on kappeli likellä.

Kussa on musta kauhan warsi,
siin' on laiska piian warsi.

Kussa on syömärit urohot,
siin' on koirat koukkuseljät.

Kussa on waimot wattikkaiset,
siin' on waiwaiset wasikat.

Kussa pelko lakkaa,
köyhyys tykö pakkaa.

Kussa peura pehtelepi,
siihen karwa katkeapi.

Kussa työ tehdään,
siinä ruoka syödään.

Kussa woitto, siinä'i wahinko.

Kussa wähä kimalaisia,
siinä wähä hunajata.

3060. Kuta en kuulle laulajaksi,
enkä tienne tietäjäksi,
sen minä siaksi laulan,
muutan mullan tuhniaksi.

Kuta kukko noukahtaa,
se kanahan kapsahtaa.

Kuta wanhempi pukki,
sitä kowempi sarwi.

Kuteelleen kangas kaunis,
leipä hieretjauhoillehen,
neiti kaswanaisillehen.

Kutojaansa tutkamensa,
luojaansa kerinpalaiset.

Kutsumaton wieras keittämätön
rokka.

Kuu kesään kirwiäisestä,
wähä wästäräkkisestä.

Kuu kiurusta kesään,
puoli kuuta peipoisesta,
wiikkokausi kiwenwiasta,
yksi päiwä pääskyisestä,
wästäräkistä ei wähäkä.

Kuu leiwosta kesähän,
puoli kuuta pulmoisesta,
wiikko wittalintuisesta,
tuskin päiwä pääskyisestä.

Kuu lierusta kesähän,
wiikko wittälintuisesta.

3070. Kuuloansa koiraki haukkuu,
ei aina näkemiänsä.

Kuultelee hywää syömätönnäki.

Kuultuansa koira haukkuu,
eikä aina nähtyänsä.

Kuuluisa rikkaan tauti,
mutt' ei köyhän kuolemaka.

Kuuluu kurikan ääni,
naulan päähän napsuttaa.

Kuuluu kuuman kuikkuna,
waikk' ei mämmin mähkinä.

Kuuluu rikkaan potiki,
ei köyhän kuolokaan.

Kuumeheksi kuun kehikkö,
poutimoiksi päiwän sääri.

Kuumeheksi kuun kehäinen,
sateheksi päiwän sappi.

Kuuntelee, kun torutaan,
kääntelee, kun lyödään.

3080. Kuuro päiweä kulupi,
hywä hetki heiahtapi,
köyhän miehen kenkiessä,
waiwaisen watustaessa.

Kuuro päiweä kulupi
köyhän kauan kengittäissä:
milloin rätti räpsähtää,
kulloin paula pauskahtaa.

Kuuro päiweä kulupi
laiskan kauan kenkiessä.

Kuuron pilwestä satapi,
kajanneesta kaiken päiwän.

Kuusen juuret kuiwettuwat,
waan ei kuiwu kyyneleni.

Kuuset paukkaen palawat,
ämmät ähkäen eläwät.

Kuwa kaunis syömättä, mutta ei ihminen.

Kuwa syömättä eläpi,

miesi leiwällä, lihalla,
puurolla, kalarokalla.

Kuwaisensa kukkoki tekee.

Kuwuksi kulon kewäisen,
syksyisen taudiksensa.

3090. Kuwustansa kukko laulaa,
wihkostansa lehmä lypsää.

Kydyn kytken kynnyksehen,
nadon naittelen kylälle,
anopen susille syötän,
apen karhuille rewitän.

Kydyt kyinä kynnyksessä,
nadot nauloina owissa.

Kyliä myöten kerjääjä kulkee.

Kyljet luita werkkaisemmat.

Kylkehen kyläinen ruoka,
se kohti kotoinen ruoka.

Kylkehen kyläinen syönti,
äsken kohtuhun kotoinen.

Kyllin syönyt röyhtelee,
nälkäistä näännyttää.

Kyllä aika tawaran nauttii.

Kyllä aina antaa saapi.

3100. Kyllä akoilla unia on, waiwainen ne kaikki selitti.

Kyllä eläwä kuolewansa tuntee.

Kyllä eläwä palawansa tuntee.

Kyllä etsiwä hewoisen kaupan löy- tää.

Kyllä helisewä hyppääwiä saa.

Kyllä hepo kannuksen tuntee.

Kyllä hewoinen ajajansa tuntee.

Kyllä hipiä lämpimänsä tuntee.

Kyllä huntu huolta tuopi,
palttina pahoa mieltä,
liina liikoja sanoja,
pellawa perättömiä.

Kyllä huoli wirttä saapi,
muret wirttä muistuttapi,
kaiho kantapi sanoja,
mielalaiset arweloita.

3110. Kyllä hywin syöden kalua menee; elää köyhä wähälläki.

Kyllä hywin eläissä paljoki kuluu.

Kyllä hywä hewoinen pian py- rystä päästää.

Kyllä hywä hiljaisensa takaa saa, waan ei paha pikaistansa.

Kyllä hywä itsensä lyöpi, paha ei lyödenkään parane.

Kyllä hywä lapsi itse witsansa tuopi.

Kyllä hywän pinon tykönä on hywä lastuja poimia.

Kyllä hywästäki kuollaan, pahastaki parataan.

Kyllä hywää jäämänki on.

Kyllä härkä häntänsä tarwitsee, jos ei ennen niin kesällä.

3120. Kyllä härkä juuret syö, kun kukka maahan saa.

Kyllä härkä jäniksen tapaa, jos ei muolla niin kattilassa.

Kyllä häpeemättömän hywä elää on.

Kyllä häwyttömän elää kelpaa.

Kyllä ikä tawarata kokoo, waikka ei tawara ikää lisää.

Kyllä ilma ääntä wetää.

Kyllä jalan juuressa kunki tauti on.

Kyllä jalka kengän sioittaa.

Kyllä Jumala hywä mies on:
korjaa monta pahaa miestä.

Kyllä Jumala luodut lapset ruokkii.

3130. Kyllä Jumala omansa korjaa.

Kyllä Jumala Tiitukseen löytää,
jolla kostaa pahoja töitä.

Kyllä Jumalalla päiwiä on.

Kyllä kaksiki sammakkoa yhteen kaiwoon mahtuu.

Kyllä kantawa kuormansa tuntee.

Kyllä kesä kasteensa kuiwaa.

Kyllä kesä kuiwaa, minkä kesä kasteleeki.

Kyllä kieletön menepi,
kunne mieletön ajapi.

Kyllä kipiä lämpimänsä tuntee.

Kyllä kirweswarsi tapoja antaa.

3140. Kyllä kitua kestää.

Kyllä koira haawansa nuolee.

Kyllä koira koiran tuntee,
keri keksii kumpalinsa.

Kyllä koira ontuu, koska tahtoo.

Kyllä koira päänsä silittäjän tuntee.

Kyllä koira weljensä löytää.

Kyllä kotohiiri korren murentaa.

Kyllä kowa kenkä jalan sylkyttää.

Kyllä kowa puolensa pitää.

Kyllä kuiwa rikka hännästä heltii.

3150. Kyllä kukolla wirsiä on.

Kyllä kulta iltaisella,
huora, luisku huomenella.

Kyllä kuollut kuuntelee,
mitä jäänyt huutelee.

Kyllä kuollut paikkansa pitää.

Kyllä kurki niittää,
minkä kurki sonnittaaki.

Kyllä kuulen torwen äänen,
waikk' en näe soittajata.

Kyllä kuulepi Jumala
ilmanki kuuluttamatta,
näyttämättäki näkepi.

Kyllä kuuluu: sanoi paimen pilliänsä.

Kyllä kuuluu: sanoi torwen tekiä.

Kyllä kyntäjät eläwät,
atran painajat asuwat,
koska me meriset miehet
aina aikahan tulemma.

3160. Kyllä kypsi kerkiäpi
waimon antawan kädestä.

Kyllä laiskalla pyhiä on.

Kyllä lapsi sen tuntee,
joka päätä silittää.

Kyllä leipä syöjän saapi,
wehnäleipä liiatenki.

Kyllä limpa linnun saapi,
kampura kalan hakepi.

Kyllä luoja luodun tuopi,
antaa aiwotun Jumala.

Kyllä luonto luoksi tuopi,
oma weri ottelepi,
lämpöinen lähentelepi,
liinahursti liittelepi.

Kyllä luu lihan kaswattaa.

Kyllä lyhyt siihen raiskan maas=
ta saa, kun pitkä tähden taiwa=
hasta.

Kyllä lyöpä aseen löytää.

3170. Kyllä maa miehen pettää,
kun mies maansa pettää.

Kyllä maa omansa perii.

Kyllä maalla majaa on,
suolla kurjenki sioa.

Kyllä maalla wiisaita on,
kun wedellä wahinko saapi.

Kyllä mahtuu kaksiki sammakkoa pappilan kaiwoon.

Kyllä mailma masentaa.

Kyllä mailma nuijii.

Kyllä mailman ranta miehen käymään opettaa.

Kyllä mailmaan ääntä mahtuu.

Kyllä makaawalla unta on.

3180. Kyllä matalaki kanto kuorman kaataa.

Kyllä matka kuormaa lisää.

Kyllä menewän matka joutuu.

Kyllä miero waiwaisensa waalii.

Kyllä mies jäljestäki kelpaa.

Kyllä mies meren kiertää,
ei kierrä wahinkoansa.

Kyllä monta kirjawaa kissaa Suomessa on.

Kyllä monta wuohta yhdenmoista on.

Kyllä munatki pesänsä hierelee.

Kyllä muolla — Moni muolla.

3190. Kyllä mykkä kielensä nouteen tuntee.

Kyllä mäki welkansa maksaa.

Kyllä märkä maa weden wetää.

Kyllä neitsyt neuon tiesi:
kun ei naitu, oli ilman.

Kyllä neuo niisiin tulee,
kun on kangas kaitehessa.

Kyllä neuo tuuleen tulee,
kun wenet wesille saapi.

Kyllä on aamuja idässä,
ehtoita luotehessa.

Kyllä on aikoa idässä,
idän päässä huomenia.

Kyllä on juonia joella:
joka mutka soutamista.

Kyllä on ketulla mieltä,
mutt' on surma sukkelampi:

millon wiskopi wipuhun,
saattapi satimen alle,
kullon raudat rapsahtapi,
pahat sangat paukahtapi.

3200. Kyllä on ketulla mieltä,
paljo juonia pahalla.

Kyllä on kihlan kantajata,
taalarin taritsiata,
ei ole lapsen syöttäjätä,
ei emon elättäjätä.

Kyllä on kiukaita, jos kissojaki.

Kyllä on korppia, kussa raatoja.

Kyllä on käskiän wäkeä,
lainan ottajan eloa.

Kyllä on käskiän wäkeä,
onnettoman olkapäätä.

Kyllä on köyhän kyyneleitä,
rikkahan ilopitoja.

Kyllä on maata kyntäjällä,
kyliä käweliällä.

Kyllä on maata kyntäwällä,
wettä wiljoin soutawalla.

Kyllä on miehiä merellä,
lakkipäitä lainehilla.

3210. Kyllä on miestä kirkkomäellä

housu päällä horjumassa,
wästi päällä wärjymässä.

Kyllä on monta monessa,
paljo papuja padassa.

Kyllä on naidessa eloa,
kihlatessa killinkiä.

Kyllä on naittaissa kalua,
kihlattaissa killinkiä.

Kyllä on oksan ottajoa,
kun on kuusen kaatajoa.

Kyllä on oksan ottawia,
kun on tammen taittawia.

Kyllä on päiwiä idässä:
kaikki läntehen katoowat.

Kyllä on päiwiä, kun olisi mak-
karoita.

Kyllä on rikkautta,
kussa on rakkautta.

Kyllä on saatuja sanoja,
niinkun kuusessa käpyjä,
petäjässä helpeheitä.

3220. Kyllä on sielun seulomista
ruumihin rumia töitä.

Kyllä on syystä puuta puida,
kewättä ketoa käätä.

Kyllä on tiellä tenkeliä.

Kyllä on tielläki tiloa,
jos on wartta wirsullaki.

Kyllä on tulta tuhniossa,
tauloa takan läwessä.

Kyllä on työtä kärsiessä,
kypsen kyrsän joutuessa.

Kyllä on työtä tekiällä,
wettä wiljoin soutajalla.

Kyllä on työtä tiinehessä,
joko luo, joko kantaa.

Kyllä on unta makaawalla,
wettä wiljoin soutawalla.

Kyllä on wasken walajoa,
waikk' ei ole tinan tekiätä.

3230. Kyllä on wirttä laulajalla,
runoja rupeajalla.

Kyllä on yöllä eksyneitä,
päiwällä palanneita.

Kyllä on yötä, kyllä jäätä
juosta herrojen hewoisten.

Kyllä on yötä, kyllä työtä,
kyllä puita ja päreitä.

Kyllä on yötä Uolewista,
päiweäki Paawalista.

Kyllä on yötä yökytellä,
annan päiwän aikuista.

Kyllä onni työt tekepi,
aitta kankahat kutopi,
laari langat kehrä'äpi.

Kyllä orit tamman potkun tuntee.

Kyllä paha hewoinen pian päällisensä syö.

Kyllä paha puolensa pitää.

3240. Kyllä paha sanomattaki tulee.

Kyllä pahalla katsojalla warkaita on.

Kyllä pahassa wastus on.

Kyllä palli kansan kirkkoon tuo.

Kyllä papilla puheita on.

Kyllä pidettäwä kuuluu,
pieksettäwä pehmiää.

Kyllä pienellä eläimellä monta tietä on.

Kyllä pispalla pappia on.

Kyllä päiwiä kesällä,
sykysyllä puhteita.

Kyllä päiwä pitkä on,
wuosi wieläki pitempi.

3250. Kyllä pääsi pestyksi tulee, kun et itse saunassa ole.

Kyllä rahalla rihmoja saa.

Kyllä reki warsan tielle opettaa.

Kyllä renki reiän löytää.

Kyllä rikas aina naidaan,
mutt' ei köyhä koskaan.

Kyllä rikkailla rohtimia on,
kun köyhät kehrätä jaksaa.

Kyllä routa porsaan kotia tuo.

Kyllä rukki ruoan tuopi,
kehräwarsi keittämistä.

Kyllä ruoka syöjän saapi.

Kyllä saikka syöjän saapi,
juojansa olut punainen.

3260. Kyllä sakko rahoja saapi,
neiden kihla kintahia.

Kyllä sana lewiää.

Kyllä sanan saapi.

Kyllä sattuu hepoon, jos kankeenki.

Kyllä se kerkiää: häistä läksiäisiin.

Kyllä se on joutamassa,
joka on jokia soutamassa.

Kyllä se oras tuntuu, josta touko tulee.

Kyllä se syitä löytää, joka lasta piestä tahtoo.

Kyllä sen neula syö, minkä neula saaki.

Kyllä sen päiwä kuiwaa, jonka yö kastelee.

3270. Kyllä sen wako tuopi, minkä oja wiepi.

Kyllä sihwilä — Saapi sihwilä.

Kyllä siinä kuulia on, kussa puhujaki.

Kyllä siinä on näkiä, kussa tekiäki.

Kyllä siitä porsaasta sika tulee.

Kyllä sika sukiansa tuntee.

Kyllä silloin papuja tulee, kun papumaa on Marken päiwänä marjametsän wäärti.

Kyllä sitte wiisaita on, kun ensin wahinko tulee.

Kyllä sopu siansa saa.

Kyllä sowinto siaa antaa.

3280. Kyllä sukka suuta saapi,
liinasukka liiatenki.

Kyllä sukka suuta saapi,
paha kinnas kännälmystä,
tyttöinen torasanoja.

Kyllä Suomi sonnin kuohitsee.

Kyllä susi poikausa ulwomaan opettaa.

Kyllä susi syitä saa, kun mieli lampaan lihaa tekee.

Kyllä syljetty ruoka syödään.

Kyllä syöpä selwittää,
purewainen puhdastaa.

Kyllä syötäwä kulupi,
otettawa onnahtapi.

Kyllä taiwas sanoja wetää.

Kyllä takaa ajawalla matkaa on.

3290. Kyllä tappi juoda saa.

Kyllä tehty seisoo: lapsi tyttären watsassa.

Kyllä teko puut lappaa.

Kyllä terwetki kuolee,
potewaki paranee.

Kyllä tie taloon wiepi,
rata köyhän kartanohon.

Kyllä tie täteesen wiepi.

Kyllä tiedän naisten naurun:
nawan alla on naisten nauru.

Kyllä tiedän tiedon toisen,
taidan taidonki paremman.

Kyllä toisen housuilla hywä tuleen istua on.

Kyllä toisen kukkarosta hywä kauppaa tehdä on.

3300. Kyllä tuoni woiton tuopi,
mana maansa suojelepi.

Kyllä tuulet tulewat,
kun wenet wesille saapi.

Kyllä tyhjä kouria antaa.

Kyllä tyhjä kukkaro weden päällä pysyy.

Kyllä tyhjä puolensa pitää.

Kyllä tyynessäki lahdessa kala kutee.

Kyllä työ tekeen opettaa.

Kyllä työ tekiänsä neuoo.

Kyllä tässä tasan pannaan:
kaksi miestä ja yksi silmä.

Kyllä wahinko mainimattaki tulee.

3310. Kyllä waka wannoa tohtii.

Kyllä wanhalla wikoja on,
ylenkyllältä kipuja.

Kyllä waras weljensä walitsee.

Kyllä wasta, koska kohta.

Kyllä weisaajalla wirsiä on.

Kyllä wesi juomaksi, jos kiwi lei=
wäksi.

Kyllä wuosi ewäänsä syö.

Kyllä wuosi weronsa wiepi,
ajastaika antimensa.

Kyllä wäiwet nautansa tuntee.

Kyllä wälittäin kituaki kestää.

3320. Kyllä wäärä puolensa pitää,
katsokoon suora itsensä.

Kyllä yskän ymmärrän, waikka
en rykiä taida.

Kyllä yskän ymmärrän,
waikka en taudin tapoja tiedä.

Kyllä yö wartta antaa.

Kyllä ähkää kestää, mitä muuta tullee.

Kylmä kulta kumpalikſi,
walju waimokſi hopia;
paret piika piskuinenki,
waimon lapſi waiwainenki.

Kylmä on kyläinen ſauna,
waikka löyly lyötäköhön.

Kylmä ryyſyjä kyſypi,
wilu walju waattehia.

Kylmät talwen lämpimätki,
lämpimät keſän wilutki.

Kylä hywä heittäminen,
akka paha muistaminen.

3330. Kylä hywä jätettäwä,
koto huono muistettawa.

Kylä köyhän kellarikſi,
miero waiwaiſen warakſi.

Kylä niin, kuin pidetään.

Kylä ſiellä, kusſa kukko,
haukkuu koira korwesſaki.

Kylä talon woittaa,
pitäjäs kylän hywänki.

Kylän lempi, kodin konti.

Kylän wiriä, kodin laiska.

Kylässä kukko laulaa; haukkuu peni pellonki takana.

Kynnyksiin kyläinen ruoka.

Kynnys on hirttä korkiampi,
piha askelta pitempi.

3340. Kynsillään kokko parahan pitää.

Kynsistänsä kotka syöpi.

Kynteli kowan kysypi,
Paawali pajattelepi:
joko on kankaita kudottu,
alotettu aiwinoita.

Kynteli kowin kysypi,
Paawali pajattelepi:
joko on ruohtimet ruhottu,
joko tappurot tapettu.

Kypenistä maa kytepi:
wähästä paha tulepi.

Kypenistä maat kytewät:
sanoista sodat tulewat.

Kypsi liha elättää,
tuores liha kuolettaa.

Kypsynyt hywä, kauankiehunut makia.

Kypärissä kyntää, kinnaskädessä
kylwää, paitaisilla leikkaa.

Kysellä saapi muinainen morsian.

3350. Kysy menneenwuotista lunta.

Kysy, mistä Kuningas kultaa saa.

Kysy sitä, onko pappi kirjamies.

Kysyen kylä löytään.

Kysyjä ei eksy.

Kyty kyinä kynnyksessä,
nato nauloina pihalla.

Kyynärän ikä kulupi,
waaksan warsi wanhanepi,
kuultua kewätkäköisen.

Kyytimies kylän warassa,
matkamies ewähiensä.

Käden täysi härkäki.

Kädessä kärppä pinossa:
käykän toista pyytämään.

3360. Kädestä kärsään köyhän saalis.

Kädet kärkiään palapi,
takapuoli ei tiedä'kään.

Käkeykset wäärin käywät,
lupaukset luiskahtawat.

Käki kukkuu: halloiksi hankeen, leinoiksi lehteen, wiljawuodeksi warpuun.

Käki kukkuu: leipää lehteen, hallaa hankeen.

Käki tuo suwen sanoman,
pääsky päiwän lämpiämän.

Kärsi kowaa, kyllä pehmiä perästä tulee!

Kärsi pahaa, toiwo parempaa!

Kärsiwä kaikki woittaa.

Kärsiwän osa paras on.

3370. Käsi kaunihin tekepi,
silmä kaunihin näkepi.

Käsi kaunihin tekepi,
sitä silmä katselepi;
suu sanan hywän puhupi,
sitä mieli muistelepi.

Käsi kypsehen menepi,
käsi toinen taikinahan.

Käsi käden pesee, molemmat kädet kaswon.

Käsikkää me käymmä,
sormikkaa me sowimma,
rinnoin riihihuonehesen,
kilpoa kiwen etehen.

Käske kehnoa, käy jäljessä!

Käskemättä työlle, lusikatta ruoalle.

Käyden kylään päästään,
juosten tielle jäädään.

Käyden maat leppysemmät,
juosten matka joutusampi.

Käydä käsketyn pitäpi,
olla nöyrän neuottawan.

3380 Käymättä saapi olla, waan ei wiipymättä.

Käynyt matkansa sanopi,
käymätön ajattelepi.

Käynyt tiensä tietää, saanut säkkinsä kantaa.

Käypi kettu kengillänsä,
saukko saadussa nutussa.

Käypi laiska langoissahan.

Käypi syönti syönnin päällä,
waan ei lyönti lyönnin päällä.

Käypi wiisaski wipuhun,
hullu huhtopi siwutse.

Käypi wiisaski wipuhun,
kawalaki kammitsahan.

Käwelee sonni sarwiensa nojassa.

Käärmettä kukolla kannus,
suden luuta koiran hammas.

3390. Köyhyys ei käske warastamaan,
eikä rikkaus kiellä warastamasta.

Köyhyys käden kitkettää,
hulluus wäärin lausuttaa.

Köyhyys käden kätkee.

Köyhyys saattaa walehteliaksi.

Köyhyys sotii: tie eteen, keppi kä=
teen.

Köyhyys tuo toran talohon,
riidan liika rikkauski.

Köyhyyttänsä köyhä werassa käy.

Köyhä antaa kontistansa,
rikas ei aitastansakaan.

Köyhä ei kaadu korkialta:
luudan päältä lattialle.

Köyhä elää, kuin märkä palaa.

3400. Köyhä häwinneen nimi on.

Köyhä kankahan kutoja,
waiwainen wenetten seppä.

Köyhä toiwo rikastuwansa,
rikas pelkää häwiäwänsä.

Köyhälle rikas antaa,
minkä itse halpaa.

Köyhän lapsi työt tekepi,
kaikki kankahat kutopi,
kaikki rihmat kehrääpi,
kaikki lapset liekuttapi.

Köyhän on osa orren päässä,
pala patsahan nenässä.

Köyhän on sahti sammakolta,
orawalta ohrajuomat.

Köyhästä naimaan, pohatasta he-
woisen ostoon.

Köytetty kotihin saapi,
köyttämätön tielle jääpi.

Köytetty tiellä kestää,
köyttämätön hajoapi.

3410. Laari langat kehreäpi,
aitta kankahat kutopi.

Laatien asiat suoriuwat.

Laatua työ waatii,
siiwoa sikoin ruoka.

Ladossa heinä lawossa,
ylisellä pielekseessä.

Lahja lahjoa kysypi,
hywä sana wastausta.

Lahjat lainki lumoowat,
oikeuden wäärin wiewät.

Lahopuu weden wetäpi,
mies wanha oluen juopi.

Laiha lintu lapsillinen,
lapsiton lihawa lintu.

Laiha seppä palkatonna,
paha paljon palkan kanssa.

Laiha wuohi kytkyessä,
waimo miehen antimilla.

3420. Laihan koiran haukku ei kuulu kauas.

Laihat pellot, laiska isäntä,
maat karut, makaaja miesi.

Laikka lainan kyljessä on.

Laina lakkisi kylähän:
jätä pääsi paljahaksi.

Laina-lakki, laina-takki,
laina-kintahat kädessä,
laina-kihlat kintahissa.

Laiska häwinneen nimi on.

Laiska joka miehen renki on.

Laiska lahdessa asupi,
teräwäinen niemen päässä.

Laiska lahdessa, wirkku niemen nenässä.

Laiska lahtehen menepi,
kirsmitellen, kiskotellen,
käsiwarsia siwellen,
ojennellen olkaluita.

3430. Laiska lakkaamatta työtänsä mainii.

Laiska lakkaamatta töitänsä luettelee.

Laiska Lappihin menepi,
weltto wettä soutamahan.

Laiska lapsille parempi,
ruma työhön rohkiampi.

Laiska maalle soutaa,
weltto wesille heittää.

Laiska on luotu laulajaksi,
huoraksi sepän emäntä,
sepän lapset warkahaksi.

Laiska rantaan soutaa,
wiriä wedellä wetää.

Laiska suwella walkia on.

Laiska tahtoo kaksi palkkaa.

Laiska tulemaan, nöyrä lähtemään.

3440. Laiska töitähän lukepi,
wirkku ei mitään wirka.

Laiska wiluun kuolee.

Laiska äiti kaswattaa wiriät lap=
set.

Laiskuus on hywä lahja,
joka sen oikein käyttää.

Laita lapsi myllyyn: sika säkin re=
pii.

Laita lasta kylään: mene itse pe=
rässä.

Laittain Suomi kiittää.

Laki juttuin weräjä on.

Laki kowa on, ei mies.

Laki laulajan palapi,
runon kulkku kuiwettupi,

rahatonta laulamasta,
kullatonta kukkumista.

3450. Laki on niin, kuin luetaan,
asia niin, kuin ajetaan.

Laki on niin, kuin luetaan,
työ on niin, kuin tehdään.

Lalli etsi lakkiansa,
Lallin lakki päälaella.

Lammas huuti lakkiansa,
oinas otsawillojansa.

Lampaan ääni on wähä,
waimon ei wäheäkään.

Lamussa jotain on: sanoi ukko,
kun wirsuun halmetta teki.

Langot waiwaisen läheiset,
omaiset onnettoman.

Lapasissa on lasten kangas,
wirti wanhan kankahassa.

Lapsella on lapsen mieli,
tyhmällä on tyhmän kieli.

Lapsempana lastataan,
wanhempana wastataan.

3460. Lapsen mieli lampahalla,
emäsian porsahalla.

Lapsesta mies tulepi,
penikasta kunnon koira.

Lapset kuninkaanki lapset.

Lapset lapsia tekepi
wanhemmille wastukseksi.

Lapset lastuiset kotonsa
tekewätki, särkewätki.

Lapset lausuwat tosia,
halki haastawat asian,
puhelewat puhki kaiken.

Lapsi itkien emolta,
kysyen kylän akoilta,
maanitellen maalimalta.

Lapsi kaswaa, hammas karkenee.

Lapsi, kunnes lattialla,
äsken poika portahalla.

Lapsi nuoremman nimi on.

3470. Lapsi on lapsi kuninkaanki poika.

Lapsi on turwa laiskan waimon,
wiriänki wiiwyttäpi.

Lapsi suuhun suurimmatki,
piika päähän pienimmätki.

Lapsi suuhunsa korian,

nuori päällensä panepi,
wanha akka wakkaisehen.

Lapsiparwi köyhän särwin.

Laske huora huonehesi,
warasta ei wainiollenkaan.

Lasna lasta lastataan,
miesnä mielehen tulepi.

Lastuwalkia, lainapannu.

Laukku laulajan seljässä:
jonka saapi laulamalla,
sen lakopi laukkuhunsa.

Laulaa lapsi syötyänsä,
itkee ilman oltuansa.

3480. Laulaen pappi rahan saapi.

Laulaen sanat sikiiwät,
soittaen somatki wirret.

Laulaen sanat sulemmat,
wirret soittaen somemmat.

Laulaja kukolla poika,
laulaja itseki kukko.

Laulajan laki palapi,
runon kulkku kuiwettupi.

Laulanko lyhyen wirren,
tihiämmin tilkutan ma;

ryyppään wajaisen ryypyn,
pitemmältä piisoapi.

Laulanta runolla työtä,
kukunta kesäkäellä,
painanta Sinettärillä,
kuonta Kankahattarilla.

Lauloi kaksi laulajata
kahden puolin pöytälaidan,
satuin noita kuulemahan:
hywä oli kuulla kummaistaki.

Laulu laiskana pitäpi,
wirret työtä wiiwyttäpi.

Laulu lapsen liekuttajan,
torkka willain wetäjän,
nälkä kankahan kutojan.

3490. Laulu työksi huokiampi,
luku sielulle parempi.

Laulu työksi lankiapi
hewoisen hywän re'essä.

Lauluansa lintu kaunis,
taitoaan taloinen tyttö.

Lauantaina pitkä päiwä
laiskan waimon työtä tehdä.

Lawia uron tarha.

Lawiapa mailma onki: sanoi akka,

kun kepillään saunan akkunasta u-
los sohi.

Lehti puuhun, ruoho maahan,
minä marras maan rakohon,
minä turkka turpehesen.

Lehtipuuta loppukuulla,
hawupuuta alkupuolla.

Leikatussa ei ole leikkaamista,
haudotussa hautomista.

Leikki se on leiwän loppu,
se tuska tupakan loppu.

3500. Leikki siansa, koira kotonsa.

Leipä on kaunis kumpaniksi,
hywä wuosi wierahaksi.

Leipä on leiwottu pajussa,
särwin säätty naurihissa.

Leipä suussa, mieli päässä.

Leipänsä edestä koirakin haukkuu.

Leipää leiwän muruisetki,
woita woin kirpoisetki.

Leiwästä on hywä ruoan apu.

Lempiäksi lehteen, hallaksi hankeen.

Lempo huoli lehmistään,
Tuoni toikkohännistään.

Lempo leskelle menepi,
tauti taljan maannehelle.

3510. Lempo leskelle menepi,
tuoni toisen tähtehille,
kalma naijalle kahdesti.

Lempo lesken lepyttää,
mahon naisen naurattaa.

Lempo suota soutakoon,
hiisi hiihtakoon suloa.

Lennä metso, minne lennät:
yhdet hawut ruokanasi.

Lentäen kipu tulepi,
lewäellen pois menepi.

Leppä leppeä sanopi:
pahka kummanki kyljessä.

Lepän juuri ruohon kaswattaa.

Leskellä on kewiät kengät
miestä toista toiwoessa.

Leskellä on kowempi koura,
kun on kuiwa kuusen oksa.

Leski lyöpi leikistäki,
nappa'api nauruistaki.

3520. Leten tauti tulee, lewäten lähtee.

Leuoista lehmä lypsää,
ei koko warrenkaan ko'osta.

Lewitellen lehmän anti,
kaipoitellen kalan saalis.

Lewitetty on lesken wuode,
lesken talja tallaeltu.

Lewiällä lesken silmät
miestä toista toiwoessa.

Liehiällä lesken mieli
miestä uutta odottaessa.

Liemi ahkion wetäpi,
kala pienen pulkkaraisen.

Liha, leipä miehen ruoka,
puuro, piimä piian ruoka,
wellinki wasikan juoma.

Lihainen kieli leikkaa luisen kaulan.

Lihan uusi lihoittaa,
kalan uusi kuolettaa.

3530. Liian liikkuwa näkepi,
moninaiset muilla mailla.

Liian saapi liikkuwainen,
enemmän etsittelewä.

Liika lykky juomarilla,
josk' on koskehen menisi.

Liika lämmintä sukassa,
kylmää liika kintahassa.

Liika maahan — Maahan liika.

Liika surma liikkujalla.

Liika waiwa wierahista.

Liikkuu tuppi linnan työssä,
olkapää omassa työssä.

Liikkuwan sääreen sänkiki pistää.

Liikuta laiska, kierrä kaatawa.

3540. Likempänä oma suu, kun kontin suu.

Liki nälkäinen puree.

Liki on lieska kiukoata,
liki reppänä lakea.

Lintu laulaa kielellänsä,
kurja kuki kulkullansa.

Lintu on luotu lentämähän,
huolellinen laulamahan.

Lippu liinaa, lappu lautaa:
mene sen kanssa hautaan.

Lippu liinaa, lappu lautaa,
osa on kunki kuoltuansa.

Lisäksi rikka rokassa,
hämähäkki taikinassa.

Lisänä rikka rokassa,
sisilisko taikinassa.

Liukas lintu lentäessä,
liukkahampi linnun saaja.

3550. Lohi suuri, laaja lahna
miehen toisen karpahassa.

Loihtia lumelle kuoli,
noita newan notkelmalle.

Loimme raukka lumpehelle,
lummet lumpsahti merehen;
kawahdimme kaislaiselle,
kaisla katkesi jäljestä.

Loisin on wesi weneessä.

Loisin sialla ei ole kärsää,
loisin kanalla ei ole noukkaa.

Lokki luotohon munipi,
kajawa kiwikarihin.

Loppu lohta, pää kaloa
päiwän Perttulin perästä.

Loppu ruokaa, alku wierasta.

Loppu wiimein hywästäki on.

Loppuwata kyyhkyisen weisu on.

3560. Lopusta on hywä lakata.

Luja pitää, wahwa kestää,
kehno kesken katkeaa.

Lujassa on leipä luussa.

Lukkari lumelle kuoli,
kellon soittaja kedolle.

Lukkari on papin lakkari.

Lukkari perän pitäpi,
pappi melan hallitsepi.

Lukko suulla surwoisenki,
takasalpa tamppuisenki.

Luku rahalla, arwio kalulla, määrä suoloilla.

Lukua kylä kysypi,
ei ko'on korkeutta.

Lumi luikan siiwen alla,
talwi joutsenen takana.

3570. Lumoja — Loihtia.

Luo Jumala, laita luoja
surettawat sulkiaksi,
peljättäwät pehmiäksi.

Luo Jumala luotuhuni,
ele mielisuotuhuni:
luotu luoksensa wetäpi,
mielisuotu surwoapi.

Luo Jumala wihattawaksi,
ele armasteltawaksi;
wihattawa wiljoin syöpi,
armasteltawa anopi.

Luo tyhjä tukasta maahan,
pane paljas lattialle.

Luonossansa mies lujempi,
tawoissansa taitawampi.

Luonto huoraksi tekepi,
oma tahto warkahaksi.

Luonto luodun luoksi tuopi,
weri wierehen wetäpi.

Luonto on oppia lujempi.

Luonto woittaa harjoituksen.

3580. Luota luun liha makein.

Luotahan tuli polttaa,
läheltään lämmittäpi.

Luotu on köyhä kulkemahan,
waiwainen waeltamahan.

Luotu on köyhä kuolemahan,
waiwainen häwiämähän.

Luotu on köyhä kärsimähän,
waiwainen walittamahan.

Luotu on laiska laulajaksi,
weltto wetten soutajaksi.

Luotu on lintu laulamahan,
humalainen huutamahan,
wiinainen wiheltämähän,
huolellinen laulamahan.

Lupa hywä, kaksi käteinen.

Lupa katsoa, ehk' ei ostaa.

Lupa kysyä, waikka ei wara ostaa.

3590. Lupa miestä ei köyhytä.

Lupa on hullua hakea.

Lupa on koiran luuta purra,
hirwen hankea hypätä.

Lupa on koiran luuta purra,
kokin suoloa kokea.

Lupa on leikkiä puhua,
ehk' ei tarwes irwistellä.

Lupa on leikkiä puhua,
waan ei pakko wiisastella.

Lupa on lustia puhua,
taitawasti tarinoia.

Lupaukset — Käkeykset.

Lupaus hywä, anto parempi.

Lupaus on hywä, mutta anti keikan poika.

3600. Lupaus on welkaa pahempi.

Lutun yö, Annan aatto:
kukko kolmesti orrelta putoa.

Luu jakaajan käteen.

Luu lihan jakaajalle,
huora wiikon walitsialle.

Luu lihan kaswattaa.

Luu lihan walitsialle,
kuori leiwän alkajalle,
huora kauan etsiälle.

Luulet lumpehen pitäwän,
meren kaislan kannattawan.

Luulia pahoin tekepi,
epäluulo tappelepi.

Luulin lumpehen lujaksi,
weden kalwon kantawaksi;
waan ei lummet luottanunna,
weden kalwo kannattanna.

Luulin mie kiwen kowaksi,
mies wieras sitä kowempi;
weden luulin wiekkahaksi,
waimo wieras wiekkahampi.

3610. Luun alla wanhan wäki,
sieramissa warsan henki.

Luun päältä liha makein.

Luussa wanhan woima,
wäki warsan sieramissa.

Luusta lehmä lypsää, waan ei
sarwistaan.

Luusta on kukolla noukka, siihen
hywän jywän tuntee.

Luut lihoista, päät kaloista,
kuoret leiwistä kowista,
pahimmat palanehista.

Luuta hewoisen kawio on.

Luuta lasten, lientä lasten,
ei lasten lihoa täydy.

Luuta lässä liha makein.

Luwalla hywä elää on.

3620. Lyhyestä laulu kaunis,
loppuwasta luontewampi.

Lyhyet walehen jäljet.

Lyhyt nenä — Nenä lyhyt.

Lyhyt on laki lampahilla
suden suutua pitäissä,
karhun päälle kaiwatessa.

Lykyllä sodassa ajetaan,
ei uron uljaudella,
eikä miehen karskeudella.

Lyö helmillä hewoista,
paiska'a pawun jywällä.

Lyö kakulla kiweä, eli kiwellä kak-
kua: se on yhtä.

Lyö kulta kuoliaksi
miehen etsiwän etehen.

Lyö tahi pese sikoa:
sika winkupi sikana.

Lyöden lapset rakkahammat,
hautoen pajut paremmat.

3630. Lyönti lyönnistä tulepi,
kosto korwapuustistaki.

Lyöttäpi lyhyt satula,
ketopelto köyhyttäpi.

Lähde ainoa awuksi,
Kiesus kulta kumpaliksi.

Lähde hullun kera haastamaan,
wasikan kanssa juoksemaan.

Lähde pyytä pyytämään,
kadotat koppelon kotoa.

Lähde sutta pakoon: tule karhu
wastaan.

Lähellä on länget olkapäätä.

Läheltä naiminen parempi,
kaukoa hewoisen kauppa.

Lähes lämpöinen wetäpi,
luoksehen tuloinen tuopi.

Lähimäistänsä lempoki nuolee.

3640. Lähtemähän wieras tullut,
syömähänki, juomahanki,
wiipymään, wiruumahanki.

Lähtemättä wälttää, wiipymättä ei wältä.

Lähtewä ei huoli jääwän päiwistä.

Lähtewätä katsotahan,
saapoa ihastutahan.

Lähtömieli wierahalla,
kun on kintahat kädessä.

Läksin sutta pakoon: tuli karhu wastaan.

Lämmin hywä kesälläki,
ruoka wiljawuosinaki.

Lämmin laiskan syödessään,
wilu työtä tehdessään.

Lämmin lammissa kesällä,
kylmä kiwi lähtehessä.

Lämmin on emoisen sauna
ilman löylyn lyömättäki,
se kylmä kyläinen sauna
ehkä löylyn lyötäessä.

3650. Lämmin paita liinainenki
oman äitin ompelema;
wilu waippa willainenki
waimon wierahan tekemä.

Lämmintä syksysyrusko,
talwen jatkinta kewäinen.

Lämpöiset kesän wilutki,
kylmät talwen lämpöisetki.

Lännen tuulet länsiämmät,
idän pakkaiset pahimmat.

Länsituuli, lämmin tuuli,
pohjatuuli, poukkatuuli.

Läsnä hewoisen puumerkki on.

Läsnä leipä taikinassa,
läsnä piika kaswawassa.

Läsnä lyhwen molemmat päät on.

Läsnä nainen neitoisessa,
waimo wuoden kosjotussa.

Läsnä on siinä lämmin leipä,
kun on leipä kiukahassa;
läsnä siinä lämmin neito,
kun on neito wieressäsi.

3660. Läsnä saawan nenä, läsnä silmä kowa.

Lästä naiminen — Läheltä.

Lästä poika naitetaan,
tytär kauas kaimataan.

Lästä polttapi tuloinen,
taampaaki lämmittäpi.

Löytää hywäki wertaisensa.

Maa kaswaa maatessaki,
pelto pehtaroitessaki.

Maa kaswaa maatessansa,
wilja wiehkuroidessansa.

Maa naittaa pahatki piiat,
isän pelto ilkiätki.

Maa naittaa pahatki waimot,
pelto tytöt tyhmemmätki.

Maa omansa perii.

3670. Maa wahwa, Jumala wäkewä.

Maahan liika maidostaki,
saatikka kala rokasta.

Maahan silmät maatun piian,
aholle hewon ajetun.

Maailman ranta on pitkä ja mut=
kikas.

Maalla maan tapa.

Maalla maatonki eläpi,
wesillä wenehetönki.

Maallansa mies paljo maksaa.

Maalle maa kaataa,
wesille wenet kumoapi.

Maalta mies pois saadaan,
waan ei saada tawoiltaan.

Maan tähden matalatki,
pellon tähden peipoisetki.

3680. Maan tähden pahatki naidaan,
pellon tähden peipoisetki.

Maantie köyhtyneen,
kirkon nurkka nukkuneen.

Maassa maan lajihin,
talossa talon tapahan.

Maassa miekka mielettömän.

Maassa mieli waiwattoman,
alahalla aisapuolen.

Maassa on matalan käynti,
ei ole puussa pitkänkään.

Maasta leipä kynnetään,
waimosta wäki tulepi.

Maasta pieniki ponnistaa.

Maata matkainen syötyänsä,
matkalle lewättyänsä.

Maata meitä Matti käski,
lewätä lewiä lakki.

3690. Maata mies syötyänsä,
kera naisen naituansa.

Maata ruoalta hywältä,
toiset työlle wehkaiselta.

Maaten murkina kylässä,
odotellen illallinen.

Maaten saadahan maruet,
lewäten perä lewiä.

Mahdoit maata Matti parka,
wiinapötsö wieretellä,
kun ne poukka'a populit,
sylkyttää Syöjättäret.

Mahti ei mene maan rakohon,
waikka mahtajat menewät.

Mailta miehet melskaawat,
mailta miehet, luilta koirat,
kälykset kanan munilta,
lapset leiwän kannikalta.

Maiskis mansikka karhun suussa.

Maiskis mansikka kyntäjän suussa on.

Makaa koira heinäkuorman päällä:
ele syö itse, ele anna muille.

3700. Makaa laiska syötyänsä,
istuu ilman oltuansa.

Makia on lehmän maito,
makiampi mammon maito.

Makia uni manattu,
tuo mielen toran alainen.

Makkara kihisi kiukaalla,
minä perso penkin alla.

Makoinen matokopuli,
karwas hiiren karruttama.

Maksa welkasi, paikkaa housusi!

Maksettu häritetty haawa.

Malta aikaa: aika wanhin on.

Malttaa köyhä keittää,
waan ei malta jäähdyttää.

Manalan Matti köyhät naipi,
Tuonen Tuomas korjoapi.

3710. Marjan appo ajan hukka.

Martti maalle, kartti jäälle,
kylän miehet kankahalle,
paimenet kylän kululle.

Matala kynnys sisään mennessä,
korkia ulos tullessa.

Matala köyhä kannonki päässä.

Matala minä Matille,
ylen pieni Pietarille.

Matala mätäs re'en kaataa.

Matala on köyhän mahti,
lyhykkäinen orjan lykky.

Matalat jalat madolla
yli aidasta hypätä,

lyhyt kieli käärmehellä
wettä lakkia merestä.

Matista puhteet putoo,[1]
Maariasta ehtoot katoo.

Matka maansa myönehellä,
tien wieri wäsynehellä.

3720. Matka murheeksi, tukka purjeeksi.

Matka pitkä, maa kiwinen,
hepoinen wähäwäkinen.

Matti pihden nostaa,
Matti pihden kaataa.

Mekostansa mies tutahan,
puu hywä hedelmistänsä.

Mene hullun — Lähde hullun.

Mene tupen kanssa kappelemaan.

Mene wasikan kanssa juoksemaan,
akkain kanssa torumaan.

Menee ojasta allikkoon.

Menee päiwä pilwessäki,
ikä pitkä piikanaki.

Menee päiwä pilwessäki,
kuluu aika akkanaki,
piikana ei pidätä'kään.

3730. Menee wiisaski wipuhun,
kuolee rynkäki ritahan.

Menemättä saapi olla,
ei saa olla wiipymättä.

Menewätä ei pidetä mämmilläkään, kuollutta ei koiran hännälläkään.

Menewätä on woi lämpimän leiwän päällä.

Meni kun Mähöisen wiina pitkin Kuittilan kujoja.

Meni pyytä pyytämähän,
koppelo kotoa pääsi.

Meni sutta — Lähde sutta.

Mennessä matala kynnys,
palatessa korkiampi.

Mennä määrätyn pitäpi,
jos hän päiwän kestäköhön.

Merellä on matka suora,
mutta maalla mukawampi.

3740. Merellä silmät, metsässä korwat:

Meren kierrät, miestä et kierrä.

Meren kiertää suurenki,
miestä ei kierrä pientäkään.

Merestä nälkä tulee,
mereen nälkä menee.

Merestä wedet suuret,

luotehesta säät lumiset.

Meret suuretki sulawat,
ei sula sydän suruinen.

Meri miehen mieltä luopi,
aallot aiwoa lisääpi.

Mesimarja maanittaissa,
luisku luowuteltaessa.

Mesimarja mielittäissä,
omena otettaessa,
kulta kuiskuteltaessa,
portto pois ajettaessa.

Metsällä silmät, merellä korwat.

3750. Metsässä orjan keräjät.

Miehelle wahingot saapi,
eikä kannoille, kiwille.

Miehellä on miehen kalutki.

Miehen mitta, miehen määrä,
ei ole miehen mieltä päässä.

Miehen sana miehen kunnia.

Miehet mailla tappelewat,
miehet mailla, waimot woilla,
kälykset kanan munilla,
sisarukset sormuksella.

Miehittäin on myllynkäynti,
waimottain lehmän anti.

Miekka mieletön minulla,
minä hullu hallitsia.

Mielellään koira merrassa,
kun kauniisti kannetaan.

Mielellään mies tekepi,
tahallaan naisen naipi,
tuopi luoksensa torujan,
rinnallensa riiteliän,
tasallensa tappelian.

3760. Mieli ei särje miehen päätä,
wäki ei wäännä hartiota.

Mieli harras työn tekepi,
ei woima wäkewänkään.

Mieli markkoja parempi,
toimi töitä kallihimpi.

Mieli miehelle tekepi,
mieli mieheltä takasin.

Mieli miehenä pitäpi,
on kokoa konnallaki.

Mieli on jäämähän parempi,
kun on keskeu katkemahan.

Mieli neiden miehelähän,
mieli mieheltä kotihin.

Mieli neiden miehelähän,
mieli toinen tuonelahan,
korkiastaki kodista,
kaunihista kartanosta.

Mieli neiden miehelähän,
tapa toisehen talohon.

Mieli wiety, pää jätetty,
aiwot otsasta otettu.

3770. Mieli wiety, pää jätetty,
hirtetty humala hurja.

Mieltä ei panna puntarilla,
kaata ei kauhalla älyä.

Mieltä kerjätessäki tarwitaan.

Mieltä melkiä pitäpi:
sitä aina tarwitaan.

Mieltä miesi tarwitsee,
taitoa tawinki poika.

Mieltä on urohon päässä,
woimoa härjän otsassa.

Mies kaswaa hammas karkenee.

Mies, kuin puheensa pitää,
waimo, kuin sukkansa sitoo.

Mies kun köyhtyy, pöksyt löyhtyy.

Mies käski koiroansa,
koira häntäkarwojansa.

3780. Mies köyhtyy, pöksyt löyhtyy.

Mies luotu akan waraksi,
akka lasten wartiaksi.

Mies lyö, koira härisee.

Mies maallansa — Maallansa.

Mies makaa, onni walwoo.

Mies makaa, waatet walwoo.

Mies mennessään, koira tullessaan.

Mies mennyt, mela pudonnut,
wenet haapainen hajonnut.

Mies meren takana,
surma seljän takana.

Mies miehen tuntee,
tupakan suuhun tunkee.

3790. Mies miestä, kaksi karhua wastaan.

Mies miestä koittelee,
toinen toista woittelee.

Mies miestä wastaan,
susi sikaa wastaan.

Mies minua talottaa: sanoi karhu warpuista.

Mies musta, leipä walkia.

Mies nuori sakon wetäpi,
orit aidan karkoapi.

Mies on luotu liikkuwaksi,
waimo pirtin wartiaksi.

Mies on mies woitettunaki.

Mies paikkansa pitää.

Mies pohatta naidessaan,
tyttö terwet tullessaan.

3800. Mies rikas rahoja täynnä,
tasku täynnä taalereita.

Mies rukka soutelee,
mieli rukka melailee.

Mies se, joka mielensä hallitsee.

Mies se, joka sanansa pitää.

Mies se, joka syksyisen päiwän puheensa pitää, kewäisestä ei puhumistakaan.

Mies se karhun kaatelee,
metsän onnen ottelee.

Mies se on metsän käwiä,
uros korwen kolkuttaja.

Mies syöpi, mies saapi,
miehelle antapi Jumala.

Mies tulepi neuotusta,
koira neuomattomasta.

Mies tulee räkänenästä;
ei tule tyhjän itkiästä.

3810. Mies tulee räkänenästä,
toinen holjan toljanasta,
waan ei tyhjän naurajasta.

Mies tuntee neitoisensa,
neitoinen kypeväpäänsä.

Mies wanha oluen juopi,
lahopuu weden wetäpi.

Mies wieras minun opetti
kengän kylmän kenkimään,
rätin märjän mähkimään.

Mies wieras wian näkepi
waimon wierahan tytössä.

Mies wieras wilusti lausui,
wilummasti waimo wieras:
nosti witsalla unesta,
kadikalla karkotteli.

Mies woitettu, kun woittamatonki.

Miessä nuorra naimatonna,
sukatonna, paidatonna.

Miestä asiaan tarwitaan,
tekee työtä tyhmempiki.

Miestä myöten miekka wyöllä,
kilpi kantajan mukahan.

3820. Miestä päiwäksi, koiraa wiikoksi,
hewoista kylän wäliksi.

Miestä päiwäksi, koiraa wiikoksi,
naista kaikeksi iäksi.

Miestä toiwoin pojastani,
eipä miestä tullutkana.

Miestä toiwoin pojastani:
pian söi, wälehen kenki,
pian pistihen pihalle.

Mikkelistä ämmät pirttiin,
nauriit kuoppaan.

Mikä huutain tulee, se wiheltäin menee.

Mikä lie minusta nähty,
kuka kumma keksittynä,
kun ei naitu naintawuonna,
otettu oritkesänä.

Mikä lie minusta nähty,
kuka kummainen katsottu,
kun ei naitu naapurihin,
otettu omille maille.

Mikä lie minusta nähty,
kuka kummainen katsottu,
kun ei naitu naintawuonna,
kirkiwuonna kihlattuna,
wiety wiimeissä kesänä.

Mikä lie pinossa puuta,
koiwua kokematonta,
sekin tyttöä talossa,
piikoa pitämätöntä.

2830. Mikä lienehe minulla,
waan en terwet liene'kään:
mies werewä wieressäni,
ilo mennyt mielestäni.

Mikä maariana malolla,
se wappuna waolla.

Mikä miehissä saadaan,
se miehissä syödään.

Mikä nuolulla saadaan,
se nuolulla syödään.

Mikä on köyhin köyhimmiä,
waiwaisimmia wajawin:
se on ahnet tyytymätön,
sillä on puutos puuttumaton.

Mikä otti kärpän pinon raosta?

Mikä sodassa saadaan,
se sodassa syödään.

Mikä tapa tallukkaana,
se sama emäsikana.

Mikäs köyhän häwitti, jos ei tyhjä toiwo?

Milloin laiska työn tekepi:
talwella ei tarkene,
kesällä ei kerkiä,
syksyllä on suuret tuulet,
kewäällä wettä paljon.

3840. Milloin laiska työtä raatoi:
talwella on wilu wihakka,
kesällä palawan pakko.

Milloin lientä leiwän kanssa,
milloin leiwättä lihoa.

Milloin puski, milloin nuoli.

Millä ei ole alkua, sillä ei ole loppua.

Miniästä mieli karwas, pojasta iäinen itku.

Minkä huiskit hunnutonna,
senpä huiskit huoletonna;
minkä liikut liinatonna,
liikut liioitta sanoitta.

Minkä hywin teet, sen hywin edestäsi löydät.

Minkä koski tuo, sen wirta wie.

Minkä käsi tekee, sen jalka kantaa.

Minkä liikut liinaisissa,
liikut liioissa sanoissa;
minkä paukut palttinassa,
paukut mielessä pahassa.

3850. Minkä saapi wuolemalla,
sen syöpi nuolemalla.

Minkä tähden Mikko souti:
sen tähden, kun seljälle joutu.

Minkä wanha raatoi, sen antoi kuin Jumala; minkä wanha söi, sen poltti, kuin tuli.

Minkä wanha wanhanee,
mieli myötään menepi.

Minulla woitto, sinulla kunnia.

Minun on turwa turpehessa,
armo kirkon aidan alla.

Minä herra, sinä herra:
kumpi meistä kontin kantoi.

Minä mies merellä,
sinä manni manterella.

Minä muita, muut minua,
koko mailma toinen toista.

Minä muita, muut minua,
kylän waimot toinen toista,
palkatta panettelewat.

3860. Minä olen miesi, sen sika'i tiesi.

Missä kissa, kun hiiret pöydällä?

Missä miehiä, siinä mieliä.

Missä monta lääkäriä,
siinä waara ja wahinko,
kulut, suuret kustannukset.

Missä wäkiä, siinä leipiäki.

Missä'i miestä mainitaan:
maalla'i, merellä'i,
waan ei tuonen turpeessa.

Missäs harakka, jos ei sian tap-
pajaisissa.

Missäs koira wanhenee, jos ei yksiä jälkiä juostessaan.

Missäs köyhä häwiää, jos ei warrotessansa.

Missäs köyhä muussa häwiää, jos ei toiwossa, rikkaaksi tulewansa.

3870. Missäs lika, jos ei rattaassa.

Missäs piika wanhenee: toiwoo saawansa, pelkää jääwänsä.

Mistä hoikin, siitä poikki.

Mistä miehet kotoisin, sieltä naiset sukuisin.

Mistä otti: leiwän korwessa.

Mistä outo tiesi: tuli tupaan, meni pesään.

Mistä tyhjä röyhtelee?

Mistä waimo kotoisin, sieltä mies sukuisin.

Mistäs woi lehmättömälle?

Mitenkä käwi kärpän nylky, orawasta nahkan otto.

3880. Mitä emä edellä, sitä porsaat perässä.

Mitä emä laulaa, sitä poika wisertäpi.

Mitä enemmän elää,
sen kummempia kuulee.

Mitä enemmän elää,
sen usiamman kärpäisen näkee.

Mitä harwoin pidetään, se kauan
kestää.

Mitä hukka hukasta,
karhu kaksihäntäisestä?

Mitä isä ikänsä,
sitä poika polwensa.

Mitä koira ei näe, sitä ei hauku.

Mitä koira kunnialla,
kuta mies häjy häwyllä?

Mitä kukko noukahtaa,
se kanahan kajahtaa.

3890. Mitä kuulupi kylään,
naapuriin napsahtaa.

Mitä käsi tekee, sitä silmä näkee.

Mitä köyhä kirwehellä,
kuta silmällä sokia?

Mitä köyhän koreudesta:
löttöwirsut jalassa.

Mitä köyhän kynnännästä,
waiwaisen wakoannasta:
kun kynti kylän akoille,
mieron miehille wakoili.

Mitä lassa lausutahan,
miessä mielehen tulepi.

Mitä lehmän lypsännästä,
kun maitonsa maahan kaatoi.

Mitä miehen mustuudesta,
kun on muuten mieltä päässä.

Mitä miehen mustuudesta,
makkaran kiweryydestä?

Mitä miehen mustuudesta,
urohon mataluudesta,
että on miesi metsän käypä,
uros ilwekseu wetäwä.

3900. Mitä nuorena oppii,
sen wanhana muistaa.

Mitä nuori oppii, sen wanha pitää.

Mitä on hullun mielessä,
se on hullun kielessäki.

Mitä outo tietää: tulee tupaan,
istuu syömään.

Mitä paksumpi, sitä parempi.

Mitä paljosta kalusta,
koska päällä martahalla,
sydämellä sairahalla.

Mitä pappi paremmalleen woipi?

Mitä pitkästä iästä,
koska suurella surulla.

Mitä puuttuu, se parataan:
kun herätään, niin halataan.

Mitä päiwiä idässä,
kaikki läntehen lahoowat.

3910. Mitä päässä päiwän kaiken,
sitä yölläki unissa.

Mitä rikas huolii: panee woita kaalihinki.

Mitä rikas paistaa, sen köyhä maistaa.

Mitä se haittaa, jos talonpoika tyttärensä naittaa?

Mitä silmä näkee, sitä käsi tekee.

Mitä suu makiata, sitä watsa täynnä.

Mitä takana puhutaan, siihen takaa wastataan.

Mitä tiessänsä näkepi,
sitä maassansa sanopi.

Mitä wielä: wettä tiellä,
kaksin kerroin kohwa päällä.

Mitä wuohen määkymästä,
kun ei kaurihit kojoa.

3920. Mitäs huono huokaelet,
kun on turwa kelkassasi.

Mitäs köyhä kylässä käy:
suu auki säkki sisälle.

Mitäs muuta, kun kättä myllyssä?

Mitäs rikas muuta köyhän tekee,
kun potkaisee.

Monen leipä — Ennen leipä.

Monena mies eläessänsä:
milloin kyydillä ajapi,
milloin toista kyyditsepi.

Moni enkeli edessä,
takana tuli punainen.

Moni hullu maan päällä:
tupa tehty jään päällä;
käy kylässä kysymään,
pitääkö sen pysymään.

Moni hurskas huoran poika,
ääretön äpärä lapsi.

Moni kantaa witsaa omaan sel-
kään.

3930. Moni laitos kiitollinen,
moni kiitos laitollinen.

Moni matkassa tulepi
joutawalle juomarille:
kinnas kirpoopi kuhunki
saapukka johonki saapi.

Moni matkassa tulepi,
tapahtupi taipaleella.

Moni meitä muistelepi
koiruudella, konnuudella,
miehuudella ei milloinkaan.

Moni miehestä menepi,
urohosta urkenepi,
poika polwikautenansa,
wiimein konna kuoltuansa.

Moni mies eläessänsä:
koiran häntä kuoltuansa.

Moni muita naittelepi,
itse naisi naittajaki.

Moni muolla mulkosilmä,
kotonansa kyynysilmä.

Moni neiti naitaisi,
harwat ilman heitettäisi,
jos takki tawat sanoisi,
paitakerta kertoaisi.

Moni on illalla iloinen,
aamulla alakuloinen.

3940. Moni on kaunis katsannolta,
äsken tyly työnte'olta.

Moni on neito naitaissa,
orpana otettaissa,
portto pois ajettaessa,
luosku luowuteltaessa.

Moni soisi nuori neito,
miehelähän mentyänsä,
olewansa ison kodissa,
armahan emonsa luona.

Moni wanhaksi waropi,
mutta ei pääse puoletkaan.

Moniki pohatan poika
kowin on kodiltaan kopia,
suwultansa sangen suuri.

Moniretkinen asia, monimutkainen jokiki.

Monta ei neittä naitaisi,
harwo wietäisi wihille,
jos hamoinen haastelisi,
paita eljet ilmoittaisi,
nuttu nukkerehteleisi.

Monta juojalle tulepi:
eli kintahat katoopi,
eli koira kengät syöpi.

Monta juonta juopuneella:
ei tiedä mitä tekepi,
joko itki, elli nauroi.

Monta juonta juopuneella:
ei ole yhtäkään hyweä.

3950. Monta juonta juopuneella:
muuna itkee, muuna nauraa.

Monta kantoa kaskella,

kaikki ei koiwun kantoloita;
äiä neitoa kykällä,
ei kaikki hywäntapoja.

Monta koiraa kirjawata,
sata wuohta yhdenmoista.

Monta mielehen tulepi,
monta mielestä menepi,
kulowettä kulkiessa.

Monta muoria minulla,
monta leiwän leipojata.

Monta muoria minulla,
monta muoriteltawata:
en tiedä kuta kumarran —
kumarran wähä kutaki.

Monta mustoa merellä:
ei ole kaikki hylkehiä.

Monta ojaa pienykäistä
suuren joen kaswattawat.

Monta on monessa, paljo on paksussa.

Monta on mutkaa joessa,
monta retkeä asiassa.

3960. Monta on mutkaa matkassa,
monta Mattia maantiellä.

Monta on mutkaa matkassa,
pahan miehen retkessä:

millon rätti räisähtää,
kullon paula paukahtaa.

Monta on tiellä tengelmystä,
matkoissa isot imehet.

Monta on tuulta tuulewata,
monta saapoa sadetta
päälle lapsen armottoman,
warattoman waimo päälle.

Monta pienoista ojaa
suuren kosken kaswattawat.

Monta syytä porsahalla:
maa kylmä, kipiä kärsä.

Monta tietä pienellä eläimellä.

Monta tuima niitä saapi,
joita ei tuhma tunne'kaan.

Monta tuima näitä saa: sanoi son-
tiainen, kun pään seinään lenti.

Monta wuohta yhdenmoista,
sata wuohta sarwipäätä.

3970. Monta wäärää wakoa
kiwiteillä kynnetähän,
monta wäärää waloa
lakiteillä wannotahan,
monta neittä kaunistaki
kosketaan isän kotona.

Morsian mokalla huulen,
kaaso kallalla kypärän.

Muilla on kauhtanat komiat,
sinertäwät silkkiwiitat;
mulla nuttu nukkawieru,
takki tappuran näköinen.

Muilla on pitkät piipunwarret,
kopat kouran täyteiset;
minä tynkyllä typytän,
nahkawarrella naputan.

Muilla on tässä mustat kengät,
saappahat soman näköiset;
minä wirsussa witistän,
tuohikengässä kitistän.

Muilla onni työn tekepi,
haltia rahan hakepi;
minun onneni makaapi,
haltiani hairoapi.

Muille nauraa pitäpi,
ei emoisen tyttölöille,
ei waimon watsan wäelle.

Muinaiset ajat paremmat,
päiwät kahta kaunihimmat,
päiwän laskut laupiaammat,
koriammat huomenkoitot.

Muinan meille yö tulepi,
muinan päiwä walkenepi.

Muista kummat kuulukohon,
hätäkellot häilyköhön;

ei emoisen tyttölöistä,
ei waimon watsan wäestä.

3980. Muistan lasna olleheni,
muistan lasna, muistan naisna,
en neinnä sinä ikänä.

Muistan murrin syntyneen,
karwakoiran kaswaneen.

Muita naipa naittelepi,
itse naida pyytelepi.

Mulla on tuuli turwanani,
waranani wastaranta.

Multa on tuuli turwan otti,
wastaranta wallan woitti.

Muna neuoo kanaa.

Muna on monasti wiisaampi kun kana.

Munan tuo, kanan wie.

Muodoksi molemmat silmät,
työn tekepi toisellaki.

Muodossaan muna parempi,
kanan saalis kaunihimpi.

3990. Muoto ei panna murkinaksi,
kaunis karwa kattilahan.

Muoto meillä mullin mallin,
elämä edestakaisin.

Muoto on Herran muokkama,
kaswo Kiesuksen kanima.

Muoto on parempi, kun waatet.

Muotoa molemmat silmät,
ajaa asian yhdelläki.

Mureheksi muru piwossa.

Murehena hywä pala takana.

Muret miehen mustuttaa,
kaswon kaidaksi tekepi.

Muret muodon mustuttaa,
saapi kaswon kalwehekſi.

Muret mustaksi wetäpi,
huoli muita hoikemmaksi,
ikäwä iättömäksi,
tauti talwen karwaiseksi.

4000. Muret tuopi mustan muodon,
huoli harma'an hapenan.

Muret tuotti mullan karwan,
pahat päiwät pitkän parran,
huoli harma'at hiwukset.

Murkina, kun syödään,
puolinen, kun pidetään,
ilta itsestään tulepi.

Muru mieli muukalaisen,
paha mieli palkollisen.

Musta kenkä köyhtyessä,

sametti saristuessa,
werkawaatet wanhatessa.

Musta maannehen sia,
matala laiskan tiiski.

Musta minä muiden nähden,
walkia oman emoisen.

Musta on Mustalaisen jouluki.

Musta on unoisen silmä,
mustempi unen näkiän.

Musta piru ainaki on,
huhtapiru sitä'i mustempi.

4010. Musta tie kotahan wiepi,
toinen kippa kellarihin.

Mustat mulla muutki päiwät,
mustapa minä itseki.]

Mustikka ei mäkeä muuta,
maita ei mansikka pahenna,
wattu ei waaroa alenna,
puola ei polta kankahia.

Muu maa mustikka,
oma maa mansikka.

Muuahtalla mulkosilmä,
kotosalla kyynysilmä.

Muulloin mukki tapettu,
weret wielä kankahalla.

Muun maan mustikka,
oman maan mansikka.

Muunna lientä — Milloin lientä.

Muunna wiljemmin, muunna wajemmin.

Muunna wiljoin, muunna waiwoin.

4020. Muuriainen munansa kantaa,
wähä waimo lapsensa.

Muut istuu iloitsemahan,
minä istun itkemähän.

Muut kaikki pahan tekepi,
minä yksin syyn alainen.

Muut kuulee kirkon kellon,
minä kurja karjan kellon.

Muut miekkoiset mieroa käywät,
minä raukka riihtä puin.

Muut ne ei minua tunne,
kun ne kaksi kappaletta:
alimainen aidan witsas,
perimäinen pellon seiwäs.

Muut ne ei minua tunne,
mie waan muita tunnustelen.

Muut ne kaikki katosala,
minä raukka räystäsala.

Muut ne kulkewat kotihin,

minä wieno wierahasen,
koito kylmähän kotihin.

Muut ne wellowat werassa,
sametissa saattelekseen;
minä en saa saraistakaan,
tammaa en tappuraistakaan,
pidä en piikkoista hametta.

4030. Muut nukkui, minä makasin:
kissat lakki lapsen maidon.

Muut näkewät papin parran,
minä kurja kuusen latwan.

Muut raukat rahalla juowat,
minulle ilman annetaan.

Muut sanowat saamiansa,
tuomiansa tunnustawat;
minä sanon saamatuutta,
tuomatuutta torkuttelen.

Muut syöwät murukaloja,
minä kiiskiä kitustan.

Muut tässä olutta juowat,
minä wettä wiilettelen.

Mykkä wiisas, hullu wäkewä.

Myöhäinen herrain kiiret.

Myöpi maa myöjänsäki,
ostaa ostajansaki.

Myöten päiwää myllyt käywät,
akat wastoin wirtoaki.

4040. Myötä köytetty menepi,
tielle jääpi köyttämätön.

Myötä onni kuusellaki,
kanssansa katajallaki.

Myötä on onni kuusessaki,
keralla karangassaki.

Myötä-maa re'en wetäpi,
wasta maa pidättelepi.

Myötämäessä auttajia,
wastamäessä ei ketään.

Myötänsä paha tapa wie.

Mämmi saattapi mäelle,
puuro puita nylkemähän,
wellinki welalliseksi,
kaali kartanolliseksi.

Määrä suussa, siemyys tuopissa.

Naapuri naittaa, naapuri laittaa.

Naarat naisista ylinnä,
keuhkot keittokattilassa.

4050. Nahka herra wettä wastaan on.

Nahka raadosta rahaa on.

Naida nallinki pitäpi,
saada waimo waiwaisenki.

Naida nuorena pitäpi;
wielä on wara wanhanaki.

Naimaton mies ja hännätön koira.

Nainen kuoli: nauha taittui;
mies kuoli: talo häwisi.

Nainen naista soimatkaan,
nainen naista, toinen toista,
elkähän tytär tytärtä,
neiti neittä morsianta.

Nainta nuorella iällä,
kuolema ikälopulla.

Naisesta naurawasta,
orihista ontuwasta,
miehestä makaawasta:
warjele tuli punainen.

Naisilla on pitkä hiwus, lyhyt mieli.

4060. Naitaa piika päänsä harjaa.

Naittaissa kalua kyllin,
kihlaittaissa killinkiä.

Napaskossit naitetaan,
itse naiwat ilkiwallat,
miehet naiwat mieltä myöten.

Narri naistansa kehupi,
epäkelpo lapsiansa.

Narri nimen antaa,
mies nimen kantaa.

Narriksi itse narraaja,
pilkaksi pilkan tekiä.

Nato naisista parahin,
nadon tyttö neitoisista.

Naura hywälle, naura pahalle,
naura naisen kuolemalle.

Naura, naura; et nauraen mieltä
päähäsi saa.

Naurattaa naisten neuot,
waan ei miesten milloinkaan.

4070. Nauretaan naineita,
itketään kuolleita,
wuosikausi kumpiaki.

Naurismaan kautta tie suorin on.

Nauru hywälle, nauru pahalle,
nauru keskinkertaiselle.

Nauru hywää, nauru pahaa,
nauru köyhän kuolemata.

Nauru köyhän — Ilo köyhän.

Nawan alla naisten nauru,
helmoissa tytärten herja.

Nawat syöpi nauriiton,
kuoret kuopaton purepi.

Nawetasta naisen löydät,
riihestä riwahkan piian,
joka on joutuisa jalalta,
sormilta hywin soria,
askareihin aina walmis.

Ne on miehet mielelliset,
jotka katsowat etensä.

Neiden mieli miehelään,
tapa toiseen taloon.

4080. Neitsyelle nöyrä olla,
taputella, suuta nuolla.

Neitsyt neljän lapsen äiti,
wasta waimo wiidennellä.

Neittä katsotaan nenästä,
jaloista jaloa miestä.

Neittä päähän katsotaan,
jalkoihin jaloa miestä.

Nenä lyhyt tulialla,
silmä pitkä odottajalla.

Nenä saapoa näkypi,
takaraiwo lähtewätä.

Neuo hullua: ei saa mieltä;
keitä munaa; ei tee lientä.

Neuo niisiin tulepi,
kun on kangas kaitehessa.

Neuo nuottaan tulepi,
toinen neuo taikinaan.

Neuo tuhmaa: ei tuhma opi;
keitä munaa: ei muna pehmiä.

4090. Neuo työn tekee, ei wäen paljous-
kaan.

Neuolla työt tehdään,
ei wäen wäkewyydellä.

Neuon neitoinen pitäpi:
kun ei naida, ompi ilman.

Neuon neitoinen pitäpi,
tuuman tyttö tietelepi:
sukasta säkin tekepi,
kalsustansa kantoneuon.

Neuot nuottoa pitäpi,
toiset neuot taikinata.

Niin härjätki, kuin miehetki:
hywällä hywät, huonolla huonot.

Niin jauhan isän kiwiä,
kun lehteä lennätellen;

wäännän wierasta kiweä,
kun on wuorta wieritellen.

Niin kauan oppia, kun ikääki.

Niin kuokitaan, kuin ruokitaan.

Niin käydään, kuin käytetään.

4100. Niin köyhä elää, kuin märkä pa-
laa.

Niin laki, kuin luetaan.

Niin metsä wastaa, kuin huuhu-
taanki.

Niin miniä miehelässä,
kuin wanki Wenäehellä,
waan on wahtia wajalla.

Niin minun emoni heitti,
kuin on wäärän wärttinänsä.

Niin minun isoni heitti,
kuin on kieron kirweswarren.

Niin monta mieltä, kuin päätä.

Niin mun heitti heimokunta,
kun orawa kuiwan kuusen.

Niin mun heitti siskoiseni,
kuin on kartun kankahalle.

Niin mun heitti weikkoiseni,
kun kala kiwisen rannan,
lohi luotoisen apajan.

4110. Niin mun siskoni siwusi,
kuin on kieron keträpuunsa.

Niin mä wierin weljistäni,
kuin puut pinosta wieri,
kiwet saunan kiukoasta.

Niin neiti isoin kotona,
kuin kuningas linnassansa,
waan on miekkoa waja'a.

Niin näkyyki, kuin kuuluuki.

Niin oli entinen eloni,
kuin kesäinen päiwän nousu;
niin on nyt minun eloni,
kuin pimiä pilwen ranta.

Niin ollaan, kuin oletetaan.

Niin on asiat — Asiat on.

Niin on talotki, kuin pitäjätki.

Niin on hännätön hewoinen,
kuin on pirtti porstuaton,
tahi piika pintilätön,
esiliinaton emäntä.

Niin on lykky lykyllisen,
kuin kewäinen päiwän nousu;
niin on lykky lykyttömän,
kuin syksyinen yö pimiä.

4120. Niin on maalla piikaisia,
kuin merellä siikaisia.

Niin on mieli miekkoslen,
autuallisten ajatus,
kuin kesäinen päiwän nousu,
aamun armas aurinkoinen.

Niin on mieli nuoren miehen,
kuin on wellowa wetoinen
eli aalto altahassa.

Niin on mieli nuoren neiden,
kuin wetoinen altahassa:
käikkyä läpättelepi.

Niin on neiti luotunaki:
taattolasta miehelähän,
miehelästä tuonelahan.

Niin on neiti taattolassa,
kuin marja hywällä maalla;
niin miniä miehelässä,
kuin koira pahassa säässä.

Niin on, niin on niitun aidat,
kuin on niitun niittäjätki;
niin on niittuin weräjät,
kuin on tylsät kirwehetki.

Niin on niinet pitkät puussa,
kuin on niinipuu itseki.

Niin on niittyin asiat,
kuin on heinät pielekseessä.

Niin on niittyjen asiat,
kuin on niityt aidattomat.

4130. Niin on piika pintilätön,
kuni päitsetön hewoinen.

Niin on pirtti porstuaton,
kuin on hännätön hewoinen.

Niin on seppäki — Sini seppäki.

Niin on tieki, kuin taloki,
niin on wyöki, kuin uroski.

Niin on waimoton mies, kuin on
hännätön koira.

Niin pahnat, kuin karjaki.

Niin paljo köyttä, kuin kaulaaki.

Niin pitiki pitkän piian:
että sai lyhyen miehen.

Niin puhetta, kuin juomistaki.

Niin renki kuokkii,
kuin isäntä ruokkii.

4140. Niin rikkaan raswainen,
kuin köyhän raswatonki.

Niin soudan isoni purtta,
kun lehteä lennätellen;
soudan wierasta wenettä,
wedän kuin wesi hakoa.

Niin suu linnulla, kuin linnun po-
jallaki.

Niin suu sorsalla, kuin salakallaki.

Niin suu särjellä, kuin särjenki poikaisella.

Niin työ, kuin tehdään,
asia, kuin ajetaan.

Niin töytyy olla, kuin oletetaan.

Niin wastataan, kuin kysytäänki.

Niin wiisas, kuin wanhaki.

Niin wissi, kuin aamen kirkossa.

4150. Niiniwyö wyöntekiällä,
warpasolki wasken walajalla,
rajakengät suutarilla,
lainawakka wakkurilla.

Niinkuin korwessa huuhutaan,
niin korpi kaikaa;
niinkuin tyhmälle puhutaan,
niin tyhmä wastaa.

Niitty on pellon emä.

Niitä kaloja saadaan, joita onkitaanki.

Niitä olut tekee, joita ei kalja tiedä'kään.

Niitä woipa tekee, joita paha woidun mieli.

Nilkis, nalkis, naisen kirwes:
muunna puuhun, muunna luuhun,
muunna keskelle kiweä.

Nilkis, nalkis, naisen kirwes
uron uljahan tykönä.

Nippi näpistä tulepi,
pikku Heikki leikkilöistä.

Niukka lisäksi, missä wähä on.

4160. Noh! se on talonpojan käsky.

Noin soisi wihan suopa:
soisi suolle portahaksi,
kaattawaksi karjan tielle;
mutta ei suonut suuri luoja,
antan't autuas Jumala.

Noin tunsi tulen isäntä,
wirkkoi walkian pitäjä:
poies turwaton tuwasta,
armoton katoksen alta.

Noissa suurissa sodissa
moni mies ja waimon poika
mätänepi männistössä,
haawistossa happanepi.

Noista wiisas wirren laati,
joita ei tuhma tunne'kaan.

Noista wiisas wirren otti:
hullun pitkistä puheista,
mielettömän lausehista.

Noita nuolia wanupi,
Lempo lehtikeihäitä.

Neita wieras talossa on.

Noria on wäätty witsa.

Nosta koira kaiwosta: jamahtaa jalkaasi.

4170. Nosta koira kaiwosta:
luistaa wettä päällesi.

Nosta koira, kosta koira:
katso, ettei käteesi pure.

Nosta konna mättäälle:
niin hän niskaasi hyppää.

Notkia weden selkä on.

Notkiat siwut wedellä.

Noutaan nokineniä,
kysytään kyntäjätä.

Nuolee petoki poikaansa.

Nuoren mieli on kun wesi kaukalossa: läikkyy ulos molemmin puolin.

Nuoret miehet naimattomat:
sukattomat, paidattomat.

Nuoret nuorien seassa,
wanhat wanhojen keralla.

4180. Nuorra naiman pitää;
ompa waadet wanhanaki.

Nuorra naista kiitetään,
wanhana sotaurosta.

Nuorra wahwa köyhän lapsi.

Nuorra wauras köyhän juhta.

Nuorra witsa väännettäwä.

Nuoruus ja hulluus, wanhuus ja wiisaus.

Nuoruus-aika koiruus-aika.

Nuot on kolme kowille luotu:
onet orja, koito koira
ja heikko hewoisen warsa,
tanterilla seisomahan,
kiwillä makoamahan.

Nuotta paras pyydyksiä,
kirnun mäntä tarpoimia.

Nuotta wanhin pyydyksiä,
pata wanhin astioita.

4190. Nurin nuttu, wäärin waate,
onni oikein puolin.

Nurin nuttuni rapa'an,
wäärin wäännän waatteheni,
onnen oikein asetan.

Nurmi maahan, lehti puuhun,
minä mato maan rakohon.

Nurtukset, nartukset naitetaan,
heiskat, teiskat heitetään.

Nykii kalaki ongessa.

Nyt nämät nykyiset miehet
maaten maitansa pitäwät,
penkin päässä peltojansa.

Nyt on Matti maansa myönyt,
ilkiä isänsä pellon.

Nyt tuli warahin päiwä,
joulu joutui aikaisehen.

Nyt tämä nykyinen kansa
syöpi maansa makkaroina,
ihroina isonsa pellon.

Näin tässä mailmassa marsitaan,
sukat ja säärykset parsitaan.

4200. Näkeminen luodut päiwät,
syöminen säätyt ewähät.

Näkemiset luodut päiwät,
tehdyt kengät kiskomiset.

Näkiä walehtelepi
syödäksensä, saadaksensa,
kylläisnä eleäksensä.

Näkywät eläwän silmät,
ei kuolleen sinä ikänä.

Näkö on, kuin Jumala luopi,
tawat on, kuin itse tahtoo.

Nälkä ei näy, waan koreus näkyy.

Nälkä hiukka syötyä,
nälkä ilman oltua.

Nälkä huonon leiwän särwin on.

Nälkä kuiwan leiwän särwin.

Nälkä laiskan — Lämmin laiskan.

4210. Nälkä Lappalaisen ampumaan opettaa.

Nälkä leiwän särwin.

Nälkä maansa myönehellä,
siemenensä syönehellä.

Nälkä matkamiehen särwin on.

Nälkä miehen kahleisiin saattaa.

Nälkä neuoi näille töille:
warahin warastamahan,
oman toisen ottamahan.

Nälkä neuoo Lappalaisen ampumaan.

Nälkä noidaksi tekepi,
paha aika tietäjäksi.

Nälkä ruoan suoloapi.

Nälkä sirkan — Nälkä hiukan.

4220. Nälkä syömähän opetti,
emoni kiroamahan.

Nälkä syömättä tulepi,
wilu päiwän paistamatta.

Nälkä syönehen warahin,
wilu myöhän kylwänehen.

Nälkä toran perehesen saattoi.

Nälkä tuo toran talohon.

Nälkä warain nousnehella,
halla myöhän kyntäneellä.

Nälkäinen kirppu kipiästi puree.

Nälkäinen syöpi jäniksenki.

Näsäwiisas näin tekepi:
muille muonansa jakapi,
itse nälkeä näkepi.

Odota, kun annetaan; ole läsnä, kun kiitetään.

4230. Odotellen onkikala.

Odottain aika kuluu.

Odottain hywä pannaan.

Odottain kalaki onkeen tulee.

Odottapi tullut wieras
kattilata kiehuwaksi.

Odottawan onkeen kala tulee.

Oh sitä ilmaa, kun pihalla kirmaa!

Oho! luuletkos hewoisen lehdellä seisowan?

Oho! sanoi outo olutta:
kannun joi, kaksi oksensi.

Ohoh kullaista kotia:
jos oli leipää wähemmin,
niin oli unta wiljemmältä.

4240. Ohoh kumma kuiwa leipä,
syödä kyntäjän kesällä.

Ohrilla otetaan, kannuksilla ajetaan.

Oi waiwaista nuorempata,
ku ei kuule wanhempata.

Oikein on otawa tehty,
taiten taiwas kirjotettu.

Oikein otawat käywät,
taiten tähdet taiwahalla.

Oikeus kowa on, ei mies kowa.

Oisi aikoa iässä
walitenki waimo naida,
tuten neiti tunnustella.

Oisi joulu jolla kuulla,
maaria on maaliskuulla.

Oisi onni ostannassa,
lykky tieltä löydännässä:
ostaisin paremman onnen,
pahan onnen pois panisi.

Oisiko silmä nuolena ja käsi kattilana: ei silloin nälkää nähtäisi.

4250. Oisin mieki miehen werta,
kun oisin pohatan poika:
kun oisi pelto pienoinenki,
keko kellon suuruinenki.

Oiwa kyyttö kytkyessä,
oiwa waajassa wasikka.

Oja maan ylistää, wesi laaksot täyttää.

Ojasta allikkoon waiwaisen onni.

Oksahansa omena puu,
wesahansa tammen kanto.

Oksahansa paha puu kaswaa.

Oksainen paha puu on.

Oksaksi paha puu.

Oksana paha puu, harjana hywä
hewoinen.

Ole itse mies, salli muitaki.

4250. Ole, kuin orithewoinen,
elä, kuin elättikarhu.

Ole mies: kärsi kaikki.

Ole mies mokoma:
auta toista ahteessa.

Ole miesnä miesten kanssa,
sunna koirien seassa.

Ole nuori nuorten luonna,
wanha wanhojen keralla.

Ole orjana kokilla,
käskyläisnä keittäjällä:
wedä wettä, kanna puita,
näe nälkää kaiken päiwän.

Ole sinä mies merellä;
minä olen manni manterella.

Olen musta muiden nähden,
walkia oman urohon.

Olen ollut orjanaki,
olen orjoa pitänyt.

Oletko syönyt sian sydäntä,
purrut koiran korwallista.

4270. Olin ennen ottomiessä,
käwin kappa kainalossa,
wielä nytki wirka parka
käypi pitkin naurismaata.

Olin mieki miesnä muinen
mieslukuja laskettaissa,
miehiä miteltäessä,
arwaeltaissa uroja.

Olisi se suussa, kun nenässä.

Olkiwuosi ohrawuosi, hillawuosi
hallawuosi.

Olkinen ohrainen wuosi.

Olkaan asia riitamies.

Olkaan mieli musta tahi walkia;
ei tehtyä tekemättömäksi saa.

Olkohon osa kokolla
kiekin saamista kaloista,
ilman linnun iskemistä,
warpuisen warustamista.

Olkohonpa olleheksi:
musta koira kuolleheksi.

Olkohonpa olleheksi:
sika salmen uineheksi.

4280. Ollaan hywin mielin, waikka puulla poikki puolin.

Ollaan niinkun saadaan,
ei niinkun tahdotaan.

Ollaan wuosi onnettaki,
ei leiwättä puoltakaan.

Ollaan wuosi orjanaki
ajastaika armon alla.

Ollaan wuosi wankinaki,
aika aidan tynkenäki.

Ollaan wuosi woitettunaki.

Ollaan wuosi wuoressaki.

Oluella on onni kaunis:
juodahan janoamatta;
hywä lykky neitoisilla:
naidahan käkeämättä.

Oluella on onni oiwa:
janottaki juotanehe;
ei ole piialla pahempi:
kokemattai naitanehe.

Oluessa hullut kaikki,
pahat paljo juotuansa.

4290. Oluessa ollessani
kyllä oli kalua paljon;
olut päästä olkenee,
kalu kauas kulkenee.

Oluesta on juoden kelpo,
syöden herkkuruokaisista,
unesta makoamalla,
pahasta pakenemalla.

Olut ei tiedä juojaansa ammeessa, eikä ihminen isäntäänsä kotona kaswaessansa.

Olut ei tiedä juojoansa,
piika pieni wiejeänsä.

Oma kiitos haisee.

Oma kunki kaunihimpi,
musta muiden walkiaki.

Oma kunki kaunihimpi:
sammakonki nuiapäänsä.

Oma lapsi armas lapsi,
lapsen lapsi laksukainen.

Oma lapsi lapsukainen,
toisen lapsi lastukainen.

Oma lysti leikkiin, oma tahto tanssimahan.

4300. Oma löytty löytö on,
wieras löytty warastanta.

Oma löytty, wieras warastettu.

Oma maa mansikka,
muu maa mustikka.

Oma miehen ostanehen,
myönehen ei mitään.

Oma mieli miehen mieli,
waimojen wasikan mieli.

Oma osa ensimäinen,
toisen tarwet tuonnemmainen.

Oma sielu sedän poika.

Oma sika, oma papu,
oma herran hernetpelto.

Oma suu on likempänä, kun kontin suu.

Oma suu tikan pojan surma.

4310. Omaa säkkiä kuki täyttää.

Omaansa kuki kiittää.

Omaansa lempoki nuolee.

Oman kattilan ala jokainen walkiata korjaa.

Oman kattilansa alle kuki hiiliä kokoo.

Omanaan sen pitää, minkä merrasta löytää.

Omansa hymä kenenki:
omansa mökön munansa,
kaakkolinnun poikaisensa,
sammakonki lakkopäänsä.

Omansa tietää, toisen ei tiedä.

Omat kunki kaunihit,
mustat muiden walkoisetki.

Omat maat makuisimmat,
omat maat mieluisimmat.

4320. Omenainen oma kunki,
musta muiden walkoinenki.

On aikaa herrain kiireissä.

On aikoa iässä:
miehen waimonsa walita,
kumpalinsa kuulustella.

On aikoa iässä:
tehdä kauppa kahtainki.

On herra herrallaki,
isännälläki isäntä.

On herra herrallaki,
waiwaisellaki Jumala.

On herra herroillaki, jos ei muuta, niin Jumala.

On herroilla huomenia,
talonpojilla päiwiä.

On herroilla hywääki huowia, tarwitaan rasuwäkiki.

On hiirellä usiampiaki reikiä.

4330. On hiisi hywimmälläki,
jaloimmallaki Jumala.

On himo hirwelläki,
halu haapalinnullaki.

On hulluja kylwämättäki.

On hywä wähäki, leipää palaki.

On hywällä montaki nimeä, pahalta katoo ainoaki.

On joessa juita kuita:
hakojaki, haukiaki.

On joukko Jorottaria,
paljo Paawon tyttäriä:
juowat joulutynnyrini,
syöwät syöttiläsikani.

On joukossa jotaki,
karjassaki kirjawia,
sukukunnassa susia,
petoja perinteheksä.

On joulu köyhälläki,
laskiainen laihallaki.

On kalikoita, jos koiriaki.

4340. On kaloja tyynessä wedessä, jos jukisewassaki.

On kekri kehnollaki,
laskiainen laiskallaki.

On kekri köyhälläki,
joulujuhla waiwaisella.

On kieltä matoinki syödä,
ääntä ilmahan kadota.

On koiria, jos kalikoitaki.

On kuowilla nokkaa, mutta on kunnotonta.

On kurjessa luuta, jos lihaaki.

On lampaan päässä hywiäki paikkoja.

On luoja köyhälläki,
waiwaisellaki Jumala.

On maata metson matoa,
kuusia orawan olla.

4350. On maata muuallaki,
ilmoa edempänäki.

On mieltä metsollaki,
jos metsonki ampujalla.

On miestä jäälläki nähden,
ehk' ei piippua pirtissäkään.

On naidessa eloa,
humalassa rikkautta.

On nauloja, jos reikiäki.

On neuoja, jos pahoja päiwiäki.

On niitä syöty, ehk' ei saatu:
sanoi Hämäläinen silakoita.

On näihin osa minunki:
Jumalan jywäkekohin,
onnen ohrahaasioihin.

On näitä nähty, ehk' ei syöty:
sanoi Hämäläinen silakoita.

On näkiöitä, jossa tekiöitä.

4360. On oltu orjanaki,
on orjan pitäjänäki.

On onni orwollaki,
waiwaisellaki Jumala.

On ontta ilman olla.

On ottaa'ki, on jättää'ki
hywän miehen naurismaassa.

On parta pukillaki,
waan ei miehen mieltä päässä.

On parta pukillaki,
waan ei panna pöydän päähän.

On puuta metsässä tuhmaki tuimella.

On päiwiä, jos pahoja säitäki.

On sappi särjelläki.

On sielu waiwaisellaki.

4370. On sillä jäljet, waan ei jänistä.

On susiaki suwussa,
perehessä perkeleitä.

On suuna, kun simppu päänä.

On suuta sanan siaksi,
päätä mielen kukkaroksi.

On suwussa susiaki,
perintiessä perkeliä.

On syöjä säästäjällä'i,
ottaja idartawalla'i.

On tielläki sioa,
mutt' on wartta wirsullaki.

On tuollaki puolen mailmaa: sanoi akka, kun kepillään aidan raosta pisti.

On työn aika laiskallaki,
säästön aika syöjälläki.

On työtä ostamattaki.

4380. On työtä turkittaki,
takittaki tarkenepi.

On walta wallallaki,
wäki Wäinämöiselläki.

On wara katsoa, ehk' ei ostaa.

On waras warkahallaki.

On weisuja weisaajalla.

On wettä ja tulta waiwaisellaki.

On wettä köyhälläki,
rikkahallaki likoa.

On wettä waiwaisellaki.

On wikoa wiinallaki,
jos lie muuki willitys.

On wirka warkahallaki.

4390. On wuoden woitunaki,
kesäkauden keitonaki,
ajan aidan witsanaki.

On wuotta woita syödä,
aikoa hywin eleä.

On wälin aika linnassaki.

On yötä yökköisellä,
Annin päiwän aikuisella.

Onneansa kuki kiittää.

Onnellaan mies eläpi,
waan ei paljolla wäellä.

Onnellaan mies sodassa,
ei wäen paljoudella.

Onnen tytär ensimäinen:
kaikki kankahat kutopi,
kaikki lapset liekuttapi.

Onneton se maakunta, jonka läwitse kuningas kulkee.

Onneton se waltakunta, jossa on lapsi kuningas.

4400. Onneton weljensä orja,
sisarensa käskyläinen.

Onnettoman ohran kylwö
päiwän päästyä pesähän.

Onni miehen edellä käypi,
tapa tallaapi takana.

Onni orjana pitäpi,
onni orjan käskiänä.

Onni ottaneen, wilja wieneen, köysi
kaipaajan kaulaan.

Onni uudelle tuwalle,
lapsenlykky lattialle.

Onni uutehen tupahan,
hywä wuosi wierahaksi,
Jumala käwiämeksi.

Onni yksillä, kesä kaikilla,
Jumala jokaisella.

Opeta koiraa lihaa syömään.

Opettaa susiki poikansa ulwomaan.

4410. Opi ripiäksi: saat kopeikan.

Opiksemme onnen heitto,
wiisaudeksi wahinko.

Opiksi herran puustit.

Opiksi koiralle kylmä sauna.

Opittuansa kuki pitää.

Oppi hywistä, pelko pahoista.

Oppia ikä kaikki.

Oppien sepätki tulewat.

Oppien tieto lisätään.

Oppinut oluen juopi,
oppimaton okseutapi.

4420. Orahassa oljen alku,
warsassa hywän hewoisen.

Orahassa olki nähdään.

Orahasta touon tunnen,
miehen nuoren nousennasta.

Orahasta touon tunnet,
pojasta mokoman miehen.

Orahasta touon tuntee,
alusta hywä-ikäisen.

Orawan leipä, sonnin sahti:
ne miehen waolle heitti.

Orit aidan karka'api,
mies hywä sakon wetäpi.

Orit aidan karka'api,
tamma purkapi weräjän.

Orit kuoli: osta toinen;
mies kuoli: myö maa.

Orit olkia wetäpi,
tamma muita tarwespuita.

4430. Orja raataa ajaksensa,
poika polwipäiwäksensä.

Osa Ollille, pala Paawolle;
Mikolle ei mitään.

Osa orjana pitäpi,
käsi toisen käskyläisnä.

Osa orjana pitäpi,
lykky toisen lyötäwänä.

Osaapi orawa juosta
salon halki, toisen poikki,
kolmannen wähän witahan.

Osakkaalta akka kuoli,
hewonen osattomalta.

Osakkaan onni walwoi,
lykyllisen lyyrätteli;
minun malkion makasi,
minun utran uinaeli
kiwen alla kinnas kädessä,
hawun alla hattu päässä.

Osakseni osattu, palakseni pantu,
hywän muorin anto.

Osallaan mies eläpi;
koira toisen kohtalolla.

Osallisen woi putosi,
osattoman piimä kaatu.

4440. Osallisten onni walwoi,
lykyllisten lyyräeli;

minun malkion makasi,
minun wienon wieretteli
osallisten orren päässä,
lykyllisten lyyhtehillä.

Osani paloi palossa,
turmeltui tulen sisässä,
pahana palokesänä,
tuliwuonna woimatonna.

Osinehen mies merellä,
lykkynehen lainehilla.

Ostaisi koiraki leipää,
waan ei ole rahaa.

Ota, kun annetaan,
ole lässä, kun lyödään.

Ota lintu lentämästä,
karhu kankaan takaa,
ilman nuolen nopsamatta,
kowan onnen ottamatta.

Ota luuta koiran suusta:
anna läskiä siahan.

Ota omasta nenästäsi kiinni: siinä on hywä kädensia.

Ota oppi hywäksesi,
waroitukset wanhempasi.

Ota siitä, kussa on; pane siihen, kussa tarwitaan.

4450. Ota tulta orjan rauta,
wuole woita emännän weitsi.

Ota täysi, anna täysi,
täydestä luku parempi.

Ota wanhan neuo, ele osaa syö.

Ota wastahan waroitus,
ojennukseksi opetus.

Osta weitsi wyöllesi,
katso waimo wierehesi.

Ota weitsi wyöltäsi,
aja waimo wierestäsi.

Otawassa on orjan merkki;
ei ole kuussa, ei kukossa,
eikä päiwän koitannassa.

Otetaan wähä hywäksi:
pannahan papu kahdeksi.

Ottaa huoran huoneesensaki; wa-
rasta ei wainionsakaan perälle.

Ottaisin minäki orjan,
pitäisin minäki piian,
kun se syömättä eläisi,
tarkeneisi waattehetta.

4460. Ottaja ja antaja:
katin hännän kantaja:

Ottaja odottelepi,
antaja ajattelepi.

Otteilla otetaan, kannuksilla aie-
taan.

Oudoista omat tulewat,
hywät weljet wierahista.

Outo oudossa kylässä,
wieras maalla wierahalla.

Owen suussa loisen lehmä,
perässä perehen lehmä.

Paarma on maidolle parempi,
sääski woille säästösämpi.

Pa'eten pahasta pääsee,
syöden leipäkannikasta.

Paha ei parkuen parane,
tule ei huuten huokiampi.

Paha koira puree,
hywä liehakoitselepi,

4470. Paha laiskan partaweitsi:
weren otti, karwan jätti.

Paha lapsi lasna kauan,
lehmä wiikon lähtemäisnä.

Paha lapsi lasna kauan,
paha warsana hewoinen.

Paha lapsi perso lapsi.

Paha lehmä, joka kiulunsa kaataa.

Paha lintu pesänsä hieroo.

Paha luulee pantawan,
hywä ilman oltawan.

Paha maansa myöjä,
pahempi siemenensä syöjä.

Paha mieli metsäisen:
sanoi syönehen kotoisen;
kotoinen kowin wihainen,
tiesi paljo tehnehensä.

Paha mies maka'awasta,
waimo paljon naurawasta.

4480. Paha mies makaelia,
paha wuotawa wenoinen.

Paha nimen antaa,
mies nimen kantaa.

Paha on ihka parratonna,
pitkäpartaisna pahempi.

Paha on juurtunutta pajupensasta
häwittää.

Paha on lainawaatteilla herrastaa.

Paha on mieli paitulaisen
palanutta paitoansa,
kyynnyttä kypäriänsä.

Paha on mieli pantawalla,
surkia sanottawalla;
ei paniallaan parempi.

Paha on nahatonta nylkeä.

Paha on olki paidassa, naskali tas-
kussa, emäntä ikkunassa.

Paha on olla paimenessa,
poikalapsen liiatenki,
kun ei tyttöä keralla.

4490. Paha on olla palkollisna,
paha palkan maksajana,

Paha on olla parratonna,
paha pitkän parran kanssa.

Paha on orja palkatonna,
paha paljon palkan kanssa.

Paha on orjana eleä,
käydä toisen käskyläisnä.

Paha on paljaspään kanssa tukkanuottaa wetää.

Paha on paljo tyttäriä,
poikia pahempi paljo:
pellon pieneksi jakawat,
niemekkeiksi isonsa niityn.

Paha on palkaton kasakka,
outo orja waatteheton,
ruoaton sitäin rumempi.

Paha on palkkaki pahalla.

Paha on pirtti porstuaton,
paha porstua oweton.

Paha on purewa koira,
paha waimo riiteliä.

4500. Paha on seppä palkatonna,
paha suuren palkan kanssa.

Paha on syödä saamatonta,
ajoa näkemätöntä.

Paha on syödä siemenensä,
maansa pettää pahempi.

Paha on yhden waimon walta,
kahden walta warsin hullu.

Paha palkka padan pesiän:
padan lohko päähän lyöty.

Paha pantawan mieli,
pahempi panian kieli.

Paha peloittaa, harmaa hirwittää.

Paha saa pahan palkan.

Paha siiwo pappilassa:
tunkiot salituwissa.

Paha sika, monta wikaa:
maa kylmä, kipiä kärsä.

4510. Paha sitä hewoista juottaa,
joka ei päätänsä alas paina.

Paha työ, pahempi palkka.

Paha waimo lapsellinen,
hywä hännätön hewoinen.

Paha waimo toruwainen,
hywä koira haukkuwainen.

Paha wallan tarwitsee.

Pahahenki papin renki.

Pahaki hywennetään
hywässä anoppelassa;
hywäki pahennetaan
pahassa anoppelassa.

Pahalla sialla on paljo wikoja:
milloin on maa roudassa,
milloin kärsä kipiä.

Pahalla työllä on paha palkka.

Pahan akan kanssa torua ja wasikan kanssa kilpaa juosta: se on yhtä.

4520. Pahasti pahoin kerätty,
wäärin wääryydellä koottu.

Pahoilla pahat majoa.

Pahoin käy pahoin manattu,
wäärin menee wäärin saatu.

Pahoin on tehnyt linnan pappi,
maan pappi sitäin pahemmin,
kun wihki Wirottarihin,
tunki Turmiottarihin,
pani naisiin pahoin.

Pahoin on tehnyt paljo nainut,
wiidesti wihillä käynyt:
ei tunne anoppiansa,
eikä appensa kotia.

Pahoin työt, pahoin asiat,
pahoin palkat maksetaan.

Paimen toisin puhuu,
toisin karja katoo.

Paistapi Jumalan päiwä
muuallenki maalimassa,

ei isosen ikkunalle,
ei weikon weräjän suulle.

Paistapi punainen päiwä,
Herran kehrä hellittäpi.

Pakkainen pahatapainen:
alta jalkoja anopi,
kieltä suusta kiusoapi.

4530. Pakkainen Puhurin poika
kesät hekkuu hettehellä,
talwet taiwahan nawalla.

Pakkainen pyryn perästä,
paha ilma pakkaisesta.

Pakkainen pyryn perästä,
suwi suuresta lumesta.

Pakkainen talwen tawaksi,
sydänkuille kunniaksi.

Paksu siemen kadottaa,
harwa siemen kaswattaa.

Paksumpi weri, kun wesi.

Paksusta pala parempi.

Pala on pahalta tähdettä,
warsin pahalta ei palaaka.

Pala palan wiettää.

Pala suuri suun repäisee
pian pieneltä pedolta.

4540. Palaa painaa pitää.

Palawat warkaan wuohen silmät.

Paljo hywästä annetaan,
wielä enemmän maksaa.

Paljo hywästä maksetaan,
ei ole silläkään maksettu;
wähä pahasta annetaan,
ei ole senkään wäärti.

Paljo juonia joella:
joka soppi soutaminen.

Paljo kuluu korkiana,
paha huonona pysyä.

Paljo kuluu kunniassa,
menee mieli-antimessa.

Paljo kuluu, wähempi kestää.

Paljo maalla wiisahia,
kun merellä wahinko saapi.

Paljo meitä ja pahoja,
wähä teitä ja hywiä.

4550. Paljo naitaissa kalua,
humalassa rikkautta.

Paljo on mustia merellä,
ei ole kaikki hylkehiä;
paljo kantoja kaskella,
ei ole kaikki karhunpäitä.

Paljo on pahasta työtä,
iso waiwa ilkiästä.

Paljo on tikalla huolta,
ja paljo tikan pojalla.

Paljo on työtä parrastaki,
paha parratta eleä.

Paljo on työtä tiinehessä,
askaretta ajettuwassa.

Paljo on työtä wanhatessa,
wanhana paha eleä.

Paljo paljosta tarwitaan,
wähästä wähempi waiwa.

Paljo paljosta pitäpi,
wähästä wähempi waadet.

Paljo se katsoo, joka omansa katsoo.

4560. Paljo sillä pitää jauhoja olla,
joka jokaisen suun tukkii.

Paljosta on hywä tiliä tehdä.

Palokärki ikänsä huonethirsiä hakkaa, ulkoisessa yön makaapi.

Palokärki paljo puita hakkaa, mutta wähän pinoja tekee.

Palwele pahaa, saat palkanki pahoin.

Pane kaksin kattiloita
yhdelle tulisialle,
ele kaksin tyttölöitä
yhden yljän wuotehelle.

Pane kissa hiiren wahdiksi.

Pane kissa kiikkuun,
pistä tupakka piippuun.

Pane koira makkaran wahdiksi.

Pane paha matkaan: mene itse kanssa.

4570. Pane paha: mene myötä;
laita lapsi: käy perässä.

Pane powehen: putoopi;
sano akalle: saapi ilmi.

Pane pukki — Pane wuohi.

Pane silloin sika säkkiin,
kun suu auki ja kärsä kädessä.

Pane tuhma huhmarohon,
surwo siinä sen ikäsi:
tuhma tuhmana pysypi.

Pane täyteen, kyll' on aikaa: sanoi waras.

Pane warsa waljahisin,
suwikunta suitsi suuhun,
puikkohin punainen ruuna.

Pane wuohi kaalimaahan,
koira makkaran wahdiksi.

Pannaan suu säkkiä myöten.

Pannaan tasan Matti weljeni:
sinulle kauha, minulle kattila.

4580. Pantti oman kotia tuo.

Paperista papin pää.

Papilla on sanoja, kun pärethalkoja.

Pappi herroista parahin,
lohi kaikista kaloista.

Pappi paras wierahia,
joulut juhlia jaloin.

Pappi walloista parahin,
wäwy muista wierahista.

Papu ei pouka pohtimessa,
jok' ei ole wappuna waossa.

Parahassa on wiejän mieli,
enemmässä ennättäjän.

Parahassa on wiewän silmä,
enemmässä ennättäwän.

Paraiten pappiki saarnaa.

4590. Paremmin juoksee woideltu ratas.

Parempi aamulla warain suurustaa, kun kaiken päiwän ilman olla.

Parempi aita sortoinenki,
kun on aiwan aidatonna.

Parempi ajaa, kun wetää.

Parempi anoa, kun itse ottaa.

Parempi antaa, kun anoa.

Parempi antaa, kun ottaa.

Parempi armo, kun hirmu.

Parempi armo, kun kowa tuomio.

Parempi armo, kun uhkaus.

4600. Parempi emoisen witsa,
kun wieraan wehnäleipä.

Parempi hewoinen hyyrtehessä,
kun tyttären helma jauhossa.

Parempi hewon puohon katsoa,
kun kehnon weistäjän käsiin.

Parempi hywä ero, kun paha yhteys.

Parempi hywä ruoka heittää,
kun waiwaisen watsa haljeta.

Parempi hywä tyhjä, kun häpiällinen lahja.

Parempi hywän miehen kirweswarsi, kun pahan miehen talous.

Parempi hywä neuo, kun paha työ.

Parempi jalkaki jänistä,
kun kaikki koiran hännän alla.

Parempi jotain, kun ei mitään.

4610. Parempi jäämään, kun puuttumaan.

Parempi katsoa eteensä, kun takaansa.

Parempi katsoa, kun katua.

Parempi kerran, kun ei koskaan.

Parempi kerran kyllältä, kun aina niukalta.

Parempi kerran liika, kun aina niukka.

Parempi kerrassaan kuolla,
kun iän kaiken kitua.

Parempi kerta kyllin syödä,
kun on aina ruikutella.

Parempi kiiski, kun tyhjä tiiski.

Parempi koti koiwuinenki,
kun on kylä kyynäppäinen.

4620. Parempi kuningas kuuluwissa, kun näkywissä.

Parempi kunniata kourallinen,
kun häpiätä helmallinen.

Parempi kuolla, kun kerjätä.

Parempi kuolla, kun kitua.

Parempi kuorma kirrillä, kun kaksi maalla.

Parempi kuorma ladossa, kun kaksi ulkona.

Parempi kuppa kengässä,
kun näppy warpahassa.

Parempi kurppu kengässä,
kun ryppy warpaassa.

Parempi kyntäjän kypäri
rannan kiertäjän rahoja.

Parempi kyntäjän kypärä,
wakoajan warwasriepu,
kun on tengat tienkäwiän,
markat maiden mitteliän.

4630. Parempi köyhän kunnia,
kun rikkaan kulta.

Parempi köyhän suolainen,
kun rikkaan raswainen.

Parempi laiha sopu, kun lihawa riita.

Parempi laiha sowinto, kun lihawaki woitto.

Parempi lapo ladossa, kun kaksi karheella.

Parempi lehmä lypsää, kun tappaa.

Parempi leipä, kun kulta.

Parempi leipä lepäämässä,
kun watsa repeämässä.

Parempi lykky, kun ryppy.

Parempi löytty, kun warastettu.

4640. Parempi löytty, kun öyhkätty.

Parempi mieli, kun liukas kieli.

Parempi myödä, kun ostaa.

Parempi naurawa, kun itkewä.

Parempi nauravan suuhun katsoa,
kun itkewän.

Parempi nuorta neuoa, kun wanhaa kiukaalle nostella.

Parempi näkymä, kun kuulema.

Parempi oja tukkia, kun joki.

Parempi olema, kun uupuma.

Parempi oma olkileipä,
kun on wieras wehnäleipä.

4650. Parempi oma olkiwuodet,
kun on wieras höyhenwuodet.

Parempi oma paha, kun toisen hywä.

Parempi omalla maalla
juoda wettä tuohisesta,

kun on maalla wierahalla,
juoda tuopista olutta.

Parempi omalla maalla
juoda wettä wirsun alta,
kun on maalla wierahalla
kultakupista olutta.

Parempi paha walehena, kun to=
tena.

Parempi pahaki leikki
hyweäki tappeloa.

Parempi paikka kengässä,
kun ryppy warpahassa.

Parempi paikka waattehessa,
kun tamppu taikinassa.

Parempi pajuilla maata,
lehtowieressä lewätä,
kun on huoran hurstin päällä,
pahan waimon waipan alla.

Parempi pajuilla maata,
lepän oksilla lewätä,
kun on lesken wuotehella,
ennen pidetyn pieluksilla.

4660. Parempi pajuilla maata,
lewätä lepän wesoilla,
olla koiwun oksaisilla,
kun on hurjan hurstiloilla,
wiina=willin wuotehella.

28

Parempi pajuinen keppi,
kun on miekka markkahinen.

Parempi pajuinen linna,
kun on wahwa waskilinna.

Parempi pajuinen saua,
kun on miekka kultawästi:
kuluu kulta miekan päästä,
wäsyy wästistä hopia.

Parempi pajussa maata,
leppiämpi lehtoisessa,
kun on paimenen siwussa,
orpolapsen kainalossa.

Parempi pala leipää, kun keko kultaa katowuonna.

Parempi pala suussa, kun haawa päässä.

Parempi palaki suussa,
kun on aiwan annitonna.

Parempi palainen suussa,
kun on kymmenen kylällä.

Parempi papin wihoissa, kun sepän wihoissa: pakanatki tulee aikaan papitta, waan ei sepättä.

4670. Parempi pieni anti, kun suuri lupaus.

Parempi pieni kala, kun tyhjä pala.

Parempi pieniki kala, kun tyhjä kuppi.

Parempi piian sukka, kun lesken wakka.

Parempi pitkää lyhetä, kun lyhyttä jatkaa.

Parempi puistaa, kun warastaa.

Parempi puoliki piwossa,
kun on kaikki katehessa.

Parempi pyy kädessä,
kun kaksi oksasella.

Parempi pyy piwossa,
kun metsäs metsässä.

Parempi pyy piwossa,
kun teiri taiwas-alla.

4680. Parempi päiwä elettynä,
kun kaksi kuoltuna.

Parempi päälle, kun waille.

Parempi päätä palwella, kun häntää.

Parempi rakko warpahassa,
kun kurppu kengässä.

Parempi reppu re'essä, kun ystäwä tiessä.

Parempi rikkaan ruoka jäämään,
kun köyhän watsa repeämään.

Parempi rohki wieras, kun kankainen sukulainen.

Parempi rukiinen waimo,
kun ohrainen armo.

Parempi rukiinen waimo,
kun sekainen roua.

Parempi ruoka syömättä, kun watsa asettumatta.

4690 Parempi ryppy kengässä,
kun rakko warpahassa.

Parempi saattaa, kun syöttää.

Parempi sian tuhrima syksyllä,
kun miehen kyntämä kewäällä.

Parempi syönti syönnin päällä,
kun lyönti lyönnin päällä.

Parempi syönyttää syättää,
kun kuollutta kostuttaa.

Parempi tyhjä kukkaro, kun lainattu raha.

Parempi tähdet jäämään, kun kesken loppumaan.

Parempi tähteen päälle tulla, kun haaskan.

Parempi uikka, kun tuikka.

Parempi waatia, kun warastaa.

4700. Parempi wampa warpahassa,
kun kurttu kengässä.

Parempi warain suurustaa, kun kaiken päiwän syömättä olla.

Parempi weden warassa,
kun on weljensä warassa.

Parempi wieras, kun wähä sukua.

Parempi wiisaus, kun wäkewyys.

Parempi wirsta wäärää,
kun waaksa waaraa.

Parempi wuosi korire'ellä, kun ikä kaikki puure'ellä.

Parempi wähä annettu, kun paljo luwattu.

Parempi wähä hian suussa, kun kaikki suolessa.

Parempi wähä hywää, kun paljo pahaa.

4710. Parempi wähä istua, kun paljo seisoa.

Parempi wähä istuttua,
kun paljo seisattua.

Parempi wähä, kun ei mitään.

Parempi wähä waattehessa,
kun kaikki watsassa.

Parempi yksi hyppäämässä, kun kaksi kaatumassa.

Parempi yksi kipu, kun yhdeksän.

Parempi yksi näkiä, kun kuusi kuuliata.

Parempi yksi pyy piwossa, kun kymmenen oksalla.

Parempi yksin öitä olla,
kun kahden pahan keralla,
wiiden kuuden kunnottoman.

Parin linnutki pesiwät.

4720. Parta miehen kunnia.

Parta wanhan kaunistaa.

Partamies papin näköinen,
parraton pahan näköinen.

Partamies pukin näköinen,
parraton papin näköinen.

Partaweitsi pahan miehen
weren wie, karwan jättää.

Pata kattilaa panepi,
musta kylki kummallaki.

Pata kattilaa soimaa,
mustat molemmat owat.

Pelko hywä talossa.

Pelkokoira paljo haukkuu.

Pelottaa pimiä pilwi,
sawen karwainen satapi.

4730. Penikasta koira kaswaa.

Peret pellon kuokkii,
pelto perehen ruokkii.

Periltä paras palata.

Perso lihan kypsenä paistaa.

Perso wieras warain nousee.

Perä pilwiä satapi.

Perästä pahan torujan sanat suuhun tulewat.

Pese silmäsi, karsi korwasi.

Pese silmät, pää silitä,
harja'a hatun alukset.

Pestaisin minäki piian,
orjan ottaisin minäki,
kun oisi rauniot rahana,
kiwet pienet penninkinä.

4740. Pettää paha puheensa,
katkaa peto kahleensa.

Petä ensin peltosi:
pelto maksapi petoksen.

Petäjäinen peiko leipä
lapsen laihana pitäpi,
kaitana miniän kaswon,

pojan kaswon joukiana,
wanhemman wähäwäkisnä.

Peukalo miestä, waaksi waimoa.

Pian heikko hengästyy,
wälehen wähä wäsyypi.

Pian hullu hullumpansa
sywän salmen sauottapi:
itse soutapi matalan.

Pian hurskas hullummalla
seljän suuren soudattapi.

Pian kuluu perikalu,
ilman toimetta tawara.

Pian kypsi kerkiäpi
emännän hywän kädessä.

Pian lyhyt wirsi weisattu on.

4750. Pian on houkka houkuteltu,
pää wetelä wiepoiteltu.

Pian on huima houkuteltu,
mieletön käsin pidelty.

Pian on hullu houkuteltu,
mieletön miehelle wiety.

Pian on juostu pitkä matka,
wälehen wäli lyhempi.

Pian on souttu soukka salmi,
matala meri mitattu,
lyhyt mieli liikutettu.

Pian on souttu soukka salmi,
melottu meri matala
lyhyt mieli mittaeltu.

Pian on syöty saatu riista,
ajettu hywä hewoinen.

Pian pitkä katkeaa,
lyhyt kauan kaswaa.

Pian pitkä lyhetään, lyhyttä kuan jatketaan.

Pian syö warsa päällisensä,
paha waimo tuomisensa.

4760. Pian tyhjä täytyköhön,
kauan täysi kestäköhön.

Pian uupuu pikkarainen,
wäsyypi wähäwäkinen.

Pidä maalla maan tapa,
taikka mene maalta pois.

Pidä puolesi Jumalan wilja,
syntinen on kimpussasi.

Pidä silloin pussi auki, kun porsasta taritaan.

Pidä suusi, tahi korjaa luusi.

Pidä tallella talossa
warawihko Walpurille:
wielä Erkkiki inupi,
Urpanuski uikuttapi.

Pidä tapasi, kunnes elät.

Pidä tapasi, nuole napasi.

Pieni pala watsan täyttää,
suuri pala suun rewäisee.

4770. Pieni piiasta parempi,
waimo watsa-römppöisestä.

Pieni Pietari perältä,
Matti arkusta awara.

Pieni pitkälle ulottuu.

Pieni pitkälle wenyypi,
walkoinen näkyypi kauas.

Pieni pyy kahden jakaa,
kolmen otta'a orawa.

Piennä heinnä, nuorra ruoho.

Piha on askelta pitempi,
kynnys hirttä korkiampi,
kun on wieras weikon waimo
emon entisen siassa.

Pihlaja ylös pitäpi,
haapa hangelle wetäpi,
petäjä peräti wiepi.

Piiat pirttiin, nauriit kuoppaan.

Piika ei ole ihminen,
wuohi ei ole eläin,
tamma ei ole hewoinen,
kiiski ei ole kala,

rowet ei ole astia,
pata ei ole kattila.

4780. Piika ei tiedä wiejeänsä,
neiti nuori saajoansa,
jos on kanssa kaswakahan,
yksissä ylentykähän.

Piioista pidot tulewat,
hywät neuot neitoisista.

Piioista pidot tulewat,
häät hywät talon tytöistä.

Piioista saadaan ämmiä,
imelistä mämmiä.

Pikarista piiat juowat,
waimot kannusta kawalat,
miehet juowat mieltä myöten.

Pikarista piiat juowat,
wanhat ämmät ämpäristä,
lapset lakkiwat kapasta,
ukot uudesta pytystä.

Pikemmin lyhyt rikan maasta,
kun pitkä tähden päänsä päältä.

Pikemmin wiljawa wesi lakastuu.

Pilkka sydämen särkee.

Pilkka tulen toisinaan omaan eilk=
kaan.

4790. Pilkka waiwaisen pidosta,
nauru köyhän kuolemasta.

Pilkkaa miestä, ele miehen lakkia!

Pilkkaa toista, pilkkaa:
sattuu omaan nilkkaan.

Pilli pieni pirisepi
pyyn pettäjän piwossa.

Pillin pienoisen pirinä
pyyt oksilla pettelepi.

Pimiä isoton pirtti,
ehkä päiwä paistakaan;
sokia emoton soppi,
ehkä kuu kumottakaan.

Pirtti suojan nimi on: sanoi akka,
kun neulansa jäähän pisti.

Pisin sormi suuhun ennättää.

Pistä pitkään, wedä löyhään,
joudu toisehen talohon.

Pitkä aika odottawalla,
päiwä saalihittomalla.

4800. Pitkä häntä lämpymällä on.

Pitkä mailman siwu on.

Pitkä mies seisoalta on.

Pitkä on piru metsässä.

Pitkä on päiwä syömättömän,
wuosi wieläki pitempi.

Pitkä on wirsi tuhman wirsi:
kaksi kaunista sanaa.

Pitkä on yö kylässä,
pitempi kylän takana,

Pitkä parta, lyhyt mieli.

Pitkä yön siwu on.

Pitkän pinon rinnalla on hywä lastuja noukkia.

4810. Pitkänlaiset on herrain hankkeet.

Pitkät esiwallan kädet on.

Pitkät hiukset, lyhyt mieli.

Pitkät kädet kuninkahalla,
käsiwarret wahwanlaiset.

Pitkät on herrain kiireet.

Pitkät päiwät työttöminä,
yöt pitkät unettomina.

Pito hywä jättäminen,
koto paha muistaminen.

Pitäisi pojan poloisen
pitää pitempi mieli,
eikä eukolle torua,
wanhemmalle wastaella.

Pitäisin minäki piian,
orjan ottaisin minäki,
kun oisi tuohi waatteena,
sawi ruokana parasna.

Pitäisipä piikaisien
kahden puolensa katsella,
ennen kihlan ottamista,
kauppahan rupeamista.

4820. Pitäjällä talo on,
eikä paikalla hywällä.

Pitäminen päätynyttä,
saatua syleileminen.

Pitää antaa wieraanki suunsa sulata.

Pitää juoda joulupäiwä,
tanssia Tapaninpäiwä.

Pitää saukko saadut karwat,
kuikka kuulut höyhenensä.

Pohja poudat ponnettomat,
itä ilkiät satehet.

Pohjaisella on tyyni waimo,
suwella wihainen akka.

Pohjan poudat ponnettomat,
idän ilkiät satehet.

Pohjaton kun papin säkki,
pitkä kun nälkäwuosi.

Pohjatuuli ja akkain torat:
ne ei märkitse mitään.

4830. Poies aina, poies aina,
waikk' ei mielikään tekisi.

Poies muuttaa pitäpi
tawan-tietystä talosta
tawan-tietämättömähän.

Poies sai minun osani,
katehesen kohtaloni.

Poies tieltä poika Jussi:
anna tulla aika Jussin.

Poies tieltä pojaton akka.

Poies tieltä talonpoika:
päästä herra helwettiin.

Poies tieltä, ulos jaloista,
tie auki: herraswäki tulee.

Poies tunkiot tuwasta,
poies tyttäret talosta.

Poika on pohatan lapsi,
tytär lapsi tyhjän eukon.

Poika syntyi, polte syntyi,
polte syntyi, kaski kaswoi;
tytär syntyi, tyhjä syntyi,
tyhjä syntyi, kaiho kaswoi.

4840. Poika syntyi, polwi muuttui,
lapsi sai, laji paheni.

Poikaa isän polulle,
lasta wanhemman ladulle.

Poikaa isän polulle,
tytärtä emon jäljelle.

Poikalapsi pillomusna,
raiwona orit parempi.

Poikia tuntuman pitää.

Pois — Poies.

Pojalla isän asehet,
äitin eljet tyttärellä.

Pojassa talon tawara,
pojan työssä, taidossansa.

Pojasta johin tulepi,
tyhjän toiwo tyttärestä.

Pojasta polwen muutet:
joko hywään eli pahaan.

4850. Porotuuli pohjatuuli
wäärin wääntäpi wenehen,
sylen purtta syytelepi,
sai araksi airollisen,
perämiehen pelkuriksi.

Porsas kiusoa tekepi:
kaataa kaukalon kumohon.

Porsas Puolahan menepi:
sikana takasin saapi.

Porstuasta talo tutaan,
owiloista arwatahan.

Potra on poikana elää,
naasti olla naimatonna:
akka ei arttia wetele,
lapsi ei leipää anele.

Potra on poikana eleä,
onni olla naimatonna:
ei ole naista naukumassa,
eikä lasta itkemässä.

Poudaksi kuun kehä,
satehekst päiwän sappi.

Poudaksi pilwet pohjaisessa,
sateeksi sappi päiwän alla.

Poudan pohjainen tekepi,
selkiän seljän takainen.

Pouta miehiä jaloin
armahalla heinäajalla.

4860. Pouta paras häinämies on.

Pouta pilwien perästä,
ilo wiimein itkustaki.

Poutasäiksi kun kehipi,
satehekst päiwä sappii.

Powi kaikki pohtaa.

Pu, pu, pu, pu, poikaiseni!
ele mene wiisahan wipuhun,
ele köyhän kynnöksellc.

Pu, pu, pu, pu, poikaiseni!
ele mene köyhän halmeesen,
siellä on wipu, kun wiitta.

Puhdas on pesty kekälet.

Puheista puheet tulewat,
kipunasta maat kytewät.

Puheista puheet tulewat,
sanoista sanat sakoowat.

Puheista puheisiin tullaan.

4870. Puhtaassa wedessä hywä uida on.

Puhtaus on puoli leipä
waiwaisellaki warana.

Puhu miestä kaiken päiwän,
ele mainitse nimeä.

Puhuen asia hywäksi tulee.

Puhuttu puhet, ammuttu nuoli.

Puhuwan suuhun kaikki tulee.

Puiden pojasta mies tulepi,
pahasta ei puidenkaan.

Puilla portit suljetahan,
puilla suuretki weräjät.

Puilla puut parannetahan,
waimot waimon tyttärillä,
waskella hewoisen warsat.

Puilla suljen suuren portin,
suljen suurenki weräjän,
en sulje pahoa suuta.

4880. Purnollisen puoli suora,
tilallisen tie siliä,

warallisen waimo kaunis,
woillisen kukot makiat.

Pukki isäni, wuohi emoni,
minä miesi täydellinen.

Pukki ja oinaan pää on werissä.

Puoli tuleen, toinen tuhkaan.

Puoli wuotta puikkarista,
kuutta kolmia korasta.

Puolihullu puheissansa,
äsken wiisas wuotehella.

Puolikypsi puolimarja,
ohra täydellä jywällä.

Puoli noita wieras talossa.

Puoliorpo isätön lapsi,
kokoorpo emoton.

Puolukkainen puolikypsi,
ruistähkä täysi kypsi.

4890. Purewata peljätään, ei liehakoitsewata.

Purtilo sikoa myöten.

Puulla puu paikataan,
waskella hewoisen warsa.

Puulla puusti kostetaan,
halolla kadikan haawa.

Puulla puusti — Puulla puu.

Puulla toinen mies toisen asian ajaa.

Puulusikka syö hopialusikan.

Puupaljin sepän emäntä.

Puuro hywä ruoka, kunnia hywä tapa.

Puuro ruoan puuttehessa,
tanokenkä köyhetessä,
werkawaatet wanhetessa,
sametti saristuessa.

4900. Puusniekka puoli miestä:
korjaa wanhoja akkoja,
polttaa pellon aitoja,
syöpi talon lehmiä.

Puussa toisen kipu on.

Puustilla puusti kostetaan,
halolla hywäki haawa.

Puuta myöten siirto juoksee.

Pyhä ei kiellä pyytämästä,
sapatti samoamasta.

Pyhä papin arkioin on.

Pyhänä pahatki piiat
palttinaisihin panewat,
tinawöihin wyötteleiwät,
kautokenkihin kaniwat.

Pyhänä pahatki piiat

päänsä silkillä sitowat
ja panewat palmikolle.

Pyhänä sika'i silkkipäässä.

Pyry pakkaisen perästä,
paha ilma pakkaisesta.

4910. Pystykuu weden wetäpi,
laukko maahan laskettapi.

Pystypää pidetty piika,
alapää hepo ajettu.

Pyy pieni lintu panee taikinapytyn kumoon.

Pyyt syödään pyydettäissä,
kalat kuiwaeltaessa.

Pyytäwä kaloja saapi,
nukkuwa unen näkepi.

Pyöriä saa hiiri terwassa.

Päin härkä pahaan säähän,
perin tuulehen hewoinen.

Päin isännät, päin emännät,
selin kissat, selin koirat,
riehtilät remuamahan,
kattilat kamuamahan.

Päin ottaman pitäpi,
joko hywää, taikka pahaa.

Päiwä jatketaan päreillä,
weisuilla wähät oluet.

4920. Päiwä kuoltessa kulupi,
toinen maahan saattaessa.

Päiwä pitenee, lankasäiet lyhenee.

Päiwä päätyy kuoltessaki,
toinen maahan multaessa.

Päiwä yksi miehen päätä,
tunti tukkoa urohon.

Päiwällistä pää syhyypi,
otsa orjan murkinata.

Päiwällä silmät, yöllä korwat.

Päiwän ruoka aamiaisissa.

Päiwä soudin Päiännettä,
kelkyttelin Keitelettä.

Päiwän tyttö nauraa yön tytön
töille.

Päiwät pyörin petkelessä,
kiwen puussa keikuttelen.

4930. Pärehessä päiwän jatko,
weisussa wähän oluen.

Pärehestä päiwän miekka.

Päret jousi, puikot nuolet,
ei ne kauas kannattane.

Pää miehen miessä pitää.

Pää puhuu, koppa kolisee, ei mieli
haittaa.

Pää päiwälle tulee.

Pää saajan, pyrstö pitäjän, keskipaikka keittäjän.

Päähän neittä katsotaan,
jalkoihin jaloa miestä.

Päällä keuhko kattilassa,
huora kirkossa ylinnä.

Päällä keuhkot kattilassa,
huorat waimoin seassa.

4940. Päällä syönehen karwa on.

Päältä nuori neitsykäinen,
alta ammon naitu waimo.

Päältä tunnen päiwäkauden,
silmistä hywän sikiön.

Pääsee pyrkiwä puuhunki.

Pääsen kolmesta pahasta:
weneheстä wuotawasta,
hewosta pakenewasta,
akasta äkisewästä:
wenehen tulella poltan,
hewoisen hukille syötän,
akan taudilla tapatan.

Pääsikö piika pintehistä,
waimo watsan wääntehistä?

Päässyt kuollut wuorostansa,
mätänewä määrästänsä.

Päässä ruumiin toimi on.

Päästä konna korrelle:
itse hyppää orrelle.

Päästä laulu laajenepi,
wirsi weisaten wenypi.

4950. Päästä matoki kuolee.

Päästä paksu köyhän lapsi,
peräpuolelta putikka.

Päästä pinoki aljetaan.

Päästään matoki ensiksi kuolee.

Päätä juttu waatii, ei pitkää partaa.

Päätänsä käärmetki karttaa.

Pöytä tähdetten sia on.

Naatapi pahaki piika
nuoren sulhon toiweella.

Raha ei ratko kormanoa,
paina ei mieli miehen päätä.

Raha ei saamatta sikiä,
nouse ei touko kylwämättä.

4960. Raha kaikki rakentaa.

Raha kaikki tekee.

Raha kaupan tekee.

Raha mielen muuttaa,
halut älyn pettää.

Raha on Kurstin kukkarossa,
olut Kirstin kellarissa.

Raha on saaneen kynnessä,
ei tarwitsewan taskussa.

Raha rikkaan Jumala,
uni köyhän kestapito.

Raha rikkahan kulupi,
pää menepi köyhän miehen.

Raha rintaa lisääpi,
raha mielen rohkaisepi.

Rahana naimaton kaikki.

1970. Rahatuutta mieli raskas,
ei kaupan kalleutta.

Rahtu lähtee lujastaki,
kun lujaa kalwetaan.

Rahwas ruoan syöpi,
rauta heinän katkaisepi.

Rajakengät suutarilla,
paikkapöksyt räätälillä,
kalsokirweet sepällä.

Rajakenkä suutarilla,
lainawakka wakkurilla,
puulukko sepän owella,
warpasolki walajan wyöllä.

Rakastaa piruki poikaansa.

Rakkaus lain täyttää,
kaikki hywäksi käyttää.

Rakko laiskan kämmenessä,
känsä työttömän kädessä.

Rakko työttömän kädessä,
rupi laiskan lantehessa.

Raskas on rahaton renki,
paha palkaton kasakka.

4980. Raswa rauhan kattilassa,
waikka wettä kiehukahan.

Rata maansa myönehellä,
tien wieri wäsynehellä.

Ratto rauhassa elää,
soria sotahan kuolla.

Rauha eläwille, lepo kuolleille.

Rauha paljo rahaa maksaa.

Rauha rahan woittaa.

Rauha ruokaaikana herroissaki on.

Rauhan posket on aina siliät.

Rauhassa hywä eleä,
suwannossa soudeskella.

Raukeaa rahaton orja,
pysy ei palkaton kasakka.

4990. Rauta kultaa kalliimpi.

Rautainenki raukenepi
kesäheinän lyötyänsä.

Re'essä ruolla heinä,
karheella kahden isännän.

Rehellisyys maan perii.

Reikä on tehty rengin suuhun,
johon palkkansa panepi,
ansionsa ammentapi.

Reista'a rekiwetoa,
koita kolmitalwiaista,
jaksaako mäessä mennä,
woiko wuorelle kohota.

Reki ei pääse edelle hewoista.

Reki on rengillä matala,
kasakalla kaidat laidat.

Reki warsan tielle opettaa.

Reki warsan waatii
maata myöten marsimaan.

5000. Reki warsan waatii,
talo miehen tarwitsee.

Reki warsan waatii,
talo miehen tastii.

Retkellä repo metsässä,
retkemmällä kurja raukka.

Riemu on rauhan tytär.

Rieska leipä, huora emäntä.

Riewuilla köyhät koreilewat.

Riidalla toinen puoli mailmaa elää.

Riidasta torat tulewat,
torasta weriset murhat.

Riidoiksi waimon warat.

Riista rikkahan pihalla,
kaali köyhän kamarissa.

5010. Riita riistalla tulepi,
kapelu kalan wähällä.

Riita rikkaat häwittää.

Riita, tora kahden kesken,
suuta, kättä muiden nähden.

Riita waimojen waroista
miehelähän mentyänsä.

Riiteli kälystä kaksi
kahden puolin kaalimaljan:
satuin noita kuulemahan,
lemmon kuultawat molemmat.

Rikas kätkee rikkautensa,
köyhä ei kätke köyhyyttänsä.

Rikas maita riitelee,
köyhä unta kiittelee.

Rikas poika naidessaan,
riski piika mennessään.

Rikas pääsee rahallaan,
köyhä selkänahallaan.

Rikas riemuten edellä,
köyhä kiljuen perässä.

5020. Rikka raha hengen suhten.

Rikkaan hywä hewoinen,
rahallisen waimo kaunis.

Rikkaan raha — Raha rikkaan.

Rikkaan tauti ja köyhän taari, ne
kauas kuuluwat.

Rikkaasta hewoista, köyhästä akkaa.

Rikkaat hywin eläwät,
köyhät kiljuen perästä.

Rikkahilla on maiden riita,
köyhillä unen keräjä.

Rikkaus sopii peittoonki,
köyhyys nousee pöydälle.

Rikki pieletön weräjä,
halpa lapsi haltiaton.

Rikkilakki liinawaimo,
puulukko sepän emäntä.

5030. Riko ei mieli miehen päätä,
lohi ei koskea sokaise.

Rinnan rikkaat ajawat,
käsityksin köyhät käywät.

Rinnan rikkaat ajawat,
köyhät yksin köykyttäwät.

Rinnassa särjellä sappi;
wäki warsan sieramissa.

Riski waimo riitelewä,
tekewä toruwa akka.

Risti rikkaan pihalla,
kanto köyhän kartanolla.

Rohkia rokan särpää,
kainu päälle katselepi.

Rohkia rokanki syöpi,
kainu ei saa kaaliaka.

Rohkia ruoan hakepi,
ujo nälkää näkepi.

Rohkiampi ruoan syöpi,
mies kehno ohitse käypi.

5040. Routa porsaan kotia tuo.

Routawuonna roudan selkään,
sulawuonna lehteen.

Ruho rammalla saadaan,
silmäpuolella sokia.

Ruja rammalle menepi,
sokialle silmäpuoli.

Rukawaara ruskia,
kompakko korkia,
wesi alla walkia.

Ruma työlle rohkiampi,
kaunis kaupoille parempi.

Ruma työllä runsahampi,
kaunis katsoa parempi.

Ruma työtä kiirehtii,
kaunis warttansa kalipi.

Ruoaksi welliki rupiaa.

Ruoassa henki on.

5050. Ruoassa työn alku,
juomassa puheen alku.

Ruoassa työn alku, työssä talon alku.

Ruoka ensimäinen, työ jälkimäinen.

Ruoka muodon muodostaa,
waatet warren kaunistaa.

Ruoka muotoa, waatet wartta.

Ruoka niin, kuin wieras.

Ruoka orjan ensimäistä,
palkka ansion perästä.

Ruoka ruumiin tekepi,
waatet warren walmistapi.

Ruoka rauha linnassaki.

Ruoki minua Sihwerin päiwään,
heitä sitte hännästä hankeen: sanoi kana.

5060. Rupi rikkahassa, paiset pajarissaki.

Ruskia repo kuoltuansaki.

Ruumensäkki ruunan wyöllä,
kakkara orihin wyöllä,
rahatasku tamman wyöllä.

Ruumis terwet, ruoka makia.

Ruunaa rupeamaksi, miestä päiwäksi.

Ruunun rotta, woudin kissa.

Ruwessa porsas kaswaa,
läskinä liha syödään.

Ruwet työttömän käsissä,
rakot laiskan kämmenpäissä.

Ryhmys rähmys työn tekepi,
kaunis katsoo karwoansa.

Rypee pestyki sika rapakossa.

5070. Ryppylakki liinawaimon,
puulukko sepän emännän.

Ryyppy ryypylle wetäpi.

Rähmi kirjawa kesällä,
ihmisen ikä kirjawampi.

Räkänenästä mies tulepi,
waan ei tyhjän itkiästä.

Saa — Saapi.

Saadakseen kissa naukuu,
ottaakseen koira haukkuu.

Saalis miehen yllyttää
paljoaki pyytämähän,
liikoa himoamahan.

Saalis miehen yllyttää
pyhänäki pyytämähän.

Saalis säkkiin pannaan, ei waiwa.

Saamisessa saukon ruoka.

5080. Saamiset luodut lapset,
syömiset hywät ewähät.

Saaneella osa on, ei ansainneella.

Saaneen hywä, säästäneen parempi.

Saaneen sia, ei ansainneen.

Saanunna sika jänistä,
jänis puuhun päästyähän.

Saanut saappaat pitäpi,
saamaton rajaiset kengät;
köyhä käypi kengättäki,
wirsussaki wiipottapi.

Saapas jalassa — Saappaassa jalan.

Saapi hiihtäjä hikensä,

jauhaja jalon wäkensä,
riihen puija lämpimänsä.

Saapi hiihtäwä hikensä,
willan lyöjä lämpimänsä.

Saapi nähdä kumpika meistä toinen on.

5090. Saapi olla lähtemättä,
ei saa olla wiipymättä.

Saapi panna patoa monta
yhdelle tulisialle,
waan ei monta morsianta
yhden yljän wuotehelle.

Saapi pyytäwä pyyn poikiaki.

Saapi saatua siiwollaki syödä.

Saapi se syitä, joka lasta piestä tahtoo.

Saapi sihwilä siansa
alla muiden astioitten.

Saapi siiwilä siansa
päällä muiden läntymysten.

Saapi surma saunastaki,
ottapi owen takaa.

Saapi tyhjän tekemättä,
kowan onnen ostamatta.

Saapi tyhjän tekemättä,
walehen watomattaki.

5100. Saapi työ tekiänsä, leipä syöjänsä.

Saapi weljen wehnäisillä,
sisaren sianlihalla.

Saapi woilla wierahia,
oluella ystäwiä.

Saappahassa jalan jatko
piian pienen pintelissä.

Saappahassa menee, wirsussa palajaa.

Saas tästä suuni parka,
waikka itse ilman jäisin.

Saattapi hywä Jumala
hywänki talon emännän
säätä säkki kainalohon,
kontti selkähän kohata.

Saattapi hywä Jumala
panna rengin re'en perähän,
kannoille kasakkamiehen.

Saattapi hywä Jumala
tehdä orjasta emännän,
piiasta elon pitäjän.

Saattapi hywä Jumala
tehdä orjasta isännän,
kasakasta kaupan miehen.

5110. Saattapi hywä Jumala
yletä aletun mielen,
aleta yletyn mielen.

Saatu on saalis suurempiki
wähemmälläki wäellä.

Saatu säkkiin pannaan,
ei wasta toiwotettu.

Sadetta sykysyrusko,
talwen jatkoa kewäinen.

Saita aina säkkinsä pohjan löytää.

Saita leipiä lukepi,
arinalla arwelepi.

Saiwar saalas, täi tekiä.

Sakia on kansan kattila.

Sakiampi on kansan, kun yksinäisen kattila.

Sakiampi weri, kun wesi.

5120. Sakoisampi sawi, kun santa hiekkapellolla.

Samasta koirasta karwoja, josta haawaki.

Sametti saristuessa,
musta kenkä köyhtyessä.

Sammuu syöjäin tuli,
wiriäpi tappeliain.

Sampo wanhani sanoilla,
lahoi Louhi luottehilla,
wirsillä Wipuinen kuoli,
leikin lyöden Lemminkäinen.

Sana pääsee suusta, kun kärppä,
siitä tulee isoksi, kun härkä.

Sana sanasta, kaksi paraasta.

Sanasta miestä, sarwesta härkää.

Sanasta sana itää, kypenestä maa kytee.

Sanoi wanha Wäinämöinen:
ei sitä pitäisi syödä
siian suolta, hauin wuolta,
ahwenen alaista puolta,
kuujaisen kutumätiä.

5130. Sanoista sodat tulewat,
kipenistä maat kytewät.

Sanoo antan't antaneensa,
waan ei syönyt saaneensa.

Sappi särjen — Rinnassa särjellä.

Sarka werka köyhän miehen,
waski waiwaisen hopia.

Sata luuta hauin päässä:
ne kaikki nimellisiä;
puoli porsaan kyljessä:
ei ole niillään nimeä.

Sata on surmoa urohon,
tuhat miehen kuolemata.

Sata päätä lappeessa,
tuhat ämmän seikeessä.

Sata sauoa sataa,
tuhat keppiä tulepi
myöhäselle murkinalle.

Sataa sawinen pilwi,
muiten musta hirwittää.

Sataa sorwinen pilwi,
musta pilwi peljättäpi.

5140. Sataen suwet tulewat,
kesäpäiwät kerkiäwät.

Sataen suwi tulepi,
wuoten wesi lankiapi.

Sateheksi päiwän sappi,
poudaksi kuun kehä.

Sateheksi syksyruskot,
talwen jatkoksi kewäiset.

Satehella sika wiisas,
ehtoolla laiska wiriä.

Satehet suwen saattawat,
satehet lopettawatki.

Sattumoissa saukon ruoka.

Saua paljo maita käypi,
sana paljoa enemmän.

Sawolainen pulloposki
syöpi puuron leiwän kanssa,
meriläinen mekkotakki
syöpi liemen leiwättäki.

Sawu seppäin pajassa:
sen sepät suwatsewatki.

5150. Se ei syynä, mikä wikana.

Se elähti, kehen kolahti,

Se ensin jauhattaa, joka ensin myllyyn tulee.

Se eteen: keppi käteen, miesi matkaan, säkki selkään.

Se huoli, sanoi sepän muori, kun wasikka kuoli.

Se huolta häwinnehellä:
syöminen, makoaminen,
kylän penkki istuminen.

Se hywin syö, joka harwoin saa.

Se hywä talon emäntä,
ilo kaikelle kylälle,
osa'a oluen panna,
wirutella wiinakullan.

Se ikänsä elää, joka aikansa wälttää.

Se kanaan koskee, kun kukko kurahtaa,

5160. Se kissa naukuu, kellä on hiiri suussa.

Se kissaa kiittää, jolla ei muuta eläintä ole.

Se koira wingahtaa, johon kapula koskee.

Se koira winkasi, johon kalikka käwi.

Se kosken tawat tietää, joka korwalla asupi.

Se kun on Maariana malon päässä, se on Wappuna waon pohjassa.

Se kypsen maistaa,
joka keitetyn paistaa.

Se kysyy, joka ei tiedä,
se siwelee, joka ei näe.

Se köyttä, mikä kaulaaki.

Se liiket liikunnossa
ei warahin nousennossa.

5170. Se lintu, joka kowin warain aamulla wisertää, on usein ennen ehtoota hukassa.

Se matkaan pannaan, joka aikaan tulee.

Se mies, joka kalunsa katsoo.

Se mies, joka paikkansa pitää.

Se neuonsa pitää, joka maansa myöpi.

Se nimen sanoo, kenen lapsi on.

Se nyt seisoo, joka ennen juoksi,

Se on huono lintu, joka ei woi
höyheniänsä kantaa.

Se on härkä hännätön,
sarwiraawas sarwiton.

Se on sileä, joka ei ole saanut.

5180. Se on tapa Tammelassa:
paras piika pappilassa.

Se on tehty, ku on tehty:
lapsi tyttären mahaan,
tyrät tekiän nahkaan.

Se on tietämätön pojasta, saako
partaa, eli jääpi ilman.

Se on työllä katkaistu,
ruparuoalla rewäisty.

Se pahalla sanalla muistetaan,
joka hywällä saadaan.

Se pilkka, joka korwan leikkaa.

Se saa walitun waimon,
joka nai hyljätyn piian.

Se siinä on wäkeä, kun näköäki.

Se suussa, ku sydämessä,
se kielessä, ku mielessä.

Se suussa, mikä nenässä.

5190. Se tarkka talon emäntä
itse rihmat kehrääpi,
itse kankahat kutopi;
kysy ei kynsiä kylästä,
tointa toisesta talosta,
pirran piitä naapurista.

Se tarkka talon emäntä
wie ei willoja kylään,
kuljettele kuontaloita,
tappuroita tarjottele.

Se toista uunista etsii, joka itse uunissa asuu.

Se tulee weitsekksi wetää,
mikä wyölle aikahupi.

Se tuskan tunsi, joka tupen käänsi.

Se työn työksi tietää,
joka tupen nurin kääntää.

Se unissa, kun mielissäki.

Se werkaa pitää, joka ei sarkaa saa.

Se ystäwä on, joka hädässä auttaa.

Se älähti, kuhun kolahti.

5200. Sekalainen köyhän säkki.

Sekalainen seurakunta.

Sekö toista taluttapi,
joka on itseki ojassa.

Selkä suora, sääret wäärät,
kohdalleen kontin kannan.

Semmoiset siat, kun pahnatki.

Sen hepo kotihin tuopi,
taluttapi tamma parka,
mi rekehen reuotahan,
korjahan kohotetahan.

Sen härkä kewäisellä päiwällä niitystä syöpi, minkä heinäajalla wetäisi.

Sen jälkeen lintu kutsutaan, kun poraa.

Sen koira — Sitä koira.

Sen koira kylässä saapi:
kolauksen korwallensa,
sinimarjan silmällensä.

5210. Sen käsi alinna, jonka hewoinen suossa.

Sen käsi oma alinna,
jonka hepo hettehessä.

Sen lintu tietää, kun kuwussa on,
ei sitä, kun noukassa.

Sen on lakki oikiampi,
kunka kunnia parempi.

Sen orit kotihin tuopi,
liinaharja liuwuttapi,
mi on pannahan pajuille,
liitetähän liistehille.

Sen saapi, min hiiri kowaisimesta.

Sen saapi sanottuansa,
jonka ilman oltuansa.

Sen se kieletön wetäpi,
minkä mieletön panepi.

Sen suu nipsaa,
jonka jalka kipsaa.

Sen tekepi teiren poika:
marjat appapi aholta,
suolle soimahan menepi.

5220. Sen teki teiren poika:
appoi marjaiset aholta.

Sen tietää — Sen lintu tietää.

Sen werta rukouksia, min hywiä-
ki sanoja.

Sentähden kettuki yli tien juoksee,
ettei pääse alaitse.

Sentähden sepon wenoinen
rinta rautahan rakettu:
juosta halki hietaharjut,
somerikot soitatella.

Sentähden sepottaretki

kituroiwat kihlomatta:
syli on syttä hartioilla,
waaksi warrella nokea.

Sentähden sepällä pihdet,
ettei polta sormiansa.

Sen tähden sepät tekepi
rautoja rakoperiä,
kiskotuita kirwehiä:
palkan uuden saadaksensa.

Seppä ja pappi ja willan lyöjä:
ne kolme kowaa miestä.

Seppä ja sika saapi wanhasta uuden,
pappi ja koira haukkumalla ruoan.

5230. Seppä syöpi sammakonki,
kun ei saa sian lihoa.

Seppä syöpi selwän leiwän,
auran painaja paremman.

Seppä syöpi selwän leiwän,
selwemmän sepän emäntä.

Seppä syöpi selwän leiwän,
sepän akka selwän silkan.

Seppä syöpi selwän leiwän,
takoja palan parahan.

Seppä tarpehen takopi,
tahko karwan kaunistapi.

Seuhtowatpa sepätki,
waskirinnat riitelewät.

Seuraa lempoki lautamiestä.

Sia musta maannehella,
tiiski laiskalla matala.

Sian pää, matehen maksa,
woille wertoa wetäpi.

5240. Sian tiedän, kussa synnyin,
kanssa kaiken, kussa kaswoin,
en tiedä sitä sioa,
kussa kuolema tulepi,
tuonen hetki heiahtapi.

Sian tiedät, kussa synnyit,
paikan tiedät, kussa paisuit,
se on paikka tietämätön,
kussa kuoli kohtaapi,
hengen loppu loukahtapi.

Siellä hywä, missä ei meitä:
woipuurotki keitetään.

Siellä kylä — Kylä siellä.

Siellä tuli, kussa sawu.

Siihen karwa karisee,
kussa hepo piehtaroipi.

Siihen karwa karwahtaa,
missä peura pehtelepi.

Siihen korsi kurahtuu,
kussa kuorma kaatuu.

Siihen kurki kuolee, kun suo sulaa.

Siihen käypi käypä härkä,
kuhun juoksepi hewoinen.

5250. Siihen köyhä kirwehensä,
kuhun miekkansa kuningas.

Siihen miestä — Äsken miestä.

Siihen puuhun lintu lentää,
kussa urpia näkepi.

Siihen saapi käypä härkä,
mihen juoksewa hewoinen.

Siika ei tiedä syöjeänsä
eikä piika wiejeänsä.

Siinä härkä yön lepääpi
rinnalla hywän hewoisen.

Siinä leipä syödään,
jossa leikki lyödään,
jossa olutta juodaan,
toista aina tuodaan.

Siinä leipä syödään,
jossa työ tehdään.

Siinä mies, kussa toinenki.

Siinä miestä — Silloin miestä.

5260. Siinä naula, kussa tähti.

Siinä näkiä, kussa tekiä.

Siinä on totuus, kussa puntari.

Siinä paha, jossa pannaan,
siinä peto, jossa mainitaan.

Siinä paha, kussa pahaa puhutaan.

Siinä pieni pistelekſen,
kussa suuri käänteleksen.

Siinä rikkautta, kussa rakkautta.

Siinä susi, kussa mainitaan.

Siinä tarkka tarwitaan,
kussa wiisas wastataan.

Siinä waris, kussa muutki linnut.

5270. Siinä wasta kyllä on, josta tähteitä jää.

Siinä wirsta, kussa tolppa.

Siinä wuohi kalwaa,
kuhun on kerran kytkettynä.

Siinä yön, kussa yötyy,
siinä päiwän, kussa päätty.

Siista kalun kokoo, ei suuri saamuus.

Siitä härkä syö, kusta wetääki.

Siitä jatko, kussa katko.

Siitä siasta kiinni pidetään,
joka aidan raosta löytään.

Siitä toinen ruoan syöpi,
kun toinen siwutse käypi.

Siitä tunnen — Tuosta tunnen.

5280. Siitä watsa täynnä, josta suu makia.

Siitä wiisas wirren saapi,
josta ei tuhma tunne'kaan,
äkkioutoinen älyä.

Siitä ylitse mennään, mistä aita matalin on.

Siiwo työtä kaunihimpi,
mieli muistoa parempi.

Siiwo töitä kaunihimpi,
muisto mieliä parempi.

Siiwolla sika re'essä,
alakärsä ahkiossa,
terwatynnyri teloilla.

Sika kaiken kesää kyntää,
ei juo jouluna olutta.

Sika koiraa pilkkaa,
takareki kelkkaa.

Sika lihawasta hywä on.

Sika muistaa syömisen,
unehuttaa lyömisen.

5290. Sika neuoo poikoansa
aidan wiertä astuessa:

ele mene poikaiseni
köyhän miehen kynnöksille,
ele waiwaisen waolle.

Sika paistaa kylkeänsä,
paha koira kuonoansa.

Sika syöpi aidattoman,
halla myöhäisen panepi.

Sikiäwät työn tekiät,
laiskat kaatuwat lakoon.

Sikäli wesa wedäksen,
kukali kanto kaswaa.

Silitä kissaa: nostaa häntäänsä.

Silitä, pese sikoa:
sika winkupi sikana.

Siliä sowinnon jälki,
kaunis taitawan takoma.

Siliämpi siiwen jälki,
kun on wastan lehtewänki.

Siliänä lähtee luu koiran kontista.

5300. Siliät sowinnon posket,
kaunis mahtawan tekemä.

Silkit ja sametit on haureuden merkit.

Sille leipä leiwotaan,
kulta toista toiwotaan.

Silloin akka autusna,
kun on ukko humalassa.

Silloin haaksi haltiaton,
kun on kippari kipiä.

Silloin itkin ilman syyttä,
ilman waiwatta walitin,
kun itkin isän sylissä,
paruin äitin paarmohilla.

Silloin kala kiiskistä,
mies mielettömästä.

Silloin köyhä keittää, kun kattilan saa.

Silloin köyhä köyhtyy,
kun rikas rikastuu.

Silloin köyhä rikas,
kun watsa täynnä.

5310. Silloin laki lainehtii, kun on juomari tuomarina.

Silloin lapsi, kun lattialla,
silloin poika, kun polwillaan.

Silloin laulan, konsa joudan,
konsa joudan ja kykenen;
kun en konsa jouda'kaan,
niin en silloin laula'kaan.

Silloin lintu laihimmallaan,
kulloin pojat pienimmällään.

Silloin lähtö — Lähtömieli.

Silloin maammo markan maksoi,
kun se nännillä imetti.

Silloin mies humalassa,
kun ei tuumaa tuuleen näe.

Silloin mies miessä,
kun kaksi lakkia päässä.

Silloin miestä merkitään,
pukarista punnitaan,
kun on tarwes tappeluhun,
eli mieli miekkaisille.

Silloin on aika joutawassa,
kun on pappi soutamassa,
lukkari perän pidossa.

5320. Silloin on huuletki hukaissa,
koska kieli maata kyntää.

Silloin on mieli melkiässä,
kun on toisen miehen päässä,
wäki wäljässä tilassa,
kun on toisen hartioissa.

Silloin on nälkä nähtäwässä,
kun on muona muulla maalla,
taikina rajan takana.

Silloin on silmä katsomassa,
kulloin pyydys pyytämässä.

Silloin on toimi toisahalla,
kun on toisessa talossa.

Silloin on tuuma tuonnempana,
kun on toisessa talossa.

Silloin paras lakata,
koska leikki korkeimmallaan.

Silloin poika — Silloin lapsi.

Silloin rauha lampahilla,
sudet kun keskenään sotiwat.

Silloin seppä takoo, kun rauta kuuma on.

5330. Silloin sika säkkiin, kun päin on.

Silloin taitawa työn tekepi,
kun taitamaton hankitsee.

Silloin takoa tulepi,
kulloin rauta kuumettuna.

Silloin tali — Äsken tali.

Silloin waimo waiwan tiesi,
koska kantoi kolmikohdun.

Silloin wika myllyssä, koska lyhty lattialla.

Silloin witsa wäännettäwä, kulloin pehmeimmällään.

Silloin ämmä — Äsken ämmä.

Sillä akka woittaa, kun puolen puuta taittaa.

Sillä ei kyllä, kulla ei tähdettä.

5350. Sillä ei paksua paria,
kellä ei paksut aitan parwet,
sillä ei laajoa lajia,
kellä ei laajat pöytälaudat.

Sillä juttu julkisempi,
jolla kantaja parempi.

Sillä kiiret, kellä kihlat.

Sillä pitää oleman paksut sääret,
joka woi hywät päiwät kantaa.

Sillä woitto, kellä kunnia.

Sillänsä sianki kärsät,
kuin on kerran kesken jäänyt.

Silmä herra, mieli kuningas.

Silmä siistiä kysypi,
watsa wadin kantimia,
peret pellon antimia.

Siltä armo, keltä hirmu.

Siltään sikoisen kärsä,
kuin on kerran kesken jäänyt.

5360. Simo siltoja tekepi,
Martti maata wahwistapi,
Antti aisoja panepi,
Nikolaus niwopi kiinni.

Sini juttu kääntyy,
kuni kantajat paremmat.

Sini korpi wastaa, kuni korwessa huhutaan.

Sini palkkansa pahalla,
kuni palkan ansiotki.

Sini saari suojoapi,
kuni saaren puut näkywät.

Sini saari suojoapi,
kuni siintäwän näkypi,
sini äiti armastapi,
kuni kuulupi eläwän.

Sini selwempi asia,
kuni selwempi ajaja.

Sini seppäki sokia,
kuni wiinoa wähäisen.

Sini suuret silmät päässä,
kuni otsaki lewiä.

Sini syön kaloja kalki,
sini koito kuorehia,
kuni notkun nuottapuussa,
keikun keskellä wenettä.

5370. Sini weikko werhelepi,
kuni tarwitaan talossa.

Sinne kaakku kannetaan,
josta toista toiwotaan.

Sinne laulaja menepi,
kunne wirsi wiittoapi.

Sinne mieletön menepi,
kunne järjetön panepi.

Sinne naula menee, kunne kurikka ajaa.

Sinne on welka wiimeisenki,
osa pojan ainoanki:
maan alle mätänemähän,
kalmahan katoamahan.

Sinne silmäni palapi,
kussa kultani eläpi.

Sinne, tänne, siilon karwa,
tuonne, tänne, torwihäntä.

Sinne waaja waipuu, kunne nuia waatii.

Sinne wuoti wuohen silmät,
kunne wuoti wuohen wuonat.

5380. Sinnes huoli paimenella,
kunnes kaakku kainalossa.

Sinnes laajat lattiani,
kunnes laajat lammin rannat,
sinnes oikiat oweni,
kunnes oikiat otawat.

Sinnes oikia asia,
kunnes kantaja parempi.

Sinnes oppia, kunnes ikää.

Sinnes weikko werhoapi,
kunnes kuulepi eläwän.

Sinnes äiti armahtapi,
kunnes kuulepi eläwän.

Sinulla woitto, minulla kunnia.

Sinä wie minä wikajan,
menen puolin mielelläinki.

Sinään ruoka syödään, kuin syntyy.

Sisarekset me kälykset,
meidän miehet weljeksiä;
ken meillä torat torupi,
kuka riidat riitelepi?

5390. Sitkaista rykiän tauti.

Sitkiä kesäinen kuolo.

Sitta mieli neidon mieli:
muunna mieli miehelähän,
muunna mieheltä kotihin.

Sitte kaupat tietään, kun markkinoilta palataan.

Sitte tali nähdään, kun watsa awataan.

Sitä ei silmä itke, kuta ei korwa kuule.

Sitä hiittä hirmuminen,
jonka hiiden hirmun alla.

Sitä hepo syö, mitä wetääki.

Sitä Jumala ruokkii,
joka maata kuokkii.

Sitä jänö jänölleen,
mitä itsellä jänöllä.

5400. Sitä kieletön tekee,
mitä mieletön käskee.

Sitä koira kodoksensa kutsuu, missä yön makaa.

Sitä koiraki kodoksi,
kussa on ollut yötä kolme.

Sitä kuningasta kiittää,
joka maata siittää.

Sitä kuusta kuuleminen,
jonka juurella asunto.

Sitä köyhä kiittää, joka äiän antaa.

Sitä lintu pojalleen,
kuta linnulla itsellä.

Sitä maha täynnä, jota suuki makialle.

Sitä minä, kun muutki.

Sitä minä, mitä muutki:
syötän suuta eleäkseni,
elän kerran kuollakseni.

5410. Sitä myöten kuokitahan,
kuta myöten ruokitahan.

Sitä myöten mylläriä,
kun on mylly mieltä myöten.

Sitä myöten silmät suuret,
kun on otsaki lewiä.

Sitä porsas, kuta emä.

Sitä puuta puskeminen,
johon on kiinni kytkettynä.

Sitä puuta puskeminen,
jossa enin einehiä.

Sitä saadaan, kuta onkitaanki.

Sitä sikaa wingutetaan, joka ai-
dan raossa tawataan.

Sitä soutelee wenettä,
jonka juoksewan näkepi;
sitä neittä naurattapi,
jonka naurawan näkepi.

Sitä suu julistelepi,
mitä mieli tietelepi.

5420. Sitä suu pakaelepi,
mitä sydän sairastapi.

Sitä syödä mustan miehen,
mitä walkian urohon.

Sitä tehdä mustan miehen,
mitä walkian urohon.

Sitä waimot ryskääwät,

kun piiat pilalle saawat,
tytöt nuoret turmiolle.

Sitä watsa täynnä, mitä suu ma-
kia.

Sitä wieras kehuu, mitä lähteis-
sänsä saa.

Sitä wirttä laulaminen,
mikä mielehen tulepi,
sitä wettä soutaminen,
jolla juoksepi wenoinen.

Siuna'a jalo Jumala:
sinun siunata tulepi.

Siweys armon saa.

Siweys maan perii.

5430. Siwiä sika säkin naapuri.

Siwiä silmän edessä,
taikia takaisin puolin.

Siwiä sowinnon jälki,
karhia keräjän käynnin.

Siwiä sowinnon poski,
kaunis mahtawan tekemä.

Siwu on tehty tie sioille,
pellon poikki porsahille.

Siwu tuulet tuulekohon,
siwu saakohot satehet,
kohda päiwä paistakohon,

susi matkan surmatkohon,
karhu kuorman kantakohon.

Siwutse sioilla tiensä,
pihan poikki porsahilla.

Sodat sonnasta tulewat,
tappelot tadettäjästä.

Sodat uskon suorittapi,
tappelot tasottelepi.

Soipa torwi kauas kuuluu.

5440. Soipi wieras, waan ei helise.

Soisi eukko tyttärensä
paremmaksi itseänsä,
soisi tuomansa hywäksi,
kantamansa kaunihiksi.

Soisi jauhaja kiwoisen
jauhamatta pyöriwäksi.

Soisi kyntäjä oroisen,
jotta ei päiwässä wäsyisi.

Soisi orja yön tulewan,
wanki päiwän walkeawan,
kyytimies kylän näkywän,
matkamies kotinsa saawan.

Soisi soutaja wenehen
soutamatta'i juoksewaksi,
soisi kyntäjä orihin
ajamatta'i astuwaksi.

Soisin miehen werrakseni,
en paljo paremmakseni.

Soisin päiwät soitettawan,
illat tehtäwän iloa.

Soisin Suomeni hywäksi,
kaupunkini kaunihiksi,
maani marjan kaswawaksi,
itseni imanteheksi.

Soisin Suomessa omassa,
soisin Suomenki takana,
hywin aina elettäwäksi,
kunnialla kuoltawaksi.

5450. Soisit mun wihollliseni,
soisit suohon sortuwani;
nämät Herra eksyttäpi,
minun päästäpi pahasta.

Sokia emoton soppi,
ehkä kuu kumottakahan.

Sokiaki soutelepi,
kampuki perän pitäpi.

Sontaa wähä sakko talossa on.

Sopii kaksiki patoa
yynnä yksille tulille,
mutta ei sowi neittä kahta
yhden yljän wuotehelle.

Sopisipa suuta antaa,
kun olisi kahden walta.

Soria sotahan kuolla,
hemme miekan helskeesen:
äkin poika pois tulepi,
potematta pois menepi,
laihtumatta lankeapi.

Sormet soittajan kuluwat,
wäki laulajan wäsyypi.

Sormet soutaissa kuluwat,
kädet wettä wellotessa.

Sormet soutaissa kuluwat,
wäki jauhaissa wäsyypi.

5460. Sota kuokkii, rauha ruokkii.

Sota sortaa, rauha rakentaa.

Sotamiehen akka ja kalamiehen koira: jääwät rannalle itkemähän.

Souten on saatu suuret hauit,
weden koirat kolkutellen.

Sowinnolla on sia suuri,
ahdas riidalla asunto.

Sowitettu on, synnytetty,
pakatsin rekipajuksi,
tuomi tuopin wanteheksi,
kannun laudaksi kataja.

Sowitettu on, synnytetty,
pieni suuren wastimeksi,
lyhyt pitkän puolisoksi,
musta walkian waraksi.

Suatseeko suuret tuota:
kolahusta korwallensa?

Suden koira kuoltuaki,
miehen waimo wanhanaki.

Suden koira kuoltuaki,
pojan piika kelwotonki.

5470. Suden koira wanhanaki,
miehen neiti kempinäki.

Suden koira wanhanaki,
weden werkko räämänäki,
pojan piika pidettynäki.

Sui koira, pese koira,
koira on koira arwollaan.

Sui wierasta hewoista:
saat karwat palkastasi.

Suitsee piika pakkaisellaki.

Suitset on suruista tehty,
päitset päiwistä pahoista.

Sukkela wikkelän jättää,
wiekas kawalan pettää.

Suksi on jalkoa sukua,
jousi kättä joukkioa.

Suku heitti, synty heitti,
ele heitä Herra Kiesus.

Suku on muuttunut sudeksi,
heimo hengen ottajaksi.

5480. Sukuhunsa suopetäjä,
tekiäänsä terwaskanto.

Sukuhunsa suopetäjä,
wesahansa wehmaskoiwu.

Sukujansa suuret naiwat.

Sula suu, ehkä pakkainen.

Suloinen syli isoisen,
äitin helma hempiämpi.

Suloinen suwella kuolla,
lämmin lähteä kesällä.

Suo Herra, lepy Jumala,
päästä päiwistä pahoista,
poikoa isän perille,
lasta wanhemman ladulle.

Suo kaswaa sorian koiwun,
kangas kaunihin katajan.

Suo muille hywää, suo itsellesi parasta.

Suo siellä, wetelä täällä,
mätäs märkä kaikin paikoin,
ei kuiwaa kussaan.

5490. Suo siellä, wetelä täällä,
wastaranta kaikkialla.

Suo wilja wihattawalle,
raha raukoteltawalle.

Suojaa puna meressä,
wettä pilwi luotehessa.

Suojaa syksysyrusko,
takatalwea kewäinen.

Suojaksi syksyiset tuulet,
talwen jatkoksi kewäiset.

Suojan sumu iltaisella.

Suojat on sorsalla siansa,
allilla asunnot tyynet;
minun on tuulessa tupani,
asuntoni alla tuulen.

Suo-kettu kawala kettu,
mäki-kettu wiekas kettu.

Suokohon sula Jumala,
antakohon armo luojan
aina sontaista pihoa,
kakaraista kaiwotietä.

Suokohon sula Jumala,
antakohon armo luojan
oluessa tuopit olla,
maljat maidossa märätä.

5500. Suola, leipä miehen ruoka,
woi, welli wasikan ruoka.

Suola ruoan kunnia.

Suolainen ja sakea,
se on köyhän makia.

Suoni sulhaista wetäpi,
nuiska nuorta morsianta.

Suopi köyhä hyötywänsä,
potewa paranewansa.

Suopi miehen werraksehen,
poikansa paremmaksehen.

Suorin soutoa pitäpi,
mielin miestä wastaella.

Suosio leiwän lisää.

Suotta toistansa sanoa,
paha panna itseänsä.

Suotu suodun surwoapi,
luotu luoksensa wetäpi.

5510. Suotuhunsa, luotuhunsa,
ei kauan katseltuhunsa,
eikä mielentehtyhynsä.

Surkia surma silmin nähden,
kuolema käsin pidellen.

Surma hepo suitsitta,
karhu akka kahleitta.

Surma suuri — Suuri surma.

Surma syömättä eläpi,
maan kumma makoamatta,
kowa onni kuolematta.

Surmaksi sudella walta,
wahingoksi on waimollaki.

Surman ſuu korianaki,
jalan kenkä kaunisnaki.

Suru köyhän ſuurukſesta,
muret murkinalliſesta,
itku iltaruoistanſa.

Suru on juoda ſurman wiina,
katkera manalan kannu.

Suru ſian ſiirtäjällä,
muret majan muuttajalla.

5520. Suru ſillä, jolla ſulho,
kiiret ſillä, jolla kihlat.

Suru ſuurustasta, muret murkinasta, poru puoliſesta, itku iltaiſesta.

Suru ſärkepi ſydämen,
huoli watſan halkaiſepi.

Surulla on ſuſi metſässä,
ſurummalla mie ſitäki.

Surut meillä ſuitſinamme,
pahat päiwät päitſinämme.

Suſi iſäni, karhu emoni;
kun minusta mies tuliſi!

Suſi ſuitſeton hewoinen,
karhu nainen haltiaton.

Suſi ſuitſeton hewoinen,
karhu waimo wallallinen.

Susi suorassa, lammas wäärässä.

Susi suutta julkiampi,
pukki parralta parempi.

5530. Susi syöpi köyhän lapsen,
koira kulkewan purepi,
ulos tultuaan tuwasta,
owesta osattuansa.

Susi syöpi köyhän lapsen,
repo juoksewan repipi.

Sutta pakoon läksin:
karhu wastaan tuli.

Suu ei kulu suudellessa,
käsi kättä annellessa.

Suu ei laula suuruksetta,
rinta ei raswatta rimaja.

Suu eroa haastelepi,
sydän yhtehen sytepi.

Suu hywän pakaelepi,
kieli maistapi makian.

Suu linnulla, kun linnun pojallaki.

Suu makian maistaa,
kieli mielen eksyttää.

Suu makian maistelepi,
kieli kypsen koittelepi.

5540. Suu mettä lupaelepi.
sydän myrkkyä sytäpi.

Suu on sydämen tulkki.

Suu piian eroa laati,
mieli toista toimittapi.

Suu pitää pantaman säkin mukaan, koska leipä loppuu.

Suu puhua pullottapi,
pää käskeä pällöttäpi.

Suu puhuu pullottelee,
mitä mieli ajattelee.

Suu ruoan tuntee, kieli kypsen koittelepi.

Suu saattaa suden ritahan, kieli kärpän lautaisehen.

Suu sanan erehdyttäpi,
kieli mielen eksyttäpi.

Suu sanan ereyttäpi,
mieli kohta korjoapi.

5550. Suu sorwalla, kun salakallaki.

Suu säkkiä myöden.

Suu särjellä, kun sorwallaki.

Suu wetäisi, ei wedä watsa.

Suu wiepi rewon ritahan,
marja teiren ansaisehen.

Suu yksin kaksin puhupi,
pätsi wiisin kypsentäpi.

Suuhun lapsi korehensa,
päähän piika kaunihinsa.

Suuhun lapsi kukkaisensa,
wanha ämmä wakkaiseensa.

Suuhun sai suwinen palkka,
talwen palkka parran taaksi.

Suuhun sutta, päähän neittä,
jalkoihin jaloa miestä.

5560. Suuhunsa suruton lintu,
powehensa pojillinen.

Suuksi hullu luotunaki,
mieletön sanan siaksi.

Suuni itki, sydämeni nauroi,
koska kuoli kumpalini,
waipui waippani alainen.

Suuni itki, sydämeni nauroi,
kun tuo kuoli kuppelohäntä,
kaatui wanha kampelmanni.

Suuret on sudella silmät,
suuremmat on sulhoisella.

Suuri kiitos soutajitten,
kaksi ilman istujitten,
perämiehen ei mitänä.

Suuri on hauki, laaja lahna
wenehessä wierahassa.

Suuri on sata saataessa,
pienoinen pidettäessä.

Suuri on suwi kateeksi.

Suuri on watsa waiwaisella:
äiän welliä wetäpi,
kalalientä kaipa'api.

5570. Suuri pala suun lewittää,
pieni kylläisnä pitäpi.

Suuri sata saataessa,
pieni ulos annettaissa.

Suuri surma silmin nähden,
kuolema käsin pidellen.

Suuri suu, wähä willoja.

Suuri suuren, pieni pienen,
kökkälä tasaisen paikan.

Suuri wihko suwipäänä,
warawihko Walpurina,
wielä Erkkiki anopi,
Urpanuski uupottapi.

Suurus murkinan petti,
pieni suuren jätti.

Suurus suuhun, mieli päähän,
Jumala sydämihimme.

Suurus suuhun, mieli päähän,
talon työhön taitawasti.

Suurus suuhun, mieltä päähän,
kaikki päiwät mieltä myöten.

5580. Suurus suussa, mieli päässä,
Kiesus keskellä sydäntä.

Suuruspala murkinan hiiaa.

Suussa henki sirkkuisella,
watsan alla warpuisella.

Suussa juojan siemenmäärä.

Suussa juomarin mitta.

Suussa juopuneen sydän.

Suussa ompi orjan mieli,
waan ei pitkässä pinossa,
eikä pellon siemenessä.

Suussa on siemyen määrä.

Suussa siemeyden määrä.

Suussa sydän särköisellä,
noukassa kananpojalla.

5590. Suussa wierahan koto.

Suussansa sydän särjellä,
wäki warsan sieramissa.

Suusta Jumalan korwaan,
armon kanssa ulos tulkoon.

Suusta Jumalan korwaan,
Jumalan korwasta kukkarohon.

Suusta orja ladon täyttää,
perästä pereen isäntä.

Suusta röyhkä köyhä miesi,
ruumihilta ruikamoinen.

Suusta syömärin näkepi,
silmästä pahan tekiän.

Suusta syönehen näkepi,
parrasta palan purian.

Suusta täynnä köyhän aitta,
perästä ei ole puolinkaan.

Suustansa lehmä lypsää,
ei suurista sarwistansa,
eikä warresta isosta.

5600. Suuta on sanan siaksi,
päätä mielen kukkaroksi.

Suutari on suden sukua,
räätäli karhun weljen poika.

Suutari on suden sukua,
susi warkahan sukua,
waras lemmon weljen poika.

Suutari on suden sukua:
syöpi lihat, sekä nahat.

Suutto tulee, ennenkun puutto.

Suweksi syksyinen rusko,
takatalweksi kewäinen.

Suwen suitsu iltaisella,
talwen talma aamuisella.

Suwen tullen suot sulapi,
suot sulapi, maat walupi;
ei sula sydän suruinen,
ei walu wajainen rinta.

Suwi suuresta lumesta,
pakkainen pahasta säästä.

Suwituuli talwen tuopi,
koillinen kesän tekepi.

5610. Sydämen kyllyydestä suu puhuu.

Sydän kylmä kyyhkyläisen
syödessä kylän kekoa.

Sydän tiesi syytä paljon,
watsa wiljalta wikaa.

Syksyinen hywä sää
pahoa ajattelepi.

Syksyinen suuri kaakku
kewääksi keiattapi.

Syksyinen yö ajapi
yhdeksällä hewoisella.

Syksyinen yö pimiä,
talwinen on päiwä musta.

Syksyllä suuri syönti:
se kewääksi kelpaapi.

Syksyllä yltäkyllä,
kewäillä kellä kulla.

Synnit pannaan pyttyyn,
pytty painetaan kyttyyn.

5620. Synti puuron purennasta,
kaksi ilman nielennästä.

Syrjiin seiwäs aitaan,
päin piika poikaan.

Syrjiin syntyi Lappalainen,
poikkipuolin Pohjalainen,
witahan Wiron eläjä,
suorin uros Suomalainen.

Sywälle kala kokee,
parastaan mies hakee.

Syy juomassa, syy wasikassa.

Syy kurjan kerjäämään käskee.

Syy pahaa peljätä.

Syy sydäntä särkee,
muret muodon muuttaa.

Syy sysissä, syy sepissä.

Syyllinen sakon wetäpi,
hätäläinen huoran naipi.

5630. Syyllinen sakon wetäpi,
orit aidan karka'api.

Syypää sakon wetäpi,
rangaistaan pahan tekiä.

Syysrusko lämpimiksi,
kelin jatkoksi kewäinen.

Syystäpä ſydän ſurepi,
watſa ei waiwatta walita.

Syytä enſin tutkitaan,
ſitte miestä mutkitaan.

Syö elääkſeſi, ele elä ſyödäkſeſi.

Syö hywästi, juo hywästi:
kyllä tonttu toista tuopi,
ykſiſilmä yypöttäpi.

Syö koira okſeheſi,
ota konna anteheſi.

Syö ſuſi hewoiſen warſa,
ku ei kanna kahta miestä,
miestä kolmea kohota,
wiittä, kuutta wiilettele.

Syö, ſyö, ſyöttöporſas:
ſykyſyllä tapetaan,
kewäällä keitetään.

5640. Syö ſäästäen ſawea: ſanoi ſam-
makko pojallenſa.

Syö wähemmin, juo wähemmin,
osta weitſi wyölleſi.

Syöden kaunoinen tulepi,
hywä muoto munnostellen.

Syödessä laiskan nälkä tulee.

Syödä ſykſyllä pitäpi,
eleä elon ajalla.

Syödä syksyllä tulepi,
kewäillä kellistellä.

Syödä syntisen pitäpi,
mennä maata untunehen.

Syödään kaali syljettyki.

Syödään matkassa, mitä saadaan,
pannaan woita juuston päälle.

Syödään näljässä jäniksenki pää.

5650. Syököön susi hewoinen — Syö susi.

Syöminen eleäksensä,
eläminen kuollaksensa.

Syöminen on päätynyttä,
jyystäminen jäätynyttä.

Syömisessä orjan huoli,
ei ole kuussa, ei kukossa,
eikä wierahan warassa.

Syömä syksyllä pitäpi,
kewätkuilla kuunteleman.

Syön mitä saan, mutta hywät mä
kalut pidän.

Syönehen hywä, säästänehen pa=
rempi.

Syönnissä hewoisen mieli,
wangin mieli pääsennässä.

Syönyt on syöttää parempi,
kun on kuollut kostutella.

Syöpi hauki sammakonki,
seljän suuren uituansa,
appapi repo rawatki,
salon suuren juostuansa.

5660. Syöpi hauki sammakonki,
seljän suuren uituansa;
naipi mies pahanki naisen,
wiikon ilman oltuansa.

Syöpi kissaki kalaa:
ei kasta käpälätänsä.

Syöpi koira kaatunutta,
haukkupi häwinnyttäki.

Syöpi koira kahleensa,
pettäpi paha sanansa.

Syöpi koira oksennuksensa,
pettäpi paha walansa.

Syöpi koira paljonki,
elää wähemmälläki.

Syöpi kissa saalihinsa.

Syöpi kolkko kowaisimetki,
näkee nälkä kirwehetki.

Syöpi köyhä kaaliaki,
saatikka sianlihaa.

Syöpi leiwän surwoisenki,
kun on miestä mielen määrin,
omin ottamin urosta.

5670. Syöpi leiwän surwoisenki,
leikka'a lemettisenki,
saati saikan wehnäisen.

Syöpi miesi woimatonki
woimallisen woipytystä.

Syöpi nälkäinen jäniksenki päätä.

Syöpi nälkäinen jänistäki.

Syöpi rauta rieskaisenki,
wiepi wesi ylenki mielen.

Syöpi ruma rukiisenki.

Syöpi ruostet rautoaki,
wesi wiepi ylenki mielen.

Syöpi susi hewoisen warsan
korwen kolkan juostuansa.

Syöpi susi luetunki,
wiepi waras lukitunki.

Syöpi susi merkitynki lampaan,
wiepi waras mitatunki kankaan.

5680. Syöpi susi nepaansaki,
tappaa tauti lankonsaki.

Syöpi suu leipää, saatikka sanoja puhuu.

Syöpi suu leipääki, jos sanoiaki lausuu.

Syöpi suu sata'i kekoa,
kekoisellaki eläpi.

Syöpi syöpä paljonki,
eläpi wähemmälläki.

Syöpi toukat senki kielen,
joka ei puhu polwenaan,
selwitä sinä ikänä,
kuulu kullan walkiana.

Syöpi waiwainen jänekstäki.

Syöttele sanoilla miestä,
niin ei kulu laarin kulma.

Syöttäpi meri sikansa,
hywä järwi hylkehensä.

Syöty leikattu leipä,
saatu luwattu lahja.

5690. Syöty leikattu palainen.
annettu luwattu lahja.

Syötä koiraa, juota koiraa:
koira koirana pysypi.

Syötä mies, juota mies: äsken
miehen tawat tiedät.

Syötä miestä syrjälläki,
istuallaki elätä.

Syötä wierasta sanoilla,
kunnes keitto kerkiäpi.

Syötäwä kulupi,
pidettäwä pienenepi.

Säkkiinsä päin pappiki saarnaa.

Säkkinä köyhä kaikki.

Sänki pellon palkastansa,
ruoka tyttären kotoa.

Sänki pellon palkkio.

5700. Sääli huttua, sääli watsaa:
wähä elättää, tyhjä kuolettaa.

Säät sodatki estää.

Säätä myöden suksen juoksu,
wenehen wesiä myöden.

Söisi kattiki kaloa,
ei kastaisi kynsiänsä.

Söisi suu, wetäisi watsa,
waan ei kanna hoikat sääret.

Söisi suu, wetäisi watsa,
waan ei kestä waatetriewut.

Söisin kyllä, joisin kyllä,
täytyy olla tällänsäki.

Taaja laajan woittaa.

Taattonsa tawat pojalla,
emon eljet tyttärellä.

Tahi — Taikka.

5710. Taidossa talon pidäntö,
ei warahin walwonnassa,
eikä paljossa wäessä.

Taidoton taloton waimo,
kunniaton kellariton.

Taikia talona olla,
waikia warahin nosta.

Taikina hywä talossa,
emäntä hywä kotona.

Taikka jousi murtuu,
taikka jänne katkeapi.

Taikka kulta kukkarossa,
eli sappi sieramessa.

Taikka rauha, taikka rauta.

Taikka santa sieramihin,
eli kulta kukkarohon.

Taikka sirkan syötyänsä,
taikka ilman olluansa.

Taikka sirkka syötyä,
taikka ilman oltua.

5720. Taikka suo sulaa, taikka kurki kuolee, yön yhdeksännen perästä.

Taikka syteen, taikka saween.

Taikka sywään, taikka saween.

Taikka tenka kukkarossa,
eli parta lietehellä.

Taitaa lukkari laulaa.

Taitaa mies soutaa, taitaa huowata'ki.

Taitaa soutaa ja sauoa'ki.

Taitamaton kauas käkee,
ei tiedä, jos ehtoon näkee.

Taiwas köyhän kattona,
maantie permantona.

Taiwas talwia tekepi,
rekisäätä reutuapi.

5730. Taka tekee taitawaksi,
taka taitamattomaksi.

Takaa ajawalla matka on.

Takaa tuulee, edestä sataa.

Takana ikä eletty,
elämätön edessä päin.

Takana joulun talwi kaikki.

Takaperin kana työn tekepi,
herroille weron wetäpi.

Takoja taloa myöten,
miestä myöten meikuttaja.

Tallella ikä eletty,
elämätön etſinnöſſä.

Tallella kalu — Tallella ukko.

Tallella tyttö mättähäſſä:
ei kiitetä, ei laiteta.

5740. Tallella ukko uunin päällä.

Tallelle wanha panee, waikka ei muista.

Talli on ſeiſoa hewoisten,
ſauna akkain aſua.

Talliſſa hewoiſen kauppa,
kanan kauppa karſinaſſa,
neidon nelisnurkkaiſeſſa.

Talo elää tawallaan,
wieras kulkee ajallaan.

Talo elää tawallaan:
wieras ſyöpi rahallaan.

Talo ſiinä, kusſa kukko,
ammo lehmä lehdollaki.

Talo tietää taukſenſa,
wieras tietää edukſenſa.

Talo työlle, wieras tielle,
hywistäki juomingista.

Talo töitänſä tekepi,
wieras käypi matkojanſa.

5750. Taloa myöten kaakku,
miestä myöten ripeys.

Talon kautta talwitietä,
naurishalmehen kesäistä.

Talon merkkiin wasikkaki pannaan.

Talon tähden tytöt naidaan,
pellon tähden peipoisetki.

Talonpoika on wuoden poika,
kauppamies wenehen poika.

Talonpoika on wuoden poika,
wuosi poika kaikkiwallan.

Talonpoika töiden seppä,
Saksan mies sanojen seppä.

Talonpojan lakki, herran hattu,
kuninkaan kypäri.

Talossa taloa myöten,
miestä myöten miehelässä.

Talwella talojen kautta,
naurishalmetten kesällä.

5760. Talwi joutsenen takissa,
halla hanhen siiwen alla.

Tamman kauppa tanhualla,
neidon nelisnurkkaisessa.

Tanterella tamman kauppa,
tyttären ison tuwassa.

Taonta taloa myöten,
miestä myöten meikutanta.

Tapa entinen talupi,
wirka muinainen wetäpi.

Tapa hywä talossa:
jos woisi warahin nosta.

Tapa oiwa tappelossa:
lyö, ken ensin kerkiäpi.

Tapa kanssani talupi,
wirka muunne wierähtäpi.

Tapa kunki tahdossansa,
terweys Jumalan kädessä.

Tapa nainen naineheltä,
tee tila tilattomalle.

5770. Tapa warren kaunistapi,
waan ei karwa kauniskaan.

Tapaa karhuki jäniksen,
jos ei muolla, niin kattilassa.

Tapaturma miehen surma.

Tapaturmainen wieras saa tapa-
turmaiset räätit.

Tapoja talo kysypi,
miesi mieltä koittelepi.

Tappurat talon kaluna,
ilman aiwinat apuna.

Taputusta tamman potku.

Tarttuu koira waiwaisenki sauaan.

Tarwes on härjällä häntä,
jos ei ennen, niin kesällä.

Tarwes on talossa waimo,
waikka wettä keittäkähän,
koukkua kopistelkahan,
kekälettä käännelkähän.

5780. Tarwet kauppoa tekepi,
mies päältä katselepi.

Tarwet kunnian pettää.

Tarwet neuon muistaa.

Tarwet tarkan tarkoittaa,
nälkä usein syötättää.

Tarwet työn tekee.

Tasajako näljän tappaa.

Tasan matkoissa ewähät,
tasan naiset nuotiolla.

Tasan naiset talkoossa,
tasan matkoissa ewähät.

Tasan päiwä paistaa.

Tasan, tasan, taatto kulta:
sulle kaali, mulle kattila.

5790. Tasaisempi on neiden tanssi,
kun pojan poloisen tanssi.

Tasawalta tappelussa:
koskee, ken kerkiäpi.

Tasuutta mieli karmas,
ei ole osan wähyyttä.

Tattari taloksi saapi,
tattari talottomaksi.

Tauditta wanha kuolee,
tuuletta pölhö kaatuu.

Tautina hywä pala takana.

Tawallaan maa eläpi,
wirallaan wiimeinenki.

Tawallaan talo eläpi,
puilla pirtti lämpiäpi.

Tawat kunki kaunistapi,
ei parta pitempikään.

Tawaton — Taidoton.

5800. Tawoiltansa tautiaki sanotaan.

Tawoistansa mies tutahan,
lintu höyhenistänsä.

Tee hywin taikka pahoin: edestäsi kaikki löydät.

Tee hywää, naita poika,
työnnä tyttäret kylähän,
käy itse kiwen etehen.

Tee kiusaa: hakkaa pääsi nurkkaan.

Tee, minkä teet: edestäsi löydät.

Tee niinkuin käsketään,
waan ei niin, kuin hywin on.

Tee puiden pojasta miestä,
pahasta ele puidenkaan.

Tee säkki saadessasi,
kylläs aina sauan saat.

Tee työtä käskettyä,
syö ruokaa keitettyä.

5810. Tee työtä sata ajastaikaa elääksesi,
rukoile Jumalaa huomena kuollak-
sesi.

Tee työtä uskollisesti:
Jumala auttaa ihmeellisesti.

Tehden jotain tulepi,
tekemättä ei mitänä.

Tehden työstänsä pääsee,
syöden leipänsä palasta.

Tehden työt lewiäwät,
tekemättä soukistuwat.

Tehdyt kaupat kiittämiset,
hywät päiwät pitämiset.

Tehty kauppa kiittäminen,
tekemätön tietäminen.

Tehty on aljettu työ, aiwotellessa
aika menee.

Tehty seiso tehtyänsä:
poika tyttären powessa,
lapsi waimon lantehissa.

Tehty tie alotetusta,
käyty matka neuotusta.

5820. Tehty työ alotetusta,
hankkehissa aika menee.

Tehty työ alotetusta,
walmis waimo kosjotusta.

Tekee joutilas jotaki:
kaitsepi kylän kanoja.

Tekee työtä hullumpiki,
hakkaa puuta pöllömpiki.

Tekee työtä tyhmempiki,
juodessa miestä tarwitaan.

Tekeminen luodut lapset,
jos on tielle tehtäkähät.

Tekeminen luodut lapset,
syöminen säätyt ewäät.

Tekemättä on äiä työtä,
äiä saamatta rahoa.

Tekemätön touko ei kaswa,
saamaton raha ei sikiä.

Tekewä torainen waimo,
talon waimo tappelia.

5830. Tekiä toruwa akka,
waimo riski riiteliä:
torissahan työt tekepi,
riidoissahan riihet puipi.

Tekiä työnsä tietää,
taitawa oman tapansa.

Tekiän käteen kaikki tulee.

Teko pellon Jumala on.

Tekomieli ei tee miestä, kannan-
tawesi ei tee kaiwoa.

Telkkä poikia tekepi,
tawi luopi lapsiansa:
ne hauki hajottelepi,
weden koira wiettelepi.

Tengoin raha kaswaa,
tengoin raha katoaa.

Terwas tuohelle torupi:
sinä konna käpristelet,
minä miehen lämmittelen —
yren tulta tuohessaki,
tekoajan terwaksessa.

Terwe löyly, terwe lämmin,
terwe kanssa löylyn lyöjä,
lämpimän lähetteliä,
terwe terweytteliä!

Terwe maa, terwe mantu,
terweheksi terwehtäjä!

5840. Terwe maalle, manterelle,
terwe terweyttäjälle!

Terwe miehelle, kaksi koiralle.

Terwe nuori syötyänsä,
wanha yön lewättyänsä.

Terweys on kultaa kalliimpi.

Teräwä sanoma sauan nenässä.

Teräwä tekewän weitsi,
tylsä weitsi tyhmän miehen.

Tie käydä, hako lewätä,
hawun wierus haukotella.

Tie köyhän eteen, keppi kurjan kä-
teen.

Tie wiertä, hako lewätä,
seinän wieri seisotella.

Tiedot tietäjän, taidot taitajan,
epätiedon ei mitänä.

5850. Tiedä ei tie käwiätänsä,
hewoinen ajajatansa,
eikä siika syöjeänsä,
neiti nuori saajoansa.

Tiedä tiesi, muista murusi,
katso kalusi, ajattele asiasi!

Tiedän paikan — Sian tiedän.

Tiedän silloin muiden synnyn,
kun tiedän tiaisen synnyn.

Tiellä kissat, tiellä koirat
pahan waimon leipoessa.

Tiellä köyhä rikkailla,
haittana hako wesillä.

Tiellä morsian riihessä.

Tiellä tyhjä tyttärissä,
haittana hako wesissä.

Tien wieri häwinnehellä,
rata maansa myönehellä.

Tiet käywät kyliä myöten,
ihmiset tietä myöten.

5860. Tietyn päälle hywä mennä, ei haaskatun.

Tietä edellinen tekepi,
jälki jäänehen wetäpi.

Tietää koira uineensa, kun häntä kastuu.

Tihku werkko lehmän werta,
surma kaikkien kalojen.

Tikka kirjawa metsässä,
ihmisen ikä kirjawampi.

Tikka paljo puita puipi,
ei tee pitkiä pinoja;
sika paljo maita tonkii,
ei juo jouluna olutta.

Tina kulta köyhän miehen,
waski waiwaisen hopia.

Tina köyhällä hopia,
waski kulta waiwaisella.

Toimella talo eläpi,
ei wäen paljoudella.

Toimi työn tekee, ei wäen paljous.

5870. Toinen karhulla ajatus,
toinen karhun tappajalla.

Toinen kieli, toinen mieli.

Toinen mieli karhulla,
toinen karhun ampujalla.

Toinen naipi noppaneidon,
toinen ämmän ähkywäisen.

Toinen puhuu niittua, toinen niitun aitaa.

Toinen päiwä, toinen neuo,
toinen tunti, toinen tuuma.

Toinen saamaan, toinen syömään.

Toinen taikka toinen, nahat nurin, karwat wäärin.

Toinen tuomaan, toinen juomaan.

Toinen tupa, toinen tapa.

880. Toisa kuuro kuulee,
toisa sokia soutaa.

Toisen hepo, oma ruoska:
pian wirstan katkaisepi.

Toisen housuilla on hywä tuleen istua.

Toisen huoneessa on ahdas köyhän istua, pitkä seisoaki.

Toisen tonkia — Toisin tonkia.

Toisen waiwaisen wahinko,
toisen onni autuahan.

Toisen weneessä on ainaki laajempi lahna.

Toisin aioin touot maalla,
toisin aioin haasialla.

Toisin annetaan, toisin toiwotaan.

Toisin ennen toimi käski,
toisin ennen työ opetti:
toimi käski tonkimaan,
maa wäkewä wääntämään,

5890. Toisin ennen, toisin eilen,
toisinpa tätä nykyä.

Toisin ennen touko kaswoi,
toisin maa orahan otti,
toisin paisto päiwä kulta,
toisin kuutamet kumotti.

Toisin kuuro kuulee,
toisin merellä tuulee.

Toisin mie palo pakisin,
toisinpa käkesin kälkö,
toisin on kätehen käynyt,
toisin toiwoni osannut.

Toisin on hukalla huoli,
toisin ampujan ajatus.

Toisin tanssii wanhat ämmät,
toisin nuoret morsiamet.

Toisin tiesin, toisin luulin,
toisin toiwotin ikäni;
toisin tiesi suuri luoja,
toiwotti jalo Jumala.

Toisin toisessa talossa,
toisin ukset ulwaisewat,
toisin wierewät weräjät,
sanowat saranaraudat.

Toisin tonkia pitäpi,
toisin maata mullostella.

Toisin tuhma luulee,
toisin merellä tuulee.

5900. Toisin täällä tuulee,
toisin ämmät luulee.

Toista karhu ajattelepi,
toista karhun tappaja.

Toista mies ajattelepi,
toista suu pakaelepi.

Toista naipa naittelee,
itsestään ei wirka'kaan.

Toista parta pankuttapi,
toista sydän ajattelepi.

Toista toisella saadaan:
kolaus kotahalolla.

Toista toisen wehnäleipä,
toista toisen wehkainenki.

Toiwo köyhän elättää,
pelko rikkaan kuolettaa.

Toiwo tuo — Tuo toiwo.

Toiwoen hywät tulewat,
pahat kulkewat peläten.

5910. Toiwoin miestä miekollista,
miekollista, markollista;
tuli kohden korsukenkä,
raparossu rossutteli.

Toiwoo köyhä hyötywänsä,
potewa paranewansa.

Toiwossa aika kuluu.

Toiwotaan meren takaista,
waan ei turpehen alaista.

Toiwotaan wetten takaa,
ei toiwota tuonelasta.

Toki tunnen tullin panoa,

hankkia wenehen hangan,
jos ei ole kaartaka wenettä.

Tolkku toimea tekepi,
miekka miestä merkitsepi.

Tora wanhalla tapana,
sadet säällä syksyisellä.

Torat riidoista tulewat,
isot tappelot torista.

Toruttaissa kuuntelee,
lyötäessä kääntelee.

5920. Toruwa tekiä — Tekiä toruwa.

Tosi toukoa pitäpi,
talonpojan taikinoa.

Tottunut työn tekepi,
tottumaton katselepi.

Totuus ei auta, tukka wetää pitää.

Totuus ei pala tulessakaan.

Totuus maassa wesoo.

Totuus tuokoon, wääryys wiekööt.

Touosta terän näkepi,
alusta hywäikäisen.

Tuhma lauluhun latopi,
wierittäpi wirtehensä

mitä sylki suuhun tuopi,
wesi kielelle wetäpi.

Tuhma on laatu Tuuterissa:
kun neidet kosissa käywät,
akat juohdessa ajawat.

5930. Tuhma paljo työtä tekee,
elää wiisas wähemmällä'i.

Tuhma työssä tuskautuu,
wiisas ilmanki eläpi.

Tuhman wahinko, wiisaan oppi.

Tuikkaen tuli palapi,
wilkutellen walkiainen,
edessä lapsen armottoman,
kohdalla kowaosainen.

Tukala tuletta olla,
waiwa suuri walkiatta.

Tukko on hywä suuresta,
pakka ei paksusta pahempi.

Tule joulu, koskas joudut:
jo on paitani paikattuna.

Tule joulu, koskas joudut,
kyllä on kystä aitassani:
sirkan reisi, paarman jalka,
peipoisen peräpakara.

Tule kekri, joudu joulu,
kyllä on kystä aitassani:

sisiliskon silmäpuoli,
sammakon sakariwarwas.

Tule tänne syy parka:
täällä on wiisi ennestänsä.

5940. Tule täältä saamaan,
täältä saat wasten naamaa.

Tulee häiriö hywälle,
wiisahallenki wahinko.

Tulee häiriö hywänki,
tapaturma taitawanki.

Tulee ilta toiwomattaki.

Tulee kerran raswaa köyhänki lusikkaan.

Tulee kiiret kissallenki,
kun kana kannustapi.

Tulee mies Turun takainen,
ei tule turpehen alainen.

Tulee sika riihen eteen: kolahtaa kärsä kynnykseen.

Tulee silloin nauriita, kun juopunutki Jaakon päiwänä hewoisen seljästä taimen näkee.

Tulee sudenki wesi silmään, kun kuoppaan joutuu.

5950. Tulee wahinko wiisaallenki,
ajaa hiisi hywälläki.

Tulee wahinko wiisahanki,
tuhman on toisessa kädessä.

Tulee wilppi wiisahanki,
häiriö hywänki mielen.

Tulee wäli linnaanki.

Tulee yrmy yhdestäki,
alapasko ainoasta.

Tulella on lawiat laidat.

Tulennasta mies tutaan,
astunnasta arwataan.

Tuli aika: airo taittu;
tuli toinen: mies häwisi.

Tuli ei polta tuttuansa,
walkia wateriansa.

Tuli kato kahtaalta,
wahinko molemmin puolin.

5960. Tuli nippi näppilöistä,
pikku Heikki leikkilöistä.

Tuli opetti salwamahan,
kylä käymähän keräjät.

Tuli torat tunkiosta,
tappelo tadetläjästä.

Tuli turwa turwakkoihin,
wara wanhoin rasuhin.

Tuli tuska lutikoille,

torakoille toinen konsti,
jos tuli tuwanki poltti.

Tulin narri naineheksi,
en tullut eläneheksi:
nurin katsoi nurkkamuorit,
wäärin wäärti morsiamet,
oikein ei oma emäntä.

Tulipa lusti — Tuli tuska.

Tuloinenki tuikahtaa
yön pitkän palettuansa,
wetoinenki wierähtää
joen polwen juostuansa.

Tulta neiden pohkiassa,
kekälettä kantapäässä.

Tuluksihin tultakoon,
taulohin tawattakoon.

5970. Tuluksista mies tutaan,
aseistansa arwataan.

Tuluksista mies tutaan,
paha akka pakinastansa.

Tungetahan tuhrustaki,
käsketähän kählästäki.

Tunnen mie tupakan purra,
piipun suussani pitää.

Tunnusta työsi: saat puolen an-
teeksi.

Tuntee miehen mullistansa:
hywällä hywätki härjät,
huonolla pahat huterot.

Tuntepi hatusta herran,
kuninkaan kypäristähän.

Tuntepi hiton hatusta,
linnun häjyn höyhenistä.

Tuntepi hywän tulosta,
astunnasta arwoapi:
tukka on tyyni tuulessaki,
hiwus ei wisko wiimassaki.

Tuntepi pahan tulosta,
astunnasta arpoapi:
ikenet on irwellähän,
silmät kiljan kaljallahan.

5980. Tuntepi pahan tulosta,
astunnasta arwoapi:
tukka tuiskii tuulettaki,
hiwus wiskoo wiimattaki.

Tuntuu tuomi — Tuttu on tuomi.

Tuo hywä, taa parempi.

Tuo hywä toruja — Tekiä toruwa.

Tuo tie, taa weräjä.

Tuo tyttären — Tyyris on tytöllä.

Tuohessa yreksi tulta,
tekoajaksi terwaksessa.

Tuohon istun, tuossa on lämmin,
tuohon muori muonan tuopi,
waari waattehen wetäpi,

Tuomari olutta juopi,
lakikirja lainehtipi,
oikeus uikkentelepi.

Tuomi wahwa wantehekki,
waahder warsan wempeleekki,
pihlaja rekipajukki,
kannun laudaksi kataja.

5990. Tuopi toiwo weden takoa,
ei tuo tuonelan tuwilta.

Tuo'pa tuuli terweyttä,
pilwi pitkää ikää.

Tuosta tunnen huolellisen,
arwa'an alaisen mielen:
alahana wyön pitäpi,
alempata huokoapi.

Tuosta tunnen laiskan miehen:
wiikon istu wirsut kädessä,
kauan housut kainalossa,
millon rätti räpsähtää,
kullon paula pauskahtaa.

Tuosta tunnen laiskan miehen:
yhä töitähän lukepi,
arsinalla arwelepi.

Tuosta tunnen laiskan waimon:
kantoi willansa kylähän,

kuljetteli kuontalonsa,
tappuransa tarjoeli.

Tuosta tunnen laiskan waimon:
wiikon istui wyö sylissä,
kauan kalsut kainalossa.

Tuosta tunnen nöyrän — Tuosta
tunnen wirkun.

Tuosta tunnen tarkan — Tuosta
tunnen wirkun.

Tuosta tunnen tuhman miehen:
nykä puukko, nyrhi kirwes,
tuohi tuppi wyötehellä.

Tuosta tunnen tuhman miehen:
syltä pitkä piipun warsi,
koppa kouran täytehinen,
kolme rouhetta rotissa.

Tuosta tunnen tuhman miehen:
tuhmasti pihalle saapi,
awokellossa ajapi.

Tuosta tunnen tuhman miehen:
wiikon wirsua tekepi,
kauan tuohta katselepi.

Tuosta tunnen tuhman miehen:
wuoli kieron kirweswarren,
wäärän wärttinän wanusi.

Tuosta tunnen tuhman miehen:

wuoron wuoli, wuoron weisti,
wuoron kirwestä kirosi.

Tuosta tunnen tuhman waimon:
kehnon rihman kehrääpi,
pahan palttinan kutopi.

Tuosta tunnen tuhman waimon:
kun on nurin nuttu päällä,
syltyssä sukat jalassa,
lakki päässä kallellahan.

Tuosta tunnen tuhman waimon:
kysyi kynsiä kylästä,
tointa toisesta talosta,
pirran piitä naapurista.

Tuosta tunnen tuhman waimon:
lämmitti sawuisen saunan,
ahtoi riihen rippupäihin.

Tuosta tunnen tuhman waimon:
pahasti pani oluet,
keitti ruoat kehnonlaiset.

Tuosta tunnen tuhman waimon:
pahoin paidat ompelepi,
päälle päärmehet tekepi.

Tuosta tunnen tuhman waimon:
tuhmasti tulen tekepi,
pahoin pirtin lämmittäpi.

Tuosta tunnen tuhman waimon:
tulen tuhkahan puhupi,

litehen lehettelepi —
nousepi tuwalle tupsu,
paha katsku kartanolle.

Tuosta tunnen wirkun miehen:
pian syö, wälehen juopi,
rikenehen riihet puipi.

Tuosta tunnen wirkun miehen:
pian söi, wälehen kenki,
pian pistihen pihalle,
teräwähän töille lähti.

Tuosta tunnen wirkun waimon:
keitti ruoan herkiästi,
syötti wierahan wälehen,
nosti leiwät leppiästi.

Tuosta tunnen wirkun waimon:
sen on huntu huutehessa,
warsi jauhon walkiassa,
perä petkelen tomussa.

Tuosta tunnen wirkun waimon:
takki on walmis tahtomatta,
esiliinat etsimättä,
kintahat kyselemättä.

Tuostapa emo torupi,
kantajani kalkuttapi:
toin tuhman tulen puhujan,
pahan paidan ompelian.

Tuota on: waiwaisen wäkeä,
onnettoman olkapäätä.

6020. Tupa on suuri tuonelassa,
manalla maja awara:
äiän mennyttä wetäpi,
langennutta lappa'api.

Tupa on tehty miesten tulla,
talli seisoa oritten.

Tupakista tuska saapi,
pakko piippuun panosta.

Tupakka on Turusta tuotu,
räkäjuoma Rääwelistä,
sawuruoka Saksan maalta.

Tupakkia poltan tuskissani,
haikua wetelen harmissani.

Tupakkia tullen, mennen,
saaden, lähtien sawua.

Tuppi on huowilla tupana,
miekan kärki kartanona.

Tuppo on hywä — Tulko on hywä.

Tuppurainen tappuraisen takaus-
mies.

Tupu tuulelta munipi,
ahawalta aimolintu.

6030. Turha se on, että koira hyttisiä
haukkuu.

Turha se on, joka puuroon puree.

Turhan on tuli puhuttu,
walehesen waiwa nähty.

Turkki on hywä tuulellaki,
sen parempi pakkaisella.

Turkki on hywä tuulissäällä,
paita päiwän hcltehessä.

Turkki on tuulella parempi,
nahkawaatet wastaisella,
paita päiwän paistehella.

Turkki tuulelle sotipi,
nahkawaatet wastustapi.

Turku rahan tuntee.

Turku rahan wiepi,
rahan toisen tuopi.

Turpopi sika tulessa,
kapahauki kattilassa.

6040. Turwa tulee — Tuli turwa.

Tuska keinon keksii, hätä neuon muistaa.

Tuska tuulen soudattaa,
pakko alta painattaa.

Tuttu on tuomi muista puista,
appi muista ukkoloista,
anoppi kylän akoista.

Tuttu on tuomi muista puista,

wäwy muista wierahista,
nato tyttö neitoloista.

Tuulepi tuwan takana,
ei tuwassa tunnu'kaan.

Tuulet kurjalla tupana,
suojana wesisatehet.

Tuuli airon tutkaimessa,
lämmin ahkion läwessä.

Tuuli heitti tuulemasta,
kun sai pilwistä satehen;
paha akka torumasta,
kun sai weden silmistänsä.

Tuuli on turwan temmaissunna,
wastaranta wallan wienyt.

6050. Tuuli pirtin jähdyttää,
pakkainen pahan nawetan.

Tuuli tuohen lähdettää.

Tuuli wiepi turwattoman,
ahawainen armottoman,
warattoman wastaranta.

Tuulla ja sataa,
se on pahan ilman tapa.

Tuuma miestä naista wöyriämpi.

Tuuwitti emo minua,
waapotelli wanhempani,

orrella osattomalla,
kätkyessä waiwaisessa.

Tuwasta on hywä palata.

Tyhjyys käden — Köyhyys käden...

Tyhjä ei pysy tynnyrissä,
walet wannetten sisässä.

Tyhjä neuo neulan tiestä,
nälkä naskalin nenästä.

6060. Tyhjä tupa tullakseni,
autio asuakseni.

Tyhjä tuppi — Kaksi weistä.

Tyhjän tynnyrit sanowat,
wantehet walehtelewat.

Tyhjästä ei toden tekoa,
walehesta kunniata.

Tyhmä kauas käkee,
ennenkun lopun näkee.

Tyhmä on aina-tyytymätön,
sillä on puutos puuttumaton.

Tyhmä paljo työtä tekee,
elää wiisas wähemmällä'i.

Tyhmä tyhjää nauraa,
hullu paljon pauhaa.

Tyhmä tyhmyyttä puhupi.

Tyhmä töitänsä kehupi,
itseänsä kiittelepi.

6070. Tyhmä uros, tylsä kirwes:
kowin koski koiwun kuori,
pahoin potkaisi petäjä.

Tyhmän on sydän suussa, suu sydämessä.

Tykönä koiran aset.

Tylsä weitsi tyhmän miehen,
teräwä tekewän weitsi.

Typeräksi tyhmä luotu,
paha konnan koukkuiseksi.

Tyttöä ei pidä tawata
kiwiseltä kirkkotieltä:
siellä weltotki werassa,
laiskat lainawaattehissa.

Tyttöä pitää tawata
kiwen puusta kiikkumasta,
käsiwarsin waapumasta.

Tyttöä pitää tawata
riihestä rimuamasta,
heinästä hämyämästä.

Tytywäinen kiittää wähästäki.

Tytär polwen korkeuinen,
wakka waaksan korkeuinen.

6080. Tytär ulos ulwotettu,
pojan pöydän pää luettu.

Tytöt on tyttöinä soriat,
neitoina ylen koriat,
äsken akkana äkäiset,
wihaiset wihittyänsä.

Tyynessä kala kutepi.

Tyyris on tytöllä werka,
pojan hattu halwemmasta.

Tyyristä kärwäisen mesi.

Tyyristä syödään, ei tyhjää.

Työ miehen kunnia.

Työ on liika, tuhma tunto,
waiwoja, matala mahti.

Työ on niin, kuin tehdään,
asia, kuin ajetaan.

Työ surwoissa, työ jauhaissa,
työ on ilman istuessa.

6090. Työ tehty, taottu rauta,
seppä palkko wajaa.

Työ tekewän, kisa näkewän.

Työ tekiäänsä kaipaa.

Työ tekiäänsä kiittää,
näkiä työnsä näkee.

Työ tekiäänsä neuoo.

Työ tekoonsa wetää.

Työlle pakko, ei ruoalle.

Työlle saattoi Wäinämöinen:
lauloa lotaisemahan.

Työläs kynsittömän on puuhun päästä.

Työläs leski lepytellä,
ennen naitu nauratella.

6100. Työläs on koiran suusta luuta temmata.

Työläs on paljaspään kanssa hiwusnuottaa wetää.

Työläs on pirunki hangella pinoa pidellä.

Työläs on tyhjää jakaa.

Työläs on wanhasta konkaria tehdä.

Työläs syödä saamatonta,
etsiä olematonta.

Työläs syödä saamatonta,
näkymätöntä hakea.

Työn loppu, toisen alku.

Työn se uudesti tekepi, joka pahoin tehdyn palkitsee.

Työnsä karwainen ihminen.

6110. Työnsä muotoinen mies.

Työssä woima wahwistuu,
ruumis laiska lakastuu.

Työstä työhön — Unesta uneen.

Työstänsä orjan huoli.

Työstänsä talon muret.

Työt täällä, kädet manalla,
itse turkka tuonelassa.

Työtä kuolewa tekepi,
maalta lähtewä makaapi.

Työtä kuolewa tekepi,
waan ei muolle murehtiwa.

Työtä liian tuhma tunsi,
waiwoja matala mahti.

Työtä on hangen tullessaki,
työtä hangen lähtiessä.

6120. Työtä kankahan alussa,
työtä kankahan lopussa;
kaikki keskeä kutopi,
tuhmaki tuputtelepi.

Työtä tyttöinen tekepi:
wiikon piikuutta pitäpi.

Työtä työn ajalla,
juttua jutun ajalla.

Tähässä ruoka rikkahanki,
jywässä kuninkahanki.

Tähteheestä ruoan alku.

Tämä mailma on kiperä ja kapera, kun pukin sarwi.

Tämän elämän perästä loppuu, kun lanka kerästä.

Tänne wierahia, tänne wierahien Jumala!

Tänäpänä kulta, huomena multa.

Tänäpänä on täiden päiwä, huomena ludetten päiwä.

6130. Tässä tänäpänä, kussa huomena?

Täysi koira, häntää wailla.

Täysi suusta köyhän aitta, waan on tyhjänä takoa.

Täysi täydelle pitäpi, koko kolmitalwiaalle.

Täysi täydelle pitäpi, puoli puolimieliselle.

Täysi, täysi, kyllä, kyllä,
tämän iltaista iloa,
päiwän laskun lauluntoa.

Täytensä maa tunkee.

Täytyy köyhän kärsiä, pitää kiittää päälliseksi.

Täytyy tätiä naida,
kun ei ole muuta morsianta.

Töistä miestä mainitaan,
waan ei suurista sanoista.

6140. Törkiäki työn tekepi,
rupirikko ruoan syöpi.

Uipi hauki harjullenki
kyntäjän wakoa myöten.

Unet menee öitä myöten,
näöt niiden siwussa.

Unhotettu maksettu welka.

Uni ei tule usein
huolellisen huonehesen,
kaihollisen kartanohon,
murehellisen majahan.

Uni kulta on, ei muu kulta ole.

Uni on miestä uupunutta,
nälkä nousnutta warahin.

Uni on miestä uupunutta,
nälkä saanutta salolta.

Uni päätä torkuttapi,
martaus makauttapi,
nälkä näppipi sydäntä.

Uni tuopi tuhman turkin,
pahan paidan keträäpi,
pahan hankkipi hameen.

6150. Unikeko on ruysyissä,
laiskan pelto ohdakkeissa.

Unisilmä sippurassa,
wiinasilmä killin kallin.

Unta täynnä unnon aitta,
wiljoa wiriän aitta.

Uro on luotu akan waraksi,
waimo pirtin wartiaksi.

Uro yriä murkinaton,
niuha syömätön hewoinen.

Urosin siat sikiiwät,
härjin karjat häwiäwät.

Urpa linnun wiiwyttää,
apilas hywän hewoisen.

Urpa linnun wiiwyttää,
urpa linnun, marja lapsen,
hywä sulho nuoren neiden.

Urpanus — Urpo.

Urpo rukat riisuu.

6160. Urpo suweksi sääntää,
Perttu talweksi kääntää.

Urpu — Urpa.

Usein humalahurjan
koura tukkihin tulepi,
hapsihin hahattelepi.

Usein humalahurjan
oksennus olille jääpi,
waahti waipalle walupi,
korjata wihaisen waimon,
sekä tyynen työnnytellä.

Usein hywä emäntä

kuulepi kukotta nousta,
kanan lapsetta karata.

Usein hywä emäntä
saapi saunassa asua,
maltahia kääntämässä,
ituja imeltämässä.

Usein hywä isäntä
nousi nuotiotulelta,
hawasi hawusialta.

Usein hywä isäntä
saapi tuttua tupahan,
rakasta rahin nenähän.

Usein hywä pala makia on.

Usein hywän isännän
jääpi kinnasta kiwelle,
hattua hawun seljälle.

6170. Usein hywästä olosta ei tule mi=
tään.

Usein jalon urohon
hawu päätä harjaapi,
warpa wartalon sukipi.

Usein käypi käypä härkä,
kun jo hengästyi hewoinen.

Usein köyhä köykähtää
rikkahan kodan etehen,
owille olewan miehen.

Usein köyhä tarwitsee.

Usein utuinen äiti
riensi rinnan lapsellensa,
nännin suuhun surwoeli,
ei tainnut tajua panna,
eikä miehuutta lisätä.

Usein utuisen lesken
keskiöisissä unissa
koura tyhjää kokoopi,
käsi waalipi waletta
kupehelta kummaltaki.

Usein utuisen lesken
puolet pään alaisiansa,
toinen puoli wuodettansa,
kirppujen kisattawana,
lutikkojen maattawana.

Usein utuisen waimon
maassa mielensä matapi,
maassa mustina matoina,
kirjawina käärmehinä.

Usein wampa warpaassa
sydämelle sylkähtäpi.

6180. Usiampi päiwä, kun piiro.

Uskottawa kuolleen tauti on.

Uudella sika lihoopi,
waimo wanha taikinalla.

Uudet luudat puhdasta tekewät.

Uupui ukko, waipui wanha,
kuoli waippani alainen.

Uurteessa paras siemyt on.

Uusi juttu wanhanaki.

Uusi kiitetty, wanha moitittu.

Uusi kiittää, kypsi laittaa.

Uusi luuta huiskii,
wanha tyyni kewäisee.

6190. Uusi luuta uunin puhdistaa.

Uusi welka wanhanaki.

Uutteruus onnen woittaa,
uutteruus unenki poistaa.

Waaksa waimoa, peukalo urosta.

Waara maalla, waara wedellä.

Waatien härkäki hangen kaahlaa.

Waeltaa kerjätessäki tarwitaan.

Wahingosta wiisaaksi tullaan, ei rikkaaksi.

Waikia on wanhaa sutta kirjalle opettaa.

Waikia warahin nosta,
haikia talona olla.

6200. Waikka suku sutena juoksisi, kun itse ihminen olen.

Waikka waiwa warpahassa,
sydäntäki syytelepi.

Waimo ja sika eläwät aitasta.

Waimo on haaska, waimo hauta,
waimo puoli perkelettä.

Waimo waiwan nähtyisensä,
muuriainenki munansa.

Waimojen wakat kylässä,
minä luulin muiksi häiksi.

Waimot saastaiset sanoissa
toruwatki, leppywätki.

Waimowäellä on pitkät hiukset,
mutta lyhyt mieli.

Wainiossa on wanhat kullat,
pellossa perihopiat.

Waipuu itse nukkuwaki,
waipuu nukkuwan rukous.

6210. Waipuwatpa waltamiehet,
kuolewat kuninkahatki,
waipui poika kaikkiwallan,
kuoli Herra Kiesus Ristus;
niin miks' en minä poloinen.

Waiti olewa kaikki woittaa.

Waiwa on olla waljahissa,
läyli längissä eleä.

Waiwa on olla walkiatta,
waiwa walkian warassa.

Waiwa suuri wanhatessa,
waiwa wanhana eleä.

Waiwa suuri wanhetessa,
wanhana paha eleä.

Waiwa waaralla eleä,
waiwa waaran liepehellä.

Waiwainen hätääntynyt on.

Waiwainen itse kaikki tekee, waiwainen kaikki toisella teettää.

Waiwainen joutuu pahan pakarin tupaan: ei pääse ulos, eikä saa lämpiäisiä.

6220. Waiwainen kauas käkee,
ennenkun ehtoon näkee.

Waiwainen kokki, joka ei hyppisiään nuolaise.

Waiwainen lintu, joka ei jaksa höyheniään kantaa.

Waiwainen pahan pariin joutuu.

Waiwainen sammakko, joka haran piihin joutuu.

Waiwainen sitä warrasta wääntää, josta ei näppiänsä nuole.

Waiwainen talo, jonka hiiret nälkään kuolee.

Waiwainen waiwaisen naipi:
siitä waiwaiset sikiiwät,
konttiseljät kollahtawat.

Waiwainen waiwaista koski
waiwaisella mättähällä;
siitä waiwaiset sikisi,
tuli turkin ompeliat.

Waiwainen waiwaista koski
waiwaisella mättähällä:
siitä waiwaiset wenähti,
wäskyseljät wällähytti.

6230. Waiwainen walin alaisna,
kälkö nuorilla kälynä.

Waiwainen walittuhunsa,
kauan katsahdeltuhunsa;
lykyllinen luotuhunsa,
luotuhunsa, suotuhunsa.

Waiwainen wanhaksi joutuu:
kahdesti karjaan pannaan.

Waiwainen warain nousi:
kowa onni kohta edessä.

Waiwainen waris, joka pelkää joka sängen pään pistämistä.

Waiwainen warista naipi,
korppia kowaosainen.

Waiwainen warkaan kimppuun joutuu.

Waiwainen warras, joka ei tuleen tiukahda.

Waiwainen wähäwarainen:
lyhyt on seisoallansaki,
istualla sen lyhempi.

Waiwaisella waimo kaunis:
sitä kaikki katselepi;
köyhällä hywä hewoinen:
sitä kaikki tahtelepi.

6240\. Waiwaisella waimowalta.

Waiwaiselle armon tullen,
köyhälle Jumalan tähden.

Waiwaiselle armon tullen,
rahaltansa rikkahalle.

Waiwaisen erä wedessä,
toisen waiwaisen kylässä,
autuahan aitassansa.

Waiwaisen hewoisen warsa
kaikkien ajettawana;
onnettoman eukon lapsi
kaikkien saneltawana.

Waiwaisen kaikki lapset elää,
waiwaiselta kaikki kuolee.

Waiwaisen kalu toisen miehen kassissa on.

Waiwaisen onni edellä käypi,
toisen waiwaisen takana.

Waiwaisen osa — Waiwaisen erä.

Waiwaisen pää kopisee.

6250. Waiwaisen pöytä ei koskaan kastu.

Waiwaisen waimo wallan päällä.

Waiwaisen wara wetehen,
toisen waiwaisen kylähän,
autuahan aittahansa.

Waiwaisen woitto ensimäinen.

Waiwaista kaikki kiittää,
onnetonta kaikki moittii.

Waiwako hywän pinon wieressä on lastuja poimia?

Wakka kantensa walitsee, kerinkanta kumpalinsa.

Wakka kantensa walitsi, wakan kansi kantimensa.

Wala warkaan miekka.

Walehella owat lyhyet jäljet.

6260. Walehen tuopi, toisen wiepi: se tapa kylän käwiän.

Walehia lasten laulut, tyhjiä tytärten wirret.

Walitaan, mitä walitaan: ei rukiisesta leipää parata.

Walkeus nauraa pimeyden töille, wesi wiinan wiisaudelle.

Walkeus nauraa pimeyden töitä.

Walkia kesäinen päiwä,
neitiwalta walkiampi;
syksyinen yö pimiä,
pimiämpi miniäwalta.

Walkia kesäinen päiwä,
oma walta walkiampi;
wilu rauta pakkaisessa,
walta wierahan wilumpi.

Walkiata waroo se lapsi, joka kerran kyntensä poltti.

Walloilla wasikan mieli.

Walmis on lukkari sotahan,
paljo ei pappikaan hätäy.

6270. Walmis waiwainen sotahan,
kernas köyhä kuolemahan.

Walta miehen waimollensa,
papin seurakunnallensa,
kuninkaan koko wäelle.

Wampa warpahassa, kipu keskellä sydäntä.

Wanajan wedet sywimmät,
Pirkkalan puut pisimmät.

Wanha härkä on kankiampi sarwestaan, kun nuori.

Wanha mies wariksen ampui,
tiesi teiren saanehensa,
koppelon kopannehensa,
wesilinnun wienehensä.

Wanha wies wariksen ruoka,
mustan linnun leiwän särwin.

Wanha määrä pappilassa:
kuusi sikoa, seitsemän liikkiöä.

Wanha on wiisahin weneessä.

Wanha on wiisas, waikka ei wäkewä.

6280. Wanhaa saa walitun piian,
ilkiän ikä kulunut.

Wanha sauna, hywä löyly.

Wanha taiten waolla käypi.

Wanho waatteilla koreilee,
nuori muutoinki kaunis on.

Wanhassa wasaruus.

Wanhalla wara parempi,
kirstun kansi kiintiämpi.

Wanhalla wariksen silmä,
kärjen silmä neitoisella.

Wanhalla wäliä kulkku,
nuorella teräwä hammas.

Wanhan lumen surma se on: sanoi akka, kun Tuomaan päiwänä lunta satoi.

Wanhan mieli lapsessansa,
lapsen kannoissa, kiwissä.

6290. Wanhan waatet kaunistapi,
nuori on kaunis itsestänsä.

Wanhan äiän halaus:
tyhjän kannun kalaus.

Wanhassa wara parempi,
ehkä nuori nopsahampi.

Wanhassa wara parempi,
turwa toisenpäiwäisessä.

Wanhassa wara parempi,
waikka nuori hempiämpi.

Wanhemman mieli — Wanhan mieli.

Wanhuus on sairaus.

Wapun on pääskyinen piwossa,
käki Erkin kainalossa.

Warahin kirkkoon, hiljan keräjään

Warahin myllyyn, myöhän kyytiin.

6300. Warahin waris jalalla,
ennen muita musta lintu.

Warahin waris jalalla,
musta lintu liikkehellä,
ettei kotka kaikki söisi,
iso lintu ennättäisi.

Warahinen wanhan nousta,
aikainen anoa lapsen.

Waras ilman pyytää.

Waras kaikki weljiksensä,
huora kaikki sisariksensa.

Waras minua kiitti, huora minua laitti, hywä minun sillänsä heitti.

Waras minulle waarnan heitti,
tuli ei heittännä mitään.

Waras päiwää piilehtii,
pakenee pahantekiä.

Waras päiwää waraapi,
huora yötä toiwottapi.

Waras toistansa waropi,
huora toistansa hokepi.

6310. Waras wannopi warasta,
huora huoraa kokepi.

Waras warkaan — Huora huoran.

Waras warkahan warasti,
piru petti perkelehen.

Waras wei warkahalta,
koira koiralta tapasi.

Waras wiepi warkahalta,
saapi ilman saanehelta.

Waras wierahan silmä.

Waras wiriätä kiittää,
huora laiska laittaa.

Warasta, kun kissa; syö, kun koira.

Warastettu ruoka makialle maistuu.

Wara-takki ahkiossaki.

6320. Wara-wihko — Suuri wihko.

Warhain — Warahin.

Waris aamulla warahin raakuttaa suloisella äänellänsä; piian konttimies koko päiwän.

Waris aina kohdalle lentää, konsa murkinan omin takein löytää.

Waris huutaa iltaisella
huomeneksi hywää säätä:
waris raakkuu aamuisella
päiwäksi pahaa säätä.

Waris itki waiwojansa,
korppi päiwiä kowia.

Waris käypi aamuisella,
kun paras papin emäntä.

Waris lenti waahtokuulla,
kewätkuulla keikutteli
waimon rontin roiwahille,
kunnottoman kuontaloille.

Waris lenti waahtokuulla,
kewätkuulla keikutteli
wyyhdille wiriän waimon,
pankoille ani parahan.

Waris lenti wastatuulta,
korppi ilmoa kowoa.

6330. Waris toistansa torupi:
tateessa omaki nokka.

Waris warista panepi:
yhtä harmaat molemmat.

Waris woitti waakalinnun,
härkä juoksewan hewoisen.

Waris woitti waakalinnun,
mies parka paremman linnun.

Warjele wakaa Jumala:
sian suusta, sokian kädestä.

Warjele wakainen luoja
akasta äkisewästä:
en taida tulehen luoda,
enkä syöttää susille.

Warjele wakainen luoja
kannusta kanan jalasta,
kukon suusta hampaita.

Warjele wakainen luoja,
kaitse waara karjan mailta,
kapina kylän keskeltä.

Waroksi wieras koiraa lyöpi.

Warsa waiwaisen hewoinen,
tytär lapsi tyhjän ukon.

6340. Warsana pahat hewoiset,
pahat lehmät lähteminä.

Warsi kun lapio, wirsi kun wei-
saaja.

Warsin on waiwainen pitäjä,
jonka on pappi maankulussa.

Wasen käsi oikian saattaa.

Waski on kulta köyhän miehen,
tina waiwaisen hopia.

Wasta aika sataa, kun heinät ladossa.

Wasta akka hawasi, tuli kun puolen päätä poltti.

Wasta alku rajaa.

Wasta alku tanssiin: sanoi sokia tapellessaan.

Wasta koira uineensa tiesi, kun häntä kastui.

6350. Wasta syöpä, wasta saapa,
wasta ulkoa tulewa.

Wasta waiwat alkaa,
koska luulot loppuu.

Wasta'a sana sanalla,
säästä ruoskasi hewolle.

Wastako ne waimona waseti
pahat tawat tarttunewat:
jo oli sappi saataissa,
sinappi otettaissa.

Wastus waiwaisen jouluaamuna rengistään on.

Watsa lapsen warkaaksi,
witsa lapsen wiisaaksi.

Watsa opettaa Lappalaisen ampumaan.

Watsa suuri walwojalla,
pää paksu makoajalla.

Watsa wanhin pyydyksistä,
pata wanhin astioista,
kota wanhin huoneista.

Watsassansa orjan mieli,
waan ei pellon siemenessä,
eikä wierahan warassa.

6360. Wedeksi itäinen tuuli,
wedeksi akan toratki.

Wedelle wenehen — Wesille wenehen.

Wedellä on notkia selkä.

Wedellä on nöyrät siwut.

Wedettä puhdas pesekſen,
lipiättä liuka'aksen.

Wedä Kiesus wierahia,
wedä wierahan waroa:
saisinpa itseki syödä.

Wehnäisiä toisen wehkaisetki.

Weikkoinen otettaessa,
murhamies maksettaessa.

Weitsi jakajan käteen jää.

Weitsi wanhan hammas,
hammas wanhin weitsi.

6370. Wesasta ei pääse maksamatta,
eikä wedestä kastumatta.

Weli welkaa tehdessä,
weljen poika maksaessa.

Weljellä weri wetelä,
wetelämpi wierahalla.

Weljet wieraista tulewat,
tutut tuntemattomista.

Wellinki welan tekepi,
kaali talon kaswattapi.

Wellinki weron wetäpi,
kaali kartanon pitäpi,
mämmi saattapi mäelle,
puuro puuta wuolemahan.

Wenehessä hywä olla,
maalla matka joutusampi.

Wenäläinen wiekas poika,
kaksikielinen kalikka.

Werassa, kun welassa, napissa,
kun taiwaan tähdessä.

Werhossa Jumalan käsi on.

6380. Werkka juoksun jättää,
härkä hewoisen pettää.

Werkkaan märkää jauhetaan, hienoa tekee.

Wero wierahan wedetty,
että on annettu ateria.

Wertaistaan lintuki lähenee.

Weräjälle yhtä miestä,
kynnykselle yhtä naista.

Wesi ei hullua hukuta,
ennen wiepi wiisahanki.

Wesi ei pysy wartahassa,
waikka tyhjä tynnyrissä.

Wesi ja walkia — Wettä ja walkiata.

Wesi on pitkä piimän jatko,
akan itku leiwän satko,
yö lyhyen päiwän jatko,
kengän kapla piian jatko.

Wesi tyhjän kielen päässä.

6390. Wesi wierestänsä wiruttaa,
walkia wierestänsä polttaa.

Wesi woittaa wiljallansa,
maa woittaa nenäluwulla.

Wesille wenehen mieli,
mieli laiwan lainehille,
neiden mieli miehelähän.

Wesille wenehen mieli
terwatuiltaki teloilta;
neiden mieli miehelähän
korkiastaki kodista.

Westäjäänsä lastu tulee.

Wetelä kiitoksen — Hywä kiitetyn.

Wetelä on weljen kiitos,
matala isän ylistys.

Wetelä wesi waraksi,
turha kiitos kunniaksi.

Wetelä wesi waraksi,
wetelämpi weljen malja.

Wetelät on weljen armot,
sittaiset sisaren armot,
emon armot aimaiset;
ne on armot kun Jumalan.

6400. Weti tukka eli parta, niin se käy yhteen.

Wettä ja walkiata wieraan waraksi.

Wettä koirain torahan,
tulta naisten tappelohon.

Wettä tyhjän — Wesi tyhjän.

Wetäpi hywä hewoinen
rekensäki, länkensäki.

Wie Jumala, minne wienet,
kun et waan kotihin weisi.

Wie porsas Puolaan: saat sikana takaisin.

Wie sika Saksaan, tuo sika Saksasta: sika on sika arwollansa.

Wie sinä, minä wikisen,
ole wiepänä wäkisen:
minä tulen mielelläni.

Wie susi — Syö susi.

6410. Wie tuhka, jo hiilet meni.

Wiekas kieli on pahempi, kun sodan miekka.

Wielä ehtii eläwä kuolla,
marras mennä maan rakohon,
tauti katsoa takansa.

Wielä on aikoa iässä
katsoa hywänki kaupan,
walitunki waimon saada.

Wielä on huolta huomenaki,
wielä wastaki wajaa.

Wielä ruis Pietarin päiwästä siemenensä wersoo.

Wielä sen tulewan toiwoo,
joka ottapi ewästä,
syöpi lähtöruokiansa.

Wielä syödään syljettyki kaali.

Wielä tiedän tilkun maata
syömätöntä, lyömätöntä,

miekan miehen käymätöntä,
tapparan takomatonta.

Wiepi wesi rikkojaki,
hywä suurus surwojaki.

6420. Wiepi wesi wietrianki,
syöpi susi ylenki luonnon.

Wiepi wesi ylenki luonnon,
ottaa rauta rieskaltaki.

Wiepi wiita werkaaki,
tyytyypi hapaasenki.

Wierahat minulla weikot,
siwukulkiat sisaret.

Wieras on wieraan hewoisen häntäki.

Wieras tulee ajallansa,
talo elää tawallansa.

Wieras waiwainen kylässä,
autuas omassa kodissa.

Wieras weikkoa parempi,
emän lasta laupiaampi.

Wierellä on wiholliseni,
pöydän päässä pyöwelini.

Wiereskelee munaki pesässä.

6430. Wierestänsä walkiaki polttaa.

Wierin maalle wierahalle,
tulin tuntemattomalle.

Wieriwät munatki kanan peſässä.

Wiha wiepi wiljan maasta,
kateus kalan merestä.

Wihainen koira paha,
kiukkuinen waimo pahempi.

Wihawainen wieras leipä,
waikka woilla woidettuna.

Wiidesti wiriä käypi,
kerran laiska katkaiſekſen.

Wiikatet karwan katkaiſee,
harawa kakſi kaapaiſee.

Wiikon wiinaton ſepässä,
kauan palkaton pajassa.

Wiikon wiljainen makaſi,
ilja wierehen wetihen.

6440. Wiikuna wihittäessä,
portto pois ajettaessa.

Wiina herkku herroisſaki,
paras pappien parissa.

Wiina miehen willitſee,
wie woiman wäkewältäki.

Wiina on wiiſaan juotawa,
ei tuhmalle tuotawa.

Wiina wiepi illan mielen,
aamu antapi takaſin.

Wiina wiepi miehen mielen,
olut oudoksi tekepi.

Wiina willihin tekepi,
olut tuopi toisen mielen.

Wiina woittaa wiisahanki,
tauti tappaa taitawanki.

Wiinnä, kuunna kesäinen ilma,
sää syksyinen yhdeksänä.

Wiinnä, kuunna yö syksyn,
seitsennä kesäinen päiwä.

6450. Wiipyen erät paremmat,
kauan ollen kaunihimmat.

Wiipywän erä parempi,
odottawan armahampi,

Wiipyy kylän käwiä,
häwiäwät tappeliat.

Wiisahin wanha merellä.

Wiisas kaukaa puhupi,
edemmä ajattelepi.

Wiisas kawalan pettää,
hullu wiisaan willitsee.

Wiisi nälkää wiruissa,
kuusi ilman istuessa.

Wiisi wanhalle tulepi,
kuusi muuta kummempata.

Wiisi wirkaa, kuusi nälkää.

Wiisiwirkainen on kuusinälkäinen.

6460. Wiittä on waiwainen wajalla,
ei yhtä sianlihaa,
eikä kahta kaalinpäätä.

Wilja wieraita kokoopi.

Wilja woitti wiisahanki,
tauti tappoi taitawanki.

Wiljamaalla on hywä elää.

Wiljawa wesi kylässä.

Willainen emoisen witsa,
jos ruupeeman ruoskikahan;
witsa wierahan werinen,
jos on kerran koskekahan.

Willainen emoisen witsa,
ruokoinen isoisen ruoska.

Willainen emoisen witsa,
witsa wierahan werinen.

Willainen isoisen witsa,
emon witsa willaisempi.

Wilu on pirtti wirkun waimon,
palawa pahan emännän.

6470. Wilu on waippa willainenki
waimon wierahan tekemä.

Wilu on watsa warpuisenki
jää-oksalla istuessa.

Wilu on wiipan waipan alla,
ei wilu wenoisen alla,
eikä sulhoisen siwussa.

Wilu on wiitta köyhän miehen,
kaita kauhtana kasakan
perehelle peitteheksi,
kahden hengen katteheksi.

Wilu pirtti, ragka sauna,
emäntä kylän käwiä.

Wilu warren kaswattaa,
poutasää terän tekepi.

Wilu wiiden, kylmä kuuden,
kahden kaikkien parahin.

Wilu wiljan kaswattaa,
lämpöinen terän tekepi.

Wilu yhden, kolkka kolmen,
lämmin kahden joutilaan.

Wilun liika wanttuissa,
lämpimän sukan terässä.

6480. Wiluwuosi wiljawuosi.

Wireys kowanki onnen woittaa.

Wireys wahingon palkitsee.

Wiriä wanhempi kaswattaa laiskat lapset.

Wiriällä on wiisi osaa; laiskalla yksi, seki paha.

Wiriällä wiljaa, laiskalla lantaa.

Wirka entinen wetäpi,
tapa wanha tempaapi.

Wirkansa puolesta kuki kopia on.

Wisu wiljansa pitäpi,
auli kaikki antelepi.

Witsa lapsen wiisahaksi,
watsa lapsen warkahaksi.

6490. Woi meitä melkeitä,
hywän järwen hylkeitä.

Woi on Ruotsin ruoan alku,
kala suola Suomalaisen,
Hämäläisen hautanauris.

Woi toki toista miestä,
jos lienen hywä minäki.

Woi tuota woitonta kylää,
kalatonta kartanoa;
kuinka woiwat woitta olla,
miten piimättä pysyä.

Woi tätä eläntää,
kun on monta emäntää.

Woida rataista: paremmin juoksee.

Woilla Ruotsi ruoan alkoi,
Suomi silahka-kalalla,
Hämet hautanaurihilla.

Woilla woidan woudin rinnan,
tuomarin sianlihalla,
jottei tuomari toruisi,
eikä wouti wormahtaisi.

Woimaansa hyljetki kiwelle nousee.

Woista Ruotsin ruoan alku,
Wenäläisen wehnäisestä.

6500. Woittaa hännän, joka koiranki.

Wuo tiesi kalan elämän,
tuuli linnun päiwäkunnat.

Wuodelta hewoista kiitä,
toissa wuonna morsianta,
kolmanna kotiwäwyä,
partasuuna poikaasi.

Wuohen woi, waimon tawara:
niitä ei tarwita talossa.

Wuohi waiwaisen eläin,
huora waimo wanhan miehen.

Wuohi waiwaisen eläin,
tyttö lapsi onnettoman.

Wuohi woitti wuonillaan,
kauris kaulawilloillaan.

Wuoron meille yöt tulewat,
wuoron päiwät walkenewat.

Wuoron pilwistä satapi,
kaseista kaiken päiwän.

Wuoron waarina ollaan.

6510. Wuoron waimot moisiolla,
tasan naiset talkoossa.

Wuoron wieraissa käydään,
harwoin hywin pidetään.

Wuoron woita, määrin mämmiä,
harwoin päiwiä hywiä.

Wuoronsa wanhan tulepi,
aikansa kahilahanki.

Wuosi on olla orjan määrä,
kaiken polwensa miniän.

Wuosi wanhalla ikää,
kuukausi kulunehella.

Wuosi wanhan wanhentaa,
kaksi lapsen kaswattaa.

Wuosi weronsa wetää.

Wuosi wiepi wuoden wiljan,
päiwäkunta päiwän palkan.

Wuotta myöten lintu soipi,
kewättä kala kutepi.

6520. Wuowaa waris wastatuuleen,
miesi onnehen kowahan.

Wähin paljo karttuu.

Wähitellen wilja makia.

Wähä elättää, tyhjä kuolettaa.

Wähä huolin pakkaisesta,
kun ei päätäni palele.

Wähä hywä, tyhjä paha.

Wähä köyhällä kalua,
ei sillenkään siaa.

Wähä lapsen mielen hywittää.

Wäha luku lukkarista,
ei paljo papistakaan.

Wähä luku wallattoman wihoista.

6530. Wähä makiata syödään.

Wähä miehen mustuudesta,
kun on muutoin mieltä päässä.

Wähä miehen mustuudesta,
urohon mataluudesta,
kun hän miehestä menepi,
urohosta alkenepi.

Wähä mieltä hullun päässä,
ei siaa sillenkään.

Wähä mätäs kuorman kaataa.

Wähä on pojista apua,
tyhjä toiwo tyttäristä.

Wähä on wuohen woirasia,
pikkarainen piimäpytty.

Wähä saadaan wähällä,
pikkuruinen pikkuisella.

Wähä waimo kullan wäärti:
hatusta hameen saapi,
paidan housukankaasta.

Wähä waimoista waraa,
ellei oppia enempi.

6540. Wähä wara purjehesta,
jos ei airoista apua.

Wähä warahin nousennosta,
kun myöhän työlle saapi.

Wähä warjosta waraa,
tyhjä turwa toisestansa.

Wähä warkahan waloista,
itkusta pahan imeisen.

Wähä wähästä annetahan,
pikkuruinen pikkuisesta.

Wähä wähästä tulepi.

Wähä wäwystä — wäwystä wähä.

Wähäinen lintu munii wähäisen munan.

Wähäisestä waimo kaunis,
suuresta sotahewoinen.

Wähällä hullun mieli noutaan.

6550. Wähällä lapsen mielen noutaa.

Wähän waiwoista waraa,
kuolemasta kunniata.

Wähässä juopunut laulaa.

Wähässä paljo seisoo.

Wähässä wahinko saapi,
pikaisesti piikarikko.

Wähästä on — Wähäisestä.

Wähästä paljo tulepi,
kipinästä tuli syttyy.

Wähästä walmis kuulee.

Wähät lapset, wähät huolet;
isot lapset, isot huolet.

Wäiwet nautansa tuntee.

6560. Wäkeä ei panna puntarilla,
mieltä ei kauhalla ja'eta.

Wäki wääreä tekepi,
wäki wäärän oikaisepi.

Wäkisin koira haukkuu:
se sinne'päin onki.

Wäkisin koira metsään wiedään:
ei se hunno orawata hauku.

Wäkisin työlle, ei ruoalle.

Wälehen koira pennut teki:
sokiana syntyiwätki.

Wälehen wahinko saapi,
pikaisesti piian rikko.

Wälehen wian näkepi
talon wieraan tawoissa.

Wälehen wähä wäsypi,
pian heikko hengästypi.

Wälehen wähä wäsähti,
pian uupui pikkarainen.

6570. Wäli on wäätyllä witsalla,
wäli wääntämättömällä.

Wälinaika linnassaki.

Wälttää pilkka pienemmästä,
ei re'ellä wedettäwästä.

Wälttää pilkka pienempiki,
ei korennon kannettawa.

Wästäräkki, wähä lintu,
kulki kurjen siiwen alla:
tuokin taittoi, alenti aisan.

Wäwy wätkähti tupahan,
muna mutkahti patahan
ehtoisen emännän kädestä.

Wäwystä wähän waraa,
tyhjä turwa tyttärestä,
miniästä mieli karwas,
pojasta iäinen itku.

Wäännä köyttä ruumenista,
solmi solmuhun munaa.

Wäärin menee wäärin saatu,
pahasti pahoin ko'ottu.

Wäärin saapi wäärin tullut,
työttä tullut tuhlatahan.

6580. Wäärä hirsi ei auta huoneentekiälle.

Wäärä niska nostessansa
kauan yöllä walwonehen.

Wääräkö piispan pappilaan on?

Yhden hywä tekee: kaksi maksaa.

Yhden jäljet yhtäälle,
kahden jäljet kahtaalle.

Yhden jäljet yhtäälle,
yhdeksän yhdeksäälle.

Yhden koira elää,
kahden koira kuolee.

Yhden sanan sanoo,
siitä tora tulee.

Yhden talon koira — Yhden koira.

Yhdessä ollaan: sanoi akka, kun
suden kanssa ridassa oli.

6590. Yhdesti nuori, kahdesti wanha.

Yhdestä ylkä — Yksin ylkä.

Yhdet kaikki yhdeksässä,
yksi mieli miehen päässä.

Yhteen nenin iltaisella,
selin perin aamuisella.

Yhteenpäin sudet ulwowat.

Yhtyy hywä hywään,
jalo toisehen jalohon,
repo rannan kiertäjähän.

Yhtyy juoksewa johonki,
kunnei käypä kohtaaksen.

Yhtyy toisinaan sokiallenki raswaa lusikkaan.

Yhtä kaikki kaalin tähde,
joko alta, eli päältä.

Yhtä kaikki yksinäisen:
teki työtä, eli makasi,
eli istui aiwan ilman.

6600. Yhtä luuta wuohen sarwet owat.

Yhtä paljo mieltä kiiskillä, kun walaskalallaki.

Yhtä pitkät yhden jäljet,
waikia ei poikelta awarat.

Yhtä pitäwäiset owat mustalaisen hewoiset.

Yhtä sirkan — Taikka sirkan.

Yhtä sutten silmän juoksee,
waikka kahda katsellaan.

Yhtä sutten silmän juuret,
yhtä roswojen ajatus.

Yhtäy toisinaan — Yhtyy toisinaan.

Yhtäälle yhden jälki,
kahden polku kahtaalle.

Yhtäälle yhdet jäljet,
monen jäljet monta tuowat.

6610. Yksi henki hewoisellaki.

Yksi hullu taitaa enemmän kysyä,
kun yhdeksän wiisasta wastata.

Yksi hawinneen kaikki on.

Yksi juo oluen punaisen,
toinen wettä wiilettäpi.

Yksi kaikki — Yhtä kaikki.

Yksi karkko wettä huusi,
kaikki karkkoiset janoiset.

Yksi lammas wettä määkyi,
koko karsina janoistui.

Yksi mielenä, toinen kielenä.

Yksi mieli ystäwillä,
ehkä päät erinnäiset.

Yksi naipi nuoren neitsen,
toinen ämmän ämmittää.

6620. Yksi oli lehmä maammollani:
sen häjy härjäks muutti,
piru pitkäpiimäiseksi.

Yksi on hywä, toinen parempi,
kolmatta ei kysytä'kään.

Yksi on tuuli tuttuani,
päiwä ennen nähtyäni.

Yksi puha peninki wie yhdeksän
hywää myötänsä.

Yksi pahan tekee, kymmenen koskee.

Yksi pahin porsaistaki.

Yksi puhuu ystäwälle,
ystäwä ympäri kylää.

Yksi puoli puuttununna,
toinen jäänynnä wajaa.

Yksi sana niin hywä, kun yhdeksänki.

Yksi sanoi ystäwälle,
ystäwä koko kylälle.

6630. Yksi sianki sikiöistä pahin porsas.

Yksi sitä, toinen tuota,
monikahdat muutamia.

Yksi suu, kaksi korwaa: sen tähden pitää enemmin kuulla, kun puhua.

Yksi suuna, toinen säkkinä.

Yksi synti warkahalla,
yhdeksän epäiliällä.

Yksi synti warkahalla,
yksitoista luulialla.

Yksi talon työ:
makaa eli syö.

Yksi tie, kaksi asiaa.

Yksi tie tuonelahan,
yksi ikuiseen ilohon.

Yksi tyhjä tyttäristä,
jos kylällä naitakahan,
tahi kuolkahan kotona.

6640. Yksi tyhmä — Yksi hullu.

Yksi walehtelia saa yhdeksän walehteliata matkaan.

Yksi wäärä — Yksi paha.

Yksi yhähtää, toinen ähähtää.

Yksi älli ämmän päässä.

Yksin kyntäjän — Parempi kyntäjän.

Yksin pojiton pinolla,
tyttäretön huhmarella.

Yksin päiwin huomenia.

Yksin päiwin ikäki kuluu.

Yksin ruoalla parempi,
kahden työssä kaunihimpi.

6650. Yksin työllä tyttäretön,
yksin pojaton pinolla.

Yksin ylkä paras:
kaksin kumpiki katoopi.

Yksissä on yötä oltu,

erissä ewähät syöty,
kontit kostohon koettu.

Yksittäin piiat naidaan, yksittäin lampaatki keritään.

Ylemmä hiiren mieli, kun wehnäaumaan.

Ylen köyhä katsotaan,
kengät koirille syötetään.

Ylen köyhä katsotaan,
portahalla potkitaan.

Ylen köyhä katsotaan,
päälle laiskan astutaan.

Ylenkatset lapsen itkettää, ei osan wähyys.

Ylenkatsottu kanto reen kaataa.

6660. Ylenkatsottu mätäs heinäkuorman kaataa.

Ylinnä huoran pää kirkossa,
warkahan walatuwassa.

Ylpeys käy lankeemuksen edellä.

Ylpeys käy talonpojanki takissa,
nöyryys silkkipuwussaki.

Ylpeys lankeamaan saattaa.

Ylpeys tämän teki: sanoi sontiainen, kun päänsä seinään lenti.

Ylpeyttänsä kerjäläinenki luihkaa.

Ylääppä — Ylemmä.

Ylös yltynyt pitäpi,
päälle woipa tappelepi.

Ymmärät sen yrin marin,
mittä wettä kirnuun pannaan.

6670. Yreksi käen keseä,
mustan linnun muita maita.

Yreksi tuohessa — Tuohessa on yreksi.

Yrittäneen päätä ei leikata.

Yritykset työn tekewät,
ajatukset ojan wiewät.

Yrki tulta tuohessaki,
tekoaika terwaksessa.

Yrmy elää, armu kuolee.

Yö, kuhun yötyy;
päiwä, kuhun päätyy.

Yö on talwista suwea,
kaksi kaikkein enintä.

Yö päiwillä wähä on.

Yö päiwiä wäliä,
päiwä kahden yön wälissä.

6680. Yö ristiäisiä hywiäki,
kaksi häitä häiyjäki.

Yö syksyistä siloa,
kaksi kaikkien eninnä.

Yökissa päiwäkissan woittaa.

Yöksi iltaisella, päiwäksi aamuisella.

Yökukko woittaa päiwäkukon laulamasta.

Yöllä armas soudeskella,
kuuwalolla kuljeskella.

Yöllä warkaat waeltawat.

Yöllä yököt lentelewät,
hämärällä häiyt linnut.

Yöllä yököt lentelewät,
päiwällä paremmat linnut.

Yöllä yötyrit ajawat,
pimiällä pillomukset.

6690. Yöllä yötyrit tulewat,
pimiässä piian wiejät.

Yötä on kyllin Uolowista,
päiweäki Paawalista.

Yötä Oulusta, päiwää Paawosta.

Ähkä, puhka, työn tekee, ei wäen paljous.

Äiti antaa nisän suuhun,
waan ei mieltä päähän.

Äiti ei laita lapsiansa,
polje ei poikoa omoa.

Äiti heitti, isä heitti,
heitti myöski heimolainen,
waan ei heitä Herra Kiesus,
hylkää hywä Jumala.

Äitin tawat tyttärellä.

Äitin witsa willawitsa — Willainen emoisen.

Äiä on akkoa kylällä,
ei kaikki minun emoni.

6700. Äiä on huolta orjuudessa,
isännyydessä enempi.

Äiä on huolta rikkahalla
wartensa warustamasta,
muretta makoamasta,
työtä ilman istunnasta.

Äiä on juorua akoilla,
on mitä hewon weteä.

Äiä on kantoa kaskessa,
ei ole kaikki koiwun kannot.

Äiä on, kut metisillä huulilla suuta antaa.

Äiä on maalla malttawia,
kun weden wahinko saapi.

Äiä on naidessa wäkeä,
humalassa rikkahia.

Äiä on nuorra kaunihia,
paljo wanhana pahoja.

Äiä on puuta puimatonta,
koiwua kokematonta,
piikoa pitämätöntä.

Äiä on päiwiä idässä,
äiä öitä luotehessa.

6710. Äiä on päätä päiwän alla,
ei ole kaikki päät pätewät.

Äiä on työtä — äiä on huolta.

Äiä on työtä orjuudessa,
paljo palkan piikuudessa,
emantuudessa enempi.

Äiä on työtä, tuhma tunto,
waiwoja, matala mahti.

Äiä on äitin kauneutta,
ei ole äitin armautta.

Äiä äyriä pitäpi,
paljo pieniä rahoja,
naida naista neitosesta,
ostoa orithewoista.

Aiän silloin äiti maksoi,
kun se rinnalla imetti.

Aiän syöpi annettawa,
itse ottawa enemmän.

Aiän tikka puita puipi,
ei saa pitkiä pinoja.

Aiän tässä on ämmä maanut,
piika pitkään lewännyt,
kun ei ole tehnyt telttuisia,
napeloinut nauhan päitä.

6720. Aly on tarwes ämmän päässä,
mieli leiwän leipoessa.

Ämmät äyhkyen eläwät,
kuuset paukkuen palawat.

Äriä ämmä leipoessa,
kirnutessansa kiriä,
panna oltta pannessansa.

Äriä ämmä leipoessa,
kiukkuinen kirnutessa,
willi wiinan keitännässä,
makkaroidessa makia.

Äsken huolta hoiwatahan,
pannahan pahaa mieltä,
kun on liina liitetähän,
lakki päähän laitetahan.

Äsken mies miessä, kun kaksi lak-
kia päässä.

Äsken miestä merkitähän,
koska korwa leikatahan.

Äsken miestä merkitähän,
puntarilla punnitahan,
kun on tarwes tappelohon,
mieli miekoille tekepi.

Äsken poika poika ompi,
kun leiwän lehdosta tuopi,
kannikan katajikolta,
punakuoren kuusikolta.

Äsken poika poika ompi,
kun uuden tuwan tekepi,
kynnyksen tuwan etehen,
uuden uksen kynnykselle.

6730. Äsken tali nähdään,
koska watsa awataan.

Äsken toukka touwollansa,
että muut äkehellänsä.

Äsken tästä ämmä lähti,
toinen singahti siahan.

Äsken waimo waiwan tunsi,
koska kantoi kolmoisia.

Äsken ämmä hawasi, kun puoli päätä paloi.

Äsken ämmä äiän tiedät,
kun sä kannat kaksoisia,
koet kolmia kotia,
hattupäitä hautaelet.

Äsken ämmä äänen nosti,
koska kukkaro katosi.

Äyri äijistä pojista.

Äyri ämmällä rahaa,
ei siaa sillenkään.

Äyri äyrin takaa saattaa.

6740. Äyri äyristä tulepi,
jywä toisesta jywästä.

Äyrin tawara kaswaa, äyrin tawara katoaa.

Äyrissä tuhannen alku.

Äyristä taalaria tehdään.

Äyrittäin tuhannet tulewat.

Äänettä on hulluki wiisain.

Ääni ämmälle tulepi,
keringille keikahtapi.

Öillä päiwät jatketaan,
petäjällä pellon siemen.

Öillä päiwät jatketaan,
pärehillä pitketään.

Öillä päiwät jatketaan,
weisuilla wähät oluet.

Öillä päiwät jatketaan,
wirsillä Jumalan wilja.

Öillä yötyrit ajawat,
pimiässä pilloniekat.

Lisäntöjä.

(Nämät sanalaskut on koonnut Opettaja Sortawalan Koulussa G. F. Melart.)

Aamusta ei pidä päiwää kiittää,
ensi wuonna morsianta.

Aarteina welka miehen takana.

Ahnas ottaa juoksewaltaki sudelta
hännän.

Ahneen silmät ei täydy muulla,
kun mullalla.

Aika aikaa kutaki, sanoi pässi pää-
tä leikatessa.

Aina haukkuu arka koira,
panettelee paha toista.

Aina koski kohisepi,
aina ärisee älytöin.

Aina on Herra neuwon seppä,
Jumala hywäntekiä.

6760. Aina on tauti tiinehessä,
yskä wanhassa akassa.

Ajatellen arwoansa
kukin paetkoon pahuutta.

Ei elo hirwitä.

Ei henki lähde herkkuin tähden, eikä päiwiin pahoin tähden.

Ei herroille paljon pidä; kun puikolla silmään pistää, niin suuttuwat.

Ei hoppuu, kun leipä loppui, äsken hoppu, kun tupakka loppui.

Ei hullua herraksi panna.

Ei huonolle maalle paljon hallaa pidä.

Ei ilmaa säkkiin panna.

Ei kaatunut wesi saa astiaan.

6770. Ei kahta: hywä ja joutu.

Ei kahta hywää: nuorta miestä ja rukiista leipää.

Ei kahta päätä yhdellä miehellä.

Ei kaikki ole miehet hattupäät.

Ei kaikki päiwät ole päälletyksen.

Ei kaikki pääse kalawesille, eikä kirkon naapuriksi.

Ei kangas karilla joudu, keträwarsi keikahilla.

Ei kannettu wesi kaiwossa kestä, eikä pantu mieli päässä.

Ei katti kaikkia saa, mitä naukuu.

Ei koira pahaksi pane, kun leiwällä lyödään.

6780. Ei kowaosainen kohta kuole.

Ei köyhän tähteistä, eikä waiwaisen hywänteosta.

Ei köyhän welka wiikoksi jouda.

Ei lapselle saa kaikkia antaa, mitä anoo.

Ei leikattu leipä yhteen saa.

Ei leipä leikaten pahene.

Ei leipä leikillä tule.

Ei leipä lopu syömiseen, mutta saamiseen.

Ei likasta wettä pidä pois kaataa, ennenkun puhdasta siaan saadaan.

Ei lintukaan ylemmäksi lennä, kun siiwet kantawat.

6790. Ei luku rakkautta riko.

Ei maantie makaa.

Ei maata alemmaksi saa mennä.

Ei merta kirweillä täytetä.

Ei mieron wene terwaa saa.

Ei ole herraa weneessä.

Ei ommel waatetta pilaa.

Ei pahaa pidä pahalla kostaa.

Ei paljon pahaksi pidä.

Ei purewa koira hauku.

6800. Ei päätä oteta päättömältä.

Eipä kerskaa kelpo rikas,
täysi kukkaro kilisee.

Ei raataja maata walitse.

Ei rahalla silmiä ole.

Ei se koskaan nälkään kuole,
joka anella osaapi.

Ei se ole mies, joka rahan saapi,
waan se, joka rahan pitää.

Ei se sillen haise, millä saadaan.

Ei se toista auta, ken ei ole itse
hätää nähnyt.

Ei siitä ole unta, ei nälkää.

Ei sokia taida sokiaa taluttaa.

6810. Ei surman jalka jyskä.

Ei syöpä siaa katso,
maata kuolewa walitse.

Ei taikaa kangella käännetä.

Ei tauti karwaa kaunista.

Ei tekemätöntä hywää,
ei pesemätöntä puhdasta.

Ei tekewältä työ lopu.

Ei terwe lääkäriä tarwitse.

Ei tiellä tatti kaswa.

Ei tulella tähdettä ole.

Ei työ tule tekemättä.

6820. Ei uhkaten sotaan mennä.

Ei waaraa toisen weneessä,
turwaa toisen tyttäressä.

Ei wanhasta ole konkaria.

Ei wanhasta teinistä pappia saa.

Ei wesi wäkiä anna.

Ei yhden syytä, kun kaksi tappelee.

Ei yhtä päätä kahdesti leikata.

Ei yksi iäti kestä.

Ei yksi pääskynen kesää tee.

Ele ennen älähä, kun kolahtaa.

6830. Ele wirttä wäärin laula,
ellet oikein osaa.

Elo elon luokse pyrkii.

Ennen kauppa rikki, kun mieli rikki.

Harwoin härkä keräjästä palajaa.

Harwoin korpit hallistuwat,
harwoin pahat paranewat.

Hellä hepo warsahansa,
leskiwaimo lapsehensa.

Hepo paljon warsoja tekee, waikka ei länget päästä lähde.

Herkut ruumiin runtelewat,
kiitos pahentaa paraanki.

Hipiä lämpimän tuntee.

Hullu itsiänsä kiittää.

6840. Huora toista luulee, warsa toista warajaa.

Hupaan meni hywät humalat
märänneihin maltasihin.

Hywä huttu huomenaki.

Hywä häjyn oma lapsi,
ruokkii poikansa petokin.

Hywä hännäkäs hewoinen,
paha waimo palmikoinen.

Hywä kutsuin kulkea.

Hywä lapsen lassa olla,
kuin on wanhempi warana.

Hywä myötäinen menoissa,
kultainen kohtuuden mitta.

Hywä on hammas leukaluussa,
paha kielen kantimessa.

Hywä on housuissa näppiä lyödä.

6850. Hywä on toista sanoa,
paha panna itseänsä.

Hywä pitkän pinon wieressä las-
tuja poimia.

Hännässä on koiran ilo,
hullu nauraa hampaillensa.

Hätä kädessä, härkin piwossa.

Iltawirkku, aamutorkku,
se tapa talon häwittää.

Itkien emolta ruoka,
maanetellen wierahalta.

Itse ilossa sydämen
on jo hinta hywän työmme.

Jo se joutaa, ketä pappi soutaa.

Joka kirkolla on omat waiwaiset.

Joka on jalo pellollansa,
siltä ei puutu puhdas leipä.

6860. Joka pitää pitkät sormet,
pitäköön pitemmän selän.

Jolla on wähä wiisautta,
ei se tunne tyhmyyttänsä.

Jolta kunnia katopi,
se on kaikki kadottanut.

Juomari pullista juopuu,
waan ei täydy tynnyristä.

Juopuneena tekee, selwänä wastaa.

Juopunut on Jumalan luoma,
ei sillä ole mieltä, eikä huolta.

Jälestä Ruotsi wiisas.

Kaikissa näissä ollaan, sanoi pässi,
kun päätä leikattiin.

Kaikki sulhaset rikkaat, kaikki wangit köyhät.

Kankea on kuiwa oksa,
tyhmä ylpeä tawoissa.

6870. Kansalla karhuki kaadetaan.

Kansan kattila sakia.

Kantaja takkansa tietää.

Kaunis kakku päältä nähden,
ehk' on alta akanainen.

Kaunis kiitos edellämme,
paha takana pahennus.

Kauppa ei ole Jumalan tekemä.

Kello näyttää ajan kulun,
oma otsa wuosikunnat.

Kellä on ruutia, se ampuu.

Ken antaa työn, antaa leiwänki.

Ken huolella saapi, se huoleta syöpi.

6880. Kenen rokka, sen tupakka.

Kenen wettä soudan, sen wirttä laulan.

Ken on köyhä, pitää olla nöyrä.

Ken toista takaa, pankoon kätensä kormannoon.

Ken wasikassa waiwan näki,
sillen satakerta kelpajapi.

Ken wierasta hewoista sukipi,
saapi karwat waiwastansa.

Kieli kansat yhdistäpi.

Kieli maan leikkaa.

Kipinä kewäinen sade.

Kirjain kautta tyhmä mieski
wilpelepi wiisautta,
niinkuin kunki kirkkaudensa
saapi auringon säteistä.

6890. Kirweissä on toisen kipu.

Kohisee kiwinen koski,
wiallinen wihastupi.

Koiraki kopia kodissaan.

Koira liikkaa konsa tahtoo.

Koira weljensä tuntee.

Konnut pahat kaupoissansa,
koirat riitaiset rualla.

Kontu omansa perii.

Kowa kowaa wasten,
ämmän pää kiweä wasten.

Kowa kuolla nuoruudessa,
wanha näänty waiwatoinna.

Kuka kuuseen kokottapi,
katajahan kapsahtapi.

6900. Kukot puulle, laiskat työlle, wiriät makaamaan.

Kulkia kahdesti naipi,
kolmesti kowaosainen.

Kulkien kautta epäilyksen
tie on pitkä taiwasehen.

Kumisee tynnyri tyhjä,
kerskaa tyhmä taidostansa.

Kun koiraa wäkisin metsään ajetaan, sitä myöten se orawaa haukkuu.

Kun olis korppi tuomarina, niin ei kukaan hewoisella ajaisi.

Kun on kala huokia, niin on liemi huokiampi.

Kun on kirwes toisen jalassa, niin on kannon päässä.

Kun selkäkenossa keträtään,
kyyryselässä kudotaan.

Kun turkkipäällä toukoa pannaan,
niin paitasilla leikataan.

6910. Kun wiisasta neuoo, niin wiisas tulee williin.

Kuorma kulkee liikutellen,
sanat sopiwat tawaten.

Kurjat täällä toiwottomat,
tyhmät turhaa toiwowaiset.

Kussa rahtu rakkautta,
siinä siunaus lähellä.

Kusta on ennen oja käynyt,
siitä nytki nirottapi.

Kuuset paukkuin palawat,
hullut kehuen kulkewat.

Kyllä kantoki kaunistuu, kun kaunistetaan.

Kyllä korppia olisi, jos olisi haiskaa.

Kyllä kuiwa rikka helmasta karisee.

Kyllä kukolla wirsiä on, jos laulaa tahtoo.

6920. Kyllä syyhyminen kynnet löytää.

Kylläinen on tiukku.

Kyyhkynen kylässä, kontio kotonaan.

Kärsii köyhä keittää, waan ei kärsi jäähdyttää.

Käsi kättä noutaa.

Köyhä mies on käsitöinnä,
kuiwa kuusi karsittuna.

Köyhän ryki ja rikkaan tauti owat kuuluisat.

Lahja ompi lupauski,
puhe pidetty parempi.

Lauman surma laiska paimen,
paha pappi sielun surma.

Liika surma liikkujalla.

6930. Lisänä on mahonki maito.

Lopussa kiitos seisoo.

Luottaa kun pukki suuriin sarwihinsa.

Lyöty arka, hellä parkuu.

Maassa on työ matalanki,
ei ole puussa pitkänkään.

Maassa työtä matalallenki.

Maa tuopi maatessaan,
pelto piehtarojessaan.

Matala kanto reen kaataa.

Matalasta aidasta jokainen ylitse käypi.

Matka kiittää ewäitänsä.

6940. Merkki on meidän lampaissa,
pykälä kylän piioissa.

Miekka maassa miehettömän.

Mies rukka soutelee,
mieli rukka melailee.

Mies se, joka mielensä hallitsee.

Mies se, joka sanansa pitää.

Mies silmiin, asia mieleen.

Miestä myöten ripeys, taloa myötea kaakku.

Mikä jääpi terältä, se jääpi hamaralta.

Mikä liikkuu, se läikkyy.

Mikä suden suussa, se suden hännässä.

6950. Mikä tänäpäiwänä maksetaan, sitä huomena ei kysytä.

Milloin miniä kiitetään,
pojan lasta ei polwenaan.

Missä hepo piehtaroipi,
siihen karwa kariseepi.

Mitä enemmin kissaa silitetään, sen ylemmäksi se häntänsä nostaa.

Mitä selkiänä mielessä,
se juopuneena kielessä.

Mitä siitä lehmästä, joka maitonsa kaataa.

Mitä sodassa saadaan,
sitä sodassa syödään.

Mitä wanha syöpi, menee kuin hukkaan, mitä wanha tekee, antaa kuin Jumala.

Monena mies eläissään, koirana kuoltuansa.

Monta maalla wiisasta, kun wahinko merellä tapahtuu.

6960. Monta Mattia maantiellä.

Märkään kaikki tarttuu.

Nauraa hywälle, nauraa pahalle Suomalaisen sanalasku.

Nauraa lapsi syötyänsä,
wanha yöt lewättyänsä.

Nauroksi köyhä kuolee.

Nauta yksin nautitsepi,
seurass'ihminen iloinen.

Neidon mieli miehelle
korkiastaki kodosta,
mataloihinki majoihin.

Niin kauan lapsi, kun lattialla,
niin kauan poika, kun polwen päällä.

Niinkuin ruoka syntyy, niin se syö-
dään.

Nuori terwe syötyänsä,
wanha yön lewättyänsä.

6970. Nälkä pereihen tora.

Nöyrällä hewolla on hywä ajaa.

Ohut karja ostajalla,
wajaa karja waihtajalla.

Oma ruoska, wieras hewoinen.

Oma waiwa opettapi
toisen waiwaa tuntemahan.

On maata raatajalle,
wäljää wettä soutajalle.

Onni osa rehellisen,
riemu woitto rauhallisen.

Opettajan omat jäljet
owat opille kehoitus.

Oppinut tuntepi opit,
wiisas ymmärtää enemmin.

Ota wettä kaatunutta.

6980. Paha luulo petetyllä,
pelko kielensä polttajalla.

Paha paljon lupailia,
hywä puheinsa pitäjä.

Paha puhe pahan suussa,
nuokassa warikſen nimi.

Paha purepi sanoilla,
koira hampailla kowilla.

Paha walo warkahalle,
päiwän koitto pettäjälle,
paha walitus pahoille.

Paljon koira haukkuu, enemmin tuuli kantaa.

Paljon nuorena kaunihita,
paljon wanhana pahoja.

Paljon talossa tekemistä,
paljon koissa koskemista.

Paljon työtä orjuudessa,
enemmin emäntyessä.

Paljon äiti kaunihimpi,
waan ei kuiten armaampi.

6990. Palttina kudettaan kiittää,
leipä hierejauhojansa.

Paniaisiks' köyhän panos menee.

Parain welka maksettuaan.

Parempi hywä sowinto, kun paha ystäwyys.

Parempi kauppa rikki, kun mieli rikki.

Parempi, kun kallis kulta, ompi puhdas omatunto.

Parempi kuolla nuorena, kun nälkään.

Parempi mies kojassa, kun korwessa.

Parempi on katsoa naurawan suuhun, kun itkiän.

Parempi on pio totuutta, kun kyynärä wääryyttä.

7000. Parempi paikka, kun paljas.

Parempi ruumis, kun waate.

Parempi waraa pitää, kun jälkein katua.

Pellon mukaan siemen paras, luonnon mukaan miehen wirka.

Pian näkyy kullan pilkka, pian wika wiisahalla.

Pian paha tapahtupi, kauan haawa kirwelepi.

Pitäa kuningaski kulunsa.

Pojasta polwi muuttuu,
latwasta laki kääntyy.

Puhtaus on paras lahja,
siinä on wara waiwaisenki.

Puolihullu puheissansa
wasta on wiisas maatessansa.

7010. Puulla pirtti lämpiäpi,
tawallansa talo eläpi.

Raha rakas rikkahalle,
watsaparka waiwaiselle.

Rehellisen rintaluissa
rauha pysyy punttumata.

Rikkaan riista kuluu,
köyhän pää menee.

Rinta suoja sotamiehen,
jaloissa jäniksen onni.

Rohkialla waaran woitto,
hätäiliä hämmentyypi.

Saapi leipä syöjiä, työ tekiöitä.

Sana auttaa, sana painaa.

Se parhain nauraa, ken wiimei-
seksi nauraa.

Seipäällä wierasta asiaa ajetaan.

7020. Siinä miestä merkitään,
missä korwat leikataan.

Sitte on huulet hukassa,
kun kieli maata wetääpi.

Sitte on myöhä myllyyn mennä,
kun owat akanat syöty.

Siiwo tarwitaan sikoinki ruoassa.

Sopu tilaa antaa.

Sotamiehen akka, kalamiehen koira, jääwät rannalle raukumaan.

Sulhaisena ilo suurin,
toiwottaissa onni täysin.

Sulholla suden ikenet,
kosiolla koiran leuat.

Suopi Jumala suuttumaan, waan ei wihastumaan.

Suuhunpäin on sudella hampaat.

7030. Suuren weräjän salpaat, waan et suurta suuta.

Suussa on sääskellä henki.

Suusta neittä, päästä neittä,
jaloista jaloa miestä.

Syrjällensä syötyänsä:
ken ei palaista paina,
sitä pala painakohon.

Syödään häissä wehnästäki.

Syöminen on saamisessa,
elämä kylän nojassa.

Taaksensa panee, edestänsä löytää.

Taidossa kunnia kunki,
waan ei parran pituudessa.

Taidota on mieli tyhmä,
käsi tyhjänä kewiä.

Taito miehellä tawara,
toiwo waimon paras turwa.

7040. Taito näkyy taitawalla
taitawaisista tawoista.

Terwe ruumis, sielun rauha,
tawara on täydellisin.

Terä miekalla teräwä,
kieli häjyllä kamala.

Tie taloon, toinen siwutse.

Tiellä on, tietä kysypi.

Toimesta tunnetaan mieli,
käytöksistä jalo järki.

Toiwo ompi waiwaan woide,
onnen liianki lisäjä.

Tulee itraa sokianki lusikkaan.

Tulee loukku leipään, jos lapsi-
ki leikatkoon.

Tulee mies meren takaa,
waan ei tule turpeen alta.

7050. Tulee wälistä linnaki.

Tuntuuha Kuningas kypärästä.

Turhat tyhmän kerskaukset,
työ on taidolle todistus

Turkki on miehen turwa.

Tybjää jauhain kiwi tylsä,
häpiäksi halpa puhe.

Tyhmän täytyypi hekkua,
wiisas kelpaa hekkumata.

Tyhmät taikoja pitäwät
luonnon laatua tutkimata.

Tyttäret owat talon warkaat.

Tywestä puuhun noustaan.

Työ kiittää tekiätänsä,
leipä hierejauhojansa.

Työ on palkkansa wäärti.

7060. Työ warajaa uurasta, ei wäke-
wää.

Työläs köyhänä koreilla,
raskas ylpeillä rahata.

Täi miehessä, kirppu koirassa.

Uusi on aina uhkiampi,
ehkä on entinen parempi.

Wahinko wiisaaksi tekee.

Wajaalla wiisas ylpeyttä,
ylpeä tyhmyyttä täynnä.

Waiwainen on monta wajaa,
ei yhtä sianlihaa,
tahi kahta kaalinpäätä.

Waiwainen waiwaisen powesta
muruja poimii.

Waiwainen warresta wääntää,
kun ei saa sormesta nuolta.

Waiwaisella on waski kirkas,
autuaalla hopia tumma.

7070. Walistus on sielun silmä,
raamattu sokean saua,
tunnon teillä kuljettaissa.

Wanha suola janottapi.

Watsa waiwa nälkäisellä,
selkä tyhmän omatunto.

Weri wettä sakiampi.

Wieraaseen ihastuu, takawaraansa peljästyy.

Wähän päiwässä, paljon wiikossa.

Wälein kissa pojat saapi, waan sokiat ne syntywätki.

7077. Ylenkatse köyhän arwo, raha rikkahan Jumala.

Pränttiwirheitä.

Siwun	railla	on:	lue:
2.	21.	ſolmeaapi	ſolmeapi
10.	12.	nauratahan	nauretahan
32.	12.	kylään	kylän
47.	1.	iäydy	täydy
48.	15.	laulu	laula
—	16.	laula	laulu
56.	6.	tarwit	tarwitſe.
65.	10.	kulowedellä	Kulowedellä
69.	19.	pahan	pahaan
72.	18.	karjan	kirjan
80.	16.	waanſe	waan ſe
84.	16.	ſika	ſikaa
92.	16.	maita nänniſſa	maito nänniſſä
113.	10.	peitteheſſä,	peitteheſſä
142.	1,2.	elä	ele
143.	10.	hewonen	hewoinen
186.	21.	waſastelewan	warastelewan
215.	22.	kaakki	kaakku
345.	5.	töytyy	täytyy

Bayerische StaatsBibliothek
Münchener DigitalisierungsZentrum Digitale Bibliothek

Suomen Kansan Sanalaskuja (Sprichwörter des finnischen Volkes)

Helsingissä 1842

P.o.rel. 599
urn:nbn:de:bvb:12-bsb10035183-2